

AVROPA İQTİSADI KOMİSSİYASI

BYD KONVENSIYASI ÜZRƏ SORĞU KİTABI

BYD KİTABÇASI TƏTBİQ EDİLMƏKLƏ BEYNƏLXALQ YÜK DAŞIMALARI
HAQQINDA GÖMRÜK KONVENSIYASI
(BYD KONVENSIYASI, 1975-ci il)

Səkkizinci yenbaxılmış nəşr

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Nyu-York və
Cenevrə, 2005-ci il.

QEYD

Yalnız BYD Konvensiyasının depozitarıyasında – BMT Bař katibində saxlanılan mətn BYD Konvensiyasının rəsmi mətnidir. Buna görə də, BYD Konvensiyasının Müqavilə tərəflərinə milli qanunvericiliyi hazırladıqda, bu nəşri deyil, məhz rəsmi mətni əsas götürmək tövsiyə olunur.

Bu nəşrdə işlədilən işarələr və materialın ifadəsi Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Katibliyi tərəfindən ölkənin, ərazinin, şəhərin və ya rayonun, və ya onların hakimiyyətlərinin hüquqi statusuna aid və ya onların sərhədlərinin delimitasiyasına aid hər hansı bir fikri bildirmir.

BYD Məlumat kitabının yenidən baxılmış əvvəlki nəşrlərinin aşağıdakı simvolları var:

- EGE/TRANS/TIR/1 – 1989-cu ildə birinci yenidən baxılmış nəşr;
- EGE/TRANS/TIR/2 – 1991-ci ildə ikinci yenidən baxılmış nəşr;
- EGE/TRANS/TIR/3 – 1993-cü ildə üçüncü yenidən baxılmış nəşr;
- EGE/TRANS/TIR/4 – 1995-ci ildə dördüncü yenidən baxılmış nəşr;
- EGE/TRANS/TIR/5 – 1999-cu ildə beşinci yenidən baxılmış nəşr;
- EGE/TRANS/TIR/6 – 2002 - ci ildə altıncı yenidən baxılmış nəşr;
- EGE/TRANS/TIR/6/Rev.1 – 2005-ci ildə yeddinci yenidən baxılmış nəşr.

ECE/TRANS/TIR/6/Rev.8

BYD KONVENSIYASI ÜZRƏ MƏLUMAT KİTABÇASI*

Hazırkı nəşr, 1975-ci il BYD, Konvensiyasının İnzibati Komitəsinin 1983-cü ilin oktyabrında keçirilmiş altıncı sessiyasında etdiyi xahişə əsasən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Avropa İqtisadi Komissiyasının (BMT AİK) katibliyi və BYD katibliyi ilə birgə hazırlanmışdır. Komitənin fikrinə görə belə nəşr 1975-ci il BYD Konvensiyasının mətnini, ayrı-ayrı müddəaların məzmununu izah edən şərhləri, həm gömrük orqanları, həm də daşıyıcılar üçün lazım olan digər məlumatları özündə əks etdirməlidir.

1975-ci il BYD Konvensiyası üzrə Məlumat kitabının hazırkı redaksiyası 2005-ci il nəşrini əvəz edir və üç əsas bölmədən ibarətdir.

Birinci bölmə BYD tranzit sistemi, onun tətbiq sahəsi, fəaliyyət prinsipləri və inkişaf perspektivlərinin təsvirindən ibarətdir.

İkinci bölmədə 1975-ci il BYD Konvensiyasının 12 avqust 2006-cü il tarixinə olan vəziyyətinə görə tam mətni verilir. Bu bölmənin strukturu əsasən 1975-ci il BYD Konvensiyasının strukturuna uyğundur. Ancaq Konvensiyanın 6 –cı qoşmasında və 7-ci qoşmasının III hissəsində olan izahat yazıları onların aid olduğu Konvensiya müddəaları ilə birlikdə yerləşdirilmişdir (6-cı qoşmadakı şəkillər istisna olunmaqla). Konvensiyanın qoşmalarına şərhlər də həmin prinsiplə yerləşdirilmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, 1975-ci il BYD Konvensiyasına şərhlərin Müqavilə tərəflərinin hamısı tərəfindən yerinə yetirilməsi məcburi deyil, lakin onlar, 1975-ci il BYD Konvensiyasının İnzibati Komitəsinin və BMT AİK-in İşçi Qrupunun nəqliyyatla bağlı gömrük məsələləri üzrə fikrini əks etdirdiyindən, Konvensiyanın bir mənalı anlaşılması və tətbiqi üçün vacibdir.

Üçüncü bölmədə 1975-ci il BYD Konvensiyasının istifadə olunması üzrə məlumatlar verilmiş və buraya BYD Konvensiyasına aid olan qətnamələr və tövsiyələr, optimal praktika nümunələri, həmçinin Konvensiyanın 9-cu qoşmasının I hissəsinə uyğun qaydada səlahiyyətli orqanlar və milli təminat birlikləri arasında imzalanmış icazələr və sazişlərin nümunələri daxildir.

*/ "BYD" "beynəlxalq yol daşımaları" deməkdir

BYD MƏLUMAT KİTABI

MÜNDƏRİCAT

1. BYD – gömrük tranziti sistemi	1
1.1 Giriş	1
1.1.1. Yaranma tarixi	1
1.1.2. Fəaliyyət zonası.....	2
1.1.3. BYD Konvensiyasının inkişafı	3
1.1.4. Təyinatı və üstünlükləri	4
1.2. BYD sisteminin prinsipləri	6
1.2.1. Nəqliyyat vasitələrinin və konteynerlərin daşımalara buraxılması	7
1.2.2. Beynəlxalq təminatlar sistemi	8
1.2.3. BYD kitabçası	10
1.2.4. Gömrük nəzarəti tədbirlərinin beynəlxalq tanınması	10
1.2.5. BYD sisteminə nəzarətli buraxılış	11
1.3. BYD Konvensiyasının təşkilati strukturu	12
1.3.1. BYD Konvensiyasının İnzibati komitəsi	15
1.3.2. BYD İcra şurası (BYDİŞ)	15
1.3.3. BMT AİK-in Nəqliyyatla bağlı gömrük məsələləri üzrə İşçi qrupu (WP.30)	16
1.3.4. BYD-nin təmas qrupu	16
1.4. BYD sisteminin fəaliyyət prinsipi	17
1.5. BYD sisteminin gələcəyi	20
1.5.1. BYD sisteminin bütün dünyada tətbiqi	20
1.5.2. BYD sistemi və informasiyanın elektron emalı	20
1.6. Nəticə	22
1.7. BYD sistemi haqqında məlumatı haradan almalı	23
1.8. Verilmiş BYD kitabçalarının sayı	25
1.9. BYD sistemində iştirak edən müxtəlif tərəflərin rolu və vəzifələri	26
1.9.1 Hökumətin vəzifələri	26

1.9.2. Milli təminat birliyinin rolu və vəzifələri	28
1.9.3. Daşıyıcının vəzifələri	29
1.9.4. Beynəlxalq təşkilatın (hazırda – BANİ) rolu və vəzifələri.....	29
1.9.5. BYD İcra Şurasının və BYD Katibinin BYD Konvensiyasına 8-ci qoşmanın 10-cu maddəsinə uyğun olaraq rolu və öhdəlikləri.....	32
2. 1975-ci il BYD Konvensiyası	35
2.1. 1975-ci il BYD Konvensiyasının mətni (izahat yazıları və şərhlər daxil olmaqla)	37
2.2. 1975-ci il BYD Konvensiyasına qoşmalar (izahat yazıları və şərhlər daxil olmaqla)	99
Qoşma 1. BYD kitabçasının modeli	101
Qoşma 2. Gömrük möhürləri və plombları altında beynəlxalq yük daşımaları həyata keçirən yol nəqliyyat vasitələrinə tətbiq edilən texniki şərtlərə aid Qaydalar	123
2-ci qoşmaya aid şəkillər	162
Qoşma 3. 2-ci qoşmada verilmiş, nəzərdə tutulan Qaydaların texniki tələblərinə cavab verən yol nəqliyyat vasitələrinin buraxılış proseduru	173
Qoşma 4. Yol nəqliyyat vasitəsinin buraxılış haqqında şəhadətnaməsinin nümunəsi.....	179
Qoşma 5. TİR lövhəciyi	185
Qoşma 6. İzahat yazıları	187
Qoşma 7. Konteynerlərin buraxılışına aid olan Qoşma	195
I hissə və şəkillər	195
II hissə və əlavələr	219
III hissə. İzahat yazıları və şəkillər	231
Qoşma 8. BYD İnzibati komitəsinin və İcra şurasının tərkibi, funksiyaları və prosedur qaydaları	233
Qoşma 9. BYD proseduruna buraxılış.....	239
I hissə. BYD kitabçasını verməyə birliklər üçün icazə	239
II hissə. Fiziki və hüquqi şəxslər üçün BYD kitabçalarından istifadə etməyə icazə	245
Qoşma 10. Müqavilə tərəflərinin səlahiyyətli birliklərə (42-ter maddəsinə uyğun olaraq) və beynəlxalq təşkilata (6.2-bis maddəsinə uyğun olaraq) təqdim etməli olduqları məlumatlar	251

3. 1975-ci il BYD Konvensiyasının Müqavilə tərəfləri	255
4. 1975-ci il BYD Konvensiyasına aid qətnamələr və tövsiyələr	257
Qətnamə № 49.....	257
5. Optimal praktika nümunələri	261
5.1. Giriş	261
5.2. BYD əməliyyatının dayandırılması proseduru	261
5.3. BYD əməliyyatının başa çatdırılması proseduru	262
5.4. Axtarış proseduru	264
5.5. BYD əməliyyatının başa çatmaması üzrə iddiaların əsaslandırılması üçün sənədlərin siyahısı	270
5.6. BYD daşması ilə əlaqədar aralıq gömrükxanalar tərəfindən BYD kitabçası ilə yanaşı tələb ediləcək informasiya və sənədlər	271
5.7. Milli səlahiyyətli orqanlar və milli təminat birlikləri arasında yazışmaların yaxşılaşdırılması üçün tövsiyələr	271
6. Birlik üçün BYD kitabçası vermək və təminatçı qismində çıxış etmək icazəsi nümunəsi və saziş nümunəsi	275
6.1. Birlik üçün BYD kitabçası vermək və təminatçı qismində çıxış etmək icazəsi nümunəsi	275
6.2. Saziş nümunəsi	277
7. Tam doldurulmuş BYD kitabçasının nümunəsi	283

1. BYD – GÖMRÜK TRANZİT SİSTEMİ

1.1. GİRİŞ

1.1.1. YARANMA TARİXİ

1975-ci ilin noyabrında Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Avropa İqtisadi Komissiyasının (BMT AİK) himayəsi altında keçirilmiş yenidən baxılma konfransında 1975-ci il BYD Konvensiyası təqdim olunmuş və 1978-ci ildə qüvvəyə minmişdir. Bu vaxtdan başlayaraq o, ən çox işlənən beynəlxalq nəqliyyat konvensiyalarından biri və faktiki yeganə qlobal gömrük tranzit sistemi olaraq qalır. 1975-ci il BYD Konvensiyasının və onun tranzit rejiminin əsas ideyaları və prinsipləri bir çox digər tranzit sistemlərinin əsasını təşkil edir və beləliklə də, BYD Konvensiyası, ümumiyyətlə beynəlxalq daşımaların, o cümlədən avtomobil daşımalarının, nəinki Avropa və Yaxın Şərqdə, habelə Afrika və Latin Amerikasını kimi regionlarda da sadələşdirilməsinə birbaşa və ya dolayısı kömək etmişdir.

Avropa yolları ilə səyahət edən hər bir kəs, BYD tranzit sistemindən istifadə edən minlərlə yük avtomobilləri və yarımqoşqularda bərkidilmiş TIR lövhəciyi işarəsi ilə tanışdır. Sürücülər, daşıyıcılar və yük göndərənlər üçün ağ rəngli yazısı olan bu göy lövhəcik beynəlxalq yol daşımalarını sadələşdirən və sürətləndirən özünəməxsus buraxılış icazəsi deməkdir.

BYD tranzit sisteminin yaradılması üzərində iş, İkinci Dünya Müharibəsi qurtardıqdan dərhal sonra, BMT AİK himayəsi altında başlanmışdır. 1949-cu ildə bir neçə Avropa dövləti birinci BYD Müqaviləsini imzalamışdır. Bu regional Müqavilənin müvəffəqiyyəti, 1959-cu ildə BMT AİK-in daxili nəqliyyat üzrə Komitəsinin BYD Konvensiyasının 1960-cı ildə qüvvəyə minmiş birinci redaksiyasının qəbul etməsini qabaqcadan müəyyən etmişdir. Birinci BYD Konvensiyası onun istifadə prosesində toplanmış təcrübə, texniki nailiyyətlər, gömrük və nəqliyyat qaydalarındakı dəyişikliklər nəzərə alınmaqla 1975-ci ildə işlənərək tamamlanmışdır.

Beləliklə, BYD sisteminin mövcudluğunun birinci 10-15 ili ərzində əldə olunmuş təcrübə onun daha da səmərəli, çox da mürəkkəb olmaması və eyni zamanda gömrük nöqtəyi-nəzərindən daha təhlükəsiz olması üçün istifadə edilmişdir. Konvensiyanın təkmilləşdirilməsinin digər səbəbi 60-cı illərin əvvəlində nəqliyyat avadanlığının yeni növlərinin: dəniz daşımaları üçün konteynerlərin, azacıq sonra isə – nəqliyyatın avtomobil və dəmiryolu növləri ilə (onların səmərəliliyini artırmaq üçün nəzərdə tutulmuş) mübadiləli daşımalar üçün konteynerlərin istifadə edilməsi olmuşdur.

Belə oxşar qarışıq və ya multimodal daşımaların inkişafı konteynerin müəyyən şəraitlərdə gömrük təhlükəsizliyini təmin edən nəqliyyat vahidi kimi qəbul edilməsinin vacibliyinə gətirib çıxardı. Bu həmçinin o demək idi ki, BYD proseduru çərçivəsində yüklər əvvəllər olduğu kimi ancaq avtomobil nəqliyyatı ilə deyil, həm də, daşımaların bir hissəsinin yol nəqliyyat vasitələri ilə yerinə yetirilməsi şərti ilə, dəmiryolu, çay və hətta nəqliyyatın dəniz növləri ilə daşına bilər.

BYD Konvensiyası 1975-ci ildə qüvvəyə mindikdən sonra əvvəlki 1959-cu il Konvensiyasını əvəz etdi. Buna baxmayaraq əvvəlki Konvensiya hələ də öz qüvvəsində qalır, çünki, 1959-cu il BYD Konvensiyasının Müqavilə tərəflərindən biri (Yaponiya) hələ də 1975-ci il BYD Konvensiyasına qoşulmamışdır.

1.1.2. FƏALİYYƏT ZONASI

1975-ci il BYD Konvensiyası sübut etdi ki, BMT AİK himayəsi altında işlənib hazırlanmış ən səmərəli beynəlxalq müqavilələrdən biridir. Hazırda BYD Konvensiyası, Avropa Birliyi (AB) də daxil olmaqla 65 Müqavilə tərəflərini əhatə edir. Onun fəaliyyət zonası bütün Avropanı əhatə edir və Şimali Afrika və Yaxın Şərqi qədər çatır. Gömrük tranzitinin bu global sisteminin üstünlükləri haqqında təsəvvürü olan Asiya ölkələrinin Konvensiyaya olan marağı göstərir ki, yaxın gələcəkdə bu dövlətlər də BYD Konvensiyasını tətbiq etməyə başlaya bilərlər. Bundan başqa artıq bu gün Amerika Birləşmiş Ştatları, Kanada, həmçinin Çili və Uruqvay Müqavilədə iştirak edən tərəflərdir (3-cü fəslə bax).

BYD sisteminin müvəffəqiyyəti barədə hər il verilən BYD kitabçalarının sayına görə də mühakimə yürütmək olar. Əgər 1952-ci ildə 3 mindən bir az artıq kitabça verilmişdisə, 1960-cı ildə onların sayı 100 minə, 1970-ci ildə isə 800 minə qədər artdı. 70-ci və 80-ci illər ərzində BYD kitabçalarına tələbat ildə 500 və 900 min arasında dəyişmişdir. Bu, öz vahid ərazisində Birliyin tranzit sistemini tətbiq edən AB-nin genişlənməsi ilə də izah oluna bilər. Bunun nəticəsi kimi BYD kitabçaları AB dövlətləri arasında tranzit əməliyyatları üçün istifadə oluna bilməz.

Şərqi və Qərbi Avropa arasında iqtisadi əlaqələrin genişlənməsi və bunun da nəticəsi kimi həcmnin beynəlxalq avtomobil daşımalarının kəskin artması ilə əlaqədar verilmiş BYD kitabçalarının sayı 1992-ci ildə 1 milyonu keçmiş və 2004-cü ildə 3,2 milyona çatmışdır. Bu o deməkdir ki, hər gün 50-dən artıq ölkədə 10 minə qədər BYD əməliyyatı başlanır və BYD proseduru üzrə hərəkət edən 50 mindən çox yük avtomobili sərhədləri keçir. Milli gömrük orqanları tərəfindən BYD kitabçaları ilə daşımaların yerinə yetirilməsinə buraxılmış nəqliyyat kompaniyalarının sayı 34 mindən çoxdur (ətraflı məlumat BYD Məlumat kitabının 1.8 fəslində verilmişdir).

2004-cü ildə Mərkəzi Avropanın bir sıra dövlətlərinin AB –yə qoşulması nəticəsində bu regionda istifadə olunan BYD kitabçalarının sayı azala bilər. Eyni zamanda bu mümkün itkilər Asiyada və Yaxın Şərqdə BYD daşımalarının sayının artması ilə kompensasiya oluna bilər.

Mahiyət etibarilə BYD tranzit sisteminin nailiyyəti, beynəlxalq mal daşımaları üçün, daşıyıcıların və gömrük orqanlarının sərəncamına, sadə, dəyişgən, iqtisadi əlverişli və təhlükəsiz tranzit gömrük prosedurunu aparmağa imkan verən BYD rejiminin bir sıra xüsusiyyətlərilə izah olunur.

1.1.3. BYD KONVENSIYASININ İNKİŞAFI

1975-ci ildən BYD Konvensiyasına iyirmi yeddi dəfə dəyişikliklər və qoşmalar edilib. 1995-ci ildə BMT AİK-in nəqliyyatla bağlı gömrük məsələləri üzrə İşçi qrupu (WP.30) bir neçə xüsusi ekspertlər qrupunun dəstəyiylə BYD sisteminin iri miqyaslı yenidən baxılması işinə başladı.

BYD yenidən baxılmasının I mərhələsi 1997 – ci ildə müvəffəqiyyətlə başa çatdıqdan sonra 17 fevral 1999 – cu ildə Konvensiyanın bütün Müqavilə tərəflərində qüvvəyə mindi. Bu hissə daşıyıcılar üçün, BYD kitabçasını verən milli təminatçı assosiasiyalar üçün, və eyni zamanda BYD kitabçasının mərkəzləşmiş nəşrinə və yayılmasına cavabdeh olan beynəlxalq təşkilatlar üçün BYD sisteminə nəzarətli buraxılışı özündə əks etdirir. Bundan başqa yenidən baxılma prosesinin I mərhələsi beynəlxalq təminat sisteminin işinə aydınlıq gətirdi və BYD İcra şurasının (BYDİŞ) – hökumətlərarası nəzarət orqanının yaradılmasına gətirib çıxardı.

BYD Konvensiyasına düzəlişlərin ikinci paketi (yenidən baxılmanın II mərhələsi) də BMT AİK İşçi qrupu (WP.30) tərəfindən işlənilib hazırlanmış və 12 may 2002 – ci ildə qüvvəyə minib. Bu düzəlişlər, beynəlxalq təminat sisteminin fəaliyyətinə və səmərəli təşkilinə görə qoşma məsuliyyət qoyulmaqla, gömrük orqanları, daşıyıcılar və beynəlxalq təşkilatların hüquqi və inzibati vəzifələrini aydın və birmənalı təyin edir.

2000 – ci ildə BYD yenidən baxılma prosesinin III mərhələsi üzərində işlər başlayıb. Onun məqsədləri arasında – BYD sistemində, əsas prinsiplərə dəyişiklik edilmədən, məlumatların müasir elektron texnologiyaları ilə təhlili və Konvensiyanın az öncə yenilənmiş hüquqi və inzibati strukturunun tətbiqi vardır.

12 avqust 2006-cı ildə qüvvəyə minən sonuncu düzəliş, təyinat yeri gömrükxanalarında BYD əməliyyatlarının dayandırılması haqqında gömrük orqanlarının verdiyi və birliklər və gömrük adminstrasiyaları üçün açıq olan məlumatların saxlanması üçün BYD kitabçalarının istifadə olunmasına beynəlxalq nəzarət sisteminin yaradılmasını nəzərdə tutur. Bu beynəlxalq nəzarət sisteminin məqsədi – nəqliyyat sahəsinə və BYD təminat zəncirinə BYD rejiminin kommersiya məqsədləri üçün istifadəsi zamanı risklərin idarə olunması ilə bağlı çox vacib alətin verilməsi və BYD əməliyyatları dayandırıldıqdan sonra gömrük orqanlarının tətbiq etdiyi axtarış prosedurunu sadələşdirməkdir.

Yenidən baxılma prosesi tam qurtardıqdan sonra daşımaların səmərəliliyinin yüksəlməsi, beynəlxalq ticarət və gömrük əməliyyatlarının daim artan tələblərinə uyğunlaşmaq üçün BYD rejimi bütün imkanlara malik olacaq. Bununla yanaşı yenidən baxılmış BYD Konvensiyası dövlət nəzarətini, gömrük təhlükəsizliyini, zərurət yarandıqda isə – müasir nəqliyyat və ticarət üçün həyati zəruri olan, gömrük tranziti əməliyyatının səmərəliliyinin mühafizəsi üçün tədbirlərin qəbulunu təmin edəcək.

1.1.4. TƏYİNATI VƏ ÜSTÜNLÜKLƏRİ

Gömrük tranziti sisteminin təyinatı beynəlxalq ticarət dövriyyəsində yüklərin gömrük möhürü və plombu altında daşınmasının maksimum sadələşdirilməsi və zəruri gömrük təhlükəsizliyi və təminatının təmin edilməsidir. Hər hansı tranzit sisteminin müvəffəqiyyətlə fəaliyyət göstərməsinin zəruri şərti, onun həm beynəlxalq tranzit daşımaları iştirakçıları və həm də gömrük orqanlarının əməkdaşları üçün istifadə edilməsinin sadəliyidir. Beləliklə bir tərəfdən gömrük orqanlarının və digər tərəfdən daşıyıcıların tələbləri arasında uyğun balansın saxlanması zəruridir.

Beynəlxalq avtomobil daşımaları həyata keçirilərkən tranzit dövlətlərin gömrük orqanları daşınan yüklərə ənənəvi olaraq milli qanunvericiliyə müvafiq qaydada tələblər irəli sürür. Bu tələblər bir-birindən fərqlənə bilər, lakin əksər hallarda yüklərin və nəqliyyat vasitələrinin onlar sərhəddi keçdikdə yoxlanmasını və tranzit yüklərin daşınması qaydalarının pozulması halında büdcəyə dəyən mümkün ziyanın yerinin doldurulması üçün gömrük haqlarının (təminat, girov, depozit və sairə) ödənilməsinin təmin olunmasını nəzərdə tutur. Hər bir tranzit dövlətdə tətbiq edilən belə tədbirlər daşıyıcıların xərclərinin nəzərəçarpan dərəcədə artmasına, nəqliyyat vasitələrinin ləngimələrinə və boş dayanmalarına səbəb olur.

BYD sistemi daşıyıcıların qarşılaşdığı çətinliklərin azaldılması, və eyni zamanda gömrük orqanlarının istifadəsinə, hər bir tranzit ölkəni yüklərin qeyri leqal gətirilməsindən qorumaqla, ənənəvi milli əməliyyatları dəyişdirməyə imkan verən, beynəlxalq nəzarət sisteminin təqdim olunması məqsədilə işlənib hazırlanmışdır.

a) Gömrük orqanları üçün üstünlüklər

BYD əməliyyatı, daşınan yüklərə adətən milli qanunvericiliklə təqdim olunan tələblərin sayının azaldılmasına imkan verdiyindən, şübhəsiz gömrük orqanlarına üstünlüklər verir. Bu sistem tranzit ölkələrdə, böyük əmək tütümlü və avadanlıq nöqtəyi nəzərdən bahalı fiziki baxışın aparılması zəruriliyindən qaçmağa və bu nəzarətin möhür, plomb, yük bölməsi və ya konteynerin xarici görünüşünün yoxlanması ilə əvəz olunmağa imkan verir. Bundan başqa milli təminatların tətbiqi və xüsusi milli sənədləşmənin aparılması zəruriliyinə ehtiyac qalmır.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, beynəlxalq tranzit əməliyyatları vahid tranzit sənədi - BYD kitabçası üzrə həyata keçirilir, bu işə gömrük orqanlarına düzgün olmayan informasiyanın verilmə riskini əhəmiyyətli dərəcədə azaldır.

Gömrük orqanları şübhə yarandıqda, gömrük möhürləri və plombları altında daşınan yüklərə istənilən zaman baxış keçirmək və əgər zəruri olduqda BYD daşımalarını dayandırmaq və/və ya milli qanunvericiliyə uyğun tədbirlər görmək hüququna malikdir. BYD Konvensiyasının qaydalarının sərt və bütün gömrük xidmətləri və daşıyıcıların onların ciddi tətbiqində maraqlı olduğundan, belə müdaxilələr nadir hallarda həyata keçirilməlidir. Bunun nəticəsində gömrük orqanları adı gömrük əməliyyatlarını minimuma endirmək və özünün məhdud resurslarını, riskin qiymətləndirilməsinə və mövcud operativ məlumatla əsaslanan, xüsusi seçmə nəzarətlərin aparılmasına yönəldə bilər.

BYD – nin İcra şurası (BYDIŞ) hökumətlərarası orqan kimi BYD proseduruna səlb olunmuş bütün şəxslər tərəfindən Konvensiyanın əsaslarının düzgün tətbiqini təmin edir. Gömrük orqanları BYD Konvensiyasının beynəlxalq səviyyədə tətbiqində yaranan hər hansı çətinliklərlə bağlı dəstək və məsləhət üçün BYDIŞ – ə müraciət edə bilər. Bundan başqa BYDIŞ operativ və digər məlumatlar mübadiləsinin inkişafı və koordinasiyası üçün bütün Saziş tərəflərinin sərəncamındadır.

b) Nəqliyyat sahəsi üçün üstünlüklər

BYD Konvensiyasının nəqliyyat və ticarət üçün üstünlükləri daha aşkardır. Yüklər milli sərhədləri gömrük orqanları tərəfindən minimal müdaxilə edilməklə keçir. BYD sistemi yüklərin hərəkət yolundakı ənənəvi maneələri azaltmaqla beynəlxalq ticarətin inkişafına şərait yaradır. Bu sistem yoldakı ləngimələrin ixtisarı hesabına nəqliyyat xərclərinin nəzərəcarpacaq azalmasına imkan verir.

Bundan başqa BYD Konvensiyası təminatının beynəlxalq şəbəkəsi nəqliyyat sahəsi və ticarətin gömrük tranziti sisteminin üstünlüklərindən istifadə edə bilməsinin zəruri şərti hesab olunan zəruri təminatlarla nisbətən sadə girişi təqdim edir.

Nəhayət, Konvensiya gömrük nəzarətilə bağlı maneələri aradan qaldırmaqla ixrac və idxalçılara, onların tələbatlarının ödənilməsi üçün ən uyğun nəqliyyat növünün seçilməsi planında sərbəstlik verir.

1.2. BYD SİSTEMİNİN PRİNSİPLƏRİ

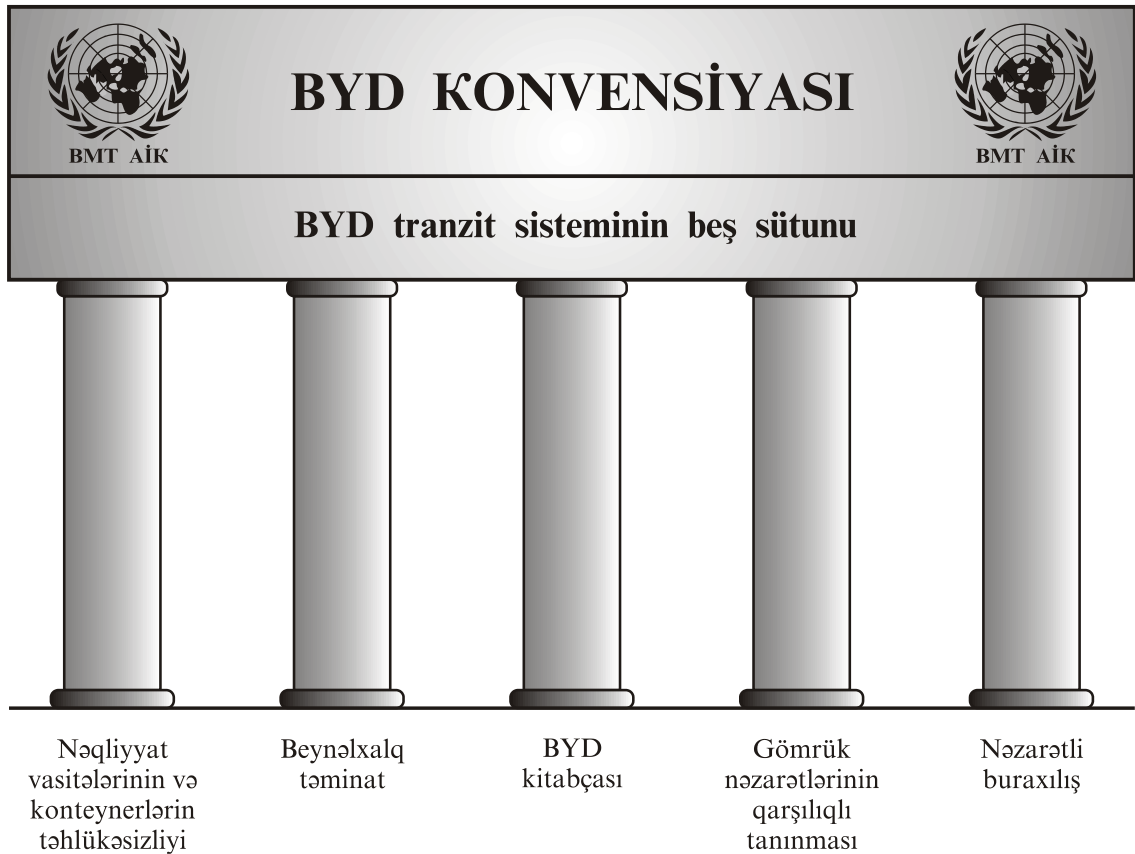
Aşağıda, 1975-ci ildə qüvvəyə minən BYD Konvensiyasının, BYD gömrük tranziti sisteminin prinsiplərinin qısa şərhı verilmişdir. Buradan bu sistemin öz sadəliyi və səmərəliliyi ilə yük daşıyıcılar və gömrük orqanları üçün nə qədər cəlbedici olduğunu görmək olar.

Yüklərin minimal ləngimələrlə yolda maneəsiz hərəkətini və eyni zamanda maksimal gömrük təhlükəsizliyini təmin etmək üçün BYD rejimi beş əsas elementdən–bütün sistemi üzərində saxlayan beş sütundan ibarətdir (şək. 1-ə bax):

1. Yüklər (gömrük nöqtəyi nəzərdən) təhlükəsiz nəqliyyat vasitələri və ya konteynerlərlə daşınmalıdır.
2. Ödənilməmə riski olan gömrük rüsum və vergilərinin ödənilməsi beynəlxalq təminatla təchiz edilməlidir.
3. Yüklər, Konvensiya iştirakçıları olan bütün dövlətlər tərəfindən yük göndərən dövlətdə qeydiyyat üçün qəbul edilmiş, yük göndərən, tranzit və təyinat dövlətlərində isə nəzarət sənədi kimi tanınan gömrük sənədilə (BYD kitabçası ilə) müşayiət edilməlidir.
4. Yük göndərən dövlətdə görülən gömrük nəzarəti tədbirləri bütün tranzit və təyinat ölkələri tərəfindən tanınmalıdır.

5. BYD proseduruna buraxılış üçün milli birliklərə (BYD kitabçalarının verilməsinə icazə), fiziki və hüquqi şəxslərə (BYD kitabçalarından istifadəyə icazə) səlahiyyətli milli orqanlar nəzarət etməlidir.

Şək. 1. BYD sisteminin prinsipləri

1.2.1. NƏQLİYYAT VASİTƏLƏRİ VƏ KONTEYNERLƏRİN DAŞIMALARA BURAXILMASI

BYD Konvensiyası daşımaların təhlükəsizliyini təmin etmək üçün nəzərə alır, yüklər ehtivaçı konstruksiyalı konteynerlərdə və ya nəqliyyat vasitələrinin yük bölmələrində daşınmalıdır ki, nəqliyyat vasitəsinin və ya konteynerin plomblanmış hissəsinə müdaxilədə nəqliyyat vasitəsinin yük bölməsinin, konteynerin açılması və ya gömrük möhürü və plombunun zədələnməsi zamanı görünən izlərin qalmaması mümkün olsun.

Bu tələbə əməl edilməsi məqsədilə Konvensiya konstruksiyaların standartlarını və buraxılma prosedurlarını nəzərdə tutur. Yüklər, nəqliyyat vasitəsinin yük bölməsi və ya konteyner Konvensiyanın əsaslarına müvafiq buraxılmalar prosedurunun keçiyi halda, BYD proseduru istifadə olunmaqla daşına bilər. Əgər konteyner və ya nəqliyyat vasitəsinin yük bölməsi bütün tələblərə cavab verirsə müvafiq milli idarə, müəssisə, təsisat yol nəqliyyat vasitəsinin və ya konteynerin buraxılışı haqqında adlı şəhadətnamə verir. Prinsip etibarilə belə buraxılışı BYD Konvensiyasının bütün Müqavilə tərəfləri tanıyır.

Əgər səlahiyyətli milli təşkilatın istehsalçı tərəfindən təqdim olunan hər hansı yeni konstruksiyanın BYD Konvensiyasının texniki təlimatlarına uyğunluğunda şübhəsi olarsa, o izahatlar almaq üçün müvafiq dövlət orqanı vasitəsilə BYD İcra Şurasına, BYD katibliyinə, BYD İnzibati komitəsinə və ya BMT AİK – in nəqliyyatla bağlı gömrük məsələləri üzrə İşçi qrupuna (WP.30) müraciət edə bilər. BMT AİK – in İşçi qrupu və ya İnzibati komitə öz qərarını şərtlər şəklində bildirə bilər, yaxud məsələ BYD Konvensiyasında əksini tapmamış geniş yayılmış yeni konstruksiya ilə bağlı olarsa – düzəlişlər üzrə təkliflər hazırlaya bilər.

1.2.2. BEYNƏLXALQ TƏMİNATLAR SİSTEMİ

BYD tranzit rejiminin ikinci elementi beynəlxalq təminatlar sistemidir. O, elə şəkildə tərtib olunub ki, tranzit əməliyyatları gedişində istənilən anda ödənməmə riski mövcud olan gömrük rüsum və vergiləri daşıyıcının məsuliyyətə cəlb edilə bilməyəcəyi halda milli birliyin təminatı ilə ödənilir.

Beynəlxalq təminat sisteminin iş prinsipi çox sadədir. Öz ölkəsinin gömrük orqanları tərəfindən tanınan hər hansı bir Milli birlik 1975-ci il BYD Konvensiyasının iştirakçısı dövlətdə nəqliyyat bölməsinin maraqlarını təmsil edərək, bu ölkənin ərazisində BYD əməliyyatlarının hər hansı bir puzuntusu aşkar olunarsa, ödənilməsi tələb olunacaq bütün gömrük rüsum və vergilərini ödəməyə təminat verir. Beləliklə, milli birlik özünün və ya başqa dövlətin uyğun birliyinin verdiyi BYD kitabçalarının tətbiqi ilə nəqliyyat əməliyyatlarını yerinə yetirən həm milli və həm də xarici daşıyıcıların belə rüsum və vergiləri ödəməsinə təminat verir.

Nəticədə, ərazisində BYD nəqliyyat əməliyyatları keçirilən hər bir dövlət təminatla təmin edilir. Başqa sözlə desək, bütün hallarda hər hansı bir pozuntu aşkar olunarsa, bu pozuntunun milli və ya xarici yükdaşıyıcılar tərəfindən edilməsindən asılı olmayaraq, gömrük orqanlarının müraciət edə biləcəkləri milli tərəfdaş mövcuddur. Beləliklə, BYD sisteminə milli qaydalardan daha çox beynəlxalq qaydalarla tənzimlənən milli tranzit daşımalar zənciri kimi baxmaq olar, çünki, yüklər beynəlxalq təminat altında daşınır. Eyni zamanda belə təminatın verilmə şərti milli qanunvericiliklə nizamlanır və onlar, adətən, milli gömrük orqanları və birlikləri arasında müqaviləə daxil edilir (belə razılaşmaya misal BYD Məlumat kitabının 6-cı fəslində verilib).

Bütün beynəlxalq təminat birlikləri BYD Konvensiyasının iştirakçısı olan bütün dövlətləri əhatə edən, özünəməxsus təminat zənciri təşkil edir. Bu gün mövcud olan, avtomobil yükdaşıyıcılarının bütün dünyada maraqlarını təmsil edən (və yaxşı fəaliyyət göstərən) yeganə təminat zənciri – qeyri-hökumət təşkilatı olan Beynəlxalq avtomobil nəqliyyatı birliyi (BANİ) Genevrədən (İsveçrə) idarə olunur. Təminat zəncirinin dayacağı bir neçə iri beynəlxalq sığorta kompaniyalarıdır. Zəncirin işinə BYD-nin İcra şurası (BYDİS) tərəfindən nəzarət edilir.

Hər hansı bir pozuntu aşkar olunarsa, gömrük orqanları təminat birliyinə müraciət etməzdən qabaq, imkan daxilində aşkar olunmuş pozuntuya görə birbaşa məsuliyyət daşıyan şəxslərdən ödənişi tələb etməlidirlər. Əgər təminat tətbiq olunması zərurəti yaranarsa (məsələn, qeyd olunan şəxslərin borcu ödəmək qabiliyyəti olmadıqda), ərazisində pozuntu baş verən dövlətin gömrük orqanları məsələni milli qanunvericilik çərçivəsində nizamlamaq üçün öz təminat birliyinə isk təqdim edir. Lakin sonradan milli təminat birlikləri beynəlxalq təminatlar zənciri vasitəsilə öz xərclərinin əvəzini ödəməyi tələb edə bilər.

Hər bir ölkə təminat həddini özü sərbəst müəyən edir, lakin bir BYD kitabçası üçün milli birlikdən tələb olunacaq maksimal məbləğin miqdarını 50 min ABŞ dolları ilə («Tütün məmulatları / Alkoqollu içkilər»-in BYD kitabçası üçün – 200 min ABŞ dolları) məhdudlaşdırmaq tövsiyə olunur.

1.2.3. BYD KİTABÇASI

BYD kitabçası – beynəlxalq gömrük sənədi olub, bütün tranzit sistemi üçün çox mühüm rol oynayır və BYD proseduru ilə mal daşınmasına beynəlxalq təminatın olmasını təsdiq edir.

Hal-hazırda BANİ yeganə beynəlxalq təşkilatdır ki, BYD-nin İnzibati Komitəsinin təsdiq etdiyi müqavilə öhdəliklərinə uyğun BYD kitabçalarının mərkəzləşdirilmiş qaydada hazırlanması və təminat birlikləri arasında paylaşması (BYD-nin İcra şurasının nəzarəti altında) hüququnu almışdır.

Gömrük nəzarəti və təminat sisteminin qüvvədə olması üçün BYD kitabçasının cildinin birinci səhifəsi və həmçinin iki-iki qruplaşdırılmış qoparılan vərəqlər və onların kötökləri ən vacib hissələridir. BYD əməliyyatları yerinə yetirilən hər bir dövlətin ərazisində iki qoparılan vərəq və iki kötükdən ibarət dəst istifadə edilir.

Daşıyıcı tərəfindən lazımi qaydada doldurulmuş, beynəlxalq təşkilatların və onu verən təminat birliyinin imzaları və möhürləri olan şəxsi BYD kitabçasının təqdim olunması, öz-özlüyündə təminatın mövcudluğunun və həqiqiliyinin sübutudur. Göndərmə gömrükxanasında əməliyyat BYD kitabçasını vermiş təminat birliyinin müəyyən etdiyi vaxtda başlayarsa, təyinat gömrükxanasında daşımalar başa çatana qədər BYD kitabçası etibarlıdır.

1.2.4. GÖMRÜK NƏZARƏTİ TƏDBİRLƏRİNİN BEYNƏLXALQ TANINMASI

BYD sisteminin dördüncü elementini göndərmə dövlətində qəbul olunmuş gömrük nəzarəti tədbirlərinin tranzit və təyinat dövlətlərinin tanınması prinsipi təşkil edir.

Bu şərtə əməl etdikdə plomblanmış nəqliyyat vasitələrinin yük bölmələrində və konteynerlərdə daşınan yüklər bir qayda olaraq yol boyu gömrük baxışından azad olunur. Bu, BYD prosedurundan istifadə edən daşıyıcıların ən vacib üstünlüyüdür. Əlbəttə, yuxarıda deyilənlər gömrük orqanlarında pozuntu olması haqqında əsas olduqda seçmə baxış keçirilməsinin mümkünlüyünü istisna etmir, lakin yol boyu yüklrin belə baxışı hallarına ümumi qaydadan istisna kimi baxılmalıdır.

Bu prinsip daşıyıcılar üçün çox cəlbəedici olub, tranzit və təyinat dövlətlərin gömrük orqanlarının göndərmə dövlətinin gömrük nəzarəti keyfiyyətinə etibar etməsini nəzərdə tutur. Beləliklə, bütün BYD sisteminin səmərəli fəaliyyət göstərməsi üçün göndərmə dövlətində gömrük nəzarətinin keyfiyyəti həlledici əhəmiyyət daşıyır.

BYD daşımalarının tam həyata keçirilməsi göndərmə dövlətində gömrük nəzarətinin keyfiyyətindən asılı olduğu üçün onun tam və bütün formal tələblər gözlənilməklə yerinə yetirilməsi çox vacibdir. Bundan başqa, göndərmə gömrük orqanı gömrük möhürlərini və plomblarını vurmazdan qabaq yol nəqliyyat vasitəsinin yük bölməsinin və ya konteynerin vəziyyətini yoxlamalıdır, brezentlə örtülmüş nəqliyyat vasitələri (konteynerlər) istifadə olunduqda – brezentin və onun bərkidilməsinin vəziyyəti yoxlanmalıdır, belə ki, bu haqda məlumatlar buraxılış haqqında şəhadətnamədə qeyd olunmur.

1.2.5. BYD SİSTEMİNƏ NƏZARƏTLİ BURAXILIŞ

1999-cu ildə BYD Konvensiyasında BYD sisteminə buraxılış üçün nəqliyyat sahəsinə əlavə tələblər müəyyən edən bir sıra düzəlişlər qüvvəyə mindi. Bu tədbirlər pozuntuların, o cümlədən beynəlxalq mütəşəkkil cinayətkarlıq tərəfindən edilən pozuntuların profilaktikası üçün tətbiq olunmuşdur.

Konvensiyanın yeni 9-cu qoşmasında milli birliklərin BYD kitabçalarını verməsi üçün milli səlahiyyətli orqanlardan (adətən, gömrükdən) razılıq almasına (yazılı müqavilə və ya uyğun dövlət sənədi) riayət edilməsi tələb olunan minimal şərtlər və tələblər verilib. Yenidən baxılan Konvensiya Beynəlxalq təşkilatın (BANİ) tələblərinə düzəliş edərək bu razılığı yalnız bir ildən az olmayaraq fəaliyyət göstərən, sabit maliyyə vəziyyəti və səriştəli işçi heyəti olan, gömrük və ya vergi qanunvericiliklərini əvvəllər ciddi və dəfələrlə pozmayan milli birliklərin ala biləcəyini nəzərdə tutur. Bununla bərabər, bu birliklər yük alan ölkənin səlahiyyətli orqanları ilə yazılı müqavilə bağlayaraq, onların gömrük orqanları qarşısında mümkün məsuliyyətlərinin sığortalandığını (BYD Sorğu kitabının 6-cı fəslində müvəkkil müqavilə nümunəsinə bax) sübut etməlidir.

Konvensiyaya yeni 9-cu qoşmaya uyğun olaraq gömrük orqanları bütün iştirakçıların, yəni yükdaşıyıcıların, BYD sisteminə daxil olmasına nəzarət etməlidir. Konvensiyada nəzərdə tutulan minimal şərtlərdə və tələblərdə, maliyyə vəziyyətinin sabit olması, ciddi və təkrarlanan gömrük və vergi qanunvericiliklərinin pozulmaması və BYD kitabçası verən milli birliyə daşıyıcının məsuliyyəti olan yazılı bəyənəmə verilməsi əks olunub.

BYD kitabçasından istifadəyə icazə verilmiş bütün daşıyıcılar haqqında məlumatlar, Cenevrədə BYD-nin İcra şurası (BYDİS) ilə əlaqə saxlayan, beynəlxalq məlumatlar bankında (BMB) unikal identifikasiya nömrələr sisteminin istifadəsi ilə mərkəzləşdirilmiş qaydada saxlanılır. BMB eyni zamanda, Konvensiyanın 38-ci maddəsinə uyğun BYD proseduruna qoşulmaq üçün verilmiş istənilən rəyi və ya bu prosedurdan xaric olmanı izləyir.

1.3. BYD KONVENSIYASININ TƏŞKİLATI STRUKTURU

1975-ci il BYD Konsepsiyası – bu günün tələblərinə cavab verən ən müasir gömrük konvensiyalarından biridir. Konvensiyanın effektiv fəaliyyətinin nəticəsi müxtəlif cür yozula bilən, kifayət qədər dəqiq olmayan müddəalarla bağlı məhkəmə araşdırmalarının sayının olduqca az olmasıdır.

Konvensiyanın indiki vaxta qədər müvəffəqiyyətlə qüvvədə qalmasının bir neçə səbəbi var. Bunlardan biri – daşıyıcıların və gömrük orqanlarının Konvensiyanın müddəalarına əməl etməsidir, ona görə ki, Konvensiya ilə əlaqəsi olan bütün şəxslər üçün bu, vaxt və vəsait qənaəti deməkdir.

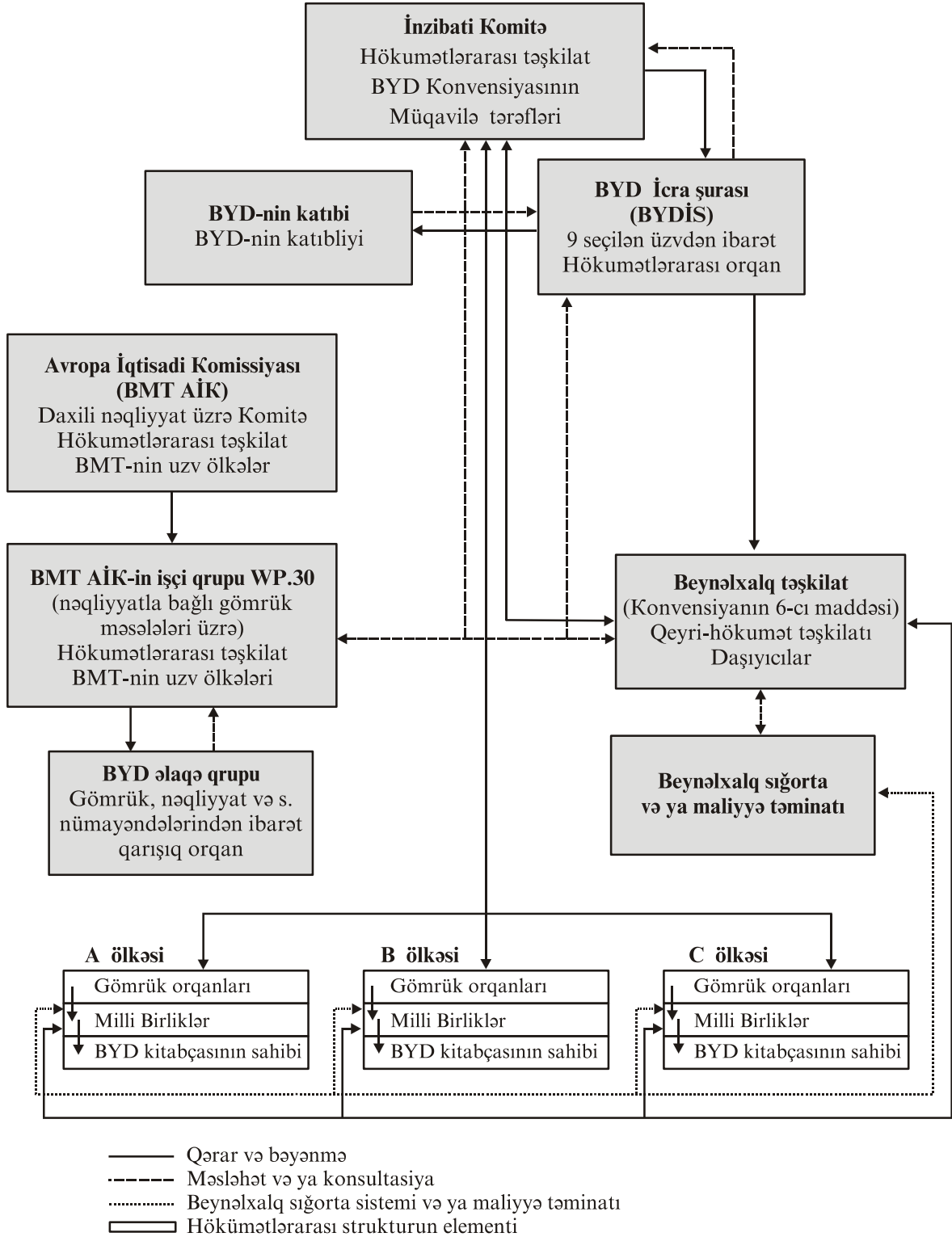
Digər səbəb ondadır ki, BYD Konvensiyasının müəllifləri Konvensiyanın özünə izahedici qeydlər daxil edərək Konvensiyanın rəsmi mətnində onun müəyyən izahını nəzərdə tutublar. Bu qeydlər onun ayrılmaz hissəsi olub Konvensiyaya 6-cı qoşmada verilib, Konvensiyanın ayrı-ayrı müddələrinin, onun qoşmalarının və BYD sistemində tövsiyə olunan istifadə prosedurlarının izahını əhatə edir. Aydınlaşdırıcı qeydlər Konvensiyanın müddələrinin mənasını dəyişmir, yalnız onun daha dəqiq dərk edilməsinə yardım edir.

Müasir texnika çox sürətlə inkişaf edir, 1975-ci ildə Konvensiya yaradılanda son nailiyyətlər hesab olunan çox şey indi praktiki olaraq istifadə edilmir. Bu yalnız gömrük nəzarəti texnologiyalarına deyil, eyni zamanda nəqliyyat vasitələri və konteynerlərin hazırlanmasına və həmçinin qaçaqmalçılıq prosedurlarına da aiddir. Qaçaqmalçı yüklərinin, məsələn, narkotiklərin qiyməti durmadan artdığı üçün qaçaqmalçıların gəliri də artır, qaçaqmalçı yüklərinin nəql olunma texnologiyaları daha da təkmilləşdirilir. Bu şəraitdə BYD sistemi və onun hüquqi əsası kimi BYD Konvensiyası zamanla ayaqlaşmalıdır. Bu məsələnin həlli BYD-nin İnzibati Komitəsinə və İcra Şurasına (BYDİS) və həmçinin Cenevrədə BMT-nin Avropa İqtisadi Komissiyasına həvalə olunub.

BYD Konvensiyasının işçi orqanlarının ümumi sxemi şəkl.2.- də göstərilib.

BYD sisteminin əsas iştirakçılarının rolunun və vəzifələrinin şərhini aşağıda 1.9. fəslində verilib.

Şək.2 BYD Konvensiyasının təşkilati strukturu

1.3.1. BYD KONVENSIYASININ İNZİBATİ KOMİTƏSİ

BYD Konvensiyasının Ali orqanı – bütün Müqavilə tərəflərindən təşkil olunan İnzibati komitədir. Konvensiyaya düzəlişlər qəbul etmək, səlahiyyətli dövlət orqanlarına və beynəlxalq təşkilatlara BYD sisteminin istifadəsi ilə bağlı fikir mübadiləsi aparmaq imkanı vermək üçün AİK BMT-nin himayəsi altında Cenevrədə hər il adətən iki iclas (yaz və payız) keçirir. Bu günə qədər İnzibati komitə 1975-ci il BYD Konvensiyasına 20-dən çox düzəliş və həmçinin çoxlu sayda qətnamələr, tövsiyələr və şərtlər hazırlayaraq təsdiq edib.

1.3.2. BYD-nin İCRA ŞURASI (BYDİŞ)

1999-cu ildə Konvensiyanın Müqavilə tərəfləri BYD-nin İcra şurasını (BYDİŞ) təsis etdilər. Onun yaradılmasında məqsəd – BYD Konvensiyasının tətbiqi sahəsində gömrük orqanları arasında beynəlxalq əməkdaşlığın inkişafına yardımçı olmaq, BYD prosedurunun fəaliyyətinə və beynəlxalq təminat sisteminə nəzarəti həyata keçirmək və bu sahədə köməklik etməkdir. BYDİŞ BYD Konvensiyasının Müqavilə tərəflərinin hökumətləri tərəfindən iki illik müddətə şəxsən seçilən 9 üzvdən ibarətdir.

BYDİŞ-nin vəzifələrinə – BYD kitabçalarının mərkəzləşdirilmiş hazırlanması və paylanması, beynəlxalq təminat və sığorta sistemlərinin işinə nəzarət, gömrük və başqa dövlət orqanları arasında gizli informasiya mübadiləsinə yardım etmək daxildir.

BYDİŞ-nin qərarları çoxda böyük olmayan katibliyin köməkliliyi ilə BYD Katibi tərəfindən həyata keçirilir. BYD-nin katibi BMT AİK-in əməkdaşı olmalıdır.

Hazırda BYDİŞ-nin fəaliyyəti verilən hər bir BYD kitabçasına görə tutulan yığım hesabına maliyyələşir.

1.3.3. BMT AİK-in NƏQLİYYATLA BAĞLI GÖMRÜK MƏSƏLƏLƏRİ ÜZRƏ İŞÇİ QRUPU (WP.30)

BYD-nin İnzibati komitəsinin işi nəqliyyatla bağlı gömrük məsələləri üzrə İşçi qrup (WP.30) tərəfindən təşkil edilir, qrup öz sessiyalarını ildə iki və ya üç dəfə Cenevrədə, adətən İnzibati komitə ilə eyni zamanda keçirir. İşçi qrupun fəaliyyətində BMT-nin bütün üzv-dövlətləri və maraqlı beynəlxalq təşkilatlar iştirak edə bilər.

İşçi qrup həm də müntəzəm olaraq Konvensiyanın ayrı-ayrı müddəaları üzrə tövsiyələr qəbul edir. Bu tövsiyələrin yerinə yetirilməsi Konvensiyanın öz maddələri və izahat yazılarından fərqli olaraq Konvensiyanın bütün iştirakçıları üçün məcburi deyil. Lakin onlar Konvensiyanın müddələrinin eyni şəkili tətbiqi üçün çox vacibdir, çünki BYD Konvensiyanın Müqavilə tərəflərinin və istifadəçilərinin əksəriyyətinin təmsil edildiyi İşçi qrupun fikrini ifadə edir. Bundan başqa, İşçi qrupun qəbul etdiyi şərtlər baxılma və formal bəyənilmə üçün adətən BYD Konvensiyanının İnzibati komitəsinə göndərilir.

1.3.4. BYD-nin ƏLAQƏ QRUPU

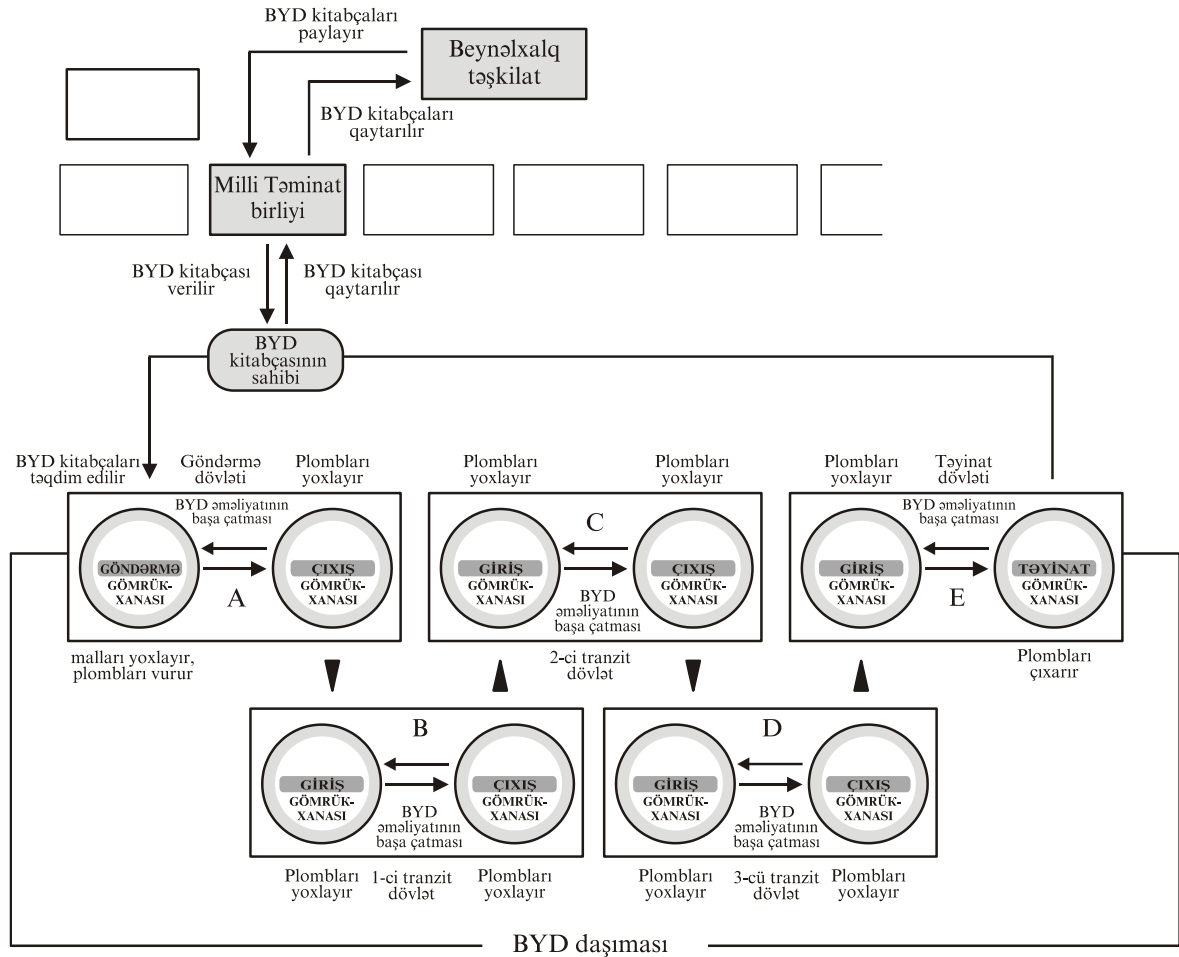
BYD-nin Əlaqə qrupu BMT AİK-in nəqliyyatla bağlı gömrük məsələləri üzrə İşçi qrupu (WP.30) tərəfindən təsis edilib, BYD tranzit rejiminin tətbiqi prosesində meydana çıxan problemlərə tez reaksiya vermək və bu sahədə milli səviyyədə eyni şəkili yanaşma hazırlamaq üçün hökumət və maraqlı qeyri-hökumət təşkilatları arasında məsləhətləşmə aparılması məqsədi daşıyır.

Qrupa BMT AİK-in katibliyi xidmət edir və öz fəaliyyəti barədə bilavasitə BMT AİK-in nəqliyyatla bağlı gömrük məsələləri üzrə İşçi qrupuna (WP.30) hesabat verir.

1.4. BYD SİSTEMİNİN FƏALİYYƏT PRİNSİPİ

Aşağıda təsvir olunan prosedurlar, BYD sisteminin istifadəsi ilə yük daşımalarında praktiki olaraq yerinə yetirilən əməliyyatlar, o cümlədən gömrük əməliyyatları haqqında ümumi təsəvvür yaradır (şəkl.3-ə bax).

Şəkl.3. BYD sisteminin fəaliyyət prinsipi

Yüklərin ixracı ilə bağlı tələb olunan bütün gömrük rəsmiləşdirilmələri yerinə yetirilən gömrükxana bir qayda olaraq Göndərmə gömrükxanası sayılır. Göndərmə gömrükxanası daşıyıcının BYD kitabçasında (yük manifestində) bildirdiyi məlumatlara əsaslanaraq yükləri yoxlayır və rəsmiləşdirir, yük bölməsinə gömrük plombları vurur və bu haqda kitabçada qeydiyyat aparır. Bundan sonra bir qoparılan vərəq (ağ) qoparılır və uyğun köyük doldurulur. BYD kitabçası daşıyıcıya qaytarılır və o nəqliyyat əməliyyatına başlayır. Sərhəd çıxış gömrükxanası gömrük plomblarının toxunulmazlığını yoxlayır, BYD kitabçasının ikinci vərəqini (yaşıl) qoparır və uyğun köüyü doldurur. Bundan sonra yüklər sərhəddən xaricə buraxıla bilər, hər iki doldurulmuş köyük isə yük göndərən dövlətin ərazisində BYD əməliyyatlarının başa çatdığını təsdiq edir.

Sonra göndərən ölkənin gömrük orqanları BYD əməliyyatının yerinə yetirilməsinin düzgünlüyünü aşağıdakı kimi yoxlayır (yəni onu nəzarətdən çıxarır): sərhəd gömrükxanası BYD kitabçasındakı öz qoparılan vərəqini (yaşıl) göndərmə gömrükxanasına göndərir, o isə bunu ağ qoparılan vərəqlə tutuşdurur. Əgər bunlar bir-birinə uyğundursa (yəni sərhəd gömrükxanası pozuntular aşkar etməyibsə və hər hansı qeyd-şərt qoymayıbsa), bu dövlət üçün BYD əməliyyatı başa çatır. Yuxarıda ifadə ediləndən başqa BYD əməliyyatının digər başa çatdırılma prosedurları da tətbiq oluna bilər, məsələn, məlumatların elektron mübadiləsinin istifadəsi və ya mərkəzi gömrük orqanları vasitəsi ilə.

Sərhəd gömrükxanası tərəfindən göndərilmiş qoparılan vərəqdə hər hansı qeyd-şərt varsa və ya göndərmə gömrükxanası onu almayıbsa, yaxud gömrük orqanlarının BYD əməliyyatının lazımi qaydada yerinə yetirilmədiyini güman etməsi üçün başqa əsasları varsa xidməti yoxlama başlanır. Bundan başqa daşıyıcı və milli təminat birliyi BYD əməliyyatının qeyd-şərt əsasında dayandırılması və ya onun ümumiyyətlə olmadığını və yaxud əməliyyatın düzgün yerinə yetirilmədiyinə şübhə üçün başqa səbəblərin olduğu ilə xəbərdar olunur. Daşıyıcıya və birliyə bu barədə öz fikirlərini bildirmək təklif olunur. Gömrük orqanları qənaətbəxş izahatlar almırsa, o vaxt onlar, BYD Konvensiyasının müddəalarına və milli qanunvericiliyə uyğun ödənilməsi lazım olan gömrük rüsum və vergilərinin məbləğini müəyyən edir. Belə rüsum və vergiləri pozuntuya birbaşa cavabdeh şəxslərdən tutmaq mümkün olmadığı halda gömrük orqanları milli təminat birliyinə Konvensiya ilə müəyyən olunan müddətdə bu məbləğin ödənilməsinin lazım gəldiyini bildirir.

Hər bir sonrakı tranzit dövlətində, göndərmə dövlətindəki ilə eyni prosedur aparılır. Tranzit dövlətin ərazisinə daxil olmaq üçün yüklərin keçdiyi gömrükxana gömrük plomblarının toxunulmazlığını yoxlayır və bir qoparılan vərəq ayırır. Ərazisindən yüklər çıxarılan tranzit dövlətin gömrükxanası da oxşar qaydada hərəkət edir. Hər iki vərəq müqayisə edilir və BYD əməliyyatı başa çatır və ya hər hansı pozuntu aşkar olunarsa yuxarıda təsvir olunan prosedur tətbiq olunur. Təyinat dövlətinin ərazisinə daxil olmaq üçün yüklərin keçdiyi gömrükxana həm də təyinat gömrükxanasıdırsa iki qoparılan vərəq ayırır və yüklərin başqa gömrük proseduruna (anbarda saxlamaq, sərbəst dövriyyəyə buraxmaq və sairə) keçirilməsi üzrə məsuliyyəti öz üzərinə götürür. Yüklər həmin ölkənin başqa gömrükxanasına getməlidirsə giriş gömrükxanası adı sxem üzrə hərəkət edir və son təyinat gömrükxanası daxili gömrükxana olur.

Sistem adətən yuxarıda təsvir olunan kimi işləyir. Bununla bərabər, yuxarıda təqdim olunan sxem qeyd olunan gömrük orqanlarından hər birinin milli nəzarət prosedurunu keçirmək hüququnu heç bir halda istisna etmir. Gömrük orqanlarının yüklərin aldatma yolu ilə, saxta möhürlər və plomblarla və ya saxta BYD kitabçaları ilə daşındığını güman etməsi üçün əsasları varsa, onlar yüklərin baxışını keçirə və lazım gələrsə BYD daşımalarını dayandıra bilər.

Daha etibarlı nəzarəti təmin etmək üçün gömrük orqanları yüklərin hərəkət marşrutunu müəyyən edə bilər. Daşımalar məntiqə uyğun müddətdə həyata keçirilməlidir. Daşıma üçün müəyyən müddətə yerinə yetirilə bilməyən və ya hər hansı obyektiv səbəbə görə (daşqın, bərk qar yağması, nəqliyyat vasitəsinin sınması və sairə) onun üçün təyin olunmuş marşrutu pozan daşıyıcı gömrük orqanlarına qənaətbəxş izahatlar təqdim etməlidir. Daha ciddi pozuntular olduqda (gömrük plomblarının zədələnməsi, yüklərin məcburi həddən artıq yüklənməsi, onların tam və ya qismən məhv olunması) daşıyıcı BYD kitabçasında olan protokolu istifadə edərək bu haqda hadisə yerinin birbaşa yaxınlığında yerləşən istənilən rəsmi idarədən rəsmi təsdiq almalıdır. Bu protokolun əsasında gömrük orqanları təhqiqata başlaya bilər.

BYD Məlumat kitabının 5-ci fəslində milli səviyyədə BYD prosedurunun tətbiqinin optimal praktiki nümunələri verilib.

1.5. BYD SİSTEMİNİN GƏLƏCƏYİ

1.5.1. BYD SİSTEMİNİN BÜTÜN DÜNYADA TƏTBİQİ

BYD sistemini onu istifadə etmək istəyənlərin hamısı üçün mümkün qədər əlçatan etmək üçün, o Beynəlxalq Millətlər Təşkilatı himayəsi altında reklam olunur. 1984-cü ildə BMT-nin İqtisadi və sosial şurası BYD Konvensiyasına qoşulmaq və onu tətbiq etməyin mümkünlüyü barədə məsələnin öyrənilməsini dünyanın bütün ölkələrinə tövsiyə edən qətnamə (1984/79) qəbul etdi. Bundan başqa, beynəlxalq hökumətlərarası və qeyri-hökumət təşkilatlarına, o cümlədən BMT-nin regional komissiyalarına BYD sisteminin universal gömrük tranzit sistemi kimi yayılması tövsiyə olunmuşdur.

Göstərilən qətnaməyə uyğun olaraq BYD Konvensiyasının fəaliyyət zonasının indiki 64 Müqavilə tərəfinin hüdudundan kənara genişləndirilməsi üzrə iş aparılır. Bu məqsədlə Avropada, Asiyada və Yaxın Şərqdə hökumət təşkilatlarının, nəqliyyat sahəsinin və ticarətin Konvensiyanın imkanları ilə tanışlığı üçün bir sıra regional seminarlar keçirilib.

Hazırda BYD sisteminin Asiyada və Yaxın Şərqdə tətbiq olunmasına səylər göstərilir. Bununla, xüsusən, BMT AİK-in katibliyi, həmçinin Asiya və Sakit okean ölkələri (ASOİSK) və Qərbi Asiya ölkələri (QAİSK) üçün BMT-nin iqtisadiyyat və sosial komissiyalarının katiblikləri məşğul olur və Asiya və Yaxın Şərqdə effektiv yol daşımalarının vacib şərti kimi BYD sisteminin yayılması üzrə iş aparırlar. Bu səylər müxtəlif beynəlxalq təşkilatlar və banklar, məsələn, Avropa komissiyası və Dünya bankı tərəfindən dəstəklənir, bunlar, BYD sistemini tarixi İpək yolu boyu və Cənub-Şərqi Asiyada Böyük Mekonq regionunda avtomobil nəqliyyatının inkişafı üçün zəruri amil hesab edirlər.

1.5.2. BYD SİSTEMİ VƏ İNFORMASIYANIN ELEKTRON EMALI

Son illər informasiyanın kağız daşıyıcılarının elektron daşıyıcılarla əvəz edilməsi hərtərəfli xarakter alır. Bu vacib tendensiya gömrük prosesduru və sənədlərinə də getdikcə artan dərəcədə təsir edir.

Nəticədə gömrük orqanları çox mürəkkəb vəziyyətə düşürlər. Bir tərəfdən, onlar xəzinəni doldurmağı və mümkün olan bütün pozuntuların qarşısını almaqla beynəlxalq ticarət dövriyyəsində yüklərin yerdəyişməsinə nəzarəti onların qarşısında məcburi vəzifə kimi qoyan qanunvericiliyi ciddi qaydada əsas tutmalıdırlar. Digər tərəfdən, gömrük orqanları, gömrük sənədləşdirilməsini sadələşdirməyə meyilli olmadıqlarından, bu işə təbii olaraq, mal dövriyyəsinin artmasını ləngitdiyindən, kommersiya və nəqliyyat təşkilatları tərəfindən daim tənqiddə məruz qalırlar.

Gömrük orqanlarının az saylı şəxsi heyəti və gömrük pozuntularının və qaçaqmalçılığın daha da təkmilləşən metodları nəzərə alınmaqla, gömrük nəzarətinin effektivliyinin yüksəldilməsinin yeganə məntiqi üsulu son texniki nailiyyətləri və informasiyanın elektron emalını istifadə edən milli və beynəlxalq prosedurlara keçid hesab oluna bilər.

Müqavilə tərəfləri BYD prosedurunun kompüterləşdirilməsini Konvensiyanın yenidən baxılması prosesinin III mərhələsinə daxil etmişlər. Ölkələr bu nəticəyə gəlmişlər ki, BYD-nin kompüterləşdirilməsi aşağıdakı səbəblərdən qaçılmazdır:

- elmi-texniki tərəqqinin İnternet texnologiyalarına və smart-kartlara əsaslanan və beynəlxalq daşımalara və ticarətə təsir göstərən fasiləsiz nailiyyətləri;
- gömrük və ticarət prosedurlarının effektivliyinin yüksəldilməsinə tələbin daim artması;
- gömrük pozuntularına qarşı ən müasir və effektiv vasitələrlə mübarizənin aparılması.

Müqavilə tərəflərinin sayının çoxluğu və onların inzibati strukturunda olan fərqlər nəzərə alınsa, onda istənilən kompüterləşdirilmiş sistem çox çevik və qeyri-mərkəzləşdirilmiş olmalı və məhdud sayda beynəlxalq standartların əsasında fəaliyyət göstərməlidir. Bu çox da sadə olmayan və eyni zamanda cəlbədicə məsələdir. Bununla yanaşı aydındır ki, BYD sistemi artıq gömrük, nəqliyyat və ticarət prosedurlarını artıq əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirmiş məlumatların elektron emalı metodları sahəsindəki son nailiyyətlərlə ayaqlaşmalıdır. Əks halda BYD rejimi və xüsusilə də onun kağız kitabçası nəqliyyatın və ticarətin inkişafında maneəyə çevriləcək və gömrük rəsmiləşdirilməsinin və nəzarətinin effektivliyini sarsıdacaqdır.

BYD Konvensiyasının bütün Müqavilə tərəfləri, milli və beynəlxalq təşkilatlar, həmçinin daşıyıcılar sadə olmayan bu problemin həllinə öz töhfələrini verməlidirlər.

1.6. NƏTİCƏ

50 ildən artıq bundan əvvəl yaradılmış BYD rejimi beynəlxalq gömrük tranzitinin yüksək effektivli proseduruna çevrilmiş və həm Avropa daxilində, həm də Avropa ilə digər regionlar arasında beynəlxalq ticarətin və nəqliyyat əlaqələrinin inkişafında çox mühüm rol oynamışdır.

Qərblə Şərq arasında daşımalar həcmının sürətlə artması və Mərkəzi və Şərqi Avropada yeni müstəqil dövlətlərin yaranması ilə əlaqədar BYD tranzit sistemi öz vüsətinə görə çox qeyri-adi olan yeni problemlərlə rastlaşır. Regionun dövlətlərində baş vermiş siyasi, iqtisadi və sosial dəyişikliklər nəticəsində, həmçinin rüsum və vergilərin səviyyəsinin əhəmiyyətli dərəcədə artması nəticəsində gömrük orqanları gömrük hüquq pozuntuları və qaçaqmalçılığın sayının əvvəllər görünməyən artımı ilə rastlaşdılar.

Bundan başqa, BYD sisteminin tətbiq edilməsinə nəzarət milli gömrük xidmətləri, xüsusilə də yeni yaranan və kifayət qədər təcrübəli və peşəkar kadrları olmayan dövlətlərin milli gömrük orqanları üçün əlavə problemlər yaradır.

Arzuolunmaz nəticələrdən yaxa qurtarmaq üçün bəzi dövlətlərin hökumətləri və BYD sisteminin digər əsas iştirakçıları hərdən birtərəfli tədbirlər tətbiq edirlər, məsələn, BYD tranzit əməliyyatları üçün əlavə təminatlar tələb edirlər, yaxud Konvensiyanın nə ruhuna, nə də mətninə uyğun olmayan müəyyən kateqoriya malları BYD prosedurundan çıxarırlar.

Əgər bu cür tədbirlər qısa müddət üçün işlərin vəziyyətini yaxşılaşdırmağa qadirdirsə, onda ancaq onların sistemə istifadə edilməsi nəinki dövlətləri də belə mövqə tutmağa təhrik edə bilər, həm də beynəlxalq daşımaların qiymətini artırır və hətta hər hansı bir həyat qabiliyyətli alternativ yaradılmadan BYD tranzit sisteminin tam dağılmasına gətirib çıxara bilər.

BYD Konvensiyası gömrük orqanlarının qanuni maraqlarının qorunması üçün qoruyucu tədbirlər yığımına malikdir, məsələn, tranzit marşrutların müəyyən edilməsi, müşayiət edilməsi və tranzit müddətinin azaldılması. Əlavə tədbirlər Müqavilə tərəflərinin istəyinə görə qəbul oluna bilər.

Kompleks və ölçülüb-biçilmiş qərarlar ancaq BYD Konvensiyasının bütün Müqavilə tərəflərinin birgə və uzlaşdırılmış səyləri nəticəsində tapıla bilər. Əməkdaşlıq və mövqelərin razılaşdırılması forumlar kimi BYD İcra Şurası, BMT AİK və nəqliyyatla bağlı (WP.30) məsələləri üzrə İşçi qrup çıxış edir. Təcrübə göstərir ki, BYD Konvensiyasının tətbiqi zamanı yaranan bir çox problemlərin həlli BYD Konvensiyasının və BMT AİK işçi orqanları çərçivəsində tapıla bilər.

BMT AİK və BYD katibliklərinin məqsədi seçilmiş istiqamətdə işin davam etdirilməsindən və BYD Konvensiyası Müqavilə tərəfləri ilə nəqliyyat sahəsi arasında qarşılıqlı fəaliyyətin daha da təkmilləşdirilməsi üçün etibarlı beynəlxalq mexanizmin yaradılmasından ibarətdir. BYD tranzit sisteminin qanunvericilik bazasını daim inkişaf etdirmək və onun işini elə səmərəlilikləndirmək lazımdır ki, o, həm nəqliyyat sahəsinin, həm də gömrük orqanlarının tələblərinə həmişə cavab verə bilsin.

BMT dünya təşkilatı və BYD Konvensiyasının depozitariyası kimi Konvensiyanın idarə olunması və ona lazımi dəyişikliklərin edilməsi üzrə xidmətləri təqdim edir. Təcrübə göstərir ki, BYD Konvensiyası BMT AİK-in nəqliyyat əlaqələrinin sadələşdirilməsi üzrə işinin bir hissəsi olmaqla, onun bütün iştirakçılarının – gömrük orqanlarının və daşıyıcıların maraqlarına xidmət edir. Bütün bunlar ümid etməyə imkan verir ki, BYD Konvensiyası gələcəkdə də müvəffəqiyyətlə işləyəcəkdir.

1.7. BYD SİSTEMİ HAQQINDA MƏLUMATI HARADAN ALMALI

BYD Konvensiyası və onun Müqavilə tərəflərində istifadəsi haqqında informasiyanı bir çox dillərdə mətbuat nəşri və elektron faylı kimi mövcud olan BYD Məlumat kitabı ilə yanaşı bəzi digər mənbələrdən də almaq olar.

BMT AİK və BYD katibliklərinin birgə himayə etdikləri BYD saytı (<http://tir.unece.org>) ən tam və daim təzələnen məlumat mənbəyidir. BYD Məlumat kitabının bir sıra dillərdə mətninə əlavə olaraq, bu sayt bütün Müqavilə tərəflərində Konvensiyanın istifadə edilməsi üzrə aktual məlumatları özündə əks etdirir. Burada həmçinin BYD Konvensiyasının müddəalarının izahları haqqında, depozitarinin bildirişləri haqqında, həmçinin BYD İnzibati komitəsi və gömrük orqanları tərəfindən istifadəyə buraxılmış milli və beynəlxalq nəzarət tədbirləri haqqında son informasiyanı tapmaq olar. Bundan əlavə, BYD saytında İnzibati komitənin, BMT AİK İşçi qrupunun (WP.30) və köməkçi ekspert qruplarının bütün işçi sənədləri və məruzələri (İngilis, Fransız və Rus dillərində) verilmişdir.

BMT AİK Katibliyi həm də BYD proseduru istifadə edən ölkələrin BYD koordinasiya mərkəzləri adlanan qurumları üzrə də beynəlxalq məlumat kitabı nəşr edir. Bunlar milli gömrük orqanları və təminat birliklərindən olan ekspertlərdir ki, onlara da BYD Konvensiyasının milli səviyyədə istifadə olunması məsələləri üzrə müraciət etmək olar. Koordinasiya mərkəzləri haqqında məlumatları BYD saytında da almaq olar (giriş üçün parol tələbnaməyə əsasən, BMT AİK və BYD katiblikləri tərəfindən verilir).

BMT AİK və BYD katiblikləri BYD Konvensiyası çərçivəsində tətbiq edilən gömrük plombları və möhürlərinin vurulması üçün quruluşların beynəlxalq reyestrini aparırlar. Bu reyestr gömrük orqanları arasında xidməti istifadə üçün paylanır.

Əlavə izahatlar üçün BMT AİK, BYD İcra Şurası (BYDİŞ) və BYD katibliyinə müraciət etmək olar:

Office 401 – 3, Palas des Nations,
CH – 1210 Geneva (Switzerland);
tel. + 41 – 22 – 917 – 3258;
faks + 41 – 22 – 917 – 0039; yaxud + 41 – 22 – 917 – 0614;
elektron poçtu: tirexb@unece.org

1.8. VERİLMİŞ BYD KİTABÇALARININ MİQDARI

Ölkələr	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Albaniya	0	250	500	400	400	800	800
Almaniya	41,400	42,950	42,950	39,950	42,050	35,200	32,300
Avstriya	15,100	21,000	18,100	20,900	19,850	21,700	14,150
Azərbaycan	4,000	3,600	1,300	1,900	3,950	5,000	5,500
Belarus	230,200	232,000	284,200	237,600	187,000	182,200	197,500
Belçika / Lüksemburq	2,400	2,200	1,150	1,300	1,200	800	500
Bolqarıstan	205,000	211,000	252,000	303,000	313,000	349,000	394,500
Böyük Britaniya	10,900	9,800	7,650	6,000	4,400	2,600	1,650
Çex Respublikası	32,550	34,700	34,850	38,950	39,700	37,850	42,500
Danimarka	7,350	6,350	6,550	5,100	2,600	300	1,000
Ermənistan	-	200	100	250	200	300	550
Estoniya	79,600	97,000	90,000	91,000	56,000	43,000	47,000
Finlandiya	17,000	20,300	19,700	20,050	16,300	17,200	13,300
Fransa	18,750	14,250	13,700	13,050	12,300	10,000	8,200
Gürcüstan	1000	2,500	500	2,000	1,050	3,600	4,300
Hollandiya	46,450	31,350	30,950	22,600	22,200	15,600	21,000
Xorvatiya	7,700	7,900	9,800	7,650	9,700	9,500	9,300
İordaniya	0	150	100	150	0	100	50
İran (İslam Respublikası)	30,000	15,000	20,000	33,000	33,000	33,000	48,000
İsveç	4,900	5,200	2,600	3,400	1,500	1,550	1,200
İsveçrə	2,200	3,200	2,400	2,600	1,600	1,450	1,600
İspaniya	1,000	2,000	2,200	2,000	3,000	2,000	3,000
İsrail	500	0	0	0	0	0	0
İtaliya	40,000	41,000	44,000	45,500	37,000	25,000	19,500
Keçmiş Makedoniya Yuqoslaviya Respublikası	17,050	22,100	29,300	27,400	27,400	27,700	31,550
Kipr	1000	1,150	950	1,100	1,000	450	750
Küveyt	500	0	0	500	50	300	0
Qazaxıstan	10,400	9,100	6,400	17,400	17,000	19,600	32,650
Qırğızıstan	100	550	1,250	2,700	4,900	6,250	11,450
Latviya	127,500	124,300	132,000	154,500	91,000	90,000	105,500
Livan	0	0	50	50	0	0	50
Litva	247,000	275,900	299,500	327,200	148,700	151,600	165,000
Macarıstan	150,600	123,500	95,450	67,650	44,900	34,300	35,800
Marokko	0	0	0	0	100	0	100
Moldova Respublikası	18,000	21,100	24,450	46,800	46,900	58,500	61,050
Monqolustan	-	-	-	-	150	0	0
Norveç	500	500	500	0	0	100	100
Özbəkistan	900	600	500	900	2,400	1,800	4,500
Poşa	244,500	167,000	213,500	244,000	273,500	188,000	291,500
Portuqaliya	0	0	200	200	700	3,000	1,300
Rumıniya	333,000	363,800	462,600	472,900	486,300	514,700	397,200
Rusiya Federasiyası	236,800	192,800	263,700	313,550	375,650	424,000	499,900
Serbiya və Çernoqoriya	-	-	-	2,050	5,350	5,000	-
Slovakiya	35,550	31,100	28,050	34,800	18,450	20,900	23,050
Sloveniya	20,500	19,300	17,800	18,600	22,000	6,550	16,400
Suriya Ərəb Respublikası	700	1,400	900	1,300	900	1,500	800
Tunis	-	-	-	0	0	0	0
Türkiyə	336,000	327,000	412,000	419,000	544,000	589,000	689,000
Türkmənistan	-	150	0	150	200	400	1,000
Ukrayna	184,000	200,000	190,000	222,500	251,000	266,000	324,000
Yuqoslaviya	-	700	1,400	800	-	-	-
Yunanıstan	20,000	22,000	29,400	23,600	40,500	33,200	30,700
CƏMİ:	2,782,600	2,707,950	3,095,200	3,298,000	3,211,050	3,240,650	3,599,850

1.9. BYD SİSTEMİNDƏ İŞTİRAK EDƏN MÜXTƏLİF TƏRƏFLƏRİN ROLU VƏ VƏZİFƏLƏRİ

BYD sistemi Müqavilə tərəflərinin və nəqliyyat sahəsinin əməkdaşlığına əsaslanan yaxşı balanslaşdırılmış bir mexanizmdir. Onun dəqiq fəaliyyət göstərməsini təmin etmək məqsədi ilə bütün iştirakçı tərəflərin – hökumətlər, BYD İcra şurası, milli təminat birlikləri, daşıyıcılar, beynəlxalq təşkilatlar – öz öhdəliklərini BYD Konvensiyasının müddəalarına müvafiq yerinə yetirməsi çox vacibdir. BYD sisteminin əsas iştirakçılarının rol və vəzifələrinin xülasəsi aşağıda verilir.

1.9.1. HÖKUMƏTİN VƏZİFƏLƏRİ

- BYD Konvensiyasının milli qanunvericiliyə uyğun olaraq tanınması (məsələn, milli hüquqi nəşrdə rəsmi dərc edilməsi);
- qoşulma haqqında sənədin Konvensiyanın depozitariyasına-BMT-nin Nyu-Yorkdakı Hüquq İdarəsinə saxlanılmaq üçün təhvil verilməsi (Konvensiyanın 52-ci maddəsi);
- milli təminat birliyinə (birliklərinə) buraxılış verilməsi (Konvensiyanın 6-cı maddəsi və 9-cu qoşmanın I hissəsi);
- şəxslərin BYD kitabçalarından istifadəyə buraxılışı (Konvensiyanın 6-cı maddəsi və 9-cu qoşmanın II hissəsi);
- BYD əməliyyatları yerinə yetirmək üçün nəzərdə tutulmuş gömrük orqanlarının siyahısının nəşr olunması (Konvensiyanın 45-ci maddəsi);
- gömrük orqanlarının vəzifəli şəxslərinin BYD prosedurunun tətbiqi sahəsində hazırlanması;
- yol nəqliyyat vasitələrinin və konteynerlərin buraxılışına cavabdeh rəsmi orqanın yaradılması və ya təyin edilməsi (Konvensiyanın 12-ci maddəsi);
- Konvensiyanın 1 (1) maddəsində (42 ter maddəsi və 10-cu qoşmanın 1-ci maddəsi) müəyyən olunmuş, təyinat yeri gömrükxanalarında təqdim olunan bütün BYD kitabçalarına aid məlumatların standart forma üzrə beynəlxalq təşkilata və ya milli təminat birliklərinə imkan daxilində mərkəzi və ya regional şöbələr vasitəsilə, əldə olan rabitə vasitələrindən ən sürətliyə köməyi (faks, elektron poçtu və sairə) və imkan daxilində hər gün ötürülməsi;

- BYD İcra Şurasına (BYDİŞ) aşağıdakı sənədlərin göndərilməsi:

Beynəlxalq təminat sistemi haqqında:

- səlahiyyətli (gömrük) orqanlar və milli təminat birlikliyi arasında bağlanmış yazılı Sazişin, yaxud istənilən başqa hüquqi sənədin, sonrakı dəyişikliklər və əlavələr də daxil olmaqla, təsdiq olunmuş surəti (müddət – ləngidilmədən);
- sığorta müqaviləsi və ya maliyyə təminatının, sonrakı dəyişikliklər və əlavələr də daxil olmaqla, təsdiq edilmiş surəti (müddət – ləngidilmədən);
- hər il təzələnen sığorta polisinin surəti (müddət – ləngidilmədən);

BYD proseduruna nəzarətli buraxılış haqqında

- BYD kitabçasından istifadəyə icazə almış və ya icazəsi geri alınan hər bir şəxs haqqında məlumat (müddət – bir həftə ərzində);
- hər ilin 31 dekabrına vəziyyətə görə belə şəxslərin təzələnməmiş tam siyahısı (müddət – ləngidilmədən);
- Konvensiyanın 38-ci maddəsinə uyğun olaraq BYD prosedurundan çıxarılmış hər bir şəxs barədə məlumat (müddət – bir həftə ərzində);

Milli nəzarət tədbirləri haqqında

- səlahiyyətli orqanların Konvensiyanın 42-bis maddəsinə uyğun olaraq qaydada fəaliyyətə buraxmaq istədiyi istənilən milli nəzarət tədbirlərinin təfsilatı (müddət – ləngidilmədən).

1.9.2. MİLLİ TƏMİNAT BİRLİYİNİN ROLU VƏ VƏZİFƏLƏRİ

- Milli gömrük orqanları ilə öhdəliklər barədə müqavilə (saziş) bağlamaq və tutulmalı olan idxal və ya ixrac rüsum və yığımlarını, həmçinin BYD əməliyyatı ilə bağlı pozuntular aşkar olunan ölkənin gömrük qanunları və qaydalarına uyğun olaraq gecikdirməyə görə tutulacaq istənilən faizləri ödəmək. Təminat birliyi yuxarıda qeyd olunan məbləğləri ödəməyi, bu məbləğlər tutulacaq şəxslərlə birlikdə məsuliyyət həmrəyliyi qaydasında öz öhdəsinə götürür (8-ci maddə, 1-ci bənd);
- beynəlxalq təminatlar sisteminin beynəlxalq təşkilatla fəaliyyət göstərməsi barədə yazılı saziş bağlamaq (hazırda yeganə mövcud olan beynəlxalq təminatlar sistemini Beynəlxalq avtomobil nəqliyyat ittifaqı (BANİ) idarə edir) (izahat yazısı 0.6.2 –bis);
- təminatçı kimi çıxış etmək (6-cı maddə, 1-ci bənd). Bu təminat həmin birliyin də daxil olduğu beynəlxalq təşkilata daxil olan xarici birliklərin verdiyi BYD kitabçalarının tətbiqi ilə həyata keçirilən əməliyyatlarla bağlı onun öz üzərinə götürdüyü məsuliyyəti də əhatə edir (6-cı maddə, 2-ci bənd);
- BYD kitabçaslarını yalnız minimal şərtləri və tələbləri yerinə yetirən (6-cı maddə, 4-cü bənd və 9-cu qoşmanın II hissəsi) və daimi olduğu və ya təsis edildikləri Müqavilə tərəflərinin səlahiyyətli orqanları tərəfindən BYD poseduruna buraxılışa imtina edilməmiş şəxslərə vermək (6-cı maddə, 3-cü bənd);
- BYD kitabçası almaq istəyən daşıyıcı ilə öhdəlik-bəyannamə imzalamaq (təminat birliyi bu halda bank zəmanəti və ya pul depoziti tələb edə bilər);
- risklərin idarə edilməsi sistemi əsasında BYD kitabçalarını vermək;
- BYD kitabçalarının düzgün istifadə olunmasını təmin etmək üçün səlahiyyətli orqanlarla sıx əməkdaşlıq şəraitində bütün lazımi tədbirləri görmək (42 - bis maddəsi);
- milli səlahiyyətli orqanlara aşağıdakı sənədləri və informasiyanı göndərmək:

Beynəlxalq təminatlar sistemi

- sığorta və ya maliyyə təminatı müqaviləsinin, sonrakı hər hansı dəyişikliklər də daxil olmaqla, təsdiq edilmiş surəti (müddət - mümkün qədər tez);
- sığorta şəhadətnaməsinin (hər il təzələnən) surəti (müddət – mümkün qədər tez);

BYD proseduruna nəzarətli buraxılış

- BYD kitabçalarından istifadə etmək üçün səlahiyyətli orqanlardan icazə istəyənlər hər bir şəxs haqqında məlumat;
- BYD kitabçalarından istifadə etmək üçün icazə almış və ya icazələri geri götürülmüş bütün şəxslərin tam və təzələnməmiş siyahısı; (hər ilin dekabrın 31-nə olan vəziyyətə görə, müddət – 31 dekabrdan sonra bir həftə ərzində).

1.9.3. DAŞIYICININ VƏZİFƏLƏRİ

- milli təminat birliyi ilə BYD kitabçalarından istifadə şərtlərinin təyin olunduğu öhdəlik-bəyannamənin imzalanması;
- rəsmi səlahiyyətli orqanda yol nəqliyyat vasitələrinin və konteynerlərin buraxılış haqqında şəhadətnamələrin alınması;
- yol nəqliyyat vasitələrinə və konteynerlərə «TİR» lövhəciklərinin bərkidilməsi (Konvensiyanın 16-cı maddəsi);

1.9.4. BEYNƏLXALQ TƏŞKİLATIN (HAZIRDA – BANİ) ROLU VƏ VƏZİFƏLƏRİ

- Beynəlxalq təminatlar sisteminin səmərəli təşkili və fəaliyyət göstərməsinə cavabdehliyi öz üzərinə götürmək üçün BYD İnzibati komitəsindən icazə almaq (Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 2-bis bəndi);
- milli təminat birliyinin beynəlxalq təminatlar sistemi tərəfindən tanınmasını təmin etmək;
- hərtərəfli təminat müqaviləsinin və təminatlı ödənmənin sübutunun təsdiq edilmiş surətlərini səlahiyyətli orqanlara təqdim etmək;

- Beynəlxalq təminatlar sisteminin milli təminat birlikləri ilə birgə fəaliyyət göstərməsi barədə yazılı sazişlər bağlamaq (0.6.2 – bis izahat yazısı);
- BYD kitabçalarının nəşri və yayılmasına BYD İnzibati komitəsindən icazə almaq (8-ci qoşma, 10 b maddəsi);
- 6-cı maddənin 2-bis bəndinə və/və ya 8-ci qoşmanın 10 b) maddəsinə uyğun olaraq verilmiş və beynəlxalq təşkilatın Konvensiyanın uyğun müddəalarına əməl etməsini nəzərdə tutan BMT AİK –lə yazılı müqavilə bağlamaq və İnzibati komitənin qərarlarını və BYD İcraiyyə şurasının xahişlərini yerinə yetirmək. Müqaviləni imzalama yolu ilə beynəlxalq təşkilat təsdiq edir ki, o verilmiş icazə əsasında onun üzərinə qoyulan məsuliyyəti tanıyır (0.6.2-bis-2 və 8.10 b) izahat yazıları)
- bütün milli təminat birliklərini və milli gömrük orqanlarını yeni təminat birliklərinə buraxılış verilməsi haqqında məlumatlandırmaq;
- BYD təminatlar sisteminə rəhbərliyi həyata keçirmək və hər il səlahiyyətli orqanlara irəli sürülmüş, nizamlanmış və baxılmış iddialar haqqında ümumi məlumatları təqdim etmək;
- BYD kitabçalarının mərkəzləşdirilmiş nəşri və milli təminat birlikləri arasında yayılması da daxil olmaqla BYD kitabçaları sisteminə rəhbərliyi həyata keçirmək:
 - saxta BYD kitabçalarının hazırlanması riskini azaltmaq üçün bütün ağılabatan tədbirləri görmək;
 - Beynəlxalq gömrük sənədi – BYD kitabçası ilə bağlı çatışmamazlıqlar və ya pozuntular aşkar olunduğu halda lazımi düzəliş tədbirləri görmək;
 - milli təminat birlikləri tərəfindən BYD kitabçalarının verilməsi prosedurları və müəyyən edilmiş qaydalar barədə səlahiyyətli orqanlara informasiya təqdim etmək;
 - hər bir Müqavilə tərəfinə verilmiş BYD kitabçalarının sayı barədə səlahiyyətli orqanlara statistik məlumatları təqdim etmək;

- beynəlxalq təşkilat tərəfindən BYD kitabçasının hər bir tipi üçün müəyyən edilmiş buraxılış qiyməti haqqında BYDİŞ-na ətraflı məlumatlar təqdim etmək;
- maraqlı tərəflərin, yəni milli birliklərin hazırlaşdırılmasına kömək göstərmək üçün xeyirxah xidmətlərini və təcrübəsini təqdim etmək;
- BYD kitabçalarından istifadə edilməsinə, Konvensiyaya 10-cu qoşmaya uyğun olaraq yaradılmış elektron nəzarət sistemini idarə etmək, o cümlədən:
 - Müqavilə tərəflərini və səlahiyyətli orqanları bu sistem çərçivəsində yaranan problemlər haqqında məlumatlandırmaq;
 - səlahiyyətli orqanlara Müqavilə tərəflərinin elektron nəzarət sistemi ilə bağlı fəaliyyəti barədə statistik informasiya və məlumatlar təqdim etmək;
 - elektron nəzarət sisteminin, risklərin idarə olunması və fırıldaqçılıq fəaliyyəti ilə mübarizə aləti kimi effektivliyinin yüksəldilməsi üçün onun daim möhkəmləndirilməsinə nail olmaq;
- BYD İnzibati komitəsinin (Konvensiyaya 8-ci qoşmanın 1ii) maddəsi), BYDİŞ-in (Konvensiyaya 8-ci qoşmanın 11-ci maddəsi, 5-ci bənd) BMT AİK-in nəqliyyatla bağlı gömrük məsələləri üzrə İşçi qrupunun (WP.30) və BYD Əlaqə qrupunun sessiyalarında müşahidəçi qismində iştirak etmək;
- BYD İŞ-in fəaliyyətində iştirak etmək, o cümlədən:
 - BYD İŞ-in köməyi xahiş olunduğu hallarda mübahisələrin nizamlanmasında tam şəkildə iştirak etmək;
 - BYD İŞ-in sorğusuna görə, belə sorğu məlumatların qorunmasına, konfidensiallığına və sairə aid olan qanunvericiliyi pozmaq şərti ilə, BYD sisteminin fəaliyyəti haqqında tam və hərtərəfli informasiya təqdim etmək;
 - fırıldaqçılıq fəaliyyəti ilə bağlı istənilən problemin və BYD Konvensiyasının tətbiqi zamanı yaranan digər çətinliklərin ləngidilmədən BYDİŞ-in nəzərinə çatdırılmasını təmin etmək;
 - müntəzəm keçirilən qeyri-rəsmi yığıncaqlarda BYD katibliyi ilə birgə iştirak etməyə hazır olmaq.

1.9.5. BYD İCRA ŞURASININ VƏ BYD KATİBİNİN BYD KONVENSIYASINA 8-Cİ QOŞMANIN 10-CU MADDƏSİNƏ UYGUN OLARAQ ROLU VƏ VƏZİFƏLƏRİ

- Konvensiyanın tətbiqinə müşahidə aparmaq. Bu məqsədlə BYDİŞ, o cümlədən, seçmə müayinələr hazırlayır, sorğu kitabçaları nəşr edir, seçmə qaydada yerlərə gedir və sairə. Aşağıdakı vacib sahələrə xüsusi diqqət yetirir:
 - nəqliyyat vasitələrinin uyğunluğu;
 - milli birliklərin buraxılışı;
 - əməliyyatların başa çatdırılması və dayandırılması prosedurlarının uyğunluğu;
 - BYD sisteminin pozuntularına bilavasitə məsuliyyət daşıyan şəxslərin eyniləşdirilməsi və təqib olunması və onlara ödəniş haqqında tələblərin təqdim edilməsi;
 - Konvensiyaya 9-cu qoşmanın II hissəsi və 38-ci maddəsinə uyğun olaraq BYD prosedurundan istifadə hüququndan məhrum etmə və icazənin geri alınması;
 - Konvensiyaya düzəlişlər etmək;
 - Konvensiyanın və ona qoşmaların üç rəsmi dildə mətnlərinin bir-birinə uyğunluğu;
 - Müqavilə tərəflərinin qəbul etdiyi yeni nəzarət tədbirlərinin bir-birinə uyğunluğu (maddə 42 – bis);
- təminatlar sisteminin işləməsini müşahidə etmək. Bu məqsədlə BYDİŞ hərtərəfli təminat müqaviləsinə, təminatlar haqqında milli akta, illik sığorta şəhadətnamələrinə baxır və (lazım olduqda) öz şübhələrini bildirir. BYDİŞ, həmçinin hər il üçün verilmiş, nizamlanmış və baxılmış iddiaların sayı haqqında ümumi məlumatların təqdim olunmasını beynəlxalq təşkilatdan tələb edir;
- İnzibati komitə tərəfindən onun üzərinə qoyulmuş vəzifələri yerinə yetirmək;

- BYD kitabçalarının nəşri və birliklər arasında mərkəzləşdirilmiş qaydada yayılması üzrə beynəlxalq təşkilatın yerinə yetirdiyi işə nəzarət etmək. Bu, o cümlədən, BYD kitabçalarının Konvensiyanın tələblərinə uyğun olmasına nəzarəti və onun formatında istənilən dəyişikliklərin qabaqcadan bəyənilməsini əhatə edir;
- Müqavilə tərəflərinin səlahiyyətli orqanları arasında əməli və başqa informasiya mübadiləsini koordinasiya etmək və onun inkişafına kömək etmək. BYDİŞ fırılacaqılıq fəaliyyətinin yeni tendensiyalar və metodlarına aid bilik və təcrübə, həmçinin, optimal praktika nümunələri ilə mübadilə işində səlahiyyətli orqanları aktiv dəstəkləyir. Belə informasiyanı aldıqdan sonra BYDİŞ depozitariy rolunda çıxış edir və onun yayılmasını təmin edir;
- Müqavilə tərəflərinin səlahiyyətli orqanları, birliklər və beynəlxalq təşkilatlar arasında informasiya mübadiləsini koordinasiya etmək və onun inkişafına yardımçı olmaq. Bu, məsələn, elektron nəzarət sisteminin fəaliyyət göstərməsi, optimal praktika nümunələri və sairə məsələləri əhatə edir;
- Müqavilə tərəfləri, birliklər, sığorta kompaniyaları və beynəlxalq təşkilatlar arasında mübahisələrin nizamlanmasında yardımçı olmaq. BYDİŞ-ə vasitəçilik köməyi göstərmək üçün və müvafiq hallarda mübahisələrin nizamlanmasına yardımçı olmaq üçün xeyirxah xidmətlərini təqdim edir;
- gömrük orqanlarının və BYD proseduruna aidiyyəti olan digər maraqlı tərəflərin əməkdaşlarının hazırlanmasında kömək göstərmək;
- Müqavilə tərəfləri arasında, minimal şərtlərə və tələblərə aid olduqları dərəcədə, BYD kitabçalarının birliklər tərəfindən verilməsini reqlamentləşdirən bütün müəyyən edilmiş qaydalar və prosedurlar haqqında informasiyanın yayılması məqsədi ilə mərkəzləşdirilmiş qeydiyyatı aparmaq;
- BYD kitabçalarının qiymətlərinə nəzarəti, bu problemin incəliyini nəzərə almaqla, həyata keçirmək.

BYDİŞ-in qərarları Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Avropa İqtidasi Komissiyasının katibliyinin əməkdaşlarından biri olan BYD Katibi tərəfindən icra olunur. BYD Katibinə, sayı tərkibi İnzibati Komitə tərəfindən təyin edilən çox da böyük olmayan BYD katibliyi kömək edir.

2. 1975-ci il BYD*/ KONVENSIYASI

Bu bölmədə 1975-ci il BYD Konvensiyasının 2002-ci il 12 may tarixinə olan tam mətni verilir.

Bu bölmənin hissələrinin yerləşməsi 1975-ci il BYD Konvensiyasının strukturuna uyğundur.

Konvensiyaya 7-ci qoşmanın III hissəsində və 6-cı qoşmada verilən **İzahat yazıları**, onların aid olduqları Konvensiya müddəaları ilə birlikdə, 6-cı qoşmadakı şəkillər istisna olunmaqla, yerləşdirilmişdir. Bu Konvensiyanın 43-cü maddəsinin müddəalarına uyğun olaraq izahat yazılarında bu Konvensiyanın bəzi müddəalarının və ona qoşmaların izahı verilmişdir. Onlar həmçinin tövsiyə olunan praktikanın bəzi növlərini təsvir edir.

İzahat yazıları bu Konvensiyanın müddəalarını və ya ona qoşmaları dəyişdirmir, yalnız onların məzmununu, mənasını və tətbiq sahəsini dəqiqləşdirir. Məsələn, bu Konvensiyanın 12-ci maddəsinin müddəaları və ona 2-ci qoşma ilə bağlı yol nəqliyyat vasitələrinin daşımalarına gömrük möhürləri və plombları altında buraxılışının texniki şərtlərinə aid izahat yazılarında müvafiq hallar üçün konstruksiya xüsusiyyətləri haqqında göstərişlər verilmişdir. Müqavilə tərəfləri bu göstərişlərə qeyd olunan müddəalara cavab verən göstərişlər kimi baxmalıdır. İzahat yazılarında, həmçinin, müvafiq hallarda bu müddəaların tələblərinə hansı konstruksiya xüsusiyyətlərinin cavab vermədiyi göstərilə bilər.

Beləliklə, izahat yazıları, texniki tərəqqi və iqtisadiyyatın tələbləri nəzərə alınmaqla, bu Konvensiyanın müddəalarının və ona qoşmaların tətbiqinin mümkünlüyünü təmin edir.

Şərhlər də həmçinin onların aid olduğu müddəalarla birlikdə yerləşdirilir. BYD Konvensiyası üzrə Məlumat kitabında verilmiş şərhlər 1975-ci il BYD Konvensiyasının Müqavilə tərəflərinin hamısı tərəfindən yerinə yetirilmək üçün məcburi deyil, lakin onlar hər halda Konvensiyanın müddəalarının daha dəqiq anlaşılması, onun unifikasiyası və eyni şəkildə tətbiqi üçün çox vacibdir, belə ki, bu şərhlər 1975-ci il BYD Konvensiyasının İnzibati komitəsinin və nəqliyyatla bağlı gömrük məsələləri üzrə İşçi qrupun fikrini ifadə edir. Bu, hər bir şərhdə xüsusi qeyd olunur.

(TRANS /GE.30/55, 40-cı bənd)

*/ «BYD» ixtisar olunmuş ifadə «TİR» ixtisar olunmuş ifadəyə uyğundur

**2.1. 1975-Cİ İL BYD KONVENSIYASININ MƏTNİ
(İzahat yazıları və şərtlər daxil olmaqla)**

**BYD KİTABÇALARININ TƏTBİQİ İLƏ BEYNƏLXALQ YÜK DAŞIMALARI
HAQQINDA GÖMRÜK KONVENSIYASI (1975-Cİ İL BYD KONVENSIYASI)**

MÜQAVİLƏ TƏRƏFLƏRİ,

Yol nəqliyyat vasitələri ilə beynəlxalq yük daşımalarının sadələşdirilməsinə yardımçı olmağı ARZU EDƏRƏK,

onlar arasında əməkdaşlığın inkişafının ən mühüm amillərindən biri kimi daşıma şəraitinin yaxşılaşdırılmasının olduğunu HESAB EDƏRƏK,

beynəlxalq daşımalar sahəsində inzibati, o cümlədən sərhəd işlərinin formal tərəflərinin sadələşdirilməsi və ahəngləşdirilməsi naminə ÇIXIŞ EDƏRƏK,

aşağıdakılar barədə RAZILIĞA GƏLMİŞLƏR

I Fəsil

ÜMUMİ MÜDDƏALAR

a) TƏRİFLƏR

Maddə 1

Bu Konvensiya tətbiq edilərkən:

- a) «BYD daşması» termini bu Konvensiya ilə müəyyən edilmiş BYD proseduru adlanan prosedura əməl etməklə yükün göndərmə yeri gömrükxanasından təyinat yeri gömrükxanasına qədər daşınması deməkdir;
(ECE/TRANS/17/Amend. 21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

- b) **«BYD əməliyyatı» termini BYD daşımının bu Müqavilə tərəfində göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanasından (aralıq gömrükxana) təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanasına (aralıq gömrükxana) qədər yerinə yetirilən hissəsini bildirir. (ECE/TRANS/17/Amend. 21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)**

1 b) maddəsinə izahat yazısı

- 0.1 b) 1 b) maddəsində nəzərdə tutulur ki, bir neçə göndərmə yeri və ya təyinat yeri gömrükxanaları bir və ya bir neçə ölkədə yerləşdiyi hallarda, eyni bir Müqavilə tərəfində birdən artıq BYD əməliyyatı yerinə yetirilə bilər. Bu şəraitlərdə ardıcıl yerləşmiş iki gömrükxana arasında həyata keçirilən BYD daşımının milli hissəsinə, onlar göndərmə yeri, təyinat yeri gömrükxanaları və ya aralıq gömrükxanaları olmasından asılı olmayaraq BYD əməliyyatı kimi baxıla bilər. (ECE/TRANS/17/Amend. 25, 1 oktyabr 2005-ci ildə qüvvəyə minib)
- c) **«BYD əməliyyatının başlanması» termini bildirir ki, yol nəqliyyat vasitəsi, nəqliyyat vasitələri tərkibi və ya konteyner, onlara aid olan BYD kitabçası ilə və yüklə birlikdə nəzarət edilmək məqsədilə göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanasında (aralıq gömrükxana) təqdim edilmişdir və BYD kitabçası rəsmiləşdirmək üçün bu gömrükxana tərəfindən qəbul olunmuşdur. (ECE/TRANS/17/Amend. 21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)**
- d) **«BYD əməliyyatının dayandırılması» termini bildirir ki, yol nəqliyyat vasitəsi, nəqliyyat vasitələri tərkibi və ya konteyner onlara aid olan BYD kitabçası və yüklə birlikdə nəzarət edilmək məqsədilə təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanasında (aralıq gömrükxanada) təqdim edilmişdir. (ECE/TRANS/17/Amend. 21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)**
- e) **«BYD əməliyyatının başa çatması» termini bu Müqavilə tərəfində BYD əməliyyatının düzgün dayandırılması faktının gömrük orqanları tərəfindən tanınmasını bildirir. Bu, gömrük orqanları tərəfindən, təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanasındakı (aralıq gömrükxana) məlumatların və ya informasiyanın göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanasındakı məlumatlarla və ya informasiya ilə tutuşdurulmaqla müəyyən edilir; (ECE/TRANS/17/Amend. 21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)**

- f) **«idxal və ya ixrac rüsumları və yığımları» termini gömrük rüsumlarını və yüklərin idxalı və ya ixracı zamanı və ya yüklərin idxalı və ya ixracı ilə bağlı alınan bütün başqa rüsumları, vergiləri, yığımları və digər məbləğləri bildirir, lakin qiymətcə göstərilən xidmətlərin təxmini qiymətinə qədər məhdudlaşdırılmış məbləğlər və yığımlar buraya daxil deyildir;**

1 f) maddəsinə izahat yazısı

- 0.1 f) 1-ci maddənin f) alt bəndindəki «məbləğlər və yığımlar istisna olunmaqla» ifadəsi Müqavilə tərəflərinin yüklərin idxalı və ya ixracı zamanı və ya yüklərin idxalı və ya ixracı ilə bağlı aldıkları idxal və ixrac rüsum və yığımlarından başqa bütün məbləğləri nəzərdə tutur. Bu məbləğlər göstərilən xidmətlərin təxmini dəyərindən çox olmamalıdır və milli məmulatların dolayı yolla müdafiə üsulu və ya maliyyə məqsədlərilə ixrac və ya idxal mallarına vergi kimi çıxış etməməlidirlər. Belə məbləğ və yığımlara, o cümlədən, aşağıdakılarla bağlı ödəmələr daxildir:

- yükün mənşəyi haqqında şəhadətnamələrlə, əgər onlar tranzit daşımalar üçün tələb olunursa;
- gömrük laboratoriyalarında yoxlama məqsədilə yerinə yetirilən analizlərlə;
- iş saatlarından əlavə vaxtda və ya gömrüxananın rəsmi ərazisinin hüdudlarından kənarında yerinə yetirilən gömrük yoxlamaları və gömrük təmizlənməsi üzrə digər əməliyyatlarla;
- sanitar, baytar və ya fitopatoloji nəzarətlə bağlı baxışlarla.
(ECE/TRANS/17/Amend. 21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

- g) **«yol nəqliyyat vasitəsi» termini təkə mexaniki yol nəqliyyat vasitəsini deyil, həm də belə nəqliyyat vasitəsinə yedəyə almaq üçün nəzərdə tutulmuş istənilən qoşqu və yarımqoşqunu bildirir;**
- h) **«nəqliyyat vasitələri tərkibi» termini yol hərəkətində bütöv vahid kimi iştirak edən bir-birinə qoşulmuş nəqliyyat vasitələrini bildirir;**
- j) **«konteyner» termini aşağıda göstərilmiş xüsusiyyətlərə malik nəqliyyat avadanlığını (qəfəs, çıxarıla bilən sistern və ya başqa oxşar tərtibat) bildirir;**

- i) özündə yüklərin yerləşdirilməsi üçün nəzərdə tutulmuş tam və ya qismən bağlı olan tutum;
- ii) daimi xarakterə malik və buna görə də kifayət qədər möhkəm olub dəfələrlə istifadə olunmaq üçün xidmət edən;
- iii) yüklərin aralıq yüklənmələr olmadan bir və ya bir neçə nəqliyyat növü ilə daşınmasını asanlaşdırmaq üçün xüsusi olaraq konstruksiya edilmiş;
- iv) elə konstruksiya edilməlidir ki, onu yenidən yükləmək, xüsusilə də bir nəqliyyat növündən digərinə yükləmək asanlaşdırılmış olsun;
- v) elə konstruksiya edilməlidir ki, onu asanlıqla yükləmək və boşaltmaq mümkün olsun;
- vi) daxili həcmi bir kub metrdən az olmayan.

«Çıxarıla bilən kuzovlar»a konteynerlər kimi baxılır;

1 j) maddəsinə izahat yazısı

- 0.1.j) «Çıxarıla bilən kuzov» hərəkət vasitəsi olmayan və o cümlədən şassisi kuzovun özülü ilə birlikdə xüsusilə bu məqsəd üçün uyğunlaşdırılmış, yol-nəqliyyat vasitəsində daşınmaq üçün nəzərdə tutulmuş yük bölməsidir. Bu termin həm də kombinə olunmuş avtomobil-dəmiryolu daşımaları üçün xüsusi olaraq nəzərdə tutulmuş yük bölmələrini də əhatə edir.
(ECE/TRANS/17/Amend. 21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

1 j) i) maddəsinə izahat yazısı

- 0.1.j) i) 1-ci maddənin 1 j) i) alt bəndində qeyd olunan, avadanlığa tətbiqlə bağlı «qismən bağlı» termini, adətən, bağlı konteynerin yük yerinə ekvivalent yük yeri yaradan döşəmə və üst konstruksiyadan ibarət olan avadanlığa aiddir. Üst konstruksiya, adətən, konteynerin karkasını əmələ gətirən metal elementlərdən ibarətdir. Belə tip konteynerlərdə həmçinin bir və ya bir neçə yan və alın divarlar ola bilər. Bəzi hallarda döşəməyə dayaqlarla bərkidilmiş təkə dam olur. Bu tip konteyner, o cümlədən iri yüklərin (məsələn, yüngül minik avtomobillərinin) daşınması üçün istifadə olunur.
(ECE/TRANS/17/Amend. 21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

- k) «göndərmə yeri gömrükxanası» termini, bütün yük və ya onun bir hissəsi üçün BYD daşımalarının başladığı Müqavilə tərəfinin istənilən gömrükxanasını bildirir; (ECE/TRANS/17/Amend. 21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)
- l) «təyinat yeri gömrükxanası» termini, bütün yük və ya onun bir hissəsi üçün BYD daşımalarının başa çatdığı Müqavilə tərəfinin istənilən gömrükxanasını bildirir; (ECE/TRANS/17/Amend. 21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)
- m) «aralıq gömrükxana» termini, BYD daşımaları prosesində yol nəqliyyat vasitəsinin, nəqliyyat vasitələri tərkibinin və ya konteynerin ondan keçərək Müqavilə tərəfinə girdiyi və ya ondan çıxdığı, Müqavilə tərəfinin istənilən gömrükxanasını bildirir; (ECE/TRANS/17/Amend. 21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)
- n) «şəxs» termini, həm fiziki, həm də hüquqi şəxsi bildirir;
- o) BYD kitabçasının «sahibi» termini, Konvensiyanın müvafiq müddəalarına uyğun olaraq BYD kitabçası verilmiş və adından göndərmə yeri gömrükxanasında yükü BYD proseduru altında yerləşdirmək məqsədilə BYD kitabçası şəklində gömrük bəyannaməsi təqdim olunmuş şəxsi bildirir. O, yol nəqliyyat vasitəsinə, nəqliyyat vasitələri tərkibini və ya konteyneri yüklə və onlara aid olan BYD kitabçası ilə birlikdə yük göndərmə yeri gömrükxanasında, aralıq gömrükxanada və təyinat yeri gömrükxanasında təqdim etməyə və Konvensiyanın digər müvafiq müddəalarına lazımi qaydada riayət etməyə məsuliyyət daşıyır; (ECE/TRANS/17/Amend. 21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)
- p) «ağırçəkili və ya iri qabaritli yüklər» termini, öz çəkisi, ölçüləri və ya xarakterinə görə, adətən, bağlı (qapalı) yol nəqliyyat vasitəsi və ya qapalı konteynerlə daşınmayan istənilən ağır və ya iri əşyanı bildirir;
- q) «təminat birliyi» termini, Müqavilə tərəfinin gömrük orqanlarının BYD prosedurunu istifadə edən şəxslər üçün təminatçı qismində tanındığı birliyi bildirir.

b) TƏTBİQ SAHƏSİ

Maddə 2

Bu Konvensiya, BYD daşımının başlanğıcı və sonu arasında müəyyən hissəsi avtomobil nəqliyyatı ilə yerinə yetirilməsi şərti ilə, yol nəqliyyat vasitələrində, nəqliyyat vasitələri tərkibində və ya konteynerlərdə onların aralıq yüklənmələri olmadan Müqavilə tərəflərindən birinin göndərmə yeri gömrüyükxanası digər Müqavilə tərəfinin və ya həmin birinci Müqavilə tərəfinin özünün təyinat yeri gömrüyükxanasına qədər bir və ya bir neçə sərhədi keçməklə yüklərin daşınmasına aid edilir.

(ECE/TRANS/17/Amend. 21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

2-ci maddəyə izahat yazıları

- 0.2-1 2-ci maddədə nəzərdə tutulur ki, BYD kitabçasının tətbiqi ilə daşıma marşrutun bir hissəsinin başqa ölkənin ərazisindən keçməsi şərtilə, eyni bir ölkənin ərazisində başlaya və qurtara bilər. Belə olduqda, yük göndərən ölkənin gömrük orqanlarına BYD kitabçası ilə yanaşı əlavə yükün sərbəst ixracını təmin edən milli sənədin təqdim olunmasını tələb etməyə heç nə mane olmur. Lakin tövsiyə olunur ki, gömrük orqanları belə bir sənədin təqdim olunmasını təkid etməsinlər və onun BYD kitabçasında müvafiq qeydlə əvəz edilməsi ilə razılaşsınlar.
- 0.2-2 Bu maddənin müddəalarına görə BYD kitabçasının tətbiqi ilə yükün daşınmasına ancaq bu daşımanın bir hissəsinin avtomobil nəqliyyatı ilə yerinə yetirildiyi halda icazə verilir. Bu müddəalarda qabaqcadan şərt qoyulmur ki, daşımanın məhz hansı hissəsi avtomobil nəqliyyatı ilə yerinə yetirilməlidir; kifayətdir ki, bu, BYD daşımının başlanğıcı və sonu arasında hər hansı bir sahədə baş versin. Lakin yük göndərəninin ilkin niyyətinə baxmayaraq, elə alına bilər ki, kommersiya mülaziləri, yaxud yol-nəqliyyat şəraiti ilə şərtlənən qabaqcadan gözlənilməyən səbəblərdən daşımanın heç bir hissəsi avtomobil nəqliyyatı ilə yerinə yetirilməsin. Bununla belə, belə müstəsna hallarda Müqavilə tərəfləri BYD kitabçasını qəbul etməlidirlər və təminat birliklərinin məsuliyyəti öz qüvvəsində qalır.
- (ECE/TRANS/17/Amend. 21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

2-ci maddəyə şərhlər

BYD kitabçalarının istifadə edilməsi

Bəzi hallarda BYD kitabçaları dövlət daxili daşımalarda (məsələn, daxili gömrükxanadan sərhəd gömrükxanasına qədər, kitabçanı qonşu dövlətin gömrükxanasına təqdim etmədən) yalnız ona görə istifadə edilmişdir ki, gömrük plombları və möhürləri əldə olunsun və onlar aldatma məqsədləri üçün istifadə edilsin.

BANI milli gömrük orqanlarını belə hallar barədə vaxtında məlumatlandırmaq üçün bütün mümkün addımları atır. (TRANS GE.30/AC.2/12, 34-cü bənd; TRANS/GU.30/39, 64 və 65-ci bəndlər)

Daşımının bir hissəsinin avtomobil nəqliyyatı ilə yerinə yetirilmədiyi halda BYD prosedurunun istifadə edilməsi

Konvensiyanın 2-ci maddəsinə uyğun olaraq, əgər BYD daşımının əvvəli və sonu arasında müəyyən hissə avtomobil nəqliyyatı ilə yerinə yetirilirsə, digər nəqliyyat növləri (dəmiryolu, çay nəqliyyatı və b.) istifadə oluna bilər. Daşımının digər nəqliyyat növü ilə yerinə yetirilən hissəsində BYD kitabçası sahibi: ya

- *Konvensiyanın 26-cı maddəsinin 2-ci bəndinin müddəalarına uyğun olaraq, gömrük orqanlarından BYD daşımını dayandırmağı xahiş edə bilər. Dayandırılmış BYD daşımının yenidən bərpası üçün gömrük sənədləşməsi və gömrük yoxlaması digər nəqliyyat növü ilə yerinə yetirilən məntəqənin sonunda təmin edilməlidir. Əgər göndərmə ölkəsində bütün marşrut üzrə daşıma avtomobil nəqliyyatı ilə yerinə yetirilmirsə, onda göndərmə yeri gömrükxanasında BYD əməliyyatını başlamaq olar və onun dayandırılması, BYD kitabçasının 1Nə-li və 2Nə-li qoparılan vərəqlərini eyni zamanda ayırmaqla, ləngimədən təsdiq edilməlidir. Bu şəraitlərdə, həmin ölkə hüdüdlərində yolun qalan hissəsində BYD təminatı qüvvədə olmur. Lakin, Konvensiyanın 26-cı maddəsinin müddəalarına uyğun olaraq, BYD daşımısı başqa Müqavilə tərəfində, digər nəqliyyat növü ilə yerinə yetirilən daşıma məntəqəsinin sonunda yerləşən gömrükxanada, asanlıqla yenidən bərpa edilə bilər; yaxud*

- *BYD prosedurunun istifadə edə bilər. Lakin, bu halda BYD kitabçası sahibi nəzərə almalıdır ki, BYD əməliyyatı həmin ölkədə yalnız o halda tətbiq oluna bilər ki, milli gömrük orqanları növbəti məntəqələrdə (şəraitdən asılı olaraq): aralıq giriş gömrükxanasında, aralıq çıxış gömrükxanasında və təyinat yeri gömrükxanasında, BYD kitabçasının lazımı şəkildə rəsmiləşdirilməsini təmin etmək imkanında olsunlar.*

*(TRANS/WP.30/AC.2/67, 64-cü bənd və 4-cü qoşma;
TIRExB/REP/13/Rev.1, 23-cü bənd)*

Maddə 3

Bu Konvensiyanın müddəaları aşağıdakı şərtlərlə tətbiq olunur:

- a) **daşımalar yerinə yetirilir**
 - i) **III a) fəsilə göstərilmiş şərtlərə əməl olunduqda qabaqcadan daşıymaya buraxılmış yol nəqliyyat vasitələrində, nəqliyyat vasitələri tərkiblərində və ya konteynerlərdə, və ya**
 - ii) **III c) fəsilə göstərilmiş şərtlərə əməl olunmaqla başqa nəqliyyat vasitələrində, başqa nəqliyyat vasitələri tərkibində və ya başqa konteynerlərdə, və ya**
 - iii) **ixrac olunan və beləliklə də, özləri yük sayılan, III c) fəsilə göstərilmiş şərtlərə əməl olunmaqla göndərmə yeri gömrükxanasından təyinat yeri gömrükxanasına özü hərəkət etməklə gələn yol nəqliyyat vasitələrində, yaxud avtobuslar, kranlar, təmizləyici maşınlar, beton döşəyən və sairə bu kimi xüsusi təyinatlı nəqliyyat vasitələrində. Əgər belə nəqliyyat vasitələri başqa yükləri daşıyarsa, bu halda uyğun olaraq yuxarıda i) və ya ii) alt bəndlərində ifadə olunmuş şərtlər tətbiq olunur;**
- b) **daşımalara 6-cı maddənin müddəalarına uyğun olaraq tanınmış birliklər tərəfindən təminat verilir və bu Konvensiyanın 1-ci qoşmasında verilmiş nümunəyə uyğun BYD kitabçasının tətbiqi ilə yerinə yetirilməlidir.**
(ECE/TRANS/17/Amend.22, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

3-cü maddəyə şərh

Ağırçəkili və ya iri qabaritli yüklər kimi baxılan yol nəqliyyat vasitələri

Əgər özləri ağırçəkili və ya iri qabaritli yüklər hesab olunan yol nəqliyyat vasitələrində və ya xüsusi təyinatlı nəqliyyat vasitələrində, digər ağırçəkili və ya iri qabaritli yüklər daşınrsa və müvafiq olaraq eyni zamanda həm nəqliyyat vasitəsi və həm də yüklər Konvensiyanın III fəslə c)-də göstərilən şərtlərə cavab verirlərsə, onda, üz qabığında və bütün qoparılan vərəqlərində Konvensiyanın 32-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş üst yazısı yazılmış yalnız bir BYD kitabçası tələb olunur. Əgər belə nəqliyyat vasitələrində yük bölməsində və ya konteynerlərdə adi yüklər daşınrsa, onda nəqliyyat vasitəsi və ya konteynerlər III fəsil a)-da göstərilən şərtlərə əməl olunmaqla əvvəlcədən daşımalara buraxılmalı və yük bölməsi və ya konteynerlər möhürlənməli və plomblanmalıdır.

Konvensiyanın 3-cü maddəsinin a) bəndinin iii) alt bəndinin müddəaları yol nəqliyyat vasitələri və ya xüsusi təyinatlı nəqliyyat vasitələri göndərmə yeri gömrükxanası yerləşən ölkədən çıxarıldığı və təyinat yeri gömrükxanası yerləşən ölkəyə gətirildiyi halda tətbiq olunur. Bu zaman Konvensiyanın, yol nəqliyyat vasitəsinin müvəqqəti gətirilməsi ilə bağlı, 15-ci maddəsinin müddəaları qəbul edilən deyil. Ona görə də belə nəqliyyat vasitələrinin müvəqqəti gətirilməsinə gömrük sənədləri tələb olunmur.

*(TRANS/WP.30/AC.2/65, 39 və 40-cı bəndlər və 2-ci qoşma;
TRANS/WP.30/AC.2/59, 61 və 62-ci bəndlər və 6-cı qoşma;
TRANS/WP.30/200, 72-ci bənd)*

(c) ƏSAS MÜDDƏALAR

Maddə 4

BYD proseduruna əməl olunmaqla daşınan yüklər aralıq gömrükxanalarda idxal və ya ixrac rüsum və yığımlarının ödənilməsindən və ya depozitindən azad edilir.

4-cü maddəyə şərh

0,8.3 «Ödənməmə riski mövcud olan rüsum və vergilər» izahat yazısına və 23-cü maddəyə «Nəqliyyat vasitələrinin müşayiət edilməsi» şərhlərə bax.

Maddə 5

- 1. BYD proseduruna əməl olunmaqla plomblanmış yol nəqliyyat vasitələrində, plomblanmış nəqliyyat vasitələri tərkiblərində və ya plomblanmış konteynerlərdə daşınan yüklər, bir qayda olaraq, aralıq gömrükxanalarda gömrük baxışından azad olunurlar.**
- 2. Lakin sui-istifadələrin qarşısını almaq məqsədilə gömrük orqanları xüsusi hallarda və o cümlədən də pozuntulara aid şübhələr olduqda bu gömrükxanalarda yüklərə baxış keçirə bilirlər.**

5-ci maddəyə izahat yazısı

- 0.5. Bu maddə yükün seçmə qaydada yoxlama hüququnu istisna etmir, lakin burada xüsusi qeyd olunur ki, belə yoxlamaların sayı çox məhdud olmalıdır. Bunu da nəzərə almaq lazımdır ki, BYD kitabçasının istifadəsi ilə yüklərin daşınmasının beynəlxalq sistemi, milli prosedurlara aid əlavə təminatlar təqdim edir; bir tərəfdən, BYD kitabçasında yükə aid olan məlumatlar göndərən ölkədə tərtib edilmiş gömrük sənədlərinə daxil edilmiş məlumatlara uyğun olmalıdır; digər tərəfdən, göndərmə yerində həyata keçirilən və göndərmə yeri gömrükxanasında təsdiq edilən nəzarət, tranzit və təyinat ölkələri üçün əlavə təminatdır (həmçinin 19-cu maddəyə izahat yazılarına bax).

5-ci maddənin 2-ci bəndinə şərh

Aralıq gömrükxanalarda baxış və ya daşıyıcıların xahişinə görə seçmə yoxlamalar

5-ci maddənin 2-ci bəndində qeyd olunmuş müstəsna hallara, BYD daşımaları prosesində hər hansı pozuntunun olması haqqında şübhələri olan daşıyıcıların konkret xahişinə görə gömrük orqanlarının ya aralıq gömrükxanalarda, yaxud hərəkət yolunda baxış həyata keçirdikləri hallar aiddir. Belə halda, gömrük orqanları, bu xahişin əsaslandırılmadığını hesab etdikləri hallar istisna olmaqla, baxış keçirməkdən imtina etməməlidirlər.

*Daşıyıcının xahişinə görə gömrük orqanlarının baxış keçirdiyi hallarda, daşıyıcı, baxışın keçirilməsi nəticəsində yarana biləcək bütün digər xərclərlə yanaşı 46-cı maddənin 1-ci bəndinin müddəalarına və ona şərhə uyğun olaraq bununla bağlı xərcləri də ödəyir.
(TRANS/WP.30.196 3-cü qoşma; TRANS/WP.30/AC.2/63, 3-cü qoşma)*

Fəsil II

BYD KİTABÇALARININ VERİLMƏSİ

TƏMİNAT BİRLİKLƏRİNİN MƏSULİYYƏTİ

Maddə 6

1. Hər bir Müqavilə tərəfi birliklərə, BYD kitabçasını bilavasitə özlərinin və ya onların korrespondentləri olan birliklərin vasitəsilə verməsinə və 9-cu qoşmanın I hissəsində ifadə olunmuş minimal şərtlərə və tələblərə əməl olunmuşda təminatçı kimi çıxış etməyə icazə verə bilər. Əgər 9-cu qoşmanın I hissəsindəki minimal şərtlərə və tələblərə daha əməl olunmursa, bu icazə geri alınır.
(ECE/TRANS/17/Amend.19, 17 fevral 1999-cu ildə qüvvəyə minib)

2. Birlik baxılan ölkədə ancaq o şərtlə tanına bilər ki, onun təqdim etdiyi təminat həm də bu ölkədə onun öz üzərinə götürdüyü, həmin birliyin də tərkibinə daxil olduğu beynəlxalq təşkilata daxil olan birliklər tərəfindən verilmiş BYD kitabçalarının tətbiqi ilə həyata keçirilən əməliyyatlarla bağlı məsuliyyəti də əhatə edir.

6-cı maddənin 2-ci bəndinə izahat yazısı

0.6.2. Bu bəndin müddəalarına əsasən ölkənin gömrük orqanları bir neçə birliyi tanıya bilər, belə ki, onlardan hər biri onların özünün və ya korrespondenti olduğu birliklərin verdiyi kitabçaların rəsmiləşdirilməsi ilə bağlı məsuliyyət daşıyır.

2-bis. İnzibati komitə, 2-ci bənddə qeyd olunmuş beynəlxalq təşkilata, bu təşkilatın beynəlxalq təminatlar sisteminin səmərəli təşkili və fəaliyyət göstərməsi üçün, cavabdehlik daşımağa səlahiyyət verir, bu şərtlə ki, həmin təşkilat öz üzərinə belə məsuliyyəti götürsün.

(ECE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

6-cı maddənin 2-bis bəndinə izahat yazısı

0.6.2-bis-1 Beynəlxalq təşkilatın və ona daxil olan birliklərin qarşılıqlı münasibətləri beynəlxalq təminatlar sisteminin fəaliyyət göstərməsi barədə yazılı sazişlərdə müəyyən olunur.

(ECE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

0.6.2-bis-2 6.2-bis maddəsinə uyğun təqdim olunmuş icazə BMT AİK və beynəlxalq təşkilat arasında bağlanan yazılı müqavilədə əks olunur. Bu müqavilədə nəzərdə tutulur ki, beynəlxalq təşkilat Konvensiyanın uyğun müddəalarına riayət edir, Konvensiyanın Müqavilə tərəflərinin səlahiyyətlərinə hörmət edir və inzibati komitənin qərarlarını və BYD İcraiyyə şurasının xahişlərini yerinə yetirir. Sazişin imzalanması ilə beynəlxalq təşkilat, verilmiş icazə əsasında onun üzərinə düşən məsuliyyəti tanıdığını təsdiq edir. Əgər BYD kitabçalarının mərkəzləşdirilmiş nəşri və paylanması yuxarıda qeyd olunmuş təşkilat tərəfindən həyata keçirilsə, o halda saziş həmçinin 8-ci qoşmanın 10 b) maddəsində qeyd olunan beynəlxalq təşkilatın məsuliyyətinə görə də tətbiq olunur. Saziş İnzibati komitə tərəfindən təsdiq olunur.

(ECE/TRANS/17/Amend.21, 12 avqust 2006-cı ildə qüvvəyə minib)

3. Birlik BYD kitabçalarını ancaq o şəxslərə verir ki, həmin şəxsin təsis olunduğu və ya daimi yerləşdiyi yerin Müqavilə tərəfinin səlahiyyətli orqanları tərəfindən onların BYD proseduruna buraxılışına imtina edilməmişdir.
(ECE/TRANS/17/Amend.19, 17 fevral 1999-cu ildə qüvvəyə minib)

4. BYD proseduruna buraxılışa icazə yalnız, bu Konvensiyanın 9-cu qoşmasının II hissəsində ifadə olunmuş minimal şərtlərə və tələblərə cavab verən şəxslərə verilir. Əgər bu meyarlara əməl olunması daha təmin edilmirsə, bu icazə 38-ci maddəyə zərər yetirmədən geri alınır.
(ECE/TRANS/17/Amend.19, 17 fevral 1999-cu ildə qüvvəyə minib)

5. BYD proseduruna buraxılışa icazə, bu Konvensiyanın 9-cu qoşmasının II hissəsində ifadə olunmuş prosedura uyğun olaraq verilir.
(ECE/TRANS/17/Amend.19, 17 fevral 1999-cu ildə qüvvəyə minib)

Maddə 7

Təminat birliklərinə, onların korrespondentləri olan xarici təminat birlikləri tərəfindən və ya beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən göndərilən BYD kitabçaları blankları idxal və ixrac rüsum və yığımlarının ödənməsindən azad olunur və idxal və ixrac zamanı heç bir qadağalara və ya məhdudiyyətlərə məruz qalmır.

Maddə 8

1. Təminat birliyi tutulacaq idxal və ya ixrac rüsum və yığımlarını ödəmək, həmçinin gecikdirmələrə görə BYD əməliyyatları ilə bağlı pozuntuların aşkar edildiyi ölkənin gömrük qanunları və qaydalarına uyğun olaraq tutula biləcək istənilən faizləri ödəmək üçün öz üzərinə öhdəlik götürür. Təminat birliyi yuxarıda qeyd olunan məbləğləri bu məbləğlər tutulacaq şəxslərlə birgə məsuliyyət həmrəyliyi qaydasında ödəməyi öz öhdəsinə götürür.

8-ci maddənin 1-ci bəndinə şərhlər

İnzibati cərimələr

Təminat birliklərinin, 8-ci maddənin 1-ci bəndində haqqında söhbət gedən öhdəlikləri, müəyyən məbləğlərin ödənməsini nəzərdə tutan inzibati cərimələri və ya başqa cərimə sanksiyalarını özündə əks etdirmir.

(TRANS/WP.30/157, 68-70-ci bəndlər; TRANS/WP.30/AC.2/29, 3-cü qoşma)

Əlavə məbləğlərin tutulması

8-ci maddənin 1-ci və 2-ci bəndləri müəyyən edir ki, gömrük orqanları lazım olduqda kitabça sahiblərindən əlavə məbləğlər, məsələn, vurulmuş zərərə görə kompensasiya və ya başqa cərimələr tuta bilər.

(TRANS/WP.30/135, 52-55-ci bəndlər; TRANS/WP.30/137, 69-cu bənd)

2. Yuxarıda 1-ci bənddə nəzərdə tutulduğu kimi, bu və ya digər Müqavilə tərəfinin qanunları və qaydaları ilə idxal və ya ixrac rüsum və yığımlarının ödənməsi nəzərdə tutulmadığı hallarda, təminat birliyi eyni şərtlər daxilində idxal və ya ixrac rüsum və yığımlarının və gecikdirmələrə görə istənilən faizlərlə bərabər məbləğlərin ödənilməsini öz öhdəsinə götürür.

8-ci maddənin 2-ci bəndinə izahat yazısı

0.8.2. Baxılan bəndin müddəaları, bu və ya digər Müqavilə tərəfinin qanunları və ya qaydaları 8-ci maddənin 1-ci bəndində qeyd olunmuş pozuntular olduğu halda, idxal və ya ixrac rüsumları və yığımlarının ödənməsi əvəzinə inzibati sanksiyalar və ya maliyyə xarakterli digər tədbirləri nəzərdə tutduğu halda tətbiq olunur. Buna baxmayaraq ödənməli məbləğ, müvafiq gömrük qaydalarına görə yüklərin idxalı və ya ixracı zamanı, ödənməli idxal və ya ixrac rüsum və yığımlarının və üstəgəl gecikdirməyə görə istənilən faizin məbləğindən çox olmamalıdır.

(ECE/TRANS/17/Amend.8, 1 avqust 1987-ci ildə qüvvəyə minib)

3. Hər bir Müqavilə tərəfi yuxarıda verilmiş 1 və 2-ci bəndlərin müddəalarına görə təminat birliyindən bir BYD kitabçası görə ödənilməsi tələb edilə biləcək məbləğin maksimal miqdarını təyin etməlidir.

8-ci maddənin 3-cü bəndinə izahat yazısı

0.8.3. Gömrük orqanlarına bir BYD kitabçasına görə təminat birliyindən tələb edilə biləcək maksimal məbləği 50 000 ABŞ dollarına bərabər miqdarla məhdudlaşdırmaq tövsiyə olunur. Aşağıda sadalanan spirtli içkilər və tütün məmulatları daşındığı halda və onların miqdarı aşağıda göstərilmiş həddi normalardan çoxdursa, gömrük orqanlarına təminat birliklərindən tələb edilə biləcək maksimal məbləğin 200 000 ABŞ dollarına bərabər miqdara qədər artırılması tövsiyə olunur.

- 1) Tərkibində həcm üzrə 80%-dən az olmayaraq təmiz spirt olan denaturlaşdırılmamış etil spirti (kod CC : 22.07.10).
- 2) Tərkibində həcm üzrə 80%-dən az təmiz spirt olan denaturlaşdırılmamış etil spirti; spirtlər, likörlər və başqa spirtli içkilər; içkilərin istehsalında istifadə olunan spirt əsaslı birləşmələr (kod CC : 22.08).
- 3) siqarlar, manil siqarları və tərkibində tütün olan «siqarilyo» tipli siqarlar (kod CC : 24.02.10)
- 4) Tərkibində tütün olan siqaretlər (kod CC : 24.02.20).
- 5) Tərkibində istənilən nisbətdə tütün əvəzediciləri olan və ya tərkibində əvəzedicilər olmayan çəkmə tütün (kod CC: 24.03.10).

Əgər tütün məmulatları və spirtli içkilərin yuxarıda qeyd olunan kateqoriyalarının miqdarı aşağıda verilən normalardan çox deyilsə, təminat birliklərindən tələb oluna biləcək maksimal məbləği 50 000 ABŞ dollarına bərabər məbləglə məhdudlaşdırmaq tövsiyə edilir:

- 1) 300 litr
- 2) 500 litr
- 3) 40 000 ədəd
- 4) 70 000 ədəd
- 5) 100 kiloqram.

Tütün məmulatları və alkaqollu içkilərin yuxarıda qeyd olunan kateqoriyalarının dəqiq miqdarı (litr, ədəd, kiloqram) BYD kitabçasının yük manifestində göstərilməlidir.

ECE/TRANS/17/Amend.17, 1 oktyabr 1994-cu ildə qüvvəyə minib;
ECE/TRANS/17/Amend.18, 1 avqust 1995-ci ildə qüvvəyə minib)

0.8.3 izahat vərəqinə şərh

Ödəməmə riski mövcud olan rüsum və vergilər

BYD proseduru istifadə olunmaqla yüklərin yerdəyişməsində, idxal və ixrac rüsum və vergilərinin, hətta bu rüsum və vergilərin məbləği - adi BYD kitabçası istifadə olunmaqla yük daşımalarında 50 min ABŞ dollarından, «Tütün məhsulları/Alkoqollu içkilər» kitabçası istifadə olunmaqla yük daşımalarında 200 min ABŞ dollarından və ya gömrük orqanları tərəfindən müəyyən olunmuş digər məbləğdən çoxdursa, Konvensiyanın 4-cü maddəsinə uyğun olaraq ödənilməsi və ya depozitə qoyulması tələb olunmur. Bu halda tranzit dövlətin gömrük orqanları Konvensiyanın 23-cü maddəsinə uyğun olaraq nəqliyyat vasitələrinin daşıyıcının hesabına müşayiət olunmasını tələb edə bilər.

(TRANS/GE. 30/59, 34 və 35-ci bəndlər; TRANS/WP 30/137, 75-76-cı bəndlər; TRANS/WP 30/159, 25-ci bənd)

- 4. Təminat birliyi, göndərmə gömrükxanası yerləşən ölkənin səlahiyyətli orqanları qarşısında, həmin gömrükxananı BYD kitabçasını qeydiyyat üçün qəbul etdiyi andan məsuliyyətli olur. Ərazisində BYD proseduruna əməl olunmaqla yük daşımaları davam etdirilən sonrakı ölkələrdə bu məsuliyyət, yükün əraziyə daxil olduğu andan və ya əgər BYD daşımaları 26-cı maddəsinin 1 və 2-ci bəndlərinin müdələrinə uyğun olaraq dayandırılırsa, BYD daşımaları, bərpa olunan gömrükxana tərəfindən BYD kitabçası qeydiyyat üçün qəbul edildiyi andan başlayır.
(ECE/TRANS/17/Amed.1, 12 may 2002-ci ildən qüvvəyə minib)**

- 5. Təminat birliyi yalnız BYD kitabçasında sadalanan yüklərə görə deyil, eyni zamanda əvvəlcədən bu kitabçada sadalanmayan, yol nəqliyyat vasitəsinin plomblanmış hissəsində və ya plomblanmış konteynerdə olan istənilən yüklərə görə məsuliyyət daşıyır. Birlik başqa heç bir yüklərə görə məsuliyyət daşımır.**

8 – ci maddənin 5-ci bəndinə izahat yazısı

- 0.8.5 Əgər BYD kitabçasında sadalanmayan yüklərə görə təminat iddia olunursa, onda uyğun inzibati orqan, bu yüklərin avtonəqliyyat vasitəsinin plomblanmış bölməsində və ya plomblanmış konteynerdə olması barədə qərarını əsaslandırıdığı faktları göstərməlidir.
(ECE/TRANS/17/Amend.6, 1 avqust 1985-ci ildə qüvvəyə minib)

6. Bu maddənin 1 və 2-ci bəndlərində qeyd olunan rüsum və yığımların məbləğinin müəyyən edilməsi məqsədilə BYD kitabçasına daxil edilmiş yüklərə aid məlumatlar etibarlı kimi təminacaq, belə ki, bunun əksi sübut edilməyəcək.

8 – ci maddənin 6-cı bəndinə izahat yazısı

- 0.8.6 1. BYD kitabçasında yük haqqında, rüsum və yığımların ölçülərini müəyyən etməyə imkan verən, kifayət qədər dəqiq məlumat olmadıqda, bu yükün həqiqi xarakteri haqqında mühakimə yürütməyin mümkün olması üçün maraqlı tərəflər sübutlar təqdim edə bilər.
2. Əgər heç bir sübut təqdim olunmayıbsa, rüsum və yığımlar, yükün xarakterini nəzərə almayan eyni stavkalarla deyil, BYD kitabçasında tələb edilən idxal və ya ixrac yük kateqoriyaları üçün nəzərdə tutulan ən yüksək stavka üzrə tutulacaq.
(ECE/TRANS/17/Amed.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

7. Bu maddənin 1 və 2-ci bəndində qeyd olunmuş məbləğlərin ödənilmə müddəti çatdıqda, səlahiyyətli orqanlar təminat birliyinə isik təqdim etməzdən əvvəl, bu mədləğlər bilavasitə tutulacaq şəxs və ya şəxslərdən imkan daxilində bu məbləğlərin ödənilməsini tələb etməlidir.

8 – ci maddənin 7-ci bəndinə izahat yazısı

- 0.8.7 Səlahiyyətli orqanların, bu məbləğlər bilavasitə tutulacaq şəxs və ya şəxslərdən tələb etməsi üçün gördükləri tədbirlərə, ən azı BYD əməliyyatının başa çatmaması haqqında BYD kitabçası sahibinin bildirişi və/və ya ona ödəmə haqqında tələbin göndərilməsi daxil edilməlidir.
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildən qüvvəyə minib)

Maddə 9

1. Təminat birliyi BYD kitabçasının qüvvədə olma müddətini, onun başa çatma tarixini göstərməklə, müəyyən edir və bundan sonra BYD kitabçası gömrük rəsmiləşdirilməsi üçün göndərmə yeri gömrükxanasına təqdim edilə bilməz.
2. Əgər BYD kitabçası göndərmə yeri gömrükxanası tərəfindən rəsmiləşdirmə üçün, bu maddənin 1-ci bəndində nəzərdə tutulduğu kimi qüvvədə olma müddətinin sonuncu günü və ya bu tarixə qədər, qəbul olunubsa, kitabça təyinat yeri gömrükxanasında BYD əməliyyatı başa çatana qədər qüvvədədir.

Maddə 10

1. BYD əməliyyatının başa çatması ləngimələr (yubanmalar) olmadan yerinə yetirilməlidir.
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)
2. Əgər bu və ya digər ölkənin gömrük orqanları BYD əməliyyatını başa çatdırsalarsa, onlar 8-ci maddənin 1 və 2-ci bəndlərində göstərilmiş məbləğlərin, BYD əməliyyatlarının dayandırılması haqqındakı şəhadətnamənin qeyri-qanuni və ya aldatma yolu ilə alınması, yaxud BYD əməliyyatının dayandırılması olmayan hallar istisna olmaqla, ödənilməsinə təminat birliyindən daha tələb edə bilməzlər.
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildən qüvvəyə minib)

10-cu maddəyə izahat yazısı

- 0.10 Əgər BYD əməliyyatında qəsdən edilmiş dəyişikliklərə uğramış yük bölmələri və konteynerlər istifadə edilibsə və ya əgər saxta, və ya dəqiq olmayan sənədlərdən istifadə olunması, yüklərin dəyişdirilməsi, gömrük möhür və plomblarının saxtalaşdırılması və sairə pozuntular aşkar edilibsə, və ya o halda ki, şəhadətnamə başqa qeyri-qanuni yolla alınıbsa, BYD əməliyyatının dayandırılması haqqında şəhadətnamə qeyri-qanuni və ya aldatma yolu ilə alınmış hesab edilir.
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

Maddə 11

1. BYD əməliyyatının başa çatmadığı halda, səlahiyyətli orqanlar təminat birliyindən, əgər bu orqanların BYD kitabçasını rəsmiləşdirmək üçün qəbul etdiyi tarixdən hesab olunaraq bir il müddəti ərzində onlar təminat birliyini gömrük rəsmiləşdirməsindən imtina etmələri haqqında yazılı bildirişlə məlumatlandırmayıblarsa, 8-ci maddənin 1-ci və 2-ci bəndlərində qeyd olunan məbləğlərin ödənilməsinə tələb etməyə hüququ olmayacaq. Bu müddəa eyni zamanda BYD əməliyyatının dayandırılması haqqında şəhadətnamə qeyri-qanuni və ya aldatma yolu ilə alındıqda da tətbiq edilir, lakin bu halda müddət 2 il müəyyən edilir.

(ECE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

11-ci maddənin -ci bəndinə izahat yazıları

0.11-1 Əgər BYD əməliyyatı başa çatmayıbsa, onda gömrük orqanları təminat birliyinə bildiriş göndərməkdən başqa, eyni zamanda BYD kitabçasının sahibini də mümkün qədər tez bu barədə məlumatlandırmalıdır. Bunu eyni zamanda təminat birliyinin bildirişi ilə etmək olar.
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

11-ci maddənin 1-ci bəndinə şərhələr

Rüsum və vergilərin ödənilməsi

*Səlahiyyətli orqanlar təminat birliklərindən yalnız yüklərin pozuntular baş vermiş hissəsinə görə məbləğlərin ödənilməsinə tələb etməlidir.
(TRANS/GE.30/AC.2/12, 22-ci bənd; TRANS/GE.30/GRCC/ 11, 8-ci bənd)*

Bildiriş üçün müddət

*BYD əməliyyatının başa çatmaması haqqında təminat birliyinə bildiriş üçün müəyyənləşdirilmiş müddətin başlanması, gömrük orqanları tərəfindən bildirişin göndərmə tarixi deyil, təminat birliyinin yazılı bildirişi alma tarixi hesab olunur. Bildirişin həqiqətən göndərildiyi və alındığının təsdiqi gömrük orqanlarının vəzifəsinə daxildir (təstiq edilmənin üsullarından biri – korrespondensiyanın qeydiyyatıdır). Bildiriş üçün müddət bitibsə, onda milli təminat birliyi yüklərə görə daha məsuliyyət daşımır.
(TRANS/GE.30/AC.2/12, 28-ci bənd; TRANS/GE.30/35, 47 və 48-ci bəndlər; TRANS/GE/30/GRCC/11, 14 və 15-ci bəndlər)*

Təminat birliyinə (təminat birliklərinə) bildiriş

Gömrük orqanları, 11-ci maddənin 1-ci bəndində göstərilmiş hallar haqqında, yəni BYD əməliyyatının başa çatmadığı hallar haqqında, öz müvafiq milli təminat birliyinə (öz müvafiq milli təminat birliklərinə) ləngimədən bildiriş göndərməlidir.

(TRANS/WP.30/192, 26-cı bənd; TRANS/WP.30/AC.2/59, 5-ci qoşma)

BYD kitabçası sahibinə bildiriş

BYD kitabçası sahibinə bildirişə aid, 0.8.7 və 0.11-1 –in izahat yazılarında göstərilmiş tələb, sifariş məktubu göndərmək yolu ilə yerinə yetirilə bilər.

(TRANS/WP.30/192, 26-cı bənd; TRANS/WP.30/AC.2/59, 5-ci qoşma)

- 2. 8-ci maddənin 1 və 2-ci bəndlərində göstərilmiş məbləğlərin ödənilməsi haqqında tələbnamə, təminat birliyinə BYD əməliyyatının başa çatmaması haqqında bu birliyə göndərilmiş bildirişin və ya BYD əməliyyatının dayandırılması haqqında şəhadətnamənin qeyri-qanuni və ya aldatma yolu ilə alınması tarixindən üç ay tez, lakin bu tarixdən iki il gec olmayaraq göndərilməlidir. Lakin, yuxarıda göstərilmiş iki il müddəti ərzində məhkəmədə baxılmaq üçün verilmiş işlərlə bağlı ödənmə haqqında tələbnamə, məhkəmə qərarı qüvvəyə mindiyi gündən bir il ərzində göndərilir.**
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

11-ci maddənin 2-ci bəndinə izahat yazısı

- 0.11-2 Gömrük orqanlarına tövsiyə edilir ki, yük və ya nəqliyyat vasitəsinin buraxılışı ilə bağlı məsələnin həllində, onların məsuliyyət daşdığı maraqların müdafiəsinin təmin olunması üçün, əgər onların qanunvericiliyi digər vasitələri nəzərdə tutursa, BYD kitabçası sahibindən tutulacaq rüsumlar, yığımlar və vaxtın uzadılmasına görə faizlərin ödənilməsinə görə təminat birliyinin məsuliyyət daşmasını rəhbər tutmasınlar.

(ECE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

- 3. Tələb olunan məbləğlərin ödənilməsi üçün, təminat birliyinin ixtiyarında, ödəmə haqqında ona göndərilən tələbnamənin tarixindən hesablanmaqla üç ay müddət vardır. Əgər ödəmə haqqında birliyə təqdim olunan tələbnamə tarixindən sonra iki il ərzində gömrük orqanlarının qənaətinə əsasən həmin daşıma ilə bağlı heç bir pozuntular baş verməməsi müəyyən edilərsə, ödənilmiş məbləğlər birliyə qaytarılacaq.**

11-ci maddənin 3-cü bəndinə izahat yazısı

- 0.11-3 Əgər təminat birliyinə 11-ci maddədə nəzərdə tutulmuş proseduraya uyğun olaraq, 8-ci maddənin 1 və 2-ci bəndlərində qeyd olunmuş məbləğlərin ödənilməsi təklif edilirsə və əgər o, Konvensiya ilə təyin olunmuş üç ay müddətində bunu etmərsə, səlahiyyətli orqanlar göstərilən məbləğlərin ödənilməsini milli təyinatlar əsasında tələb edə bilər, belə ki, bu halda söhbət təminat birliyinin milli qanunvericilik əsasında bağladığı təminatlar verilməsi haqqında müqavilənin yerinə yetirilməməsindən gedir.

III Fəsil

BYD KİTABÇASININ TƏTBİQİ İLƏ YÜKLƏRİN DAŞINMASI

a) NƏQLİYYAT VASİTƏLƏRİ VƏ KONTEYNERLƏRİN BURAXILIŞI

Maddə 12

Bu fəslin a) və b) bölmələrinin müddələrinin təsiri altına düşmək üçün, hər bir yol nəqliyyat vasitəsi öz konstruksiyası və öz avadanlığı ilə bu Konvensiyaya 2-ci qoşmada göstərilmiş şərtlərə cavab verməlidir və daşımalara bu Konvensiyaya 3-cü qoşmada nəzərdə tutulmuş prosedura uyğun olaraq buraxılmalıdır. Buraxılış haqqında şəhadətnamə, 4-cü qoşmada verilmiş nümunəyə müvafiq olmalıdır.

12-ci maddəyə şərhlər

Buraxılış haqqında şəhadətnamə

4-cü qoşmada verilmiş nümunəyə uyğun olaraq buraxılış haqqında şəhadətnamə, ikiqat qatlanmış A3 formatında olmalıdır.

*(TRANS/GE.30/10, 33-cü bənd; TRANS/WP.30/157, 27-30-cu bəndlər;
TRANS/WP.30/AC.2/35, 6-cı qoşma)*

Buraxılış haqqında şəhadətnamə və buraxılış haqqında lövhəciyin olması

Konvensiyaya 4-cü qoşmada nəzərdə tutulmuş buraxılış haqqında şəhadətnamənin nəqliyyat vasitəsində olması, Konvensiyaya 2-ci qoşmanın 1-ci maddəsində təsviri verilmiş, avtonəqliyyat vasitəsinin yalnız yük bölməsi üçün zəruridir. Daşıma halında, 6-cı qoşmanın 0.1 j) izahat yazısında təsviri verilmiş çıxarıla bilən kuzova və ya buraxılmış çıxarıla bilən kuzovda konteynerə və ya buraxılmış konteynerə, Konvensiyaya 7-ci qoşmanın II hissəsində nəzərdə tutulmuş buraxılış haqqında lövhəcik bərkidilməlidir.

(TRANS/WP.30/168, 38-ci bənd; TRANS/WP.30/AC.2/39, 17-ci bənd)

Maddə 13

1. Bu fəsilin a) və b) bölmələrinin müddələrinin təsir dairəsinə aid edilməsi üçün, konteynerlər 7-ci qoşmanın I hissəsində müəyyən olunmuş şərtlərə uyğun konstruksiya edilməlidir və daşımaya bu qoşmanın II hissəsində müəyyən edilmiş prosedura müvafiq olaraq buraxılmalıdır.

2. Konteynerlərlə bağlı 1956-cı il Gömrük konvensiyasına, bu konvensiyadan irəli gələn, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının himayəsi altında bağlanmış sazişlərə, konteynerlərlə bağlı 1972-ci il Gömrük konvensiyasına və ya bu sonuncu Konvensiyanı dəyişdirə və ya əvəz edə bilən istənilən beynəlxalq aktlara uyğun olaraq, gömrük möhürləri və plombları altında yük daşımalarına buraxılmış konteynerlər, yuxarıda göstərilmiş 1-ci bəndin müddələrinə uyğun olan kimi baxılır və daşımalara BYD proseduruna əməl edilməklə yeni buraxılış olmadan qəbul olunmalıdır.

Maddə 14

1. Hər bir Müqavilə tərəfi yuxarıda 12 və 13-cü maddələrdə ifadə edilmiş şərtlərə cavab verməyən yol nəqliyyat vasitələri və ya konteynerlərin buraxılışının etibarlılığını tanınamamaq hüququnu özündə saxlayır. Buna baxmayaraq aşkar olunan nasazlıqlar nəzərəcarpan deyilsə və qaçaqmalçılıq üçün imkan yaratmırsa, Müqavilə tərəfləri nəqliyyat vasitələri və ya konteynerləri yubarmamalıdır tutub saxlamamalıdır.

2. İstənilən yol nəqliyyat vasitəsi və ya konteyner gömrük plombları və möhürləri altında yüklərin daşınması üçün yenidən istifadə edilməzdən əvvəl, onların buraxılışı üçün əsas olmuş şərtlərə daha cavab vermirsə, onda onlar ya ilkin vəziyyətə gətirilməli, ya da yenidən buraxılış proseduru keçməlidir.

b) BYD KİTABÇASININ TƏTBİQİ İLƏ DAŞIMA PROSEDURU

Maddə 15

1. BYD proseduru əməl olunmaqla yüklərin daşınması üçün istifadə olunan yol nəqliyyat vasitəsinin, nəqliyyat vasitələri tərkibinin və ya konteynerin müvəqqəti idxal zamanı xüsusi gömrük sənədi tələb olunmur. Yol nəqliyyat vasitəsi, nəqliyyat vasitələri tərkibi və ya konteyner üçün heç bir təminat tələb olunmur.

2. Bu maddənin 1-ci bəndinin müddəaları Müqavilə tərəfinə, təyinat gömrükxanasında, BYD əməliyyatının başa çatmasından sonra yol nəqliyyat vasitəsi, nəqliyyat vasitələri tərkibi və ya konteynerin ixrac edilməsini təmin etmək üçün, onun milli təlimatları ilə nəzərdə tutulmuş sənədləşmənin yerinə yetirilməsini tələb etməyə maneə yaratmır.

15-ci maddəyə izahat yazısı

0.15 Müvəqqəti idxala gömrük sənədlərinin təqdim olunması haqqında tələbnamənin olmaması, bəzi ölkələrdə qoşqular və yarımqoşqular kimi qeydiyyatdan keçməyən nəqliyyat vasitələri ilə bağlı bəzi çətinliklər yarada bilər. Bu halda 15-ci maddənin müddəalarına, marağı olan ölkənin istifadə etdiyi BYD kitabçasının 1 və 2-ci qoparılan vərəqlərində, və müvafiq kötüklərində bu nəqliyyat vasitələri (markaları və nömrələri) barədə məlumatları göstərilmək yolu ilə, gömrük orqanlarına müvafiq təminatın təqdim olunması şərti ilə əməl oluna bilər.

15-ci maddəyə şərhlər

Gömrük sənədləri

Nəqliyyat vasitələrinə nə təminatlar, nə sənədlər tələb olunmadığından, nəzarət üçün tranzit dövlətlərin hər iki sərhəd gömrükxanalarında qalan qoparılan vərəqlər istifadə olunur. Əgər nəqliyyat vasitəsi dağılmaya məruz qalıbsa, onda Konvensiyanın 41-ci maddəsinin müddəaları tətbiq olunur. Əgər nəqliyyat vasitəsi sadəcə itibsa, onda milli qanunvericiliyə uyğun olaraq ünvanı BYD kitabçasında göstərilən daşıyıcıdan kompensasiya tutulur.

(TRANS/GE.30/10, 26 və 27-ci bəndlər)

Gömrük prosedurları

Birliyin ərazisinə idxal olunan yüklərin gömrük prosedurunun keçirilməsi qaydası haqqında AİB-in 21 noyabr 1988-ci il tarixli 4151/88 normativ aktları (O.J.L 367, 31.12.1988, səh.1) və AİB-in nəqliyyat vasitələrinin müvəqqəti idxalı haqqında 14 iyul 1989-cu il tarixli 1855/89 normativ aktları (O.J.L 186, 30.06.1989, səh.8), 1975-ci il BYD Konvensiyası ilə nəzərdə tutulmuş gömrük prosedurlarına toxunmur və 1975-ci il BYD Konvensiyasının 15-ci maddəsinə zidd deyildirlər.

(TRANS/WP.30/131, 37 və 38-ci bəndlər)

Maddə 16

BYD daşımaları yol nəqliyyat vasitələri və ya nəqliyyat vasitələri tərkiblə yerinə yetirildikdə onlara, bu Konvensiyaya 5-ci qoşmada göstərilmiş tələblərə cavab verən "TİR" yazısı olan düzbucaqlı lövhəciklər bərkidilməlidir; bir lövhəcik nəqliyyat vasitəsinin və ya nəqliyyat vasitələri tərkibinin qabağında, digər belə bir lövhəcik isə arxasında yerləşdirilir. Bu lövhəciklər elə yerləşdirilməlidir ki, onlar yaxşı görünə bilinsin. Onlar çıxarıla bilən olmalıdır və yaxud elə quraşdırılmalı və konstruksiya olunmalıdır ki, onları çevirmək, örtmək, qatlamaq və ya başqa şəkildə bu daşımanın BYD proseduruna aid olmadığını göstərmək olsun.

(ECE/TRANS/17/Amend.16, 24 iyun 1994-cü ildə qüvvəyə minib;

ECE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

16-cı maddəyə şərh

TİR lövhəciklərinin texniki xarakteristikaları

TİR lövhəcikləri əsası bərk materialdan olub, 16-cı maddənin və bu Konvensiyaya 5-ci qoşmanın tələblərinə müvafiq hazırlanmalıdır. Özüyapışan TİR lövhəciklərinin istifadə olunmasına icazə verilmir. (TRANS/WP.30/157, 61-ci bənd)

Maddə 17

1. Hər bir yol nəqliyyat vasitəsinə və ya konteynerə bir BYD kitabçası tərtib edilir. Lakin nəqliyyat vasitələri tərkibinə və ya bir yol nəqliyyat vasitəsinə və ya nəqliyyat vasitələri tərkibinə yüklənmiş bir neçə konteynerə, vahid BYD kitabçası tərtib oluna bilər. Bu halda BYD kitabçasının yük manifestində, nəqliyyat vasitələri tərkibinə daxil olan hər bir nəqliyyat vasitəsinin və ya hər bir konteynerin içindəkilər ayrılıqda göstərməlidir.

(ECE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

17-ci maddənin 1-ci bəndinə izahat yazısı

0.17-1 BYD kitabçasının yük manifestində nəqliyyat vasitələri tərkibinə daxil olan hər bir nəqliyyat vasitəsinin və ya hər bir konteynerin içindəkilərin ayrılıqda göstərilməsi haqqındakı müddəa, hər bir nəqliyyat vasitəsinin və ya hər bir konteynerin içindəkilərinin yalnız gömrük nəzarətini sadələşdirilmək üçündür. Ona görə də bu müddəa o qədər ciddi yozulmamalıdır ki, nəqliyyat vasitəsi və ya konteynerin faktiki içindəkilərlə, yük manifestinə əsasən nəqliyyat vasitəsi və ya konteynerin içində olmaları arasındakı hər hansı fərq Konvensiyanın pozulması kimi hesab edilsin.

Əgər daşıyıcı səlahiyyətli orqanlara sübut edə bilərsə ki, belə fərqə baxmayaraq, yük manifestində göstərilən yüklər toplusu, BYD kitabçası verilmiş nəqliyyat vasitələri tərkibinin bortunda olan yüklər toplusuna və ya bütün konteynerlərin içindəkilərə uyğundur, onda bu hal, prinsipcə, gömrük təlimatlarının pozulması hesab edilməməlidir.

2. BYD kitabçası yalnız bir daşımının yerinə yetirilməsi üçün etibarlıdır. Onun ən azı, baxılan BYD daşımını həyata keçirmək üçün kifayət edən sayda qoparılan vərəqləri olmalıdır.

(ECE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

17-ci maddənin 2 bəndinə izahat yazısı

0.17-2 Ev tərtibatı əşyalarının daşınması halında BYD kitabçasının istifadə Qaydalarının 10 c) bəndində nəzərdə tutulmuş prosedur tətbiq oluna bilər, yəni, əşyaların siyahısı ağılasığan hədlərdə məhdudlaşdırılmalıdır.

17-ci maddəyə şərhlər

Avtoqatarlara və yarımqoşqulu dartıcı tərkiblərinə BYD kitabçasının verilməsi

Maddə 1 g) və h)- da müəyyən olunmuş, nəqliyyat vasitələri tərkibində və ya bir nəqliyyat vasitəsinə və ya nəqliyyat vasitələri tərkibinə yüklənmiş bir neçə konteynerdə yüklərin daşınmasına verilən BYD kitabçalarının zəruri sayı haqqında qərar, göndərən gömrükxana tərəfindən qəbul edilir. Konvensiyanın 4-cü maddəsinə uyğun olaraq göndərən kömrükxananın qərarı, ərazisində BYD əməliyyatı həyata keçirilən dövlətlərin qalan gömrükxanaları tərəfindən tanınır, buna görə də bu gömrükxanalar əlavə BYD kitabçalarını təqdim etməyi tələb edə bilməzlər.

(TRANS/WP.30/157, 26-cı bənd)

Adi yüklər və ağırçəkili və ya iri qabaritli yüklərdən ibarət, qarışıq yüklərin daşınması üçün BYD kitabçasının verilməsi

Adi yüklər və ağırçəkili və ya iri qabaritli yüklərdən ibarət, qarışıq yüklərin daşınması üçün tələb olunan BYD kitabçalarının sayı ilə bağlı qərarın qəbulunda, göndərmə yeri gömrükxanası, 32-ci maddənin xüsusi müddəalarını nəzərə alır ki, buna da uyğun olaraq ağırçəkili və ya iri qabaritli yüklərin nəqli üçün, BYD kitabçasının üz qabığında və bütün qoparılan vərəqlərində "Ağırçəkili və ya iri qabaritli yüklər" üst yazısı yazılmalıdır. Bu üst yazısı gömrük möhürləri və plombları altında daşınan adi yüklərə aid olmadığından, adi yüklərin daşınması üçün ayrıca BYD kitabçası (ayrıca BYD kitabçaları) tələb olunur (tələb olunurlar).

(TRANS/WP.30/AC.2/71, 3-cü qoşma; TRANS/WP.30/206, 57-ci bənd)

Eyni zamanda bir neçə BYD kitabçalarından istifadə

*Əgər göndərmə yeri kömrükxanası bir BYD daşması üçün rəsmiləşdirməyə bir neçə BYD kitabçaları qəbul edibsə, onda həmin gömrükxana, rəsmiləşdirməyə qəbul olunmuş hər bir BYD kitabçasının bütün qoparılan vərəqlərinin "Rəsmi istifadə üçün" qrafasında, bu BYD kitabçalarının hamısının nömrələrini göstərməlidir.
(TRANS/WP.30/AC.2/71, 3-cü qoşma; TRANS/WP.30/208, 52-ci bənd)*

Maddə 18

BYD daşması bir neçə göndərmə yeri və təyinat yeri gömrükxanalarından keçərək yerinə yetirilə bilər, lakin göndərmə yeri və təyinat yeri gömrükxanalarının ümumi sayı dördədən çox olmamalıdır. Əgər bütün göndərmə yeri gömrükxanaları BYD kitabçasının qəbulu haqqında qeydiyyat aparıbsa, yalnız bu halda o təyinat yeri gömrükxanalarına təqdim oluna bilər.

**(ECE/TRANS/17/Amend.10, 23 may 1989-cü ildə qüvvəyə minib;
ECE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)**

18-ci maddəyə izahat yazıları

- 0.18-1 BYD sisteminin lazımi səviyyədə fəaliyyətini təmin etmək məqsədilə, bu Konvensiyanın Müqavilə tərəfi olan qonşu ölkə ərazisində davam edən daşımalarda çıxış gömrükxanasının təyinat yeri gömrükxanası kimi göstərilməsi üçün edilən xahişlərin, xüsusi şəraitlərdə bu xahişlərin özünü doğrultduğu hallar istisna olmaqla, gömrük orqanlarının yerinə yetirməməsi zəruridir.
- 0.18-2
1. Yüklər elə yüklənməlidir ki, nəqliyyat vasitəsi və ya konteynerdən birinci məntəqədə boşaldılması nəzərdə tutulan yüklər partiyasını, digər məntəqələrdə boşaldılmalı olan yük və ya yüklər partiyasının boşaldılma zərurəti yaranmadan boşaltmaq mümkün olsun.
 2. Bir neçə gömrükxanada boşaldılmaqla aparılan daşımalarda hər bir qismən boşaltmadan sonra BYD kitabçalarının bütün saxlanılan manifestlərinin 12-ci rubrikasında bu haqda qeydlərin, o cümlədən bütün saxlanılan qoparılan vərəqlərində və müvafiq kötüklərində yeni möhürlərin və plombların vurulması haqqında qeydlərin edilməsi zəruridir.

18-ci maddəyə şərhlər

Bir neçə göndərmə yeri və/və ya təyinat yeri gömrükxanaları

BYD daşımaları bir neçə göndərmə yeri və/və ya təyinat yeri gömrükxanalarından keçməklə yerinə yetirilə bilər, lakin bu halda göndərmə yeri və təyinat yeri gömrükxanalarının ümumi sayı dördədən artıq olmamalıdır. BYD kitabçalarından istifadə Qaydalarının 6-cı qaydasına uyğun olaraq (BYD kitabçasının nümunəsi, Konvensiyaya 1-ci qoşma: variant 1 və variant 2, cildin 3-cü səhifəsi), hər bir əlavə göndərmə yeri və ya təyinat yeri gömrükxanası üçün iki əlavə vərəq tələb olunur. Göndərmə/təyinat yeri gömrükxanalarının sayı bir neçə olduğu halda, BYD kitabçaları vərəqləri elə şəkildə doldurulmalıdır ki, müxtəlif gömrükxanalarda sonradan yüklənmiş/boşaldılmış yüklər, yük manifestinə əlavə olaraq yazılsın/yük manifestindən pozulsun (9, 10 və 11-ci qrafalar) və göndərmə/təyinat yerləri gömrükxanaları 16-cı qrafaya sonradan yüklənmiş/boşaldılmış yüklərin təsdiqi haqqında qeydiyyatlar aparsınlar. (TRANS/GE.30/55, 22-ci bənd; TRANS/WP.30/141, 39-41-ci bəndlər; TRANS/WP.30/AC.2/31, 3-cü qoşma; TRANS/WP.30/192, 26-cı bənd; TRANS/WP.30/AC.2/59, 5-ci qoşma)

Yükləmə və boşaltma məntəqələrinin ümumi sayının istisna hallarda dördədən yuxarı artırılma imkanları

BYD kitabçasından istifadə Qaydalarının 18-ci maddəsinin 5-ci bəndinə uyğun olaraq (1-ci qoşma) bir BYD daşımalarının gedişində yükləmə və boşaltma məntəqələrinin sayı dördədən çox olmamalıdır. Bir nəqliyyat əməliyyatı gedişində yükləmə və boşaltma məntəqələrinin ümumi sayının artırılması üçün yol nəqliyyat vasitəsi və ya nəqliyyat vasitələri tərkibləri, hər birinə ayrıca BYD kitabçası tətbiq etməklə, ardıcıl və ya eyni zamanda bir neçə BYD daşımalarını yerinə yetirə bilər. Bu məqsədlə aşağıdakı variantlar tətbiq edilə bilər:

- i) 28-ci maddəyə "Bir BYD daşması üçün iki BYD kitabçasının istifadəsi" şərtlərə uyğun olaraq bir nəqliyyat əməliyyatı üçün iki BYD kitabçasının ardıcıl istifadəsi. Birinci BYD kitabçası dörd göndərmə yeri və təyinat yeri gömrükxanasını əhatə edə bilər. Dördüncü gömrükxanada onun başa çatması və dayandırılmasından sonra, nəqliyyat əməliyyatının qalan hissəsi üçün yeni BYD kitabçası açılıb istifadə oluna bilər. Bu faktın hər iki BYD kitabçasında əks olunması üçün lazımi qeydiyyat aparılır. Beləliklə, birinci BYD kitabçasının əhatə etdiyi sonuncu təyinat yeri gömrükxanası üç qədər təyinat yeri gömrükxanasını əhatə edə bilər ikinci BYD kitabçası üçün göndərmə yeri gömrükxanası olur. İkinci BYD kitabçasında təyinat yeri gömrükxanasına göndərilməyə nəzərdə tutulan bütün yüklər, birinci BYD kitabçasında sonuncu təyinat yeri gömrükxanası üçün nəzərdə tutulmuş kimi göstərilməlidir. Belə prosedur yeddiyə qədər göndərmə yeri və təyinat yeri gömrükxanalarını əhatə edə bilər. Konvensiyanın 2-ci maddəsində ifadə olunmuş şərtlərin yerinə yetirilməsi üçün, hər iki BYD daşmasının ən azı bir sərhədi keçməklə həyata keçirilməsi çox vacibdir. İki BYD kitabçası ardıcıl istifadə olunduğuna görə hər bir konkret məqamda yalnız bir BYD təminatı qüvvədə olur;
- ii) Bir neçə yol nəqliyyat vasitələrinin (məsələn, nəqliyyat vasitələri tərkibi) və ya bir neçə konteynerlərin eyni zamanda istifadə edilməsi. BYD Konvensiyasının 17-ci maddəsinin 1-ci bəndinə uyğun olaraq hər bir yol nəqliyyat vasitəsinə və ya konteynerə ayrıca BYD kitabçası verilir. Hər bir BYD kitabçası dörd qədər yükləmə və boşaltma məntəqələrini əhatə edə bilər. Göndərmə yeri gömrükxanasında (gömrükxanalarında) bütün bu BYD kitabçalarının nömrələri hər bir sənədləşdirməyə qəbul edilən BYD kitabçasının bütün qoparılan vərəqlərində "Rəsmi istifadə üçün" qrafada göstərilməlidir.

Bu və ya digər alternativ variantın istifadə olunmasından asılı olmayaraq, 0.18-2-nin izahat yazısının 1-ci bəndində göstəriləndiyi kimi, müxtəlif boşaltma məntəqələrində boşaltma üçün nəzərdə tutulmuş yük partiyalarını bir-birindən ayırmaq lazımdır.

(TRANS/WP.30/208, 28-ci bənd; TRANS/WP.30/AC.2/71, 3-cü qoşma)

0.18-2 izahat yazısına şərhlər

Malların boşaldılması

O cümlədən, 0.18-2 izahat yazısında qeyd olunmuş "boşaltma" termini, məsələn BYD daşımaları qurtardıqdan sonra nəqliyyat əməliyyatı davam etdiyi hallarda, nəqliyyat vasitəsi və ya konteynerdən yüklərin mütləq fiziki götürülməsi kimi başa düşülmür. Lakin BYD daşımaları yüklərin bir hissəsi üçün qurtarırsa və qalan hissəsi üçün davam edirsə, onda yüklərin birinci hissəsi plomblanmış yük bölməsi və ya konteynerdən fiziki olaraq götürülməlidir, yaxud, ağırçəkili və ya iri ölçülü yüklərin daşınması halında onlar, BYD daşımaları davam etdirilən digər yüklərdən ayrılmalıdır. (TRANS/WP.30/AC.2/59, 5-ci qoşma; TRANS/WP.30/192, 26-cı bənd)

Maddə 19

Yüklər və yol nəqliyyat vasitəsi, nəqliyyat vasitələri tərkibi və ya konteyner göndərmə yeri gömrükxanasına BYD kitabçası ilə birlikdə təqdim olunmalıdır. Göndərmə ölkələrinin gömrük orqanları yük manifestinin dəqiqliyinə əmin olmaq və gömrük möhürləri və plomblarının vurulması üçün və ya qeyd olunan gömrük orqanlarının səlahiyyətli şəxslərinin məsuliyyəti altında lazımi şəkildə vurulmuş gömrük möhürləri və plomblarına nəzarət üçün zəruri tədbirlər tətbiq etməlidir.

19-cu maddəyə izahat yazısı

- 0.19 Göndərmə yeri gömrükxanasının yük manifestinin dəqiqliyinə əmin olmaq vəzifəsi, yük manifestindəki məlumatların, həmin yükə aid olan ixrac sənədlərində və nəqliyyat və ya digər ticarət sənədlərindəki məlumatlara uyğunluğunun yoxlanması zəruriliyini nəzərdə tutur; göndərmə yeri gömrükxanası habelə lazımi halda yükün baxışını da keçirə bilər. Göndərmə yeri gömrükxanası həmçinin möhürlərin və plombların vurulmasına qədər, yol nəqliyyat vasitəsinin və ya konteynerin vəziyyətini yoxlamalı, brezentlə örtülmüş nəqliyyat vasitələri və ya konteynerlərlə bağlı isə brezentin vəziyyəti və onun bərkidilməsini yoxlamalıdır, çünki buraxılış haqqında şəhadətnaməyə bu barədə məlumat daxil edilməyib.
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

19-cu maddəyə şərh

Göndərmə gömrükxanasında nəzarətin aparılması

BYD sisteminin normal fəaliyyəti üçün göndərmə gömrükxanasında yüklərin gömrük rəsmiləşdirilməsinin bütün zəruri gömrük sənədləşdirilməsi yerinə yetirilməklə aparılması çox vacibdir. O cümlədən aşağıdakıların qarşısının alınması zəruridir:

- *nəqliyyat əməliyyatının gedişində yüklərin əvəzlənməsi (yəni, siqaretlər yüklənir, lakin üzlük kağızları elan edilir, nəqliyyat əməliyyatının gedişində siqaretlər boşaldılır, üzlük kağızları isə yüklənir) üçün bəyannamənin qeyri dəqiqliyinin; və*
- *BYD kitabçasının manifestinə daxil edilməmiş yüklərin daşınmasının (siqaretlər, alkoqol, narkotiklər, silah).*
(TRANS/GE.30/AC.2/12, 31-ci bənd; TRANS/GE.30/GRCC/11, 19-21-ci bəndlər)

Göndərmə gömrükxanasında BYD kitabçasının rəsmiləşdirilməsinin saxtalaşdırılması

Göndərmə yeri gömrükxanasında ciddi nəzarətdən yayınmaq üçün qayda pozanlar, saxta gömrük möhürləri və plombları istifadə etməklə göndərmə yeri gömrükxanasında həqiqi BYD kitabçasının rəsmiləşdirilməsini saxtalaşdırmağa cəhd edə bilərlər. Belə qeyri-qanuni hərəkətlər olduqca təhlükəlidir, belə ki, BYD Konvensiyasının müddəalarına uyğun olaraq tranzit ölkələrin və təyinat ölkələrinin gömrük orqanları adətən göndərmə yeri gömrükxanasında aparılan yoxlamalara etibar edirlər. Buna görə də göndərmə ölkəsində (ölkələrində) yerləşən çıxış gömrükxanası (gömrükxanaları) belə fırıldaqçılıq fəaliyyətinin aşkar edilməsində həlledici rol oynayır (oynayırlar) və gömrük ploblarının və möhürlərinin həqiqiliyini yoxlamalıdır (yoxlamalıdırlar), imkan daxilində BYD kitabçasının yük manifestindəki məlumatların 0.19 İzahat yazısına uyğun olaraq adətən göndərmə yeri gömrükxanalarında yoxlanılan digər müşayiət edici sənədlərində (məsələn, yük ixrac bəyannaməsində, CMR qaiməsində və sairə) olan məlumatlarla uyğunluğunu yoxlamalıdır (yoxlamalıdırlar). Zərurət olduqda, qeyd olunan çıxış gömrükxanası (gömrükxanaları) göndərmə ölkəsində (ölkələrində) BYD əməliyyatı ilə bağlı tələb olunan bütün digər gömrük prosedurlarını həyata keçirməlidirlər.
(TIRExB/REP/2003/18, 29-cu bənd; TRANS/WP.30/AC.2/75, 61-ci bənd və 3-cü qoşma və TRANS/WP.30/AC.2/75/Corr.3)

Gömrük möhürlərinin və plomblarının texniki xarakteristikaları

*BYD Konvensiyasında gömrük möhürləri və plombları üçün standartlar və tələblər məsələsinə baxılmır. Burada yalnız şərt qoyulur ki, bir qayda olaraq, Müqavilə tərəfləri digər Müqavilə tərəflərində qoyulmuş gömrük möhürlərini və plomblarını qəbul etməlidirlər. Beləliklə, gömrük möhürlərinin və plomblarının texniki xarakteristikaları haqqında məsələ milli gömrük orqanlarının öz ixtiyarına buraxılmışdır. Gömrük plomblarının effektivliyini təmin etmək üçün yaxşı olardı ki, gömrük administrasiyaları bu sahədə sonuncu beynəlxalq tələblərə uyğun olan möhürləri və plombları istifadə etsinlər. Bu kontekstdə gömrük orqanlarının diqqəti, gömrük prosedurlarının sadələşdirilməsi və harmonizasiyası haqqında Beynəlxalq Konvensiyaya (yenidən baxılmış Kioto konvensiyası) xüsusi E qoşmasının 1-ci fəslində ifadə edilmiş minimal tələblərə yönəldilir. Bundan başqa, göstərilən Konvensiyaya ümumi qoşmanın 6-cı fəslinə Dünya gömrük təşkilatının (DGT) himayəsi altında işlənilib hazırlanmış direktivləri də qeyd etmək olar.
(TRANS/WP.30/216, 67-ci bənd və 2-ci qoşma və
TRANS/WP.30/216/Corr.1; TRANS/WP.30/AC.2/77, 54-cü bənd və 3-cü qoşma)*

Maddə 20

Gömrük orqanları onların ölkələri ərazisində aparılan daşımalar üçün daşımaların müəyyən olunmuş müddətini təyin edə bilər və yol nəqliyyat vasitəsi, nəqliyyat vasitələri tərkibi və ya konteynerin təyin edilmiş marşrut üzrə hərəkət etməsini tələb edə bilərlər.

20-ci maddəyə izahat yazısı

0.20 O cümlədən, gömrük orqanları onların ərazilərində yüklərin daşınma müddətlərini təyin edərkən həmçinin daşıyıcılara aid olan xüsusi təlimatları və xüsusilə də yol nəqliyyat vasitələri sürücülərinin iş saatları və məcburi istirahət dövrləri ilə bağlı xüsusi təlimatları nəzərə almalıdır. Gömrük orqanlarına marşrutların təyin edilməsi üzrə öz hüquqlarından yalnız onlar bunu tam zəruri hesab etdikləri hallarda istifadə etmək tövsiyə olunur.

20-ci maddəyə şərh

Cərimə sanksiyaları

20 və 39-cu maddələrdən irəli gələn məhdudiyyətlərin pozulması halında bu pozuntularla bağlı cərimə sanksiyalarının ödənilməsini təminat birliyindən yox, BYD kitabçasının sahibindən və ya bu pozuntularda günahkar olan şəxsdən tələb etmək lazımdır.

(TRANS/GE.30/AC.2.14, 29-cu bənb; TRANS/GE.30/39, 30-cu bənd)

Maddə 21

Hər bir aralıq gömrükxanada və təyinat yeri gömrükxanalarında yol nəqliyyat vasitəsi, nəqliyyat vasitələri tərkibi və ya konteyner onların içindəki yüklə və daşınan yükə aid BYD kitabçası ilə yoxlanılmaq üçün gömrük orqanlarına təqdim olunurlar.

21-ci maddəyə izahat yazıları

- 0.21-1 Bu maddənin müddəaları, gömrük orqanlarının möhürlənmiş yük bölməsi ilə yanaşı, nəqliyyat vasitəsinin istənilən hissələrini yoxlama və baxış aparmaq hüququnu heç cür məhdudlaşdırmır.
- 0.21-2 Ölkəyə giriş yeri gömrükxanası əgər müəyyən edərsə ki, çıxış ölkəsində BYD kitabçası rəsmiləşdirilməyib və ya düzgün rəsmiləşdirilməyib, o daşıyıcıyı geriye, qonşu ölkənin çıxış yeri gömrükxanasına göndərə bilər. Bu halda ölkəyə giriş yeri gömrükxanası BYD kitabçasına müvafiq çıxış yeri gömrükxanası üçün nəzərdə tutulmuş qeyd edir.
- 0.21-3 Gömrük orqanları yoxlama zamanı əgər yüklərin nümunələrini götürürsə, onda onlar BYD kitabçasının yük manifestində götürülmüş yüklər haqqında bütün məlumatları əks etdirən müvafiq qeyd etməlidir.

21-ci maddəyə şərh

BYD əməliyyatının çıxış gömrükxanasında (aralıq gömrükxanada) və təyinat yeri gömrükxanasında dayandırılması

BYD əməliyyatının aralıq gömrükxanada dayandırılması

Yol nəqliyyat vasitəsi, nəqliyyat vasitələri tərkibi və ya konteyner yüklə və onlara aid BYD kitabçası ilə birlikdə onların nəzarəti məqsədilə çıxış gömrükxanasına (aralıq gömrükxanaya) təqdim olunublar.

BYD əməliyyatının qismən dayandırılması

Yol nəqliyyat vasitəsi, nəqliyyat vasitələri tərkibi və ya konteyner yüklə və onlara aid BYD kitabçası ilə birlikdə, onların nəzarəti məqsədilə təyinat yeri gömrükxanasına təqdim olunub və sonra qismən boşaltma aparılıb.

BYD əməliyyatının tam dayandırılması

Yol nəqliyyat vasitəsi, nəqliyyat vasitələri tərkibi və ya konteyner yüklə birlikdə, və ya BYD əməliyyatının əvvəlki qismən dayandırma(lar) halında, yükün qalan hissəsi və onlara aid BYD kitabçası ilə onların nəzarəti məqsədilə sonuncu təyinat yeri gömrükxanasına təqdim olunublar.

(TRANS/WP.30/192, 26-cı bənd; TRANS/WP.30/AC.2/59, 5-ci qoşma)

Maddə 22

1. 5-ci maddənin 2-ci bəndində verilmiş müddəaya uyğun olaraq gömrük orqanlarının yerinə yetirdiyi yüklərə baxış keçirilmə halları istisna olmaqla, Müqavilə tərəflərindən hər birinin aralıq gömrükxanalarının əməkdaşları digər Müqavilə tərəflərinin gömrük orqanlarının vurduğu möhürləri və plombları onlar zədələnmədiyi halda, bir qayda olaraq tanıyır. Lakin bu əməkdaşlar, əgər bu nəzarət zərurəti ilə şərtlənibsə, əlavə olaraq öz məxsusi möhürləri və plomblarını vura bilərlər.

2. Müqavilə tərəflərinin tanıdığı gömrük möhürləri və plombları, onların ərazilərində milli gömrük möhürləri və plomblarının qorunduğu eyni hüquqi normalarla qorunur.

22-ci maddəyə şərh

Gömrük möhürlərinin və plomblarının texniki xarakteristikaları

BYD Konvensiyasında gömrük möhürləri və plombları üçün standartlar və tələblər məsələsinə baxılır. Burada yalnız şərt qoyulur ki, bir qayda olaraq, Müqavilə tərəfləri digər Müqavilə tərəflərində qoyulmuş gömrük möhürlərini və plomblarını qəbul etməlidirlər. Beləliklə, gömrük möhürlərinin və plomblarının texniki xarakteristikaları haqqında məsələ milli gömrük orqanlarının öz ixtiyarına buraxılmışdır. Gömrük plomblarının effektivliyini təmin etmək üçün yaxşı olardı ki, gömrük administrasiyaları bu sahədə sonuncu beynəlxalq tələblərə uyğun olan möhürləri və plombları istifadə etsinlər. Bu kontekstdə gömrük orqanlarının diqqəti, gömrük prosedurlarının sadələşdirilməsi və harmonizasiyası haqqında Beynəlxalq Konvensiyaya (yenidən baxılmış Kioto konvensiyası) xüsusi E qoşmasının 1-ci fəslində ifadə edilmiş minimal tələblərə yönəldilir. Bundan başqa, göstərilən Konvensiyaya ümumi qoşmanın 6-cı fəslinə Dünya gömrük təşkilatının (DGT) himayəsi altında işlənilib hazırlanmış direktivləri də qeyd etmək olar.

(TRANS/WP.30/216, 67-ci bənd və 2-ci qoşma və TRANS/WP.30/216/Corr.1; TRANS/WP.30/AC.2/77, 54-cü bənd və 3-cü qoşma)

Maddə 23

Gömrük orqanları yalnız istisna hallarda:

- **yol nəqliyyat vasitələri, nəqliyyat vasitələri tərkibləri və ya konteynerlər onların ölkələrinin ərazilərindən keçdikdə daşıyıcıların hesabına müşayiət edilməsini tələb edə bilirlər;**
- **yol nəqliyyat vasitələri, nəqliyyat vasitələri tərkibləri və ya konteynerlərin yükünün yolda yoxlaması və baxışını yerinə yetirə bilirlər.**

23-cü maddəyə şərh

Nəqliyyat vasitələrinin müşayiət edilməsi

Bu Konvensiyanın 4-cü maddəsinə uyğun olaraq, hətta əgər vergi və rüsumların məbləği adi BYD kitabçası istifadə olunmaqla yüklərin daşınmasındakı 50 000 ABŞ dolları və "Alkoqol/Tütün" kitabçası istifadə olunmaqla yüklərin daşınmasındakı 200 000 ABŞ dolları məbləğindən və ya milli gömrük orqanlarının müəyyən etdiyi digər məbləğdən çoxdursa, BYD proseduru istifadə olunmaqla daşınan yüklər üçün, gömrük rüsumları və ya vergilərin ödənilməsi və ya depozitə qoyulması tələb olunmur. Bu hallarda tranzit dövlətin gömrük orqanları, 23-cü maddəyə uyğun olaraq, öz dövləti ərazisində nəqliyyat vasitələrinin daşıyıcının hesabına müşayiət olunmasını tələb edə bilərlər. Belə hallarda və xüsusən də əgər daşıyıcıya heç bir digər yazılı sübut təqdim olunmursa, gömrük orqanlarına, daşıyıcının xahişilə BYD kitabçasının 1Nə-li kötüyündə "Müxtəf" 5-ci qrafaya, ardınca belə müşayiətin tələb olunması üçün əsas verən səbəbləri qısa olaraq göstərməklə, "Müşayiət" sözü yazılması tövsiyə olunur.

(TRANS/GE.30/59, 34 və 35-ci bəndlər; TRANS/WP.30/137, 75 və 76-cı bəndlər; TRANS/WP.30/159, 25-ci bənd; TRANS/WP.30/194, 63-cü bənd; TRANS/WP.30/AC.2/63, 3-cü qoşma)

Maddə 24

Gömrük orqanları yol nəqliyyat vasitəsində, nəqliyyat vasitələri tərkibində və ya konteynerdə əgər yolda və ya aralıq gömrükxanada yükün baxışını yerinə yetirirsə, onlar, yeni vurulan möhür və plomblar haqqında və yerinə yetirilən yoxlamanın xarakteri haqqında, onların ölkələrində istifadə olunan BYD kitabçasının qoparılan vərəqlərində, müvafiq kötüklərdə, həmçinin BYD kitabçasının qalan qoparılan vərəqlərində qeyd aparmalıdırlar.

Maddə 25

Gömrük möhürləri və plombları əgər yolda, 24 və 35-ci maddələrdə nəzərdə tutulmuşlardan fərqli şəraitlərdə zədələnmiş və ya əgər yük məhv olub və ya zədələnib, lakin plomblar və ya möhürlər zədələnməyibsə, milli qanunvericiliyin müddəalarının tətbiqinin mümkünlüyünə zərər yetirmədən, bu Konvensiyanın BYD kitabçasının istifadəsilə bağlı 1-ci qoşmasında müəyyən olunmuş qaydaya riayət olunmalıdır və bundan başqa BYD kitabçasında olan protokol doldurulmalıdır.

Maddə 26

1. BYD kitabçasının tətbiqlə daşımının bir hissəsi, bu Konvensiyanın Müqavilə tərəfi olmayan dövlətin ərazisində yerinə yetirilsə, onda yolun bu hissəsində BYD daşması dayandırılır. Bu halda, ərazisində sonradan daşıma davam etdirilən Müqavilə tərəfinin gömrük orqanları gömrük plombları və möhürləri və/və ya tanınma nişanları zədələnməməsi şərtilə, BYD daşmasının yenidən bərpası üçün BYD kitabçasını qəbul edirlər. Gömrük möhürləri və plombları zədələndiyi hallarda, gömrük orqanları 25-ci maddənin müddəalarına əməl edilməklə, BYD daşmasının yenidən bərpası üçün BYD kitabçasını qəbul edə bilirlər.

(EGE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib.

EGE/TRANS/17/Amend.24, 19 sentyabr 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

2. Həmin müddəa, daha sadə gömrük tranzit prosedurlarının mövcud olması və ya gömrük tranzit rejiminin tətbiqinin zəruri olmaması ilə bağlı, Müqavilə tərəfinin ərazisində kitabça sahibinin BYD kitabçasını istifadə etmədiyi marşrut hissəsində də tətbiq olunur.

(EGE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

3. Bu hallarda, BYD daşması dayandırılmış və ya yenidən bərpa edilmiş gömrükxanalara, müvafiq olaraq ölkəyə girişdə və ya çıxışda, aralıq gömrükxana kimi baxılacaq.

(EGE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

26-cı maddəyə şərhlər

Səlahiyyətli təminat birlikləri olmayan Müqavilə tərəfində BYD daşımalarının dayandırılması

26-cı maddə həm də səlahiyyətli təminat birlikləri olmayan və buna görə də 3-cü maddənin b) bəndinə uyğun olaraq Konvensiyanın müddəalarının tətbiq edilə bilmədiyi Müqavilə tərəflərinə də tətbiq olunur. Belə Müqavilə tərəflərinin siyahısı BYD İnzibati komitəsi və BYD İcra şürası (BYDİŞ) tərəfindən, Konvensiyaya 9-cu qoşmanın I hissəsinin müddəalarına uyğun olaraq Müqavilə tərəflərinin BYDİŞ-ə saxlanmaq üçün təhvil verdiyi sənədlərə əsasən tərtib edilir.

(TRANS/WP.30/AC.2/63, 3-cü qoşma)

Daşımaların bir hissəsinin avtomobil nəqliyyatı ilə yerinə yetirilmədiyi halda BYD prosedurunun istifadəsi

Konvensiyanın 2-ci maddəsinə uyğun olaraq, əgər BYD daşımalarının əvvəli və sonu arasında müəyyən hissə avtomobil nəqliyyatı ilə yerinə yetirilirsə, digər nəqliyyat növləri (dəmiryolu, çay nəqliyyatı və b.) istifadə oluna bilər. Daşımaların digər nəqliyyat növü ilə yerinə yetirilən hissəsində BYD kitabçası sahibi: ya

- *Konvensiyanın 26-cı maddəsinin 2-ci bəndinin müddəalarına uyğun olaraq, gömrük orqanlarından BYD daşımalarını dayandırmağı xahiş edə bilər. Dayandırılmış BYD daşımalarının yenidən bərpası üçün gömrük sənədləşməsi və gömrük yoxlaması digər nəqliyyat növü ilə yerinə yetirilən məntəqənin sonunda təmin edilməlidir. Əgər göndərmə ölkəsində bütün marşrut üzrə daşıma avtomobil nəqliyyatı ilə yerinə yetirilməyirsə, onda göndərmə yeri gömrükxanasında BYD əməliyyatını başlamaq olar və onun dayandırılması, BYD kitabçasının 1№-li və 2№-li qoparılan vərəqlərini eyni zamanda ayırmaqla, ləngimədən təsdiq edilməlidir. Bu şəraitlərdə, həmin ölkə hüdüdlərində yolun qalan hissəsində BYD təminatı qüvvədə olmur. Lakin, Konvensiyanın 26-cı maddəsinin müddəalarına uyğun olaraq, BYD daşımaları başqa Müqavilə tərəfində, digər nəqliyyat növü ilə yerinə yetirilən daşıma məntəqəsinin sonunda yerləşən gömrükxanada, asanlıqla yenidən bərpa edilə bilər; yaxud*

- *BYD prosedurunu istifadə edə bilər. Lakin, bu halda BYD kitabçası ssahibi nəzərə alınmalıdır ki, BYD əməliyyatı həmin ölkədə yalnız o halda tətbiq oluna bilər ki, milli gömrük orqanları növbəti məntəqələrdə (şəraitdən asılı olaraq): aralıq giriş gömrükxanasında, aralıq çıxış gömrükxanasında və təyinat yeri gömrükxanasında, BYD kitabçasının lazımı şəkildə rəsmiləşdirilməsini təmin etmək imkanında olsunlar.*

*(TRANS/WP.30/AC.2/67, 64-cü bənd və 4-cü qoşma;
TIRExB/REP/13/Rev.1, 23-cü bənd)*

Maddə 27

Bu Konvensiyanın və o cümlədən də onun 18-ci maddəsinin müddəalarına əməl olunması şərtilə, ilkin olaraq göstərilən təyinat yeri gömrükxanası başqa təyinat yeri gömrükxanası ilə əvəz oluna bilər.

Maddə 28

1. BYD əməliyyatının dayandırılması gömrük orqanları tərəfindən ləngidilmədən təsdiqlənir. BYD əməliyyatının dayandırılması qeyd-şərtsiz və ya qeyd-şərtlə təsdiqlənə bilər; əgər əməliyyatın dayandırılması qeyd-şərtlə təsdiqlənibsə, onda bu BYD əməliyyatının özü ilə bağlı faktlarla şərtlənməlidir. Bu faktlar BYD kitabçasında dəqiq göstərməlidir.

(EGE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

2. Yük başqa gömrük proseduru və ya başqa gömrük yoxlaması sistemi şəraitinə keçirildiyi hallarda, bu başqa gömrük proseduru və ya başqa gömrük yoxlaması sistemi çərçivəsində baş verə biləcək bütün «pozmalar», yaxud «pozuntular, BYD kitabçası sahibinin yaxud onun adından fəaliyyət göstərən istənilən başqa şəxsin adına yazılmamalıdır.

(EGE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

28-ci maddəyə izahat yazısı

0.28 BYD kitabçasının istifadəsi onun nəzərdə tutulan təyinat funksiyası ilə, yəni tranzit daşıma ilə məhdudlaşmalıdır. BYD kitabçası, məsələn, təyinat yerində yüklərin gömrük nəzarəti altında saxlanması üçün istifadə olunmamalıdır.

(EGE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

28-ci maddəyə şərhlər

Sahibə və ya onun adından fəaliyyət göstərən istənilən başqa şəxsə BYD kitabçasının qaytarılması

Qeyd etmək lazımdır ki, BYD kitabçasının sahibə və ya onun adından fəaliyyət göstərən istənilən başqa şəxsə dərhal qaytarılması, BYD əməliyyatının dayandırılması qeyd-şərtlə və ya bunsuz təsdiq olunmasından asılı olmayaraq, təyinat yeri gömrükxanasının birbaşa vəzifəsidir. İstifadə olunmuş BYD kitabçalarının vaxtında qaytarılması, BYD kitabçasını vermiş birliyə və 6-cı maddədə göstərilən beynəlxalq təşkilata nəinki lazımi yoxlamayı yerinə yetirməyə, həm də sahibə yeni

BYD kitabçaları verməyə imkan verir, belə ki, dövriyyədə (sahibdə) olan kitabçaların sayı məhdud ola bilər.

(TRANS/GE.30/AC.2/12, 33-cü bənd; TRANS/GE.30/GRCC/11, 24 və 25-ci bəndlər; TRANS/WP.30/192, 26-cı bənd; TRANS/WP.30/AC.2/59, 5-ci qoşma)

Bir BYD daşması üçün iki BYD kitabçasının istifadə olunması

Əgər BYD kitabçasında qoparılan vərəqlərin sayı bütün BYD daşmasının yerinə yetirilməsi üçün kifayət deyilsə, onda belə hallarda BYD daşmasının birinci hissəsi Konvensiyanın 27 və 28-ci maddələrinin müddəalarına uyğun olaraq qurtarmalıdır, BYD daşmasının qalan hissəsində isə, BYD-nin əvvəlki əməliyyatının dayandırılmasını təsdiq etmiş həmin gömrükxananın rəsmiləşdirmək üçün qəbul etməli olduğu yeni kitabça istifadə edilir. Bu faktın əks etdirilməsi üçün hər iki BYD kitabçasında müvafiq lazımi qeydiyyat aparılmalıdır.

(TRANS/WP.30/AC.2/23, 21-ci bənd; TRANS/WP.30/192, 26-cı bənd; TRANS/WP.30/AC.2/59, 5-ci qoşma)

BYD əməliyyatı dayandırıldıqdan sonra tətbiq olunan prosedurlar

28-ci maddəyə uyğun olaraq, BYD əməliyyatının dayandırılması gömrük orqanları tərəfindən ləngidilmədən təsdiq olunur. Əgər yüklər başqa gömrük proseduru və ya başqa gömrük nəzarəti sistemi şəraitinə keçirilsə, əməliyyat dayandırılır. Belə köçürməyə, sərbəst dövriyyə üçün gömrük təmizlənməsi, üçüncü ölkəyə və ya azad zonaya sərbəddən keçməklə ixrac, və ya gömrük orqanları tərəfindən təsdiq olunmuş və başqa gömrük proseduru üçün deklarasiya olunmanı gözləmə yerində saxlama daxil ola bilər.

(TRANS/WP.30/192, 26-cı bənd; TRANS/WP.30/AC.2/59, 5-ci qoşma və Corr.3)

BYD əməliyyatının dayandırılması

1. *BYD əməliyyatının dayandırılması qeyd-şərtsiz təsdiqləndiyi halda, əgər gömrük orqanları bildirirsə ki, dayandırma haqqında şəhadətnamə qeyri qanuni və ya aldatma yolu ilə alınıb, onda onlar BYD əməliyyatının başa çatmaması haqqında öz bildirişində və/və ya lazımi ödənişlərin yerinə yetirilməsi haqqında tələbnaməsində BYD əməliyyatının bu dayandırılmasının qeyri qanuni və ya aldatma yolu ilə yerinə yetirilməsi ilə bağlı öz bildirişlərinin səbəblərini göstərməlidirlər.*

2. *Gömrük orqaları, səbəbləri göstərilmədən, təkcə 10-cu maddənin 1-ci bəndi və 11-ci maddənin 1-ci bəndinin tələblərinin yerinə yetirilməsindən yayınmaq məqsədlə, sistemətlə olaraq əsaslandırılmamış qeyd - şərtlərlə BYD əməliyyatının dayandırılmasını təsdiq etməməlidirlər.*

(TRANS/GE.30/GRCC/11, 12-ci bənd; TRANS/GE.30/AC.2/12, 25-ci bənd; TRANS/WP.30/192, 26-cı bənd; TRANS/WP.30/AC.2/59, 5-ci qoşma)

Edilmiş qeyd-şərtlər barədə qeyd

Gömrük orqanları BYD əməliyyatının dayandırılmasına aid hər hansı qeyd-şərti son dərəcə dəqiq ifadə etməlidir və bu qeydin olmasını, qoparılan 2 №-li vərəqdə 27-ci qrafanı doldurmaqla və BYD kitabçasının 2 №-li kötüyünün 5-ci rubrikasında «R» hərfi yazmaqla və həmçinin uyğun hallarda BYD kitabçasının protokolunun doldurulması ilə göstərməlidir.
(TRANS GE.30/8, 12-ci bənd; TRANS/WP.30/192, 26-cı bənd; TRANS/WP.30/AC.2/59, 5-ci qoşma)

BYD əməliyyatlarının dayandırılmasının digər sübut formaları

BYD əməliyyatının düzgün dayandırılmasına alternativ sübut almaq məqsədi ilə, gömrük orqanlarına, istisna olaraq, məsələn, onları qane edən şəkildə təqdim olunmuş aşağıdakı informasiyanı istifadə etmək tövsiyə olunur:

- *bu daşmanın davam etdiyi, digər Müqavilə tərəfinin rəsmiləşdirdiyi, baxılanın ardınca gələn BYD əməliyyatının dayandırılmasına istənilən rəsmi şəhadətnamə və ya dəlil, yaxud uyğun yükün digər gömrük proseduru şəraitinə və ya digər gömrük nəzarəti sisteminə keçirilməsinin təsdiqi, məsələn, sərbəst dövr etmək üçün onun təmizlənməsi;*

- *Konvensiyanın 6-cı maddəsində göstərilən beynəlxalq təşkilatı tərəfindən təqdim olunan, üzərində hər hansı Müqavilə tərəfinin gömrük orqanlarının lazımı qaydada möhürlərinin vurulduğu BYD kitabçasının 1 №-li və ya 2 №-li kötükləri və ya onların surətləri, surətlərin originaldan çıxarıldığı təsdiq olunmalıdır;*
(TRANS/WP.30/159, 38-ci bənd; TRANS/WP.30/192, 26-cı bənd;
TRANS/WP.30/AC.2/59, 5-ci qoşma və Corr.3)

Daşıyıcıların BYD kitabçalarından istifadəsinin təkmilləşdirilmiş prosedurları

Bəzi Müqavilə tərəflərində, o vaxta qədər ki, yük alıcısı və ya onun agentləri yüklərin sərbəst dövriyyəsi üçün təmizlənmə üzrə lazımı gömrük sənədləşməsinə yerinə yetirməyiblərsə, yaxud BYD tranzit əməliyyatı başa çatdıqdan sonra, istənilən başqa gömrük proseduruna uyğun olaraq, daşıyıcı təyinət yeri gömrükxanasında gömrük orqanlarının səlahiyyətli əməkdaşlarına birbaşa müraciət edə bilməz. Nəqliyyat operatoruna və ya onun sürücüsünə, gömrük orqanlarının səlahiyyətli əməkdaşları tərəfindən BYD prosedurunun dayandırılmasının lazımı şəkildə təsdiqlənməsinə əmin olmalarına imkan vermək üçün, daşıyıcıya və ya onun sürücüsünə, onların istəklərinə görə BYD kitabçasını özlərində saxlamaq və yük alıcısına və ya onun agentinə BYD kitabçasının 1№/2№-li sarı rəngli qoparılan vərəqin yalnız surətlərini (gömrük istifadəsi üçün deyil) bütün digər tələb olunan sənədlərlə birlikdə təqdim etməyə icazə verilir. Sərbəst dövriyyə üçün yükün təmizlənməsindən sonra və ya istənilən digər gömrük proseduruna uyğun olaraq, daşıyıcı və ya onun sürücüsü BYD kitabçasının rəsmiləşdirilməsi üçün gömrük orqanlarının səlahiyyətli əməkdaşlarına şəxsən müraciət etməlidir.

(TRANS/WP.30/188, 54-cü bənd; TRANS/WP.30/AC.2/59, 6-cı qoşma)

c) AĞIRÇƏKİLİ VƏ YA İRİ QABARİTLİ YÜKLƏRİN DAŞINMASINA AİD MÜDDƏALAR

Maddə 29

1. Bu bölmənin müddəaları bu Konvensiyanın 1-ci maddəsinin p) bəndində açıqlanması verilmiş yalnız ağırçəkili və ya iri qabaritli yüklərin daşınmasına tətbiq olunur.

(EGE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

2. Əgər bu bölmənin müddəaları tətbiq olunursa, göndərmə yerinin gömrük orqanlarının qərarına görə ağırçəkili və ya iri qabaritli yüklərin daşınması möhürlənməmiş nəqliyyat vasitələri və ya konteynerlərin köməyilə yerinə yetirilir.

3. Bu bölmənin müddəaları yalnız o halda tətbiq olunur ki, göndərmə yerinin gömrük orqanlarının fikrinə görə, ağırçəkili və ya iri qabaritli yükləri, həmçinin onlarla eyni zamanda daşınan istənilən ləvazimatlarını, onların təsvirinə görə asanlıqla tanımaq mümkün olsun və ya onları gömrük möhürləri və plombları və/və ya tanınma nişanları ilə elə şəkildə təchiz etməli ki, görünən izlər buraxmadan qeyd olunan yüklərin istənilən dəyişdirilmənin və ya götürülməsinin qarşısı alınsın.

29-cu maddəyə izahat yazısı

0.29 Ağırçəkili və ya iri qabaritli yükləri daşıyan yol nəqliyyat vasitələri və ya konteynerlər üçün buraxılış haqqında şəhadətnamə tələb olunmur. Buna baxmayaraq, göndərmə yeri gömrükxanası bu tip daşımalar üçün bu maddədə nəzərdə tutulmuş digər şərtlərin yerinə yetirilməsini yoxlamağa borcludur. Digər Müqavilə tərəflərinin gömrükxanaları, göndərmə yeri gömrükxanasının qəbul etdiyi qərarı, onların fikrincə, bu qərarın 29-cu maddənin müddəalarına açıq-aydın zidd olduğunu hesab etdikləri hallar istisna olmaqla tanınmalıdırlar.

29-cu maddəyə şərhlər

Ağırçəkili və ya iri qabaritli yüklər kimi baxılan yol nəqliyyat vasitələri

Əgər özləri ağırçəkili və ya iri qabaritli yüklər hesab olunan yol nəqliyyat vasitələrində və ya xüsusi təyinatlı nəqliyyat vasitələrində, digər ağırçəkili və ya iri qabaritli yüklər daşınırsa və müvafiq olaraq eyni zamanda həm nəqliyyat vasitəsi və həm də yüklər Konvensiyanın III fəslə c)-də göstərilən şərtlərə cavab verirlərsə, onda, üz qabığında və bütünlükdə qoparılan vərəqlərində Konvensiyanın 32-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş üst yazısı yazılmış yalnız bir BYD kitabçası tələb olunur. Əgər belə nəqliyyat vasitələrində yük bölməsində və ya konteynerlərdə adi yüklər daşınırsa, onda nəqliyyat vasitəsi və ya konteynerlər III fəsil a)-da göstərilən şərtlərə əməl olunmaqla əvvəlcədən daşımalara buraxılmalı və yük bölməsi və ya konteynerlər möhürlənməli və plomblanmalıdır.

Konvensiyanın 3-cü maddəsinin a) bəndinin iii) alt bəndinin müddəaları yol nəqliyyat vasitələri və ya xüsusi təyinatlı nəqliyyat vasitələri göndərmə yeri gömrükxanası yerləşən ölkədən çıxarıldığı və təyinat yeri gömrükxanası yerləşən ölkəyə gətirildiyi halda tətbiq olunur. Bu zaman Konvensiyanın, yol nəqliyyat vasitəsinin müvəqqəti gətirilməsi ilə bağlı, 15-ci maddəsinin müddəaları qəbul edilən deyil. Ona görə də belə nəqliyyat vasitələrinin müvəqqəti gətirilməsinə gömrük sənədləri tələb olunmur.

(TRANS/WP.30/AC.2/59, 6-cı qoşma; TRANS/WP.30/AC.2/65, 2-ci qoşma; TRANS/WP.30/200, 72-ci bənd)

Diri mal-qaranın nəql edilməsi

Diri mal-qaranın nəql edilməsi üçün, 29-cu maddənin ağırçəkili və ya iri qabaritli yüklərin daşınması ilə bağlı müddəaları tətbiq olunur.

(TRANS/GE.30/AC.2/21, 30-cu bənd)

Maddə 30

Bu Konvensiyanın bütün müddəaları, bu bölmənin xüsusi müddəaları ilə nəzərdə tutulan yayınmalar istisna olmaqla, BYD proseduruna əməl olunmaqla ağırçəkili və ya iri qabaritli yüklərin daşınmasına şamil edilir.

Maddə 31

Təminat birliyinin məsuliyyəti yalnız BYD kitabçasında sadalanan yüklərə deyil, həmçinin bu kitabçada hərçənd sadalanmayan, lakin platformada olan və ya BYD kitabçasında sadalanan yüklərin arasında yerləşən yüklərə də şamil edilir.

Maddə 32

BYD kitabçasının üz qabığında və bütün qoparılan vərəqlərində qalın şriftlə ingilis və ya fransız dilində "Ağırçəkili və ya iri qabaritli yüklər" üst yazısı yazılmalıdır.

32-ci maddəyə şərh

Adi yüklər və ağırçəkili və ya iri qabaritli yüklərdən ibarət, qarışıq yüklərin daşınması üçün BYD kitabçasının verilməsi

Adi yüklər və ağırçəkili və ya iri qabaritli yüklərdən ibarət, qarışıq yüklərin daşınması üçün tələb olunan BYD kitabçalarının sayı ilə bağlı qərarın qəbulunda, göndərmə yeri gömrükxanası, 32-ci maddənin xüsusi müddəalarını nəzərə alır ki, buna da uyğun olaraq ağırçəkili və ya iri qabaritli yüklərin nəqli üçün, BYD kitabçasının üz qabığında və bütün qoparılan vərəqlərində "Ağırçəkili və ya iri qabaritli yüklər" üst yazısı yazılmalıdır. Bu üst yazısı gömrük möhürləri və plombları altında daşınan adi yüklərə aid olmadığından, adi yüklərin daşınması üçün ayrıca BYD kitabçası (ayrıca BYD kitabçaları) tələb olunur (tələb olunurlar). (TRANS/WP.30/AC.2/71, 3-cü qoşma; TRANS/WP.30/206, 57-ci bənd)

Maddə 33

Göndərmə yerinin gömrük orqanları, daşınan yüklərin tanınması üçün lazımı hesab olunan qablaşdırma vərəqlərinin, fotosəkillərin, cizgilərin və sairənin, BYD kitabçasına əlavə edilməsini tələb edə bilərlər. Bu halda onlar bu sənədləri təsdiq edir; göstərilən sənədlərin bir nüsxəsi BYD kitabçasının üz qabığının içəri tərəfinə bərkidilir və kitabçanın bütün manifestlərində bu sənədlərin olması haqqında qeyd edilir.

Maddə 34

Hər bir Müqavilə tərəfinin aralıq gömrükxanasının gömrük orqanları, digər Müqavilə tərəflərinin səlahiyyətli orqanları tərəfindən vurulan gömrük möhürləri və plombları və/və ya tanınma nişanlarını tanıyırlar. Lakin, onlar başqa möhürlər və plomblar və/və ya tanınma nişanları əlavə edə bilərlər; bu halda onlar, vurulmuş yeni möhürlər və plomblar və/və ya tanınma nişanları haqqında BYD kitabçasının onların ölkələrində istifadə olunmuş qoparılan vərəqlərində, müvafiq kötüklərində, həmçinin BYD kitabçasının qalan qoparılan vərəqlərində qeydlər edirlər.

Maddə 35

Əgər yolda və ya aralıq gömrükxanada yüklərin baxışını keçirən əməkdaşlar möhürləri və plombları və/və ya tanınma nişanlarını çıxarmağa məcburdurlarsa, onlar, vurulmuş yeni möhürlər və plomblar və/və ya tanınma nişanları haqqında BYD kitabçasının, onların ölkələrində istifadə olunmuş, qoparılan vərəqlərində, müvafiq kötüklərində, həmçinin BYD kitabçasının qalan qoparılan vərəqlərində qeydlər edirlər.

Fəsil IV

KONVENSIYANIN MÜDDƏALARININ POZUNTUSU

Maddə 36

Bu Konvensiyanın müddəalarının hər hansı pozuntusu, pozuntunun baş verdiyi ölkədə günahkara qarşı, bu ölkənin qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş sanksiyaların tətbiqinə səbəb olacaq.

Maddə 37

Pozuntunun hansı ərazidə baş verdiyini müəyyən etmək mümkün olmadığı hallarda, hesab edilir ki, o, onun aşkar olunduğu Müqavilə tərəfinin ərazisində baş vermişdir.

Maddə 38

1. Hər bir Müqavilə tərəfi, beynəlxalq yük daşımalarında tətbiq olunan, gömrük qanunlarının və ya qaydalarının ciddi pozuntusunda günahkar olan hər bir şəxsi bu Konvensiyanın qərarlarından istifadə etmək hüququndan müvəqqəti və ya qəti məhrum etmək hüququna malikdir.

38-ci maddənin 1-ci bəndinə izahat yazısı

0.38.1 Çıxarılıb.
(EGE/TRANS/17/Amend.23, 7 noyabr 2003-cü ildə qüvvəyə minib)

2. Belə bir hüquqdan məhrumetmə haqqında bir həftə ərzində həmin şəxsin təsis olunduğu və ya daimi olduğu yerin Müqavilə tərəfinin səlahiyyətli orqanlarına, pozuntu baş verən ölkədəki və ya gömrükxana ərazisindəki birliyə(lərə) və BYD İcra şurasına məlumat verilir.
(ECE/TRANS/17/Amend.19, 17 fevral 1999-cu ildə qüvvəyə minib).

38-ci maddənin 2-ci bəndinə izahat yazısı

0.38.2. Çıxarılıb.
(ECE/TRANS/17/Amend19, 17 fevral 1999-cu ildə qüvvəyə minib).

38-ci maddəyə şərhlər

Səlahiyyətli orqanlar arasında əməkdaşlıq

*Konvensiyanın 9-cu qoşmasının II hissəsinə uyğun olaraq BYD kitabçalarını istifadə etməyə şəxsin buraxılışı ilə bağlı həmin şəxsin daimi olduğu və ya təsis edildiyi Müqavilə tərəfinin səlahiyyətli orqanları digər Müqavilə tərəfinin 38-ci maddənin 2-ci bəndinə uyğun olaraq həmin şəxsin törətdiyi ciddi və ya dəfələrlə təkrarlanan gömrük qanunvericiliyi pozuntularına aid verdiyi istənilən informasiyanı nəzərə almalıdırlar. Beləliklə, baxılan şəxsin daimi olduğu və ya təsis edildiyi Müqavilə tərəfinin işə səmərəli baxmasını təmin etmək üçün, belə bildirişdə mümkün qədər çox ətraflı məlumatlar verilməlidir.
(TRANS/WP.30/196, 76-cı bənd; TRANS/WP.30/200, 68-ci bənd; TRANS/WP.30/AC.2/67, 4-cü qoşma).*

Milli daşıyıcının BYD rejimindən çıxarılması

*Daimi olduğu və ya təsis edildiyi ölkənin ərazisində törədilmiş gömrük qaydalarının ciddi pozuntusunda günahkar olan milli daşıyıcını BYD rejimindən çıxarmaq üçün gömrük orqanlarına, yalnız 38-ci maddənin 1-ci bəndinin müddəalarını deyil, həmçinin 6-cı maddənin 4-cü bəndinin və 9-cu qoşmanın II hissəsinin 1 d) bəndinin müddəalarını da istifadə etmək tövsiyə olunur.
(TRANS/WP.30/196, 77-ci bənd; TRANS/WP.30/200, 68-ci bənd; TRANS/WP.30/AC.2/67, 4-cü qoşma).*

Maddə 39

BYD əməliyyatlarının digər yanaşmalarda düzgün yerinə yetirilən kimi tanınan hallarda:

1. Müqavilə tərəfləri müəyyənləşdirilmiş müddətlərə və ya marşrutlara riayət edilməsindəki kiçik uyğunsuzluqlara fikir vermirlər.

2. Eyni ilə bu cür BYD kitabçasının yük manifestində göstərilən məlumatlarla yol-nəqliyyat vasitəsinin, nəqliyyat vasitələri tərkibinin və ya konteynerin içərisindəkilər arasında olan uyğunsuzluqlara, həmin uyğunsuzluqların yükün yüklənməsi və ya göndərilməsi və ya qeyd olunan manifestin tərtibi zamanı qəsdən və ya səhlənkarlıq üzündən buraxılmış səhvlərin nəticəsinin olmaması barədə, əgər səlahiyyətli orqanları qane edən sübutlar gətirilibsə, BYD kitabçasının sahibi tərəfindən bu Konvensiyanın pozulması kimi baxılmır.

(ECE/TRANS/17/Amend. 21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib.)

39-cu maddəyə izahat yazısı

0.39. «Səhlənkarlıq səbəbi ilə buraxılan səhvlər» ifadəsi altında, hadisələrin bilərəkdən və şəraitdən tam xəbərdar olmaqla törədilmədiyini, hər bir konkret halda məlumatların dəqiqliyini təmin etmək üçün tələb olunan məqsədəuyğun tədbirlərin görülməməsi üzündən baş verdiyi başa düşülməlidir.

Maddə 40

Müəyyən edilə biləcək uyğunsuzluqlar bu ölkələrdə BYD daşımından əvvəlki və sonrakı gömrük rejimlərinə aiddirsə və qeyd olunan kitabça sahibinin bunlara heç bir aidiyyəti yoxdursa göndərən və təyinat ölkələrinin gömrük orqanları, bu uyğunsuzluqlara görə BYD kitabçası sahibini cavabdeh hesab etmirlər.

(ECE/TRANS/17/Amend. 21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib)

Maddə 41

Gömrük orqanları, BYD kitabçasının manifestində göstərilən yükün yol-nəqliyyat hadisəsi və ya qarşısıalınmaz qüvvənin təsiri ilə məhv olması, və ya biryollu itməsi, və ya çatışmamazlığın yükə xas xüsusiyyətlərlə bağlı olduğu haqda sübutun kifayət etdiyini etiraf edərsə, bu halda onlar, adətən ödənilən rüsum və yığımlardan azad edirlər.

Maddə 42

Uyğun səbəblər şərh olunmaqla Müqavilə tərəfindən sorğu alındıqda, həmin BYD daşımalarına aidiyyatı olan müqavilə tərəflərinin səlahiyyətli orqanları yuxarıda verilmiş 39, 40 və 41-ci maddələrin müddələrinin tətbiqi üçün öz sərəncamlarında olan məlumatları ona təqdim edirlər.
(ECE/TRANS/17/Amend. 21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib).

42-ci maddəyə şərh

Gömrük orqanları arasında əməkdaşlıq

Gömrük orqanlarına BYD əməliyyatları başa çatmayanda, ödənilməsi lazım gələndə aparılma və ya gətirilmə rüsumlarının miqdarını müəyyən etmək tez-tez çox çətinlik yaradır, çünki BYD kitabçasında yüklərin təsviri çox qeyri-dəqiqdir, qiyməti isə müəyyən olunmayıb. Bu halda göndərmə gömrüyündə yüklər haqqında əlavə məlumat tələb olunur. Sıx əməkdaşlıq lazımdır, belə ki, yalnız Konvensiyanın 42 və 50-ci maddələrinin müddələrinə ciddi riyaət olunması BYD tranzit sisteminin effektiv işini təmin edə bilər.

(TRANS/WP.30/131, 39 və 40-cı bəndlər)

Maddə 42 – bis

Birliklərlə sıx əməkdaşlıq şəraitində səlahiyyətli orqanlar BYD kitabçalarından lazımınca istifadə olunmasını təmin etmək üçün bütün tələb olunan tədbirləri görürlər. Bu məqsədlə onlar milli və beynəlxalq səviyyədə uyğun nəzarət tədbirləri görə bilirlər. Bu kontekstdə səlahiyyətli orqanların qəbul etdikləri milli nəzarət tədbirləri təxirə salınmadan BYD-nin İcra şurasının nəzərinə çatdırılır, o isə onların Konvensiyanın müddəalarına uyğunluğunu yoxlayır. Beynəlxalq nəzarət tədbirləri İnzibati komitə tərəfindən qəbul olunur.

(ECE/TRANS/17/Amend. 19, 17 fevral 1999-cu ildə qüvvəyə minib)

Maddə 42-ter

Müqavilə tərəflərinin səlahiyyətli orqanları, 9-cu qoşmanın I hissəsinin 1 f) iii) maddəsinə görə öz üzərlərinə götürdükləri öhdəlikləri yerinə yetirmək üçün, müvəkkil edilmiş birləkləri onlara lazım gələn məlumatı uyğun qaydada təqdim edir.

10-cu qoşmada müəyyən hallarda təqdim olunmalı məlumatlar göstərilir.
(ECE/TRANS/17/Amend. 27, 12 avqust 2006-cı ildə qüvvəyə minib)

V Fəsil

İZAHAT YAZILARI

Maddə 43

6 və 7-ci qoşmada (III hissə) göstərilmiş izahat yazılarında hazırki Konvensiyanın bəzi müddəalarının və onlara qoşmaların izahı verilib. Onlarda bəzi tövsiyə olunan təcrübə nümunələri də şərh olunub.

VI Fəsil

MÜXTƏLİF MÜDDƏALAR

Maddə 44

Hər bir Müqavilə tərəfi maraqlı olan təminat birliklərinə aşağıdakılara aid güzəştlər verir:

- a) bu Konvensiyanın 8-ci maddəsinin müddəalarının tələblərinə görə Müqavilə tərəflərinin səlahiyyətli orqanlarının aldığı məbləğin ödənilməsi üçün valyuta köçürmələrinə, və
- b) Təminat birliklərinə onların müxbirləri olan xarici birliklərdən ya beynəlxalq təşkilatlardan göndərilən BYD kitabçalarının blanklarının ödənilməsi üçün valyutanın köçürülməsi.

Maddə 45

Hər bir Müqavilə tərəfi, BYD əməliyyatlarının icrası üçün onun nəzərdə tutduğu göndərən gömrükxanaların, aralıq gömrükxanaların və təyinat yeri gömrükxanalarının siyahısını nəşr edir. Həmsərhəd ölkələrin Müqavilə tərəfləri hər iki tərəfin razılığı ilə uyğun sərhəd gömrükxanalarını və onların iş vaxtlarını müəyyən etmək üçün məsləhətləşəcəklər.

45-ci maddəyə izahat yazısı

- 0.45 BYD əməliyyatlarını həyata keçirmək üçün, Müqavilə tərəflərinə imkan daxilində daha çox sayda, - həm daxili, həm də sərhəd gömrükxanalarının açılması tövsiyə olunur.

Maddə 46

1. Gömrük əməkdaşlarının bu Konvensiyada göstərilən rəsmiləşdirmələri aparması, adətən, bu rəsmiləşdirmələrin nəzərdə tutulan günlərdə, saatlarda və yerlərdə icra edilmədiyi hallar istisna olunmaqla, yığımların ödənilməsini tələb etmək hüququnu vermir.

2. Tez xarab olan yüklərin gömrük əməliyyatlarını yüngülləşdirmək üçün Müqavilə tərəfləri onlardan asılı olan bütün tədbirləri görəcəklər.

46-cı maddənin 1-ci bəndinə şərh

Daşıyıcının xahişi ilə keçirən gömrük baxışı üçün yığım BYD Konvensiyasının 5-ci maddəsinə şərhə qeyd olunduğu kimi, daşıyıcı onun xahişi ilə gömrük orqanlarının gördükləri fəaliyyətlə bağlı bütün xərcləri ödəyir.

(TRANS/WP.30/196, 3-cü qoşma; TRANS/WP.30/AC.2/63, 3-cü qoşma)

Maddə 47

1. Bu Konvensiyanın müddəaları milli qaydalardan irəli gələn ictimai əxlaq, ictimai təhlükəsizlik, səhiyyə və gigiyena mülahizələrinə, yaxud baytarlıq və ya fitopataloji qayda mülahizələrinə əsaslanan, nə məhdudiyətlərin və nəzarətlərin, nə də bu qaydalar əsasında ödənilməli yığımların toplanması üçün maneə rolu oynamır.
2. Bu Konvensiyanın müddəaları daşımaları reqlamentləşdirən digər milli və ya beynəlxalq müddəaların tətbiqinə maneçilik yaratmır.

47-ci maddəyə şərh

Ticarət prosedurlarının sadələşdirilməsi və gömrük nəzarəti

BYD Konvensiyası gömrük tranzit rejiminin fəaliyyətini təmin etməyə yönəldilən konvensiyasıdır. 47-ci maddənin məqsədi gömrük təlimatları olmayan milli qaydalar əsasında əlavə məhdudiyətlərin və nəzarətin tətbiqini nəzərdə tutmaqdır. Buna görə də onu əlavə gömrük tələblərinin əsaslandırılması üçün istifadə etmək lazım deyil.

47-ci maddənin 1-ci bəndi tətbiq olunarsa belə məhdudiyyətlər və nəzarətadətən nəqliyyat müəssisələri üçün yubanmalara və xərclərin artmasına səbəb olur. Bunu nəzərə alaraq belə məhdudiyyətləri və nəzarəti minimuma endirmək və onların şəraitlə və ya real risklə əsaslandırıldığı hallarla kifayətlənməlidir.

(TRANS/WP.30/204, 58-ci bənd; TRANS/WP.30/AC.2/69, 3-cü qoşma).

Müşayiət edici sənədlər

Uyğun yüklər həmişə beynəlxalq konvensiyalara görə tələb olunan sənədlərlə (məhv olma təhlükəsi olan vəhşi fauna və flora haqqında 1973-cü il beynəlxalq ticarət Konvensiyası kimi) müşayiət olunmalıdırlar. Bu hallarda gömrük nəzarəti BYD kitabçasında bu sənədləşməyə istinad olunmaqla sadələşə bilər.

(TRANS/WP.30/216, 2-ci qoşma 72-ci bənd; TRANS/WP.30/AC.2/77, 54-cü bənd və 3-cü qoşma)

Maddə 48

Bu Konvensiyanın heç bir qətnaməsi gömrük və ya iqtisadi ittifaq yaradan Müqavilə tərəflərinin, göndərmə və ya təyinat yeri onların əraziləri olan və ya onların ərazilərindən tranzitlə həyata keçirilən daşımalar üçün xüsusi qayda tətbiq etmə hüququnu istisna etmir.

Maddə 49

Bu Konvensiyanın müddəaları, Müqavilə tərəflərinin ya birtərəfli qaydalar, ya ikitərəfli, ya çoxtərəfli razılaşmalar əsasında təqdim etdikləri və ya təqdim etmək istədikləri böyük güzəştlərin tətbiq olunmasına mane olmur, bir şərtlə ki, belə güzəştlər bu Konvensiyanın müddəalarının, və o cümlədən BYD əməliyyatlarının tətbiqinə mane olmur.

Maddə 50

Müqavilə tərəfləri müvafiq xahiş olduqda bu Konvensiyanın müddəalarının tətbiqi üçün lazım olan məlumatları, o cümlədən yol-nəqliyyat vasitələrinin və ya konteynerlərin buraxılışına, həmçinin onların konstruksiyalarının texniki xarakteristikalarına aid məlumatları mübadilə edirlər.

Maddə 51

Konvensiyaya qoşmalar bu Konvensiyanın ayrılmaz hissəsidir.

VII Fəsil

YEKUN MÜDDƏALAR

Maddə 52

İmzalama, ratifikasiya, qəbul olunma, təsdiq olunma və qoşulma

1. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının üzvü olan bütün dövlətlər və ya istənilən xüsusiləşdirilmiş idarə, yaxud atom enerjisi üzrə Beynəlxalq agentlik, ya da Beynəlxalq Məhkəmənin Əsas qanunu (Nizamnaməsi), həmçinin Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyasının dəvət etdiyi istənilən digər dövlət bu Konvensiyanın Müqavilə tərəfləri ola bilər.

- a) ratifikasiya, qəbul olunma və ya təsdiq olunma haqda qeyd-şərt etmədən onun imzalanması;
- b) ratifikasiya, qəbul olunma və ya təsdiq olunma haqda sənədin ratifikasiya, qəbul olunma və ya təsdiq olunma haqda qeyd-şərtlə imzalanmasından sonra saxlanılmağa təhvil verilməsi yolu ilə;
- c) qoşulma haqqında sənədin saxlanılmağa təhvil verilməsi yolu ilə.

2. Bu Konvensiya 1 yanvar 1976-cı ildən 31 dekabr 1976-cı ilə qədərki müddətdə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Cenevrədəki şöbəsində bu maddənin 1-ci bölməsində adları çəkilən dövlətlərin imzalanması üçün açıqdır. Bu tarixdən sonra ona qoşulmaq üçün o açıq olacaq.

3. Gömrük və ya iqtisadi ittifaqlar bu maddənin 1-ci və 2-ci bəndlərinə uyğun olaraq, onların bütün üzvləri olan dövlətlər ilə birlikdə və ya onların üzvləri olan dövlətlər bu Konvensiyanın Müqavilə tərəfləri olduqdan sonra, bu Konvensiyanın Müqavilə tərəfləri ola bilərlər. Lakin həmin ittifaqlar səs vermə hüququna malik deyillər.
4. Ratifikasiya, qəbul olunma və ya təsdiq olunma haqda sənədlər saxlanılmaq üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibinə təhvil verilir.

Maddə 53

Qüvvəyə minmə

1. Bu Konvensiya, 52-ci maddənin 1-ci bəndində adları çəkilən dövlətlərdən beşi ratifikasiya, qəbul olunma və ya təsdiq olunma haqqında qeyd-şərt etmədən onu imzaladığı və ya ratifikasiya, qəbul olunma, təsdiq olunma və ya qoşulma haqqında öz sənədlərini saxlanılmağa təhvil verdiyi gündən altı ay keçdikdən sonra qüvvəyə minir.
2. 52-ci maddənin 1-ci bəndində adları çəkilən dövlətlər onu ratifikasiya, qəbul olunma və ya təsdiq olunma haqda qeyd-şərt etmədən imzaladıqdan və ya ratifikasiya, qəbul olunma, təsdiq olunma və ya qoşulma haqda öz sənədlərini saxlanılmağa təhvil verdikdən sonra, bütün sonrakı Müqavilə tərəfləri üçün onların ratifikasiya, qəbul olunma, təsdiq olunma və ya qoşulma haqda öz sənədlərini saxlanılmağa təhvil verdikləri gündən altı ay keçdikdən sonra bu Konvensiya qüvvəyə minir.
3. Saxlanılmaq üçün təhvil verilmiş ratifikasiya, qəbul olunma, təsdiq olunma və ya qoşulma haqqında istənilən sənəd bu Konvensiyaya düzəliş qüvvəyə mindikdən sonra bu Konvensiyanın dəyişdirilmiş mətninə aid hesab olunur.
4. Düzəliş qəbul edildikdən sonra, lakin o qüvvəyə minənə qədər saxlanılmağa verilmiş istənilən belə sənəd, bu düzəliş qüvvəyə mindiyi gündən bu Konvensiyanın dəyişdirilmiş mətninə aid hesab olunur.

Maddə 54

Denonsasiya (etiabrsız elan etmə)

1. Müqavilə tərəflərinin hər biri Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibinə ünvanlanmış nota ilə bu Konvensiyanı denonsasiya edə bilər.
2. Baş katibin belə nota aldığı gündən on beş ay keçdikdən sonra denonsasiya qüvvəyə minir.
3. Bu denonsasiya, denonsasiya qüvvəyə minənə qədər göndərən ölkənin gömrükxanasının rəsmiləşdirmək üçün qəbul etdiyi BYD kitabçalarının həqiqiliyinə toxunmur və təminat birliklərinin təminatı bu Konvensiyanın şərtlərinə görə qüvvədə qalır.

Maddə 55

Fəaliyyətin dayandırılması

Bu Konvensiya qüvvəyə mindikdən sonra Müqavilə tərəfləri olan dövlətlərin sayı hər hansı dövr ərzində ardıcıl on iki ay müddətində beşdən az olarsa, yuxarıda qeyd olunan on iki aylıq müddət bitdikdən sonra bu Konvensiya qüvvədən düşür.

Maddə 56

1959-cu il BYD Konvensiyasının fəaliyyətinin dayandırılması

1. Bu Konvensiya qüvvəyə mindiyi andan 1959-cu il BYD Konvensiyasına görə Müqavilə tərəfləri arasındakı münasibətlər onunla ləğv olunur və bu Konvensiya ilə əvəzlənir.
2. 1959-cu il BYD Konvensiyasının şərtlərinə uyğun olaraq yol nəqliyyat vasitələri və konteynerlərə verilən buraxılış şəhadətnamələri, onların istifadə müddəti ərzində və ya gömrük möhürləri və plombları altında yük daşımalarına buraxılış üçün onun müddətinin istənilən artırılması halında belə nəqliyyat vasitələri və konteynerlər ilkin halda daşımalara buraxıldıqları tələblərə yenə də əvvəlki kimi cavab verirlərsə, Müqavilə tərəfləri tərəfindən tanınır.

Maddə 57

Mübahisələrin nizama salınması

1. İki və daha çox Müqavilə tərəfləri arasında bu Konvensiyanın müddəalarının yozulması və tətbiqi ilə bağlı istənilən mübahisə imkan daxilində mübahisə tərəfləri arasında danışıqlar yolu ilə və ya başqa nizamlama vasitələri ilə həll olunmalıdır.
2. İki və ya daha çox Müqavilə tərəfləri arasında bu Konvensiyanın maddələrinin yozulması və tətbiqi ilə bağlı istənilən mübahisə bu maddənin 1-ci bəndi ilə nəzərdə tutulan üsullarla həll oluna bilmərsə, tərəflərdən birinin xahişi ilə aşağıdakı qaydada tərtib olunan arbitraj məhkəməsinə verilir: mübahisə edən hər tərəf öz arbitrini təyin edir, bu arbitrlərsə sədr olacaq digər arbitri təyin edirlər. Əgər xahiş alındıqdan üç ay keçdikdən sonra iştirakçılardan biri arbitr təyin etməyibsə və ya arbitrlər sədri seçə bilməyiblərsə tərəflərdən hər biri arbitr və ya arbitraj məhkəməsinin sədri təyin etmək xahişi ilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə müraciət edə bilirlər.
3. 2-ci bəndin müddəalarına uyğun təyin olunmuş arbitraj məhkəməsinin qərarı mübahisə edən tərəflər üçün məcburi qüvvəyə malikdir.
4. Arbitraj məhkəməsi öz prosedur qaydalarını müəyyən edir.
5. Arbitraj məhkəməsinin qərarları səs çoxluğu ilə qəbul edilir.
6. İstənilən tərəf mübahisə edən tərəflər arasında arbitraj qərarının yozulması və yerinə yetirilməsi ilə bağlı meydana çıxan hər hansı fikir ayrılıqlarını bu qərarı çıxaran məhkəmənin müzakirəsinə çıxara bilər.

Maddə 58

Qeyd-şərtlər

1. Bu Konvensiyanı imzalama və ya ratifikasiya anında və ya ona qoşulduqda hər bir dövlət özünü bu Konvensiyanın 57-ci maddəsinin 2 - 6-cı bəndlərinin ona aid olmadığını bəyan edə bilər. Digər Müqavilə tərəfləri belə qeyd-şərt edən Müqavilə tərəfi ilə bu bəndlə bağlı hesab etmirlər.

2. Bu maddənin 1-ci bəndinə uyğun qeyd-şərt edən hər bir Müqavilə tərəfi istənilən vaxt Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibinə ünvanlanan nota ilə bu qeyd-şərti geri götürə bilər.
3. Bu maddənin 1-ci bəndində nəzərdə tutulmuş qeyd-şərtlər istisna olmaqla, bu Konvensiyaya heç bir başqa qeyd-şərt qəbul edilmir.

Maddə 58 – bis

İnzibati komitə

Bununla tərkibinə bütün Müqavilə tərəflərinin daxil olduğu İnzibati komitə təsis olunur. Onun tərkibi, funksiyası və prosedur qaydaları 8-ci qoşmada izah olunmuşdur. (ECE/TRANS/17/Amend. 19, 17 fevral 1999-cu ildə qüvvəyə minib).

Maddə 58 – ter

BYD İcra şurası

İnzibati komitə, Konvensiya və Komitə tərəfindən ona həvalə olunmuş məsələləri onun adından yerinə yetirəcək BYD İcra şurasını köməkçi orqan qismində təsis edir. Onun tərkibi, funksiyaları və prosedur qaydaları 8-ci qoşmada şərh olunub. (ECE/TRANS/17/Amend. 19, 17 fevral 1999-cu ildə qüvvəyə minib).

Maddə 59

Bu Konvensiyaya düzəliş etmə proseduru

1. İstənilən Müqavilə tərəfinin təklifləri ilə bu maddədə müəyyən olunmuş prosedura uyğun olaraq bu Konvensiyaya, o cümlədən onun qoşmalarına düzəlişlər edilə bilər.

2. Bu Konvensiyaya təklif olunan istənilən düzəlişə bütün Müqavilə tərəflərindən ibarət İnzibati komitə tərəfindən 8-ci qoşmada izah olunmuş prosedur qaydalarına uyğun baxılır. İnzibati komitənin sessiyasında baxılan və ya hazırlanan və Komitədə iştirak edənlərin və səsverənlərin üçdə iki səs çoxluğu ilə bəyənən istənilən belə təklifi Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi tərəfindən Müqavilə tərəflərinə qəbul olunmaq üçün göndərilir.

(ECE/TRANS/17/Amend. 19, 17 fevral 1999-cu ildə qüvvəyə minib).

3. 60-cı maddədə nəzərdə tutulan hallar istisna olunmaqla, əvvəlki bəndə uyğun göndərilmiş istənilən düzəliş, təklif olunan düzəliş haqqında məlumat verildikdən on iki aylıq müddət başa çatdıqdan üç ay sonra, əgər bu müddət ərzində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi Müqavilə tərəfi olan hər hansı dövlətdən təklif edilən düzəlişə heç bir etiraz almayıbsa, bütün Müqavilə tərəfləri üçün qüvvəyə minir.

4. Təklif olunan düzəlişin əleyhinə bu maddənin 3-cü bəndinin müddəalarına uyğun təqdim edilmiş etiraz varsa, düzəliş qəbul edilməmiş hesab olunur və onunla bağlı heç bir tədbir görülmür.

Maddə 60

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 və 10 qoşmalarına düzəlişlər edilməsinin xüsusi proseduru

1. 59-cu maddənin 1-ci və 2-ci bəndlərinə uyğun baxılmış 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 və 10 qoşmalarına təklif olunmuş istənilən düzəliş, onun qəbulu zamanı İnzibati komitənin müəyyən etdiyi daha əvvəlki vaxta qədər, əgər Müqavilə tərəfləri olan beşdə bir və ya beş dövlət, həm də nəzərə almaq lazımdır ki, bu iki rəqəmdən kiçiyi nəzərə alınır, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibini bildirişlə onların düzəlişə etiraz etdiklərini xəbərdar etməzlərsə, onun qəbulu zamanı İnzibati komitənin müəyyən etdiyi vaxtda qüvvəyə minir. İnzibati komitə tərəfindən bu bənddə qeyd olunan müddətlərin müəyyən olunması iştirak edənlərin və səsverənlərin üçdə iki səs çoxluğu ilə həyata keçirilir.

(ECE/TRANS/17/Amend. 19, 17 fevral 1999-cu ildə qüvvəyə minib;

ECE/TRANS/17/Amend. 27, 12 avqust 2006-cı ildə qüvvəyə minib)

2. Yuxarıda 1-ci bənddə ifadə olunan prosedura uyğun qəbul olunmuş istənilən düzəliş qüvvəyə mindikdən sonra Müqavilə tərəflərinin hamısı üçün bu düzəlişin aid olduğu istənilən əvvəlki müddəamı əvəz edir.

Maddə 61

Təkliflər, məlumatlar və etirazlar

Beynəlxalq Millətlər Təşkilatının Baş katibi bu Konvensiyanın 52-ci maddəsinin 1-ci bəndində qeyd olunan bütün Müqavilə tərəflərini və bütün dövlətləri, yuxarıda göstərilmiş 59 və 60-cı maddələrə uyğun edilmiş bütün təkliflər, məlumatlar və ya etirazlarla və hər bir düzəlişin qüvvəyə minmə tarixi ilə məlumatlandırır.

Maddə 62

Yenidənbaxılma konfransı

1. Müqavilə tərəfi olan istənilən dövlət Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibindən bildiriş yolu ilə bu Konvensiyaya yenidən baxılması məqsədi ilə konfrans çağırılmasını xahiş edə bilər.

2. Bütün müqavilə tərəflərinin və 52-ci maddənin 1-ci bəndində qeyd olunan bütün dövlətlərin dəvət olunduğu yenidənbaxılma Konfransı, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi tərəfindən bildiriş alan Müqavilə tərəfi dövlətlərindən ən azı dördü birinin, bu tarixdən altı ay müddətində özlərinin bu xahişlə razı olduqlarını ona bildirərsə, Baş katib tərəfindən çağırılır.

3. Bütün müqavilə tərəflərinin və 52-ci maddənin 1-ci bəndində qeyd olunan bütün dövlətlərin dəvət olunduğu yenidənbaxılma Konfransı Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi İnzibati komitədən belə xahiş aldığı halda da çağırılır. İnzibati komitə, Komitədə iştirak edənlərin və səs verənlərin əksəriyyətinin adından müraciət edilməsinin lazım olub olmaması haqda qərar çıxarır.

4. Bu maddənin 1-ci və ya 3-cü bəndlərinə uyğun olaraq Konfrans çağırılarsa Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi bütün Müqavilə tərəflərini bildirişlə xəbərdar edir və Konfransda baxılması onlara arzuolunan təklifləri üç ay müddətində ona təqdim etmək xahişi ilə onlara müraciət edir. Konfransın açılmasına ən azı üç ay qalmış Baş katib bütün Müqavilə tərəflərinə Konfransın ilkin gündəliyi və bu təkliflərin mətnini çatdırır.

Maddə 63

Bildiriş

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi 61 və 62-ci maddələrdə nəzərdə tutulan bildirişlərdən və məlumatlardan başqa 52-ci maddədə göstərilən bütün dövlətləri aşağıdakı bildirişlərlə xəbərdar edir:

- a) 52-ci maddəyə uyğun olaraq imzalanma, ratifikasiya, qəbul olunma, təsdiq olunma və qoşulma haqqında;
- b) 53-cü maddəyə uyğun olaraq bu Konvensiyanın qüvvəyə minmə tarixləri haqqında;
- c) 54-cü maddəyə uyğun olaraq denonsasiyalar haqqında;
- d) 55-ci maddəyə uyğun olaraq bu Konvensiyanın qüvvədən düşməsi haqqında;
- e) 58-ci maddəyə uyğun olaraq edilmiş qeyd-şərtlər haqqında.

Maddə 64

Əslinə uyğun mətn

31 dekabr 1976-cı ildən sonra bu Konvensiyanın mətninin əsl saxlanılmaq üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibinə təhvil verilir, o isə lazımı qaydada təsdiq olunmuş surətləri hər bir Müqavilə tərəfinə və 52-ci maddənin 1-ci bəndində göstərilmiş və Müqavilə tərəfi olmayan dövlətlərin hər birinə göndərir.

Lazımı qaydada buna səlahiyyət verilmiş aşağıda imza edənlər, BUNU TƏSDİQLƏMƏK üçün bu Konvensiyanı imzalayıblar.

Min doqquz yüz yetmiş beşinci ilin on dörd noyabrında ingilis, rus və fransız dillərində bir nüsxədə, həm də hər üç mətn eyni dərəcədə əslinə uyğun olmaqla Cenevrədə HAZIRLANIB.

**2.2. 1975-Cİ İL BYD KONVENSIYASINA QOŞMALAR
(İZAHAT YAZILARI VƏ ŞƏRHLƏR DAXİL OLMAQLA)**

Qoşma 1**BYD KİTABÇASININ MODELİ*****VARIANT 1**

1. BYD kitabçası, cildin üz tərəfində olan qrafalar fransız və ingilis dillərində çap olunur. «BYD kitabçasından istifadə qaydaları» bu cildin 3-cü səhifəsində ingilis dilində əks edilir, Protokol arxa tərəfdə fransız dili ilə yanaşı lazım gələn istənilən başqa dildə də çap oluna bilər.

(ECE/TRANS/17/Amend. 18, 1 avqust 1995-ci ildə qüvvəyə minib).

2. Regional təminat sistemi çərçivəsində BYD əməliyyatları üçün istifadə olunan kitabçalar, cildin rubrikaları həm də ingilis və ya fransız dillərində çap olunan birinci səhifəsi istisna olmaqla, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının istənilən digər dilində çap oluna bilər. «BYD kitabçasından istifadə qaydaları» cildin ikinci səhifəsində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının istənilən rəsmi dilində, cildin üçüncü səhifəsində isə həm də ingilis və ya fransız dilində çap edilir.

VARIANT 2

3. 6-cı qoşmanın 0.8.3 izahat yazısına görə təminat birliklərindən daha yüksək təminat tələb oluna biləcək alkoqollu içkilər və tütün məmulatları daşımaları üçün gömrük orqanları cildində və bütün qoparılan vərəqlərində «TÜTÜN MƏMULATLARI / ALKOQOLLU İÇKİLƏR» aydın üst yazısı olan BYD kitabçalarının təqdim olunmasını tələb etməlidir. Ondən başqa bu kitabçalarda heç olmasa ingilis və fransız dillərində kitabçanın cildinin 2-ci səhifəsindən sonra kitabçada yerləşdirilmiş ayrıca vərəqdə göstərilən təminatın şamil edildiyi tütün məlumatları və alkoqollu içkilərin kateqoriyaları barədə ətraflı məlumatlar olmalıdır.

(ECE/TRANS/17/Amend. 17, 1 oktyabr 1994-cü ildə qüvvəyə minib)

*/ «BYD kitabçası» adı «TİR karnet» adına uyğundur

BYD kitabçası modelinə izahat yazısı

1.10 c) BYD kitabçasından istifadə qaydası

Yük manifestinə əlavə edilmiş yükləmə vərəqlərinin istifadə edilməsi

BYD kitabçalarından istifadə qaydalarının 10 c) qaydası hətta manifestdə, daşınan bütün yüklərin yazılması üçün, kifayət qədər yer olduqda belə yükləmə vərəqlərindən BYD kitabçasına əlavə kimi istifadə etməyə icazə verir. Lakin bu, yalnız yük manifestində tələb olunan bütün məlumatların yük vərəqlərində asan oxunan və seçilən formada verildiyi və 10 c) qaydasının bütün digər müddələrinin gözlənilmədiyi halda mümkündür. (ECE/TRANS/17/Amend. 2, 1 oktyabr 1980-ci ildə qüvvəyə minib)

BYD kitabçasının nümunəsinə şərhlər*Əlavə sənədlərin qoşulma üsulları*

BYD kitabçasından istifadə Qaydalarının 10 c) və ya 11 qaydalarına uyğun olaraq əlavə sənədlər qoşulmalıdır, bu halda belə sənədləri üz qabığına və ya birbaşa BYD kitabçasının qoparılan vərəqlərinə stepler və ya başqa tərtibatların köməyi ilə elə bərkitmək lazımdır ki, sənədlərin ayrılması BYD kitabçasında izlər qoysun.

(TRANS/WP.30/139, 43-cü bənd; TRANS/WP.30/AC.2/29, 3-cü qoşma; TRANS/WP.30/AC.2/59, 5-ci qoşma)

Yük manifestində yüklərin təsviri (qoparılan vərəqlərin 9-11 qrafaları)

Gömrük orqanları və BYD kitabçalarının sahibləri BYD kitabçasından istifadə Qaydalarına ciddi riayət etməlidirlər. Lazım olduqda yüklərin təsviri olan əlavə sənədlər BYD kitabçasına qoşulur və qoparılan vərəqin 8-ci qrafasında uyğun qeydiyyat edilir. Yüklərin kommersiya təsviri BYD kitabçası istifadəsi ilə daşınan yüklərin dəyişdirilmə imkanını istisna edən lazımi minimum məlumatları əhatə etməlidir.

(TRANS GE.30/45, 12-15 bəndlər; TRANS/WP.30/AC.2/59, 5-ci qoşma)

Yüklərin qiymətinin bəyan edilməsi

*Yüklərin qiymətinin bildirilməməsi faktı gömrük orqanlarının yükü saxlaması üçün əsas ola bilməz.
(TRANS GE.30/17, bənd 44)*

BYD əməliyyatının dayandırılması

*BYD əməliyyatının dayandırılmasına təstiqləmək üçün 2 №-li qoparılan vərəqin 24-28-ci qrafalarında tələb olunan yazılara əlavə olaraq bir g ömrük ştapının və gömrük orqanlarının vəzifəli şəxsinin birimzasının qoyulması lazımdır və kifayətdir. Gömrükdən başqa heç bir başqa orqanın qoparılan vərəqlərdə, kötüklərdə və cilidin brinci səhifəsində ştap və imza qoymaq hüququ yoxdur. 2 №-li qoparılan vərəqin kötüyünün səlahiyyətli orqanlar tərəfindən bir gömrük möhürü, tarix və gömrük orqanlarının vəzifəli şəxsinin imzası daxil olmaqla doldurulması BYD kitabçası sahibi və təminat birliyi üçün BYD əməliyyatlarının qeyd-şərtli və ya bunsuz dayandırılması faktının təstiq edilməsinə işarədir.
(TRANS/WP.30/192, 26-cı bənd; TRANS/WP.30/AC.2/59, 5-ci qoşma)*

Kötükdə gömrük ştapları

*Bəzən tranzit ölkələrin gömrük orqanlarının vəzifəli şəxsləri BYD kitabçasının kötüklərində Konvensiyanın müddəalarının tələb etdiyi kimi ştaplar qoymurlar. Belə hallar çox arzuolunmaz olsa da, BYD kitabçası sonrakı giriş gömrükxanasında (aralıq gömrükxanada) rəsmiləşdirmək üçün qəbul olunursa, BYD daşımalarının həqiqiliyini təhlükə altına qoymur.
(TRANS/WP.30/135, 57-ci bənd; TRANS/WP.30/192, 26-cı bənd;
TRANS/WP.30/AC.2/59, 5-ci qoşma)*

Sarı qoparılmayan vərəqdə gömrük ştapları

*Bəzi dövlətlərin gömrük orqanları, BYD kitabçasına yalnız kitabçanın doldurulmasını asanlaşdırmaq məqsədi ilə daxil edilən və gömrük orqanlarının istifadəsi üçün nəzərdə tutulmayan sarı qoparılmayan vərəqi doldurmağı tələb edirlər. Qoparılmayan vərəqin 13-15, 17, 23 və 28-ci qrafalarını, habelə kötüyün 6-cı qrafasını xətləmək tövsiyə olunur ki, sarı vərəqdə olan bu qrafaların doldurulmasının tələb olunmadığı aydın görünsün.
(TRANS /WP.30/139, 48 və 49-cu bəndlər)*

BYD kitabçalarından istifadə qaydalarının müxtəlif dillərdə təkrar əks edilməsi

*BYD kitabçasından istifadə Qaydalarını, BYD kitabçasının içində olan yük manifestinin arxa tərəfində (gömrük məqsədləri üçün yox), BYD kitabçasını düzgün istifadə etməyə və doldurmağa köməklik edən istənilən dildə təkrar əks edilməsi tövsiyə olunur.
(TRANS/WP.30/159, 45-ci bənd).*

BYD əməliyyatlarının dayandırılmasının digər sübut formaları

BYD əməliyyatının düzgün dayandırılmasına alternativ sübut almaq məqsədi ilə, gömrük orqanlarına, istisna olaraq, məsələn, onları qane edən şəkildə təqdim olunmuş aşağıdakı informasiyanı istifadə etmək tövsiyə olunur:

- *bu daşımanın davam etdiyi, digər Müqavilə tərəfinin rəsmiləşdirdiyi, baxılanın ardınca gələn BYD əməliyyatının dayandırılmasına istənilən rəsmi şəhadətnamə və ya dəlil, yaxud uyğun yükün digər gömrük proseduru şəraitinə və ya digər gömrük nəzarəti sisteminə keçirilməsinin təsdiqi, məsələn, sərbəst dövr etmək üçün onun təmizlənməsi;*
- *Konvensiyanın 6-cı maddəsində göstərilən beynəlxalq təşkilatı tərəfindən təqdim olunan, üzərində hər hansı Müqavilə tərəfinin gömrük orqanlarının lazımı qaydada möhürlərinin vurulduğu BYD kitabçasının 1 №-li və ya 2 №-li kötükləri və ya onların surətləri, surətlərin originaldan çıxarıldığı təsdiq olunmalıdır;*

*(TRANS/WP.30/159, 38-ci bənd; TRANS/WP.30/192, 26-cı bənd;
TRANS/WP.30/AC.2/59, 46-cı bənd və 5-ci qoşma və Corr.3)*

Edilmiş qeyd-şərtlər barədə qeyd

*Gömrük orqanları BYD əməliyyatının dayandırılmasına aid hər hansı qeyd-şərti son dərəcə dəqiq ifadə etməlidir və bu qeydin olmasını, qoparılan 2 №-li vərəqdə 27-ci qrafanı doldurmaqla və BYD kitabçasının 2 №-li kötüyünün 5-ci rubrikasında «R» hərfi yazmaqla və həmçinin uyğun hallarda BYD kitabçasının protokolunun doldurulması ilə göstərməlidir.
(TRANS GE.30/8, 12-ci bənd; TRANS/WP.30/192, 26-cı bənd;
TRANS/WP.30/AC.2/59, 46-cı bənd və 5-ci qoşma)*

Praktikada hazırlanan və paylanan BYD kitabçasının nümunəsi və BYD kitabçalarının blankları

BYD kitabçalarının blanklarının saxtalaşdırılmasını çətinləşdirmək və onların paylanmasını və qeydiyyatını asanlaşdırmaq məqsədi ilə praktikada hazırlanan və paylanan həmin blanklar, 1-ci qoşmada verilmiş BYD kitabçasının nümunəsində əks etdirilməyən eyniləşdirmə nömrəsi və vərəqin nömrəsi, ştrix kodlar və başqa xüsusi qoruyucu nişanlar kimi əlavə detallara və nişanlara malik ola bilər. Göstərilən əlavə detallar və nişanlar BYD-nin İnzibati komitəsi tərəfindən bəyənilməlidir. (TRANS/WP.30/192, 26-cı bənd; TRANS/WP.30/AC.2/59, 5-ci qoşma).

BYD kitabçasının doldurulması

BYD kitabçasından istifadə Qaydalarının 10 b) bəndi bütün vərəqlərdəki məlumatların aydın oxunan olması şərti ilə BYD kitabçasının əllə və ya hər hansı başqa vasitə ilə doldurulmasını qadağan etmir. (TRANS/WP.30/200, 77-ci bənd)

2 № - li qoparılan vərəqdəki 26-cı qrafanın və BYD kitabçasının 2 №-li kötüyündəki 3-cü bəndin doldurulması

Boşaldıldıandan sonra yuxarıda qeyd olunan qrafaların (aralıq) çıxış gömrükxanalarında yox, yalnız təyinat yeri gömrükxanalarında doldurulması tövsiyə olunur. (TRANS/WP.30/AC.2/69, 61-ci bənd və 4-cü qoşma; TİRExB/REP/15, 11-ci bənd)

Bir neçə göndərmə yeri və təyinat yeri gömrükxanaları olduğu halda əlavə vərəqlərin istifadə edilməsi

BYD kitabçasından istifadə Qaydalarının 6-cı maddəsinə uyğun olaraq hər bir əlavə göndərmə yeri və ya təyinat yeri gömrükxanasına iki əlavə vərəq tələb olunur. 0,1 b) izahat yazısına görə, statuslarından asılı olmayaraq, BYD daşmasının iki ardıcıl yerləşmiş gömrükxanalar arasında həyata keçirilən hər bir milli hissəsi BYD əməliyyatı kimi baxıla bilər. Fasiləsiz gömrük nəzarətini təmin etmək üçün 1N^o-li/2N^o-li qoparılan vərəqlərinin bir dəstini istifadə etmək və hər bir BYD əməliyyatı üçün ayrıca başa çatma proseduru tətbiq etmək tövsiyə olunur. Əgər bir neçə göndərmə yeri gömrükxanası varsa, onda növbəti göndərmə yeri gömrükxanasında (gömrükxanalarında) nəinki yalnız yeni BYD əməliyyatı başlayır, həm də əvvəlki BYD əməliyyatının dayandırılması BYD kitabçasının uyğun 2N^o-li qoparılan vərəqinin və 2N^o-li kötüyün doldurulması vasitəsilə təsdiq edilir. Beləliklə, növbəti göndərmə yeri gömrükxanası (gömrükxanaları) həm də, əvvəlki təyinat yeri gömrükxanalarında yüklənmiş yüklər üçün təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanası (aralıq gömrükxana) rolunu oynayır (oynayırlar). Bu, bir neçə təyinat yeri gömrükxanası olduğu hala da aiddir. Əvvəlki təyinat yeri gömrükxanası (gömrükxanaları) əvvəlki BYD əməliyyatının dayandırılmasını nəinki yalnız təsdiq edir (təsdiq edirlər), həm də, BYD kitabçasının uyğun 1N^o-li qoparılan vərəqinin və 1N^o-li kötüyün doldurulması vasitəsilə yeni BYD əməliyyatını başlayır (başlayırlar). Beləliklə, əvvəlki təyinat yeri gömrükxanası (gömrükxanaları) həm də, növbəti təyinat yeri gömrükxanasına (gömrükxanalarına) göndərilən yüklər üçün göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanası (aralıq gömrükxana) rolunu oynayır (oynayırlar).

{TIRExB/REP/17, 25-ci bənd və qoşma; TRANS/WP.30/AC.2/71, 68-ci bənd və 2-ci qoşma}

BYD kitabçasının modelinin 1-ci variantı üçün istinadlar siyahısı

ECE/TRANS/17/Amend.26, 1 aprel 2006-cı ildə qüvvəyə minib
ECE/TRANS/17/Amend.21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib
ECE/TRANS/17/Amend.10, 23 may 1989-cu ildə qüvvəyə minib
ECE/TRANS/17/Amend. 8, 1 avqust 1987-ci ildə qüvvəyə minib
ECE/TRANS/17/Amend.7 və Corr.1, 1 avqust 1986-ii ildə qüvvəyə minib
ECE/TRANS/17/Amend. 2, 1 oktyabr 1980-ci ildə qüvvəyə minib

BYD kitabçasının modelinin 2-ci variantı üçün istinadlar siyahısı

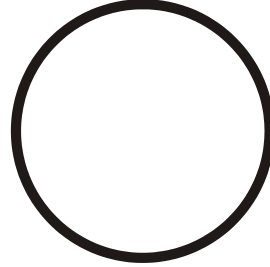
ECE/TRANS/17/Amend.26, 1 aprel 2006-cı ildə qüvvəyə minib
ECE/TRANS/17/Amend. 21, 12 may 2002-ci ildə qüvvəyə minib
ECE/TRANS/17/Amend. 17, 1 oktyabr 1994-cü ildə qüvvəyə minib

BYD kitabçasının nümunəsi: VARIANT 1

Cildin 1-ci səhifəsi

[Qoşma 1
səhifə 3]

(Beynəlxalq təşkilatın adı)

BYD KİTABÇASI***.....vərəq**

№

1. Göndərmə yeri gömrükxanası tərəfindən yüklərin qəbul edilməsi üçün etibarlıdır _____
2. Verilib _____ (kim tərəfdən) _____ (sənədi verən assosiasiyanın adı)
3. Sahib _____ _____ (adı, ünvanı, ölkə)
4. Sənədi verən birliyin nümayəndəsinin imzası və bu birliyin möhürü: _____
5. Beynəlxalq təşkilatın katibinin imzası: _____

(Kitabça sahibi tərəfindən istifadə edilməmişdən əvvəl doldurulur)

6. Göndərən ölkə(lər) ⁽¹⁾ _____
7. Təyinat ölkəsi(ləri) ⁽¹⁾ _____
8. Yol nəqliyyat vasitəsi(lərin)nin qeydiyyat nömrəsi(ləri) ⁽¹⁾ _____
9. Yol nəqliyyat vasitəsi(lərin)nin buraxılışı haqqında şəhadətnamə(lər) (№ və tarix) ⁽¹⁾ _____
10. Konteyner(lər)in tanınma nömrəsi(ləri) ⁽¹⁾ _____

11. Digər qeydlər _____

12. Kitabça sahibinin imzası

⁽¹⁾ Lazım olmayanı pozmaq.

* Bax: Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Avropa İqtisadi Komissiyasının himayəsi altında hazırlanmış 1975-ci il tarixli BYD Konvensiyasına 1-ci Qoşma

BYD kitabçasının nümunəsi: VARIANT 1

Cildin 2-ci səhifəsi

[Qoşma 1,
səhifə 4]

BYD KİTABÇASINDAN İSTİFADƏ QAYDALARI

A. ÜMUMİ MÜDDƏALAR.

1. **Verilmə:** BYD kitabçası göndərən ölkədə və ya onun sahibinin daimi olduğu ölkədə verilir.
2. **Dil:** BYD kitabçası, cildin üz tərəfi istisna olmaqla, fransız dilində çap olunur. Üz tərəfində olan qrafalar fransız və ingilis dillərində çap olunur. «BYD kitabçasından istifadə qaydaları» cildin 3-cü səhifəsində ingilis dilində əks edilir. Bundan başqa, çap olunmuş mətnin digər dillərə tərcüməsi ilə səhifələr kitabçaya əlavə oluna bilər.
Regional təminat sistemi çərçivəsində BYD daşımaları üçün istifadə olunan kitabçalar, cildin, rubrikaları ingilis və ya fransız dillərində çap olunan 1-ci səhifəsi istisna olunmaqla, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının hər hansı rəsmi dilində çap oluna bilər. «BYD kitabçasından istifadə qaydaları» cildin 2-ci səhifəsində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının rəsmi dilində, həmçinin cildin 3-cü səhifəsində ingilis və ya fransız dillərində çap olunur.
3. **Təsir müddəti:** BYD kitabçası, onu verən birləşmiş müəyyən etdiyi müddət ərzində, göndərmə yeri gömrükxanasında rəsmiləşdirilibsə (cildin üz tərəfinin 1-ci rubrikası), BYD kitabçası BYD daşımalarının təyinat yeri gömrükxanasında başa çatmasınadək etibarlıdır.
4. **Kitabçaların sayı:** Nəqliyyat vasitələrinin tərkibi üçün (bir-birinə qoşulmuş nəqliyyat vasitələri) və ya bir nəqliyyat vasitəsinə, ya da nəqliyyat vasitələri tərkibinə yüklənmiş bir neçə konteynerlərə bir BYD kitabçası verilməlidir (həmçinin aşağıda – 10 d) bəndinə bax).
5. **Göndərmə yeri və təyinat yeri gömrükxanalarının sayı:** BYD kitabçasının tətbiqi ilə daşımaların marşrutları bir neçə göndərmə və təyinat yeri gömrükxanalarından keçə bilər; lakin göndərmə və təyinat yeri gömrükxanalarının ümumi sayı dördədən artıq olmamalıdır. BYD kitabçası, yalnız bütün göndərmə yeri gömrükxanalarının onun qəbulu barəsində qeydiyyat aparıqları halda, təyinat yeri gömrükxanalarına təqdim oluna bilər (həmçinin aşağıda – 10 c) bəndinə bax).
6. **Vərəqlərin sayı:** Əgər daşıma marşrutu yalnız bir göndərmə və bir təyinat yeri gömrükxanasından keçərsə, onda BYD kitabçasında ən azı 2 vərəq göndərmə ölkəsi üçün, 2 vərəq təyinat ölkəsi üçün və 2 vərəq ərazisində daşıma aparılan hər bir digər ölkə üçün olmalıdır. Hər bir əlavə göndərmə yeri (və ya təyinat yeri) gömrükxanası üçün 2 əlavə vərəq tələb olunur.
7. **Gömrükxanalarda təqdim edilmə:** BYD kitabçası yol nəqliyyat vasitəsi, nəqliyyat vasitələri tərkibi və ya konteyner(lər) ilə birlikdə hər bir göndərmə yeri gömrükxanasına, hər bir aralıq gömrükxanaya və hər bir təyinat yeri gömrükxanasına təqdim edilməlidir. Sonuncu göndərmə yeri gömrükxanasında gömrükxananın vəzifəli şəxsi marşrutun qalan hissəsində istifadə olunacaq bütün qoparılan vərəqlərdə yük manifestinin altında (17-ci qrafada) öz imzasını qoyur və tarixi göstərməklə öz möhürünü vurur.

B. BYD KİTABÇASININ DOLDURULMA ÜSULU

8. **Silma, pozub düzəltmə:** BYD kitabçasında silməyə, pozub düzəltməyə icazə verilmir. Bütün düzəlişlər səhv göstərişlərin üzərindən xətt çəkməklə və buna ehtiyac varsa, lazım olan göstərişlərin əlavəsi ilə həyata keçirilməlidir. Hər bir dəyişiklik onu edən şəxs tərəfindən və gömrük orqanları tərəfindən təsdiq olunmalıdır.
9. **Qeydiyyata aid məlumatlar:** Milli qanunvericilik qoşqu və yarımqoşquların qeydiyyatını nəzərdə tutmursə, onda qeydiyyat nömrəsi əvəzinə tanınma və ya zavod nömrəsini göstərmək lazımdır.
10. **Manifest:**
 - a) Yalnız gömrük orqanları başqa dillərdən istifadə etməyə icazə vermədikdə, manifest göndərmə ölkəsinin dilində doldurulur. Ərazisində daşıma aparılan başqa ölkələrin gömrük orqanları manifestin öz ölkəsinin dilinə tərcümə olunmasını tələb etmək hüququnu özündə saxlayır. Bu tələbdən irəli gələn ləngimələrin qarşısını almaq üçün daşıyıcılar öz sərəncamında düzgün tərcümələrin olması tövsiyyə edilir.
 - b) **Manifestdə yazılan göstərişlər ələ çap olunmalı, və ya çoxaldılmalıdır ki, onlar bütün vərəqlərdə aydın oxunsun. Aydın doldurulmamış vərəqlər gömrük orqanları tərəfindən qəbul olunmur.**
 - c) Qoparılan vərəqlərdə manifestin nümunəsindən olan əlavə vərəqlər və ya manifestdə göstərilən bütün məlumatları yazmaqla kommersiya sənədləri əlavə edilə bilər. Bu halda bütün qoparılan vərəqlərdə aşağıdakı məlumatlar daxil edilməlidir: i) əlavə vərəqlərin sayı (8-ci rubrika); ii) əlavə vərəqlərdə sadalanan yüklərin ümumi brütto çəkisi, yük yerlərinin və ya əşyaların sayı və tipi (9-11-ci rubrikalar).
 - d) BYD kitabçası nəqliyyat vasitələri tərkibinə və ya bir neçə konteynerə verilməzsə, manifestdə hər bir nəqliyyat vasitəsinin və ya konteynerin içində olanları ayrıca göstərmək lazımdır. Bu göstərişdən əvvəl nəqliyyat vasitəsinin qeydiyyat nömrəsi və ya konteynerin tanınma nömrəsi yazılmalıdır (manifestin 9-cu rubrikası).
 - e) Daşıma marşrutu bir neçə göndərmə və ya təyinat gömrükxanalarından keçərsə, onda rəsmiləşdirmə üçün qəbul olunmuş yüklər və ya hər gömrükxana üçün nəzərdə tutulan yüklər əid yazılar manifestdə bir-birindən ayrı qeyd olunmalıdır.
11. **Qablaşdırma vərəqləri, fotosəkillər, sxemlər və sairə:** gömrük orqanları ağırcəkili və iri qabaritli yüklərin tanınması üçün BYD kitabçasına belə sənədlərin əlavə olunmasını tələb edərsə, bu sənədlər gömrük orqanları tərəfindən təsdiq olunmalı və kitabçanın cildinin 2-ci səhifəsində bərkidilməlidir, bundan başqa, bütün qoparılan vərəqlərin 8-ci rubrikasında bu sənədlər sadalanmalıdır.
12. **İmza:** Bütün qoparılan vərəqlərdə (14 və 15-ci rubrikalar) tarix və BYD kitabçasının sahibinin və ya onun nümayəndəsinin imzası olmalıdır.

C. YOL-NƏQLİYYAT HADİSƏLƏRİ

13. Yolda gömrük plombları və möhürləri təsadüfən zədələnsə və ya yük məhv olarsa, yaxud zədələnsə, daşıyıcı dərhal yaxınlıqdakı gömrük orqanlarına müraciət etməlidir və ya yaxınlıqda belə orqanlar olmasa, həmin ölkənin digər səlahiyyətli orqanlarına müraciət etməlidir. Sonuncular mümkün qədər qısa müddətdə BYD kitabçasında göstərilən şəkildə protokol tərtib edirlər.
14. Yol-nəqliyyat hadisəsi notifikasiyasında yükü başqa nəqliyyat vasitəsinə və ya başqa konteynerə yükləmək lazım gələrsə, bunu yuxarıda 13-cü bənddə göstərilən orqanlardan birinin nümayəndəsinin iştirakı ilə həyata keçirmək olar. Bu orqan protokol tərtib edir. BYD kitabçasında «ağır çəkili və ya iri qabaritli yüklər» göstəriləməyibsə, bu yükün yükləndiyi nəqliyyat vasitəsi və konteyner(lər) daşıma gömrük möhürləri və plombları altında buraxılmalıdır. Bundan başqa protokolda təsviri verilməklə gömrük möhürləri və plombları vurulmalıdır. Lakin daşıma buraxılmış nəqliyyat vasitəsi və konteyner(lər) olmadıqda yüklər daşıma buraxılışı olmayan, kifayət qədər etibarlı olan nəqliyyat vasitəsinə və konteyner(lər)ə yüklənə bilər. Bu sonuncu halda marşrut üzrə yerləşən sonrakı ölkələrin gömrükxanaları BYD kitabçasını tətbiq etməklə bu nəqliyyat vasitəsinə və ya konteynerdə yüklərin bundan sonra daşınmasına icazə verilməsini özləri həll edər.
15. Yüklərin hamısının və ya onun bir hissəsinin təcili boşalmasını tələb edən təhlükə yaranarsa, daşıyıcı yuxarıda 13-cü bənddə göstərilən orqanlardan soruşmadan və onların müdaxiləsini gözləmədən, özü bildiyi kimi, lazımi tədbirlər görə bilər. Belə halda o nəqliyyat vasitəsinin və ya konteynerin və ya yükün qorunması ehtiyacından belə ehtiyatlı olmayan, kifayət qədər etibarlı olan nəqliyyat vasitəsinə və ya konteyner(lər)ə yüklənə bilər. Bu sonuncu halda marşrut üzrə yerləşən sonrakı ölkələrin gömrükxanaları BYD kitabçasını tətbiq etməklə bu nəqliyyat vasitəsinə və ya konteynerdə yüklərin bundan sonra daşınmasına icazə verilməsini özləri həll edər.
16. Protokol BYD kitabçasında yük təyinat yeri gömrükxanasına çatana qədər qalmalıdır.
17. Birliklər tövsiyyə olunur ki, BYD kitabçasına daxil edilmiş nümunədən başqa, daşıma marşrutu keçəcək ölkələrin dillərində tərtib olunmuş bir neçə protokol blanklarını daşıyıcılar təqdim etsinlər.

BYD kitabçasının nümunəsi: VARIANT 1[Qoşma 1
səhifə 5
(ağ)]

QOPARILAN VƏRƏQ № 1 SƏHİFƏ 1		1. BYD KİTABÇASI №	
2. Göndərmə yeri gömrükxanası(ları) 1. _____ 2. _____ 3. _____		3. Beynəlxalq təşkilatın adı	
Rəsmi istifadə üçün		4. Kitabçanın sahibi (adı, ünvanı, ölkə)	
		5. Göndərən ölkə(lər)	6. Təyinat ölkəsi(ləri)
7. Yol nəqliyyat vasitəsi(ləri)nin qeydiyyat nömrəsi(ləri)		8. Manifestə əlavə edilən sənədlər	
YÜK MANİFESTİ			
9. a) Yükləmə bölməsi(ləri) və ya konteyner(lər) b) Yükləmə yerlərinin və ya əşyaların tanınma nişanları və nömrələri		10. Yükləmə yerlərinin və ya əşyaların sayı və növü; yüklərin təsviri	
		11. Brutto çəkisi kq-la	16. Vurulmuş plomblar və ya tanınma nişanları (sayı, tutuşdurulma)
12. Manifestdə yazılmış yüklərinin ümumi sayı Təyinat yeri:		Sayı	13. Mən bildirim ki, yuxarıda 1-12 rubrikalarında göstərilən məlumatlar dəqiq və tamdır 14. Yeri və tarixi 15. Sahibin və ya onun nümayəndəsinin imzası
1. Gömrükxana			17. Göndərmə yeri gömrükxanası Gömrükxananın vəzifəli şəxsinin imzası və tarixlə birlikdə gömrükxananın möhürü
2. Gömrükxana			
3. Gömrükxana			
18. Yükləmə gömrük rəsmiləşdirməsinə qəbul edilməsi haqqında şəhadətnamə (göndərmə yeri və ya girişdə aralıq gömrükxana)			
☐ 19. Vurulmuş möhürlər və plomblar və ya tanınma nişanları zədələnməmiş hesab olunmuşdur		20. Transizt daşmanın müddəti	
21. (Hansı) gömrükxana tərəfindən qeydə alınmışdır		Ne-si ilə	
22. Müxtəlif qeydlər (müəyyən olunmuş marşrut, yük təqdim olunacaq gömrükxana və sairə)			
23. Gömrükxananın vəzifəli şəxsinin imzası və tarixlə birlikdə gömrükxananın möhürü			
KÖTÜK №1 SƏHİFƏ 1		BYD KİTABÇASI №	
1. Gəlib çatması (hansı) gömrükxana tərəfindən müəyyən olmuşdur _____		6. Gömrükxananın vəzifəli şəxsinin imzası və tarixlə birlikdə gömrükxananın möhürü	
2. Ne-si ilə _____			
3. Vurulmuş plomblar və ya tanınma nişanları _____			
4. ☐ Vurulmuş möhürlər və plomblar və ya tanınma nişanları zədələnməmiş hesab olunmuşdur			
5. Müxtəlif qeydlər (müəyyən olunmuş marşrut, yük təqdim olunacaq gömrükxana və s.) _____ _____			

BYD kitabçasının nümunəsi: VARIANT 1[Qoşma 1
səhifə 6
(yaşıl)]

QOPARILAN VƏRƏQ № 2 SƏHİFƏ 2		1. BYD KİTABÇASI №	
2. Göndərmə yeri gömrükxanası(ları) 1. _____ 2. _____ 3. _____		3. Beynəlxalq təşkilatın adı	
Rəsmi istifadə üçün		4. Kitabçanın sahibi (adı, ünvanı, ölkə)	
		5. Göndərən ölkə(lər)	6. Təyinat ölkəsi(ləri)
7. Yol nəqliyyat vasitəsi(ləri)nin qeydiyyat nömrəsi(ləri)		8. Manifestə əlavə edilən sənədlər	
YÜK MANİFESTİ			
9. a) Yükləmə bəzi(ləri) və ya konteyner(lər) b) Yükləmə yerlərinin və ya əşyaların tanınma nişanları və nömrələri		10. Yükləmə yerlərinin və ya əşyaların sayı və növü; yüklərin təsviri	
		11. Brutto çəkisi kq-la	16. Vurulmuş plomblar və ya tanınma nişanları (sayı, tutuşdurulma)
12. Manifestdə yazılmış yüklərinin ümumi sayı Təyinat yeri:		Sayı	17. Göndərmə yeri gömrükxanası Gömrükxananın vəzifəli şəxsinin imzası və tarixlə birlikdə gömrükxananın möhürü
1. Gömrükxana			○
2. Gömrükxana			
3. Gömrükxana			
13. Mən bildirirəm ki, yuxarıda 1-12 rubrikalarında göstərilən məlumatlar dəqiq və tamdır		14. Yeri və tarixi	
15. Sahibin və ya onun nümayəndəsinin imzası		○	
18. Yüklərin gömrük rəsmiləşdirməsinə qəbul edilməsi haqqında şəhadətnamə (göndərmə yeri və ya girişdə aralıq gömrükxana)		24. BYD əməliyyatının dayandırılması haqqında şəhadətnamə (çıxışda aralıq gömrükxana və ya təyinat yeri gömrükxanası)	
☐ 19. Vurulmuş möhürlər və plomblar və ya tanınma nişanları zədələnməmiş hesab olunmuşdur		20. Transit daşımının müddəti	
☐ 25. Vurulmuş möhürlər və plomblar və ya tanınma nişanları zədələnməmiş hesab olunmuşdur		26. BYD əməliyyatının dayandırılmasının təsdiqinin aid olduğu yüklərin sayı	
21. (Hansı) gömrükxana tərəfindən qeydə alınmışdır		№-si ilə	
22. Müxtəlif qeydlər (müəyyən olunmuş marşrut, yüklərin təqdim olunacağı gömrükxana və sairə)		27. Rəsmiləşdirmə zəmanət qeyd-şərtlər	
23. Gömrükxananın vəzifəli şəxsinin imzası və tarixlə birlikdə gömrükxananın möhürü		28. Gömrükxananın vəzifəli şəxsinin imzası və tarixlə birlikdə gömrükxananın möhürü	
○		○	
KÖTÜK №2 SƏHİFƏ 1		BYD KİTABÇASI №	
1. Gəlib çatması (hansı) gömrükxana tərəfindən müəyyən olmuşdur _____		6. Gömrükxananın vəzifəli şəxsinin imzası və tarixlə birlikdə gömrükxananın möhürü	
2. №-si ilə _____		○	
3. Vurulmuş plomblar və ya tanınma nişanları _____			
4. ☐ Vurulmuş möhürlər və plomblar və ya tanınma nişanları zədələnməmiş hesab olunmuşdur			
5. Müxtəlif qeydlər (müəyyən olunmuş marşrut, yüklərin təqdim olunacağı gömrükxana və s.) _____			

BYD kitabçasının nümunəsi: VARIANT 1[Qoşma 1
səhifə 7
(sarı)]

PROTOKOL			
BYD Konvensiyasının 25-ci maddəsinə uyğun olaraq tərtib olunub (Həmçinin bax: BYD kitabçasının istifadəsinə aid 13-17 qaydalarna)			
1. Göndərmə yeri gömrükxanası		2. BYD KİTABÇASI №	
		3. Beynəlxalq təşkilatın adı	
4. Yol nəqliyyat vasitəsi(ləri)nin qeydiyyat nömrəsi(ləri) Konteyner(lər)in tanınma nömrəsi(ləri)		5. Kitabçanın sahibi	
6. Gömrük plombu(ları) zədələnməyib ☐ zədələndi ☐		8. Qeydlər	
7. Yük bölmə(s)i(ləri) zədələnməyib ☐ zədələndi ☐ və ya konteyner(lər)			
9. ☐ Zəhərən yükün itməsi müəyyən olunmayıb ☐ 12-ci qrafada göstərilən kimi 10-13 qrafalarda qeyd olunan yüklər yoxdur (Y) və ya məhv olub (M)			
10. a) Yük bölmə(s)i(ləri) və ya konteyner(lər) b) Yük yerlərinin və ya əşyaların markası və nömrələri	11. Yük yerlərinin və ya əşyaların sayı və növü; yükün təsviri	12. Y və ya M	13. Qeydlər (xüsusilə, çatışmayan sayı və ya məhv olmuş yükləri göstərmək)
14. Yol nəqliyyat hadisəsinin tarixi, yeri və şəraiti			
15. BYD əməliyyatını davam etdirmək üçün görülən tədbirlər ☐ Yeni möhür və plombların vurulması: sayı _____ təsviri _____ ☐ Yüklərin yenidən yüklənməsi (bax aşağıya 16-cı rubrikaya) ☐ Başqa tədbirlər			
16. Yüklər yenidən yükləndikdə: yüklərin yenidən yükləndiyi yol nəqliyyat vasitəsi(ləri)nin və ya konteyner(lər)in fərqləndirici əlamətləri Buraxılış haqqında Vurulmuş möhür və şəhadətnamənin №-si plombların sayı və təsviri			
a) Nəqliyyat vasitəsi	Qeydiyyat nömrəsi	hə ☐ yox ☐	_____ / _____
b) Konteyner	Tanınma nömrəsi	☐ ☐	_____ / _____
17. Bu protokolu tərtib edən səlahiyyətli orqan		18. BYD kitabçasının tətbiqi ilə yüklərin keçirildiyi barədə sonrakı gömrükxananın vizası	
_____ / Yeri / tarix / möhür _____ İmza _____		_____ İmza _____ 	
☐ Müvafiq rubrikalarda xaçla qeyd etməli			

BYD kitabçasının nümunəsi: VARIANT 1

Cildin 3-cü sahifəsi

[Qoşma 1
sahifə 8]**RÈGLES RELATIVES A L'UTILISATION DU CARNET TIR****A. Généralités**

1. **Emission:** Le carnet TIR sera émis dans le pays de départ ou dans le pays où le titulaire est établi ou domicilié.
2. **Langue:** Le carnet TIR est imprimé en français, à l'exception de la page 1 de la couverture dont les rubriques sont imprimées également en anglais; les «Règles relatives à l'utilisation du carnet TIR» sont reproduites en version anglaise à la page 3 de ladite couverture. Par ailleurs, des feuillets supplémentaires donnant une traduction en d'autres langues du texte imprimé peuvent être ajoutés.
Les carnets utilisés pour les transports TIR dans le cadre d'une chaîne de garantie régionale peuvent être imprimés dans l'une des langues officielles de l'Organisation des Nations Unies, à l'exception de la page 1 de la couverture, dont les rubriques sont également imprimées en anglais ou en français. Les «règles relatives à l'utilisation du carnet TIR» sont reproduites à la page 2 de la couverture dans la langue officielle de l'Organisation des Nations Unies utilisée, ainsi qu'en anglais ou en français à la page placée après le procès-verbal de constat.
3. **Validité:** Le carnet TIR demeure valable jusqu'à l'achèvement du transport TIR au bureau de douane de destination, pour autant qu'il ait été pris en charge au bureau de douane de départ dans le délai fixé par l'association émettrice (rubrique 1 de la page 1 de la couverture).
4. **Nombre de carnets:** Il pourra être établi un seul carnet TIR pour un ensemble de véhicules (véhicules couplés) ou pour plusieurs conteneurs chargés soit sur un seul véhicule soit sur un ensemble de véhicules (voir également la règle 10d) ci-dessous).
5. **Nombre de bureaux de douane de départ et de destination:** Les transports effectués sous le couvert d'un carnet TIR peuvent comporter plusieurs bureaux de douane de départ et de destination, mais le nombre total des bureaux de douane de départ et de destination ne pourra dépasser quatre. Le carnet TIR ne peut être présenté aux bureaux de douane de destination que si tous les bureaux de douane de départ l'ont pris en charge. (Voir également la règle 10 e) ci-dessous).
6. **Nombre de feuillets:** Si le transport comporte un seul bureau de douane de départ et un seul bureau de douane de destination, le carnet TIR devra comporter au moins 2 feuillets pour le pays de départ, 2 feuillets pour le pays de destination, puis 2 feuillets pour chaque autre pays dont le territoire est emprunté. Pour chaque bureau de douane de départ (ou de destination) supplémentaire, 2 autres feuillets seront nécessaires.
7. **Présentation aux bureaux de douane:** Le carnet TIR sera présenté avec le véhicule roulier, l'ensemble de véhicules, le ou les conteneurs à chacun des bureaux de douane de départ, de passage et de destination. Au dernier bureau de douane de départ, la signature de l'agent et le timbre à date du bureau de douane doivent être apposés au bas du manifeste de tous les volets à utiliser pour la suite du transport (rubrique 17).

B. Manière de remplir le carnet TIR

8. **Grattage, surcharge:** Le carnet TIR ne comportera ni grattage, ni surcharge. Toute rectification devra être effectuée en biffant les indications erronées et en ajoutant, le cas échéant, le cas échéant, les indications voulues. Toute modification devra être approuvée par son auteur et visée par les autorités douanières.
9. **Indication relative à l'immatriculation:** Lorsque les dispositions nationales ne prévoient pas l'immatriculation des remorques et semi-remorques, on indiquera, en lieu et place du No d'immatriculation, le No d'identification ou de fabrication.
10. **Manifeste:**
 - a) Le manifeste sera rempli dans la langue du pays de départ, à moins que les autorités douanières n'autorisent l'usage d'une autre langue. Les autorités douanières des autres pays empruntés se réservent le droit d'en exiger une traduction dans leur langue. En vue d'éviter des retards qui pourraient résulter de cette exigence, il est conseillé au transporteur de se munir des traductions nécessaires.
 - b) Les indications portées sur le manifeste devraient être dactylographiées ou polycopiées de manière qu'elles soient nettement lisibles sur tous les feuillets. Les feuillets illisibles seront refusés par les autorités douanières.
 - c) Des feuilles annexes du même modèle que le manifeste ou des documents commerciaux comportant toutes les indications du manifeste peuvent être attachés aux volets. Dans ce cas, tous les volets devront porter les indications suivantes:
 - iii) nombre de feuilles annexes (case 8);
 - iv) nombre et nature des colis ou des objets ainsi que le poids brut total des marchandises énumérées sur ces feuilles annexes (cases 9 à 11).
 - d) Lorsque le carnet TIR couvre un ensemble de véhicules ou plusieurs conteneurs, le contenu de chaque véhicule ou de chaque conteneur sera indiqué séparément sur le manifeste. Cette indication devra être précédée du No d'immatriculation du véhicule ou du No d'identification du conteneur (rubrique 9 du manifeste).
 - e) De même, s'il y a plusieurs bureaux de douane de départ ou de destination, les inscriptions relatives aux marchandises prises en charge ou destinées à chaque bureau de douane seront nettement séparées les unes des autres sur le manifeste.
11. **Listes de colisage, photos, plans, etc:** Lorsque, pour l'identification des marchandises pondéreuses ou volumineuses, les autorités douanières exigeront que de tels documents soient annexés au carnet TIR, ces derniers seront visés par les autorités douanières et attachés à la page 2 de la couverture. Au surplus, une mention de ces documents sera faite dans la case 8 de tous les volets.
12. **Signature:** Tous les volets (rubriques 14 et 15) seront datés et signés par le titulaire du carnet TIR ou par son représentant.

C. Incidents ou accidents

13. S'il arrive en cours de route, pour une cause fortuite, qu'un scellement douanier soit rompu ou que des marchandises périssent ou soient endommagées, le transporteur s'adressera immédiatement aux autorités douanières s'il s'en trouve à proximité ou, à défaut, à d'autres autorités compétentes du pays où il se trouve. Ces dernières établiront dans le plus bref délai le procès-verbal de constat figurant dans le carnet TIR.
14. En cas d'accident nécessitant le transbordement sur un autre véhicule ou dans un autre conteneur, ce transbordement ne peut s'effectuer qu'en présence de l'une des autorités désignées à la règle 13 ci-dessus. Ladite autorité établira le procès-verbal de constat. A moins que le carnet ne porte la mention «marchandises pondéreuses ou volumineuses», le véhicule ou conteneur de substitution devra être agréé pour le transport de marchandises sous scelléments douaniers. En plus, il sera scellé et le scellement apposé sera indiqué dans le procès-verbal de constat. Toutefois, si aucun véhicule ou conteneur agréé n'est disponible, le transbordement pourra être effectué sur un véhicule ou dans un conteneur non agréé, pour autant qu'il offre des garanties suffisantes. Dans ce dernier cas, les autorités douanières des pays suivants apprécieront si elles peuvent, elles aussi, laisser continuer dans ce véhicule ou conteneur le transport sous le couvert du carnet TIR.
15. En cas de péril imminent nécessitant le déchargement immédiat, partiel ou total, le transporteur peut prendre des mesures de son propre chef sans demander ou sans attendre l'intervention des autorités visées à la règle 13 ci-dessus. Il aura alors à prouver qu'il a dû agir ainsi dans l'intérêt du véhicule ou conteneur ou de son chargement et, aussitôt après avoir pris les mesures préventives de première urgence, avertira une des autorités visées à la règle 13 ci-dessus pour faire constater les faits, vérifier le chargement, sceller le véhicule ou conteneur et établir le procès-verbal de constat.
16. Le procès-verbal de constat restera joint au carnet TIR jusqu'au bureau de douane de destination.
17. Il est recommandé aux associations de fournir aux transporteurs, outre au modèle inséré dans le carnet TIR lui-même, un certain nombre de formules de P.V. de constat rédigées dans la ou les langues des pays à traverser.

BYD kitabçasının nümunəsi: VARIANT 2

Cildin 1-ci səhifəsi

[Qoşma 1
səhifə 9]

(Beynəlxalq təşkilatın adı)	
BYD KİTABÇASI*	
..... Vərəq № 	
1. Göndərmə yeri gömrükxanası tərəfindən yüklərin qəbul edilməsi üçün etibarlıdır _____	
2. Verilib (kim tərəfdən) _____ (sənədi verən assosiasiyanın adı)	
3. Sahib _____ (adı, ünvanı, ölkə)	
4. Sənədi verən birliyin nümayəndəsinin imzası və bu birliyin möhürü:	5. Beynəlxalq təşkilatın katibinin imzası:
(Kitabça sahibi tərəfindən istifadə edilməmişdən əvvəl doldurulur)	
6. Göndərən ölkə(lər) ⁽¹⁾ _____	
7. Təyinat ölkəsi(ləri) ⁽¹⁾ _____	
8. Yol nəqliyyat vasitəsi(lərinin) qeydiyyat nömrəsi(ləri) ⁽¹⁾ _____	
9. Yol nəqliyyat vasitəsi(lərinin) buraxılışı haqqında şəhadətnamə(lər) (№ və tarix) ⁽¹⁾ _____	
10. Konteyner(lərin) tanınma nömrəsi(ləri) ⁽¹⁾ _____	
11. Digər qeydlər _____	
12. Kitabça sahibinin imzası _____	
⁽¹⁾ Lazım olmayanı pozmaq.	

* Bax: Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Avropa İqtisadi Komissiyasının himayəsi altında hazırlanmış 1975-ci il tarixli BYD Konvensiyasına 1-ci Qoşma

BYD kitabçasının nümunəsi: VARIANT 2

Cildin 2-ci səhifəsi

[Qoşma 1
səhifə 10]

BYD KİTABÇASINDAN İSTİFADƏ QAYDALARI

A. ÜMUMİ MÜDDƏALAR.

1. Verilmə: BYD kitabçası göndərən ölkədə və ya onun sahibinin daimi olduğu ölkədə verilir.
2. **Dil:** BYD kitabçası, cildin üz tərəfi istisna olmaqla, fransız dilində çap olunur. Üz tərəfində olan rubrikalar fransız və ingilis dillərində çap olunur. «BYD kitabçasından istifadə qaydaları» cildin 3-cü səhifəsində ingilis dilində əks edilir. Bundan başqa, çap olunmuş mətnin digər dillərə tərcüməsi ilə səhifələr kitabçaya əlavə oluna bilər.
Regional təminat sistemi çərçivəsində BYD daşımaları üçün istifadə olunan kitabçalar, cildin, rubrikaları ingilis və ya fransız dillərində çap olunan 1-ci səhifəsi istisna olunmaqla, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının hər hansı rəsmi dilində çap oluna bilər. «BYD kitabçasından istifadə qaydaları» cildin 2-ci səhifəsində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının rəsmi dilində, həmçinin cildin 3-cü səhifəsində ingilis və ya fransız dillərində çap olunur.
3. Təsir müddəti: BYD kitabçası, onu verən birləşin müəyyən etdiyi müddət ərzində, göndərmə yeri gömrükxanasında rəsmiləşdirilibsə (cildin üz tərəfinin 1-ci rubrikası), BYD kitabçası BYD daşımalarının təyinat yeri gömrükxanasında başa çatmasınadək etibarlıdır.
4. Kitabçaların sayı: Nəqliyyat vasitələrinin tərkibi üçün (bir-birinə qoşulmuş nəqliyyat vasitələri) və ya bir nəqliyyat vasitəsinə, ya da nəqliyyat vasitələri tərkibinə yüklənmiş bir neçə konteynerlərə bir BYD kitabçası verilməlidir (həmçinin aşağıda – 10 d) bəndinə bax).
5. Göndərmə yeri və təyinat yeri gömrükxanalarının sayı: BYD kitabçasının tətbiqi ilə daşımaların marşrutları bir neçə göndərmə və təyinat yeri gömrükxanalarından keçə bilər; lakin göndərmə və təyinat yeri gömrükxanalarının ümumi sayı dördədən artıq olmamalıdır. BYD kitabçası, yalnız bütün göndərmə yeri gömrükxanalarının onun qəbulu barəsində qeydiyyat apardıqları halda, təyinat yeri gömrükxanalarına təqdim oluna bilər (həmçinin aşağıda – 10 c) bəndinə bax).
6. Vərəqlərin sayı: Ögər daşıma marşrutu yalnız bir göndərmə və bir təyinat yeri gömrükxanasından keçərsə, onda BYD kitabçasında ən azı 2 vərəq göndərmə ölkəsi üçün, 2 vərəq təyinat ölkəsi üçün və 2 vərəq arazisində daşıma aparılan hər bir digər ölkə üçün olmalıdır. Hər bir əlavə göndərmə yeri (və ya təyinat yeri) gömrükxanası üçün 2 əlavə vərəq tələb olunur.
7. Gömrükxanalarda təqdim edilmə: BYD kitabçası yol nəqliyyat vasitəsi, nəqliyyat vasitələri tərkibi və ya konteyner(lər) ilə birlikdə hər bir göndərmə yeri gömrükxanasına, hər bir aralıq gömrükxanaya və hər bir təyinat yeri gömrükxanasına təqdim edilməlidir. Sonuncu göndərmə yeri gömrükxanasında gömrükxananın yazılı şəxsi marşrutun qalan hissəsində istifadə olunacaq bütün qoparılan vərəqlərdə yük manifestinin altında (17-ci qrafada) öz imzasını qoyur və tarixi göstərməklə öz möhürünü vurur.

B. BYD KİTABÇASININ DOLDURULMA ÜSULU

8. Silmə, pozub düzəltmə: BYD kitabçasında silməyə, pozub düzəltməyə icazə verilmir. Bütün düzəlişlər səhv göstərişlərin üzərindən xətt çəkməklə və buna ehtiyac varsa, lazım olan göstərişlərin əlavəsi ilə həyata keçirilməlidir. Hər bir dəyişiklik onu edən şəxs tərəfindən və gömrük orqanları tərəfindən təsdiq olunmalıdır.
9. Qeydiyyatı aid məlumatlar: Milli qanunvericilik qoşu və yarımqoşuların qeydiyyatını nəzərdə tutmursa, onda qeydiyyat nömrəsi əvəzinə tanınma və ya zavod nömrəsini göstərmək lazımdır.
10. Manifest:
 - a) Yalnız gömrük orqanları başqa dillərdən istifadə etməyə icazə vermədikdə, manifest göndərmə ölkəsinin dilində doldurulur. Ərazisində daşıma aparılan başqa ölkələrin gömrük orqanları manifestin öz ölkəsinin dilinə tərcümə olunmasını tələb etməklə hüququnu özündə saxlayır. Bu tələbdən irəli gələn ləngimələrin qarşısını almaq üçün daşıyıcılara öz sərəncamında düzgün tərcümələrin olması tövsiyyə edilir.
 - b) Manifestdə yazılan göstərişlər elə çap olunmalı, və ya çoxaldılmalıdır ki, onlar bütün vərəqlərdə aydın oxunsun. Aydın doldurulmamış vərəqlər gömrük orqanları tərəfindən qəbul olunmur.
 - c) Qoparılan vərəqlərə manifestin nümunəsindən olan əlavə vərəqlər və ya manifestdə göstərilən bütün məlumatları yazmaq kommersiya sənədləri əlavə edilə bilər. Bu halda bütün qoparılan vərəqlərə aşağıdakı məlumatlar daxil edilməlidir: i) əlavə vərəqlərin sayı (8-ci rubrika); ii) əlavə vərəqlərdə sadalanan yüklərin ümumi brütto çəkisi, yük yerlərinin və ya əşyaların sayı və tipi (9-11-ci rubrikalar).
 - d) BYD kitabçası nəqliyyat vasitələri tərkibinə və ya bir neçə konteynerə verilmə, manifestdə hər bir nəqliyyat vasitəsinin və ya konteynerin içində olanları ayrıca göstərmək lazımdır. Bu göstərişdən əvvəl nəqliyyat vasitəsinin qeydiyyat nömrəsi yazılmalıdır (manifestin 9-cü rubrikası).
 - e) Daşıma marşrutu bir neçə göndərmə və ya təyinat gömrükxanalarından keçərsə, onda rəsmiləşdirmə üçün qəbul olunmuş yüklərə və ya hər gömrükxana üçün nəzərdə tutulan yüklərə aid yazılar manifestdə bir-birindən ayrı qeyd olunmalıdır.
11. Qablaşdırma vərəqləri, fotosəkillər, sxemlər və sairə: gömrük orqanları ağırcəkili və iri qabaritli yüklərin tanınması üçün BYD kitabçasına belə sənədlərin əlavə olunmasını tələb edərsə, bu sənədlər gömrük orqanları tərəfindən təsdiq olunmalı və kitabçanın cildinin 2-ci səhifəsinə bərkidilməlidir, bundan başqa, bütün qoparılan vərəqlərin 8-ci rubrikasında bu sənədlər sadalanmalıdır.
12. İmza: Bütün qoparılan vərəqlərdə (14 və 15-ci rubrikalar) tarix və BYD kitabçasının sahibinin və ya onun nümayəndəsinin imzası olmalıdır.

C. YOL-NƏQLİYYAT HADİSƏLƏRİ

13. Yolda gömrük plombları və möhürləri təsadüfən zədələnsə və ya yük məhv olarsa, yaxud zədələnsə, daşıyıcı dərhal yaxınlıqdakı gömrük orqanlarına müraciət etməlidir və ya yaxınlıqda belə orqanlar olmasa, həmin ölkənin digər səlahiyyətli orqanlarına müraciət etməlidir. Sonuncular mümkün qədər qısa müddətdə BYD kitabçasında göstərilən şəkildə protokol tərtib edirlər.
14. Yol-nəqliyyat hadisəsi nəticəsində yükü başqa nəqliyyat vasitəsinə və ya başqa konteynerə yükləmək lazım gələrsə, bunu yuxarıda 13-cü bənddə göstərilən orqanlardan birinin nümayəndəsinin iştirakı ilə həyata keçirmək olar. Bu orqan protokol tərtib edir. BYD kitabçasında «ağır çəkili və ya iri qabaritli yüklər» göstərilməyibsə, bu yükün yükləndiyi nəqliyyat vasitəsi və konteyner(lər) daşıma gömrük möhürləri və plombları altında buraxılmalıdır. Bundan başqa protokolda təsviri verilməklə gömrük möhürləri və plomblar vurulmalıdır. Lakin daşıma buraxılmış nəqliyyat vasitəsi və konteyner(lər) olmadıqda yüklər daşıma buraxılışı olmayan, kifayət qədər etibarlı olan nəqliyyat vasitəsinə və konteyner(lər)ə yüklənə bilər. Bu sonuncu halda marşrut üzrə yerləşən sonrakı ölkələrin gömrükxanaları BYD kitabçasını tətbiq etməklə bu nəqliyyat vasitəsinə və ya konteynerdə yüklərin bundan sonra daşınmasına icazə verilməsini özləri həll edər.
15. Yüklərin hamısının və ya onun bir hissəsinin təcili boşalmasını tələb edən təhlükə yaranarsa, daşıyıcı yuxarıda 13-cü bənddə göstərilən orqanlardan soruşmadan və onların müdaxiləsini gözləmədən, özü bildiyi kimi, lazımi tədbirlər görə bilər. Belə halda o nəqliyyat vasitəsinin və ya konteynerin və ya yükün qorunması ehtiyacından belə etməli olduğuna sübutlar gətirməlidir və dərhal, ehtiyat xarakterli təcili tədbirlər gördüyündən sonra, faktların müəyyən olunması, yükün yoxlanılması, nəqliyyat vasitəsinə və ya konteynerə plomb vurulması və protokolun tərtib olunması üçün 13-cü bənddə göstərilən orqanlardan birini xəbərdar etməlidir.
16. Protokol BYD kitabçasında yük təyinat yeri gömrükxanasına çatana qədər qalmalıdır.
17. Birləşmə tövsiyyə olunur ki, BYD kitabçasına daxil edilmiş nümunədən başqa, daşıma marşrutu keçəcək ölkələrin dillərində tərtib olunmuş bir neçə protokol blanklarını daşıyıcılara təqdim etsinlər.

BYD kitabçasının nümunəsi: VARIANT 2**Liste des marchandises devant être
imperativement transportées sous le couvert
de ce carnet TIR tabac/alcool**

- 1) Alcool éthylique non dénaturé d'un titre alcoométrique volumique de 80% vol ou plus (code SH: 22.07.10)
- 2) Alcool éthylique non dénaturé d'un titre alcoométrique volumique de moins de 80%; eaux-de-vie, liqueurs et autres boissons spiritueuses; préparations alcooliques composées des types utilisés pour la fabrication des boissons (code SH: 22.08)
- 3) Cigares (y compris ceux à bout coupé) et cigarillos, contenant du tabac (code SH: 24.02.10)
- 4) Cigarettes contenant du tabac (code SH: 24.02.20)
- 5) Tabac à fumer, même contenant des succédanés de tabac en toute proportion (code SH: 24.03.10)

**List of goods which must be transported
under cover of this
tobacco/alcohol TIR carnet**

- (1) Undenatured ethyl alcohol of an alcoholic strength by volume of 80 % vol or higher (HS code: 22.07.10)
- (2) Undenatured ethyl alcohol of an alcoholic strength by volume of less than 80% vol; spirits, liqueurs and other spirituous beverages; compound alcoholic preparations of a kind used for the manufacture of beverages (HS code: 22.08)
- (3) Cigars, cheroots and cigarillos, containing tobacco (HS code: 24.02.10)
- (4) Cigarettes containing tobacco (HS code: 24.02.20)
- (5) Smoking tobacco, whether or not containing tobacco substitutes in any proportion (HS code: 24.03.10)

**Bu BYD kitabçasının tətbiqi ilə daşınmalı
olan yüklərin siyahısı
“Tütün məmulatları / Alkoqollu içkilər”**

- 1) Tərkibində həcm üzrə 80%-dən az olmayaraq təmiz spirt olan denaturlaşdırılmamış etil spirti (kod CC: 22.07.10)
- 2) Tərkibində həcm üzrə 80%-dən az təmiz spirt olan denaturlaşdırılmamış etil spirti; spirtlər, likörlər və başqa spirtli içkilər; içkilərin hazırlanmasında istifadə olunan spirt əsaslı birləşmələr (kod CC:22.08)
- 3) Tərkibində tütün olan siqarlar, manil siqarları və “siqarilyo” tipli siqarlar (kod CC: 24.02.10)
- 4) Tərkibində tütün olan siqaretlər (kod CC: 24.02.20)
- 5) Tərkibində istənilən nisbətdə tütün əvəzediciləri olan və ya ümumiyyətlə onların olmadığı çəkmə tütün (kod CC: 24.03.10)

[Qoşma 1
səhifə 11]

BYD kitabçasının nümunəsi: VARIANT 2[Qoşma 1
səhifə 12
(ağ)]

QOPARILAN VƏRƏQ № 1 SƏHİFƏ 1		1. BYD KİTABÇASI №	
2. Göndərmə yeri gömrükxanası(ları) 1. _____ 2. _____ 3. _____		3. Beynəlxalq təşkilatın adı	
Rəsmi istifadə üçün		4. Kitabçanın sahibi (adı, ünvanı, ölkə)	
		5. Göndərən ölkə(lər)	6. Təyinat ölkəsi(ləri)
7. Yol nəqliyyat vasitəsi(ləri)nin qeydiyyat nömrəsi(ləri)		8. Manifestə əlavə edilən sənədlər	
YÜK MANİFESTİ			
9. a) Yük bölməsi(ləri) və ya konteyner(lər) b) Yük yerlərinin və ya əşyaların tanınma nişanları və nömrələri	10. Yük yerlərinin və ya əşyaların sayı və növü; yüklərin təsviri	11. Brutto çəkisi kq-la	16. Vurulmuş plomblar və ya tanınma nişanları (sayı, tutuşdurulma)
12. Manifestdə yazılmış yük yerlərinin ümumi sayı Təyinat yeri:	Sayı	13. Mən bildirirəm ki, yuxarıda 1-12 rubrikalarında göstərilən məlumatlar dəqiq və tamdır 14. Yeri və tarixi 15. Sahibin və ya onun nümayəndəsinin imzası	17. Göndərmə yeri gömrükxanası Gömrükxananın vəzifəli şəxsinin imzası və tarixlə birlikdə gömrükxananın möhürü
1. Gömrükxana			○
2. Gömrükxana			
3. Gömrükxana			
18. Yükün gömrük rəsmiləşdirməsinə qəbul edilməsi haqqında şəhadətnamə (göndərmə yeri və ya girişdə aralıq gömrükxana)			
☐ 19. Vurulmuş möhürlər və plomblar və ya tanınma nişanları zədələnməmiş hesab olunmuşdur	20. Transit daşımanın müddəti		
21. (Hansı) gömrükxana tərəfindən qeydə alınmışdır	№-si ilə		
22. Müxtəlif qeydlər (müəyyən olunmuş marşrut, yük təqdim olunacaq gömrükxana və sairə)			
23. Gömrükxananın vəzifəli şəxsinin imzası və tarixlə birlikdə gömrükxananın möhürü		○	
KÖTÜK №1 SƏHİFƏ 1		BYD KİTABÇASI №	
1. Gəlib çatması (hansı) gömrükxana tərəfindən müəyyən olmuşdur _____		6. Gömrükxananın vəzifəli şəxsinin imzası və tarixlə birlikdə gömrükxananın möhürü	
2. №-si ilə _____		○	
3. Vurulmuş plomblar və ya tanınma nişanları _____			
4. ☐ Vurulmuş möhürlər və plomblar və ya tanınma nişanları zədələnməmiş hesab olunmuşdur			
5. Müxtəlif qeydlər (müəyyən olunmuş marşrut, yük təqdim olunacaq gömrükxana və s.) _____ _____			

BYD kitabçasının nümunəsi: VARIANT 2[Qoşma 1
səhifə 13
(yaşıl)]

QOPARILAN VƏRƏQ № 2		SƏHİFƏ 2		1. BYD KİTABÇASI		№	
2. Göndərmə yeri gömrükxanası(ları) 1. _____ 2. _____ 3. _____				3. Beynəlxalq təşkilatın adı			
Rəsmi istifadə üçün				4. Kitabçanın sahibi (adı, ünvanı, ölkə)			
				5. Göndərən ölkə(lər)		6. Təyinat ölkəsi(ləri)	
7. Yol nəqliyyat vasitəsi(ləri)nin qeydiyyat nömrəsi(ləri)				8. Manifestə əlavə edilən sənədlər			
YÜK MANİFESTİ							
9. a) Yük bölməsi(ləri) və ya konteyner(lər) b) Yük yerlərinin və ya əşyaların tanınma nişanları və nömrələri			10. Yük yerlərinin və ya əşyaların sayı və növü; yüklərin təsviri			11. Brutto çəkisi kq-la	16. Vurulmuş plomblar və ya tanınma nişanları (sayı, tutuşdurulma)
12. Manifestdə yazılmış yük yerlərinin ümumi sayı Təyinat yeri:		Sayı	13. Mən bildirirəm ki, yuxarıda 1-12 rubrikalarında göstərilən məlumatlar dəqiq və tamdır		17. Göndərmə yeri gömrükxanası Gömrükxananın vəzifəli şəxsinin imzası və tarixlə birlikdə gömrükxananın möhürü		
1. Gömrükxana			14. Yeri və tarixi				
2. Gömrükxana			15. Sahibin və ya onun nümayəndəsinin imzası				
3. Gömrükxana							
18. Yükün gömrük rəsmiləşdirməsinə qəbul edilməsi haqqında şəhadətnamə (göndərmə yeri və ya girişdə aralıq gömrükxana)				24. Yükün gömrük rəsmiləşdirməsinə qəbulu haqqında "BYD əməliyyatının dayandırılması haqqında şəhadətnamə sözləri yazılmış" şəhadətnamə			
☐ 19. Vurulmuş möhürlər və plomblar və ya tanınma nişanları zədələnməmiş hesab olunmuşdur		20. Transzit daşımanın müddəti		☐ 25. Vurulmuş möhürlər və plomblar və ya tanınma nişanları zədələnməmiş hesab olunmuşdur			
21. (Hansı) gömrükxana tərəfindən qeyd alınmışdır		№-si ilə		26. BYD əməliyyatının dayandırılmasının təsdiqinin aid olduğu yük yerlərinin sayı			
22. Müxtəlif qeydlər (müəyyən olunmuş marşrut, yük təqdim olunacaq gömrükxana və sairə)				27. Rəsmiləşdirmə zamanı qeyd-şərtlər			
23. Gömrükxananın vəzifəli şəxsinin imzası və tarixlə birlikdə gömrükxananın möhürü				28. Gömrükxananın vəzifəli şəxsinin imzası və tarixlə birlikdə gömrükxananın möhürü			
BYD KİTABÇASI SƏHİFƏ 2							
KÖTÜK №2		SƏHİFƏ 1		BYD KİTABÇASI		№	
1. Gəlib çatması (hansı) gömrükxana tərəfindən müəyyən olmuşdur _____				6. Gömrükxananın vəzifəli şəxsinin imzası və tarixlə birlikdə gömrükxananın möhürü			
2. №-si ilə _____				6. Gömrükxananın vəzifəli şəxsinin imzası və tarixlə birlikdə gömrükxananın möhürü			
3. Vurulmuş plomblar və ya tanınma nişanları _____							
☐ Vurulmuş möhürlər və plomblar və ya tanınma nişanları zədələnməmiş hesab olunmuşdur							
5. Müxtəlif qeydlər (müəyyən olunmuş marşrut, yük təqdim olunacaq gömrükxana və s.) _____							

BYD kitabçasının nümunəsi: VARIANT 2

PROTOKOL			
BYD Konvensiyasının 25-ci maddəsinə uyğun olaraq tərtib olunub (Həmçinin bax: BYD kitabçasının istifadəsinə aid 13-17 qaydalanna)			
1. Göndərmə yeri gömrükxanası		2. BYD KİTABÇASI №	
		3. Beynəlxalq təşkilatın adı	
4. Yol nəqliyyat vasitəsi(ləri)nin qeydiyyat nömrəsi(ləri) Konteyner(lər)in tanınma nömrəsi(ləri)		5. Kitabçanın sahibi	
6. Gömrük plombu(lar) zədələnməyib ☐ zədələnilib ☐		8. Qeydlər	
7. Yük bölmə(s)i(ləri) zədələnməyib ☐ zədələnilib ☐ ve ya konteyner(lər)			
9. ☐ Zahirən yükün itməsi müəyyən olunmayıb ☐ 12-ci qrafada göstərilən kimi 10-13 qrafalarda qeyd olunan yüklər yoxdur (Y) və ya məhv olub (M)			
10. a) Yük bölmə(s)i(ləri) və ya konteyner(lər) b) Yük yerlərinin və ya əşyaların markası və nömrələri		11. Yük yerlərinin və ya əşyaların sayı və növü; yükün təsviri	12. Y ve ya M
		13. Qeydlər (xüsusilə, çatışmayan sayı və ya məhv olmuş yükləri göstərmək)	
14. Yol nəqliyyat hadisəsinin tarixi, yeri və şəraiti			
15. BYD əməliyyatını davam etdirmək üçün görülən tədbirlər ☐ Yeni möhür və plombların vurulması: sayı _____ təsviri _____ ☐ Yüklərin yenidən yüklənməsi (bax aşağıya 16-cı rubrikaya) ☐ Başqa tədbirlər			
16. Yüklər yenidən yükləndikdə: yüklərin yenidən yükləndiyi yol nəqliyyat vasitəsi(ləri)nin və ya konteyner(lər)in fərqləndirici əlamətləri			
Qeydiyyat nömrəsi		Buraxılış haqqında şəhadətnamənin №-si	Vurulmuş möhür və plombların sayı və təsviri
a) Nəqliyyat vasitəsi		he ☐ yox ☐	/ /
Tanınma nömrəsi		/ /	/ /
b) Konteyner		/ /	/ /
17. Bu protokolu tərtib edən səlahiyyətli orqan		18. BYD kitabçasının tətbiqi ilə yüklərin keçirildiyi barədə sonrakı gömrükxananın vizası	
Yeri / tarix / möhür _____ İmza _____		İmza _____ 	
☐ Müvafiq rubrikalarda xaçla qeyd etməli			

[Qoşma 1
səhifə 14
(sarı)]

BYD kitabçasının nümunəsi: VARIANT 2

Cildin 3-cü səhifəsi

[Qoşma 1
səhifə 15]**RÈGLES RELATIVES A L'UTILISATION DU CARNET TIR****A. Généralités**

1. **Emission:** Le carnet TIR sera émis dans le pays de départ ou dans le pays où le titulaire est établi ou domicilié.
2. **Langue:** Le carnet TIR est imprimé en français, à l'exception de la page 1 de la couverture dont les rubriques sont imprimées également en anglais; les «Règles relatives à l'utilisation du carnet TIR» sont reproduites en version anglaise à la page 3 de ladite couverture. Par ailleurs, des feuillets supplémentaires donnant une traduction en d'autres langues du texte imprimé peuvent être ajoutés.
Les carnets utilisés pour les transports TIR dans le cadre d'une chaîne de garantie régionale peuvent être imprimés dans l'une des langues officielles de l'Organisation des Nations Unies, à l'exception de la page 1 de la couverture, dont les rubriques sont également imprimées en anglais ou en français. Les «règles relatives à l'utilisation du carnet TIR» sont reproduites à la page 2 de la couverture dans la langue officielle de l'Organisation des Nations Unies utilisée, ainsi qu'en anglais ou en français à la page placée après le procès-verbal de constat.
3. **Validité:** Le carnet TIR demeure valable jusqu'à l'achèvement du transport TIR au bureau de douane de destination, pour autant qu'il ait été pris en charge au bureau de douane de départ, dans le délai fixé par l'association émettrice (rubrique 1 de la page 1 de la couverture).
4. **Nombre de carnets:** Il pourra être établi un seul carnet TIR pour un ensemble de véhicules (véhicules couplés) ou pour plusieurs conteneurs chargés soit sur un seul véhicule soit sur un ensemble de véhicules (voir également la règle 10d) ci-dessous).
5. **Nombre de bureaux de douane de départ et de destination:** Les transports effectués sous le couvert d'un carnet TIR peuvent comporter plusieurs bureaux de douane de départ et de destination, mais le nombre total des bureaux de douane de départ et de destination ne pourra dépasser quatre. Le carnet TIR ne peut être présenté aux bureaux de douane de destination que si tous les bureaux de douane de départ l'ont pris en charge. (Voir également la règle 10 e) ci-dessous).
6. **Nombre de feuillets:** Si le transport comporte un seul bureau de douane de départ et un seul bureau de douane de destination, le carnet TIR devra comporter au moins 2 feuillets pour le pays de départ, 2 feuillets pour le pays de destination, puis 2 feuillets pour chaque autre pays dont le territoire est emprunté. Pour chaque bureau de douane de départ (ou de destination) supplémentaire, 2 autres feuillets seront nécessaires.
7. **Présentation aux bureaux de douane:** Le carnet TIR sera présenté avec le véhicule routier, l'ensemble de véhicules, le ou les conteneurs à chacun des bureaux de douane de départ, de passage et de destination. Au dernier bureau de douane de départ, la signature de l'agent et le timbre à date du bureau de douane doivent être apposés au bas du manifeste de tous les volets à utiliser pour la suite du transport (rubrique 17).

B. Manière de remplir le carnet TIR

8. **Grattage, surcharge:** Le carnet TIR ne comportera ni grattage, ni surcharge. Toute rectification devra être effectuée en bifant les indications erronées et en ajoutant, le cas échéant, les indications voulues. Toute modification devra être approuvée par son auteur et visée par les autorités douanières.
9. **Indication relative à l'immatriculation:** Lorsque les dispositions nationales ne prévoient pas l'immatriculation des remorques et semi-remorques, on indiquera, en lieu et place du No d'immatriculation, le No d'identification ou de fabrication.
10. **Manifeste:**
 - a) Le manifeste sera rempli dans la langue du pays de départ, à moins que les autorités douanières n'autorisent l'usage d'une autre langue. Les autorités douanières des autres pays empruntés se réservent le droit d'exiger une traduction dans leur langue. En vue d'éviter des retards qui pourraient résulter de cette exigence, il est conseillé au transporteur de se munir des traductions nécessaires.
 - b) Les indications portées sur le manifeste devraient être dactylographiées ou photocopiées de manière qu'elles soient nettement lisibles sur tous les feuillets. Les feuillets illisibles seront refusés par les autorités douanières.
 - c) Des feuilles annexes du même modèle que le manifeste ou des documents commerciaux comportant toutes les indications du manifeste peuvent être attachés aux volets. Dans ce cas, tous les volets devront porter les indications suivantes:
 - iii) nombre de feuilles annexes (case 8);
 - iv) nombre et nature des colis ou des objets ainsi que le poids brut total des marchandises énumérées sur ces feuilles annexes (cases 9 à 11).
 - d) Lorsque le carnet TIR couvre un ensemble de véhicules ou plusieurs conteneurs, le contenu de chaque véhicule ou de chaque conteneur sera indiqué séparément sur le manifeste. Cette indication devra être précédée du No d'immatriculation du véhicule ou du No d'identification du conteneur (rubrique 9 du manifeste).
 - e) De même, s'il y a plusieurs bureaux de douane de départ ou de destination, les inscriptions relatives aux marchandises prises en charge ou destinées à chaque bureau de douane seront nettement séparées les unes des autres sur le manifeste.
11. **Listes de colisage, photos, plans, etc:** Lorsque, pour l'identification des marchandises pondéreuses ou volumineuses, les autorités douanières exigent que de tels documents soient annexés au carnet TIR, ces derniers seront visés par les autorités douanières et attachés à la page 2 de la couverture. Au surplus, une mention de ces documents sera faite dans la case 8 de tous les volets.
12. **Signature:** Tous les volets (rubriques 14 et 15) seront datés et signés par le titulaire du carnet TIR ou par son représentant.

C. Incidents ou accidents

13. S'il arrive en cours de route, pour une cause fortuite, qu'un scellement douanier soit rompu ou que des marchandises périssent ou soient endommagées, le transporteur s'adressera immédiatement aux autorités douanières s'il s'en trouve à proximité ou, à défaut, à d'autres autorités compétentes du pays où il se trouve. Ces dernières établiront dans le plus bref délai le procès-verbal de constat figurant dans le carnet TIR.
14. En cas d'accident nécessitant le transbordement sur un autre véhicule ou dans un autre conteneur, ce transbordement ne peut s'effectuer qu'en présence de l'une des autorités désignées à la règle 13 ci-dessus. Ladite autorité établira le procès-verbal de constat. A moins que le carnet ne porte la mention «marchandises pondéreuses ou volumineuses», le véhicule ou conteneur de substitution devra être agréé pour le transport de marchandises sous scelléments douaniers. En plus, il sera scellé et le scellement apposé sera indiqué dans le procès-verbal de constat. Toutefois, si aucun véhicule ou conteneur agréé n'est disponible, le transbordement pourra être effectué sur un véhicule ou dans un conteneur non agréé, pour autant qu'il offre des garanties suffisantes. Dans ce dernier cas, les autorités douanières des pays suivants apprécieront si elles peuvent, elles aussi, laisser continuer dans ce véhicule ou conteneur le transport sous le couvert du carnet TIR.
15. En cas de péril imminent nécessitant le déchargement immédiat, partiel ou total, le transporteur peut prendre des mesures de son propre chef sans demander ou sans attendre l'intervention des autorités visées à la règle 13 ci-dessus. Il aura alors à prouver qu'il a dû agir ainsi dans l'intérêt du véhicule ou conteneur ou de son chargement et, aussitôt après avoir pris les mesures préventives de première urgence, avertira une des autorités visées à la règle 13 ci-dessus pour faire constater les faits, vérifier le chargement, sceller le véhicule ou conteneur et établir le procès-verbal de constat.
16. Le procès-verbal de constat restera joint au carnet TIR jusqu'au bureau de douane de destination.
17. Il est recommandé aux associations de fournir aux transporteurs, outre au modèle inséré dans le carnet TIR lui-même, un certain nombre de formules de P.V. de constat rédigées dans la ou les langues des pays à traverser.

Qoşma 2

GÖMRÜK MÖHÜRLƏRİ VƏ PLOMBLARI ALTINDA BEYNƏLXALQ YÜK DAŞIMALARI HƏYATA KEÇİRƏN YOL NƏQLİYYAT VASİTƏLƏRİNƏ TƏTBİQ EDİLƏN TEXNİKİ ŞƏRTLƏRƏ AİD QAYDALAR

Maddə 1

Əsas prinsiplər

Gömrük möhürləri və plombları altında beynəlxalq yük daşımalarına yalnız yük bölmələri aşağıdakı kimi konstruksiya edilmiş və təchiz olunmuş nəqliyyat vasitələri buraxılır:

- a) yüklər nəqliyyat vasitəsinin möhürlənmiş yük bölməsindən gömrük möhürlərində və plomblarında görünən sındırma və ya zədələnmə izləri buraxılmadan çıxarıla və ya ora yüklənə bilməsin;
- b) gömrük möhür və plombları sadə və etibarlı üsulla vurula bilinsin;
- c) yüklərin gizlədilməsi üçün onlarda heç bir gizli yer olmasın;
- d) yüklər yerləşdirilə bilən bütün yerlər gömrük baxışı üçün asan əlçatan olmalıdır.

1-ci maddəyə şərhlər

Nəqliyyat vasitələrinin silindrik çənləri

Əlavə yanacaq çənləri yanacaq doldurulması üçün istifadə olunursa, yük bölməsi kimi baxıla bilməz. Başqa yüklərin daşınması üçün istifadə olunan digər əlavə həcmələr də bu həcmələrin yanacaq çənləri olub-olmamasının güman və müəyyən edilməsinin texniki çətinlikləri ilə bağlı yük bölməsi kimi baxıla bilməz.

(TRANS GE.30/39, 51-54-cü bəndlər)

Yük bölmələrində nişanlar

Yük bölməsinin divarlarından və brezentlərdən çıxarıla bilməyən, işıq əksətdirən materialdan olan yazılar, traqaretlər, xətlər və onlara analoji digər nişanlar aydın seçilən şəkildə qalmalı divarın və ya brezentin strukturunu örtürsə, istifadəyə buraxıla bilər. Yük bölməsinin dəşiyini örtə bilən yapışdırılan etiketin və ya ona analoji digər nişanların istifadəsi yol verilməzdir.

(TRANS/WP.30/151, 39-cu bənd; TRANS GE.30/57, 45-ci bənd; TRANS/WP.30/AC.2/31, 3-cü qoşma).

Maddə 2**Yük bölmələrinin konstruksiyası****1. Bu Qaydaların 1-ci maddəsinin tələblərini ödəmək üçün:**

- a) yük bölməsinin tərkib elementləri (divarlar, döşəmə, qapılar, dam, dirəklər, çərçivələr, eninə elementlər və s.) görünən iz buraxılmadan xaricdən çıxartmaq və yenidən öz yerinə qoymaq mümkün olmayan quruluşların köməyi ilə birləşdirmək və ya görünən izlər buraxmadan dəyişdirilməsi mümkün olmayan konstruksiyanı təmin edən metodlardan istifadə olunmaqla birləşdirilməlidir. Divarlar, döşəmə, qapılar və dam müxtəlif elementlərdən hazırlanarsa, onlar həmin tələblərə cavab verməli və kifayət qədər möhkəm olmalıdır:

2-ci maddənin 1a) bəndinə izahat yazısı**2.2.1.a) Tərkib elementlərinin yığılması**

- a) Bərkitmə detalları (pərçimlər, şuruplar, boltlar, qaykalar və s.) istifadə olunduqda kifayət sayda belə detallar bayır tərəfdən qoyulmalı, birləşdirilən elementlərdən keçib daxildən çıxmali və orada sət bərkidilməlidir (məsələn, pərçimlər, qaynaq, oymaqlar, boltlar, qaykaların əzilməsi və ya qaynaq edilməsi ilə). Lakin, adi pərçimlər (yəni, qoyuluşu yığılan qovşağın hər iki tərəfindən həyata keçirilən pərçimlər) həm də daxili tərəfdən qoyula bilər.

Yuxarıda deyilənlərdən asılı olmayaraq yük bölməsinin döşəməsi, döşəmədən və aşağı metal eninə tirdən şaquli keçməklə daxildən yerləşdirilən, partlayıcı maddə ilə qoyulan özüksən şuruplar və ya özüdeşən pərçimlər, ya da sıxılmış hava ilə qoyulan sancaqlarla bərkidilə bilər, o şərtlə ki, (özüksən şurup halları istisna olmaqla) onlardan bəzilərinin sonluğu eninə tirin səthi ilə bir səviyyədə olsun və ya ona qaynaq edilsin.

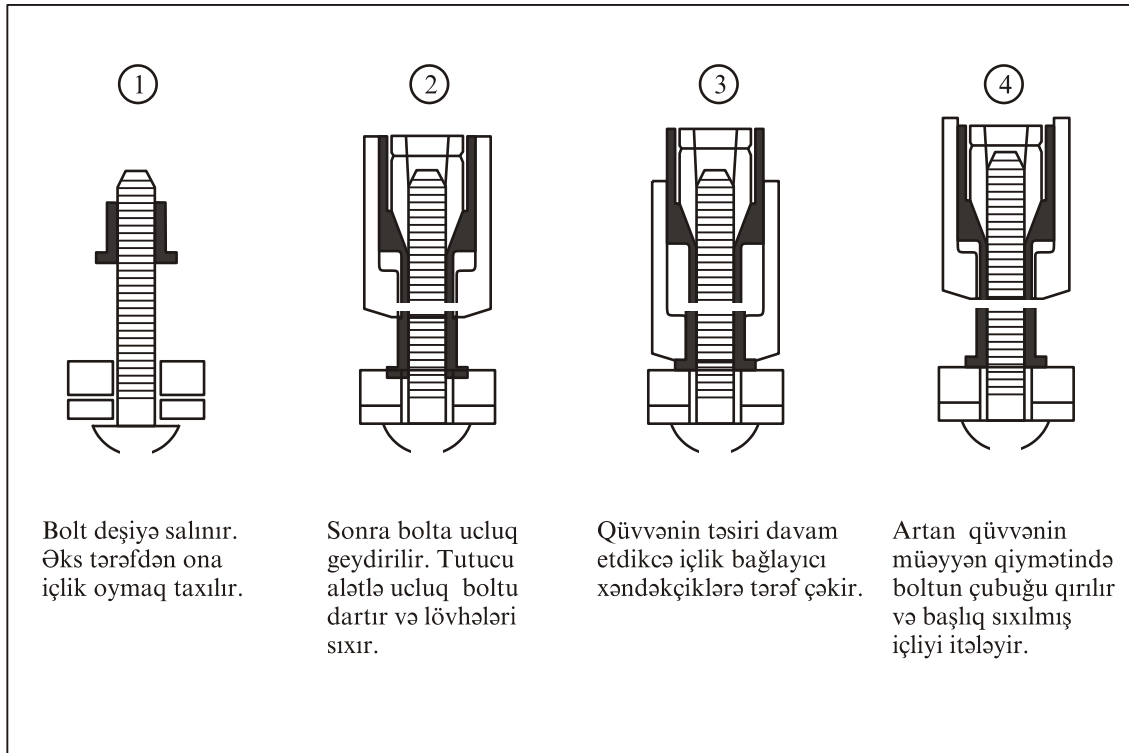
(ECE/TRANS/17/Amend. 3, 1 oktyabr 1981-ci ildə qüvvəyə minib)

- b) Səlahiyyətli orqan bu yazının a) bəndinin tələblərinə hansı bərkitmə detallarının və hansı sayda uyğun gələcəyini müəyyən edir; bununla bərabər o, tərkib elementlərinin, onların görünən izlər buraxmadan çıxarmaq və yerinə qoymaq mümkün olmadığı şəkildə yığıldığına əmin olmalıdır. Digər bərkitmə detallarının seçilməsi və yerləşdirilməsinə heç bir məhdudiyət qoyulmur.
- c) Bir tərəfdən görünən izlər buraxmadan çıxarılması və dəyişdirilməsi mümkün olan bərkitmə detallarının, yəni yığılan qovşağın ancaq bir tərəfindən qoyulan detalların tətbiq edilməsi bu yazının a) bəndinin şərtlərinə görə yol verilməzdir. Belə detallara nümunə kimi genişlənən pərçimləri, açılmayan pərçimləri və sairə göstərmək olar.
- d) Yuxarıda təsvir olunmuş yığım metodları xüsusi nəqliyyat vasitələrinə, məsələn, izotermik nəqliyyat vasitələrinə, referijatorlu nəqliyyat vasitələrinə və avtosisternlərə, belə nəqliyyat vasitələrinin öz təyinatlarına görə təmin etməli olduqları texniki tələblərə zidd olmayan dərəcədə şamil edilir. Tərkib elementlərini texniki səbəblərə görə bu yazının a) bəndində şərh olunmuş metodlarla bərkitmək mümkün olmadığı hallarda, divarın daxili tərəfində istifadə olunan detallara bayır tərəfdən müdaxilə etmək mümkün olmaması şərti ilə, tərkib elementləri bu yazının c) bəndində təsvir olunmuş detallarla birləşdirilə bilər.

2.2.1 a) izahat yazısına şərtlər1. *Bərkitmə detalı*

Aşağıda təsvir olunan quruluş, kifayət sayda belə quruluş 6-cı qoşmanın 2.2.1a) izahat yazısının müddəalarına uyğun olaraq bayırdan qoyulmaq və daxildən etibarlı bərkidilmək şərti ilə 2-ci qoşmanın 2-ci maddəsinin 1a) bəndinin müddəalarına cavab verir.

(TRANS/WP.30/123, 34-36-cü bəndlər; TRANS/WP.30/127, 45-ci bənd, TRANS/WP.30/AC.2/23, 3-cü qoşma).

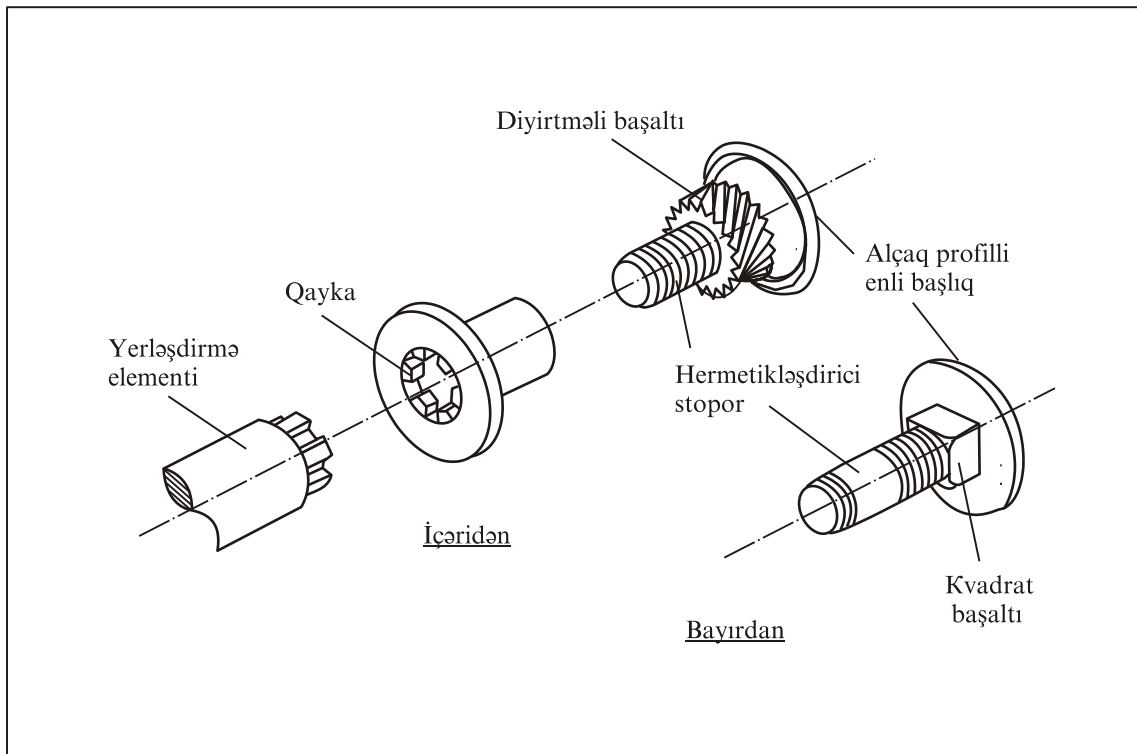
Yerləşmə ardıcılığı

2. Bərkitmə tərtibatı

Nümunələri aşağıda verilmiş, birləşdirici tərtibat 6-cı qoşmanın 2.2.1 a) izahat yazısının müddəalarına uyğundur. Diyircəkli başaltı və ya başlığın daxili tərəfindəki kvadrat başaltı və bolt milinin hermetikləşdirilmiş (plastikdən) qıfılı kimi özünəməxsus texniki xarakteristikaları olan bu tərtibat hər hansı qaynaq, pərçim və sairə istifadə edilmədən, yük bölməsinin daxilindən sərt bərkidilə bilər. Bu birləşdirici tərtibatın yığılması, yığılması tələb olunan tərkib elementlərinin hər iki tərəfindən qüvvə tətbiq edilməsini tələb etməsinə baxmayaraq, tərtibat yalnız qayka tərəfdən, yəni yük bölməsin daxilindən sökülə bilər. Kvadrat başaltılı belə tərtibat adətən həcamların yük bölməsinə bərkidilməsi üçün tətbiq edilir.

(TRANS/WP.30/135, 43 və 44-cü bəndlər; TRANS/WP.30/137, 59-61-ci bəndlər; TRANS/WP.30/AC.2/27, 3-cü qoşma)

Birləşdirici tərtibatın nümunəsi

Yük bölməsinin döşəməsinin bərkidilməsi üçün quraşdırılan pnevmatik sancaqlar

Konstruksiyaların birində, döşəmə nisbətən nazik olduqda birləşmənin möhkəmliyini artıran, özüəkəsən şurupların yivlərinə əhəmiyyətli dərəcədə analogi olan, helikoidal yivli sancaqlar istifadə olunur. Bu metodla sancağın quraşdırılma prosesində, onun xromsink örtüyü ilə döşəmənin eninə tirinin materialının ərintisi yaranır və nəticədə onlar arasında lazımı birləşmə möhkəmliyi əldə edilir.

(TRANS/GE.30/33, 125-ci bənd; TRANS/GE/GRCC/10, 52-54-cü bəndlər)

Özüdeşən və özüəkəsən şuruplar

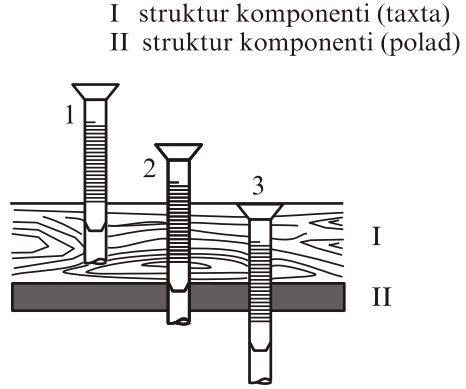
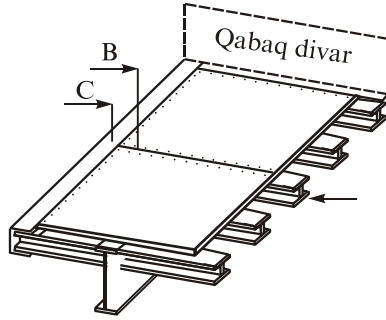
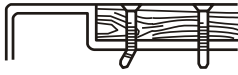
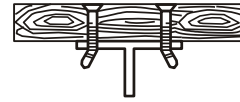
Şək.1-də təsvir olunmuş özkəsən, özüdeşən şurupa Konvensiyanın 6-cı qoşmasının 2.2.1 a) a) izahat yazısının mahiyyətinə görə özüəkəsən şurup kimi baxılır. 6-cı qoşmanın 2.2.1 a) a) və b) izahat yazılarının müddəalarına uyğun olaraq belə özüəkəsən, özüdeşən şuruplar metal eninə tirlərin aşağı hissəsinə qaynaq olunmalıdır. Əks halda belə şurupların bəzilərinin kənara çıxan hissələri, şək.2-də göstəriləyi kimi, 45 dərəcədən az olmayan bucaq altında əyilə bilər. Lakin nümunələri şək.3 və şək.4-də göstərilən şuruplar döşəmənin konstruksiyası ilə birlikdə istifadə olunduqda, onların qaynaq olunması və ya əyilməsi məcburi hesab olunmur.

(TRANS/WP.30/135, 48-51-ci bəndlər; TRANS/WP.30/AC.2/27, 3-cü qoşma)

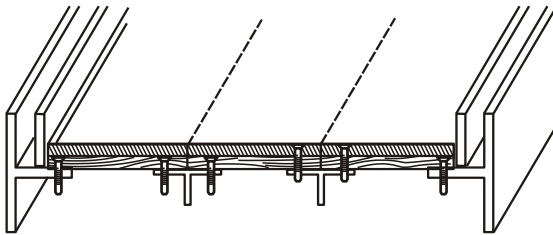
Səkil 1

Quraşdırma proseduru

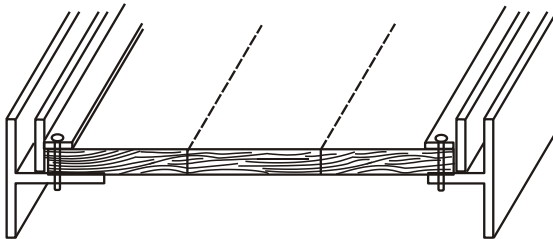
1. Taxtaya vintləmə
2. Taxta qat və ya polad qat keçilib (kəsici qələmlər metalla toxunduqda çıxır)
3. Yivin açılmasının başa çatması (I və II struktur komponentləri bərkidilib)

B-C kəsiyiSəkil 2A görünüşüSəkil 3

Döşmə və yeyilməyə davamlı əlavə örtük şassiye özdeşən şurupların köməyi ilə bərkidilir

Səkil 4

Uyğunlaşdırılmış brulardan hazırlanan döşmə şassiye özdeşən şurupların köməyi ilə bərkidilir

Bütöv pərçimlərin etibarlılığı

Bu Konvensiyanın müddələrinə uyğun olaraq, bütöv pərçimlərin istifadəsi bütövlükdə qadağandır (6-cı qoşma, 2.2.1 a) c) izahat yazıları). Digər tərəfdən, bütöv pərçimlərin tərkib elementləri 6-cı qoşmanın 2.2.1 a) a) izahat yazılarının tələblərinə cavab verən kifayət sayda bərkitmə detalları ilə birləşdirilsə, prinsipə istifadə oluna bilər.

(TRANS/WP.30/137, 54-58-ci bəndlər; TRANS/WP.30/AC.2/29, 3-cü qoşma)

- b) qapıların və başqa bağlama sistemlərinin (bağlama kranları, bacaların qapaqları, flanslar və sairə) üzərlərinə gömrük möhürləri və plombları vurmaq mümkün olan tərtibatları olmalıdır. Bu tərtibat elə olmalıdır ki, onları görünən izlər buraxmadan bayırdan çıxarmaq və yenidən yerinə qoymaq mümkün olmasın, qapılar və bağlayıcı quruluşlar gömrük möhür və plomblarını pozmadan açıla bilməsin. Sonuncular uyğun şəkildə qorunmalıdır. Açılan damların hazırlanmasına icazə verilir;**

2-ci maddənin 1 b) izahat yazısı

2.2.1 b) Qapılar və başqa bağlama sistemləri

- a) gömrük möhürləri və plombları vurula bilən tərtibat aşağıdakılara cavab verməlidir:
- i) 2.2.1 a) izahat yazısının a) bəndinin tələblərini ödəyən qaynaq və ya heç olmasa iki bərkitmə detali ilə bərkitilməlidir; və ya
 - ii) elə konstruksiyalı olmalıdır ki, yük bölməsi bağlandıqdan və möhürlədikdən sonra görünən izlər buraxmadan bu tərtibatı çıxarmaq mümkün olmasın.

Onun həmçinin:

- iii) diametri 11 mm-dən az olmayan deşikləri və ya eni 3 mm, uzunluğu 11 mm- dən az olmayan yarıqları olmalıdır; və
 - iv) istifadə olunan möhürlərin və ya plombların növündən asılı olmayaraq eyni dərəcəli təhlükəsizliyi təmin etməlidir.
- b) Qapıların və buna oxşarların asılması üçün, həncamalar, asılqanlar, oynaqlar və başqa detallar bu yazının a) bəndinin i) və ii) alt bəndlərinin tələblərinə uyğun bərkidilməlidir. Bundan başqa, belə quruluşların yük bölməsinin gömrük təhlükəsizliyinin təminatını təmin etmək üçün lazım olan müxtəlif tərkib hissələri (məsələn, həncamalar, şkvorenlər və ya oynaqlar), elə bərkidilməlidir ki, yük bölmələri bağlı və möhürlənmiş olduqda, onları görünən izlər buraxmadan çıxarmaq və ya sökmək mümkün olmasın; (6-cı qoşmada şəkl.1a)-ya bax).

Lakin, belə quruluşa bayırdan müdaxilə imkanı olmadığı hallarda, bağlanmış və möhürlənmiş qapını həncamadan və ya oxşar quruluşdan görünən izlər buraxmadan ayırmağın mümkün olmamasını təmin etmək kifayətdir. Qapı və ya bağlama sisteminin ikidən çox həncaməsi olarsa, yalnız qapının kənarına yaxın olan iki həncamə yuxarıda göstərilən a) bəndinin i) və ii) alt bəndlərinin tələblərinə uyğun bərkidilməlidir.

(ECE/TRANS/17/Amend.8, 1 avqust 1987-ci ildə qüvvəyə minib)

2.2.1 b) b) izahat yazısına şərhlər

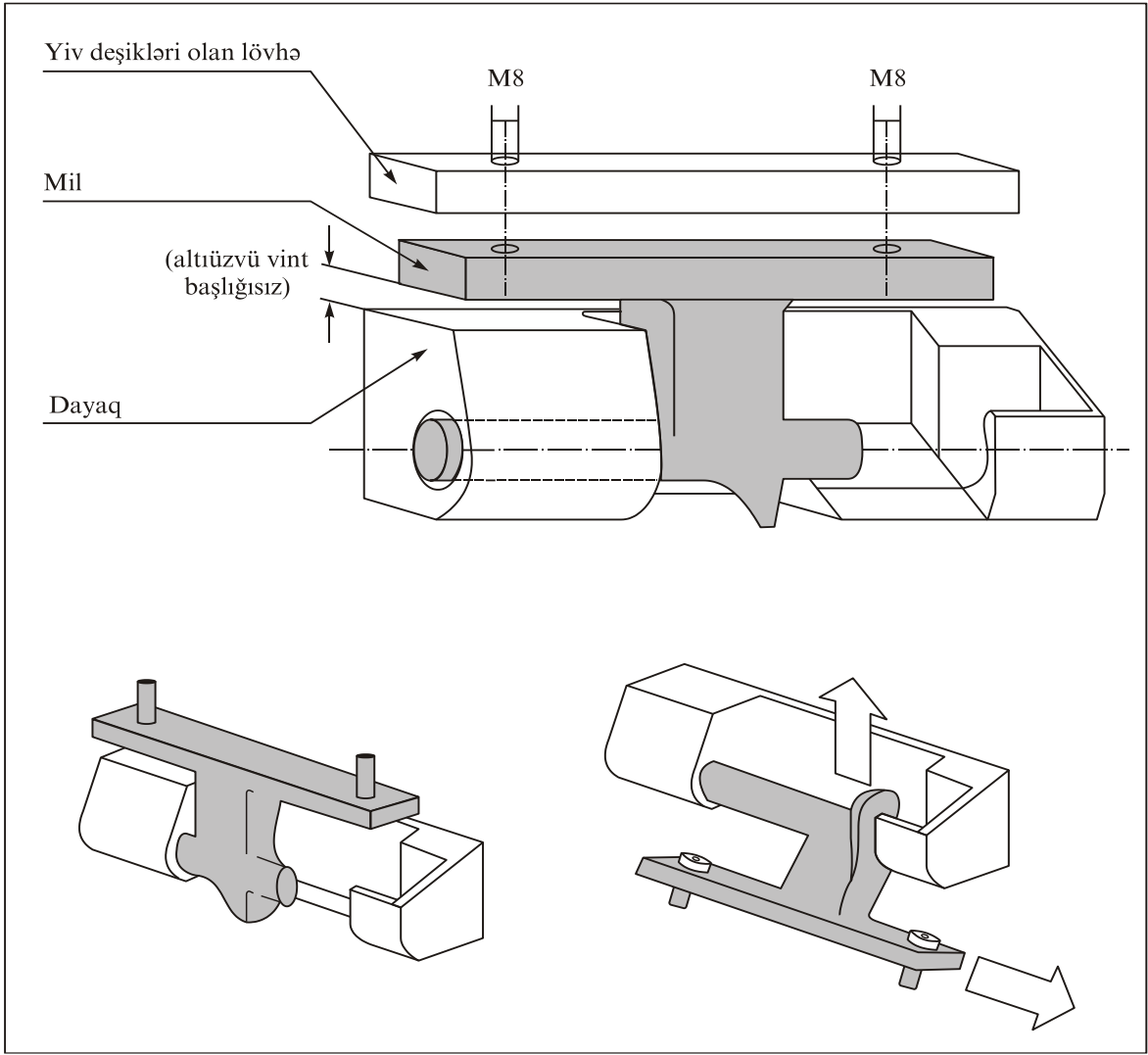
İkidən çox həncaməsi olan qapı və ya qapıların bağlama sistemi

Qapı və ya qapıların bağlama sisteminin ikidən çox həncaməsi olarsa, Konvensiyanın 1-ci maddəsinin 2-ci qoşmasının tələblərinə riayət edilməsi məqsədi ilə, səlahiyyətli orqanlar əlavə həncamalar bərkidilməsini tələb edə bilərlər.

(TRANS/WP.30/AC.2/35, 6-cı qoşma; TRANS/WP.30/155, 45-ci bənd)

İkitaylı yan həncamalar

Aşağıda təsvir olunmuş quruluş 6-cı qoşmanın 2.2.1 b) izahat yazısının a) ii) alt bəndinin və b) bəndinin tələblərinə cavab verir.

Təsvir

Şəkildə təsvir olunmuş quruluşun mili və dayağı xüsusi formaya malikdir və bu həncama bağlı olduqda detalları çıxarmağa imkan vermir. Bundan başqa, bu konstruksiyada milin altından keçən altüzlü başlıqlı bolt istifadə olunmalıdır. Həncama bağlı olduqda, görünən izlər buraxmadan vinti burub açmaq imkanının qarşısını almaq üçün boltun başlığı ilə dayaq arasında boşluq kifayət qədər kiçik olmalıdır. Bu halda boltları qaynaq etməmək olar.

*(TRANS/WP.30/123, 2-ci qoşmanın 46 və 47-ci bəndləri;
TRANS/WP.30/AC.2/23, 3-cü qoşma)*

c) Nəqliyyat vasitələrində izotermik yük bölmələri varsa, gömrük möhürlərinin və plomblarının qoyulması üçün tərtibat, çıxarılması yük bölməsinin daxilinə və ya yüklərin gizlədilməsi üçün yarayan başqa yerlərə müdaxilə imkanı yarada biləcək həncəmlər və başqa detallar, belə yük bölmələrinin qapılarına istisna hal kimi aşağıdakı sistemlərin köməyi ilə bərkidilə bilər:

i) yuxarıda verilmiş 2.2.1 a) izahat yazısının a) alt bəndinin tələblərini digər cəhətlərdə ödəməyən, bayırdan qoyulan burulub bağlanmış boltlarla və ya şuruplarla, o şərtlə ki:

burulub bağlanmış boltların və ya burulan şurupların milləri yivli dəşikləri olan lövhəyə və ya bayır panelin və ya qapının bayır panellərinin daxilində yerləşən oxşar tərtibata bərkidilir, və

müvafiq sayda burulub bağlanmış boltların və ya burulub bağlanmış şurupların başlıqları gömrük plomblarının vurulması üçün quruluşa, həncəmlərə və sairəyə elə qaynaq edilir ki, onlar tamamilə deformasiya olunur və burulub bağlanmış boltları və ya şurupları görünən izlər buraxmadan çıxarmaq mümkün olmur (6-cı qoşmada şəkl.1-ə bax);

ii) izotermik konstruksiyanın qapısına daxildən qoyulan bərkitmə tərtibatı ilə, o şərtlə ki:

tərtibatın bərkitmə boltu və bərkitmə qaykası, lövhənin və ya qapının konstruksiyasının bayır qatı və izolyasiya arasında yerləşdirilən oxşar tərtibatın əks tərəfinə, pnevmatik və ya hidravlik alətlərin köməyi ilə birləşdirilir və bərkidilir; və

yük bölməsinin daxilindən bərkitmə boltunun başlığına müdaxilə mümkün olmur; və

kifayət sayda bərkitmə qaykaları və bərkitmə boltları qaynaq vasitəsi ilə birləşdirilib və tərtibatı görünən izlər buraxmadan çıxarmaq mümkün olmur (6-cı qoşmada şəkl.5-ə bax).
(ECE/TRANS/17/Amend.13, 1 avqust 1991-ci ildə qüvvəyə minib)

«İzotermik yük bölməsi» termini həm refrijeratorlu, həm də istilik izolyasiyalı yük bölmələrini əhatə etdiyi başa düşülür.

2.2.1 b) c) ii) izahat yazısına şərh

*Mətnə «və bərkidilir» sözünün əvəzinə «pnevmatik və ya hidravlik alətlərin köməyi ilə birləşdirilir» sözlərindən əvvəl «boltun başlığını bərkidən» sözləri yazılırsa bu paragraf daha dəqiq başa düşüləcək.
(TRANS/WP.30/AC.2/29, 25-ci bənd).*

- d) Klapanlar, qıfıl kranları, lyukların qapaqları, flanslar və sairə bu kimi çox saylı bağlayıcı quruluşları olan nəqliyyat vasitələrinin konstruksiyası elə olmalıdır ki, gömrük möhürləri və plomblarının sayını mümkün qədər məhdudlaşdırıla bilsin. Bu məqsədlə qonşu bağlayıcı quruluşlar yalnız bir gömrük möhürü və ya plombu vurulmasını tələb edən tərtibatın köməyi ilə əlaqələndirilməli və ya həmin tələblərə cavab verən qapaqla təchiz olunmalıdır.
- e) Açılan damlı nəqliyyat vasitələri elə konstruksiya olunmalıdırlar ki, onları minimal sayda gömrük möhürləri və plomblarının köməyi ilə möhürləmək olsun.
- f) Gömrük təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün birdən çox gömrük plombunun vurulması tələb olunduğu hallarda, nəqliyyat vasitəsinin buraxılış haqqında şəhadətnamənin (1975-ci il BYD Konvensiyasının 4-cü qoşması) 5-ci qrafasında belə plombların sayı göstərməlidir. buraxılış haqqında şəhadətnaməyə nəqliyyat vasitəsinin gömrük plomblarının dəqiq yerləşmə sxeminin olduğu şəkil və ya fotosəkillər əlavə edilməlidir.
(ECE/TRANS/17/Amend.23, 7 noyabr 2003-cü ildə qüvvəyə minib)

2.2.1 b) f) izahat yazısına şərh

Birdən artıq gömrük plombu tələb olunduğu halda, buraxılış haqqında şəhadətnaməyə möhürlərin və plombların sayı və vurulma yeri barədə informasiyanın daxil edilməsinin həyata keçirilmə dövrü 7 avqust 2003-cü ildə qüvvəyə minən 2.2.1. b) f) izahat yazısının müddəaları, zərurət olduqda ilk dəfə buraxılmalı olan, yaxud yoxlamaları iki ildə bir dəfə keçirilən və 2.2.1 b) f) izahat yazısı qüvvəyə mindikdən sonra buraxılışı təzələnən nəqliyyat vasitələri üçün tətbiq olunur. Müvafiq olaraq, 7 avqust 2005-ci ildən başlayaraq gömrük təhlükəsizliyini təmin etmək üçün birdən çox gömrük plombunun qoyulması tələb olunan bütün nəqliyyat vasitələrində 2.2.1 b) f) izahat yazısına uyğun buraxılış şəhadətnaməsi olmalıdır.

(TRANS/WP.30/206, 62-ci bənd və 2-ci qoşma; RANS/WP.30/AC.2/69, 59-cu bənd və 2-ci qoşma; TRANS/WP.30/AC.2/69/ Corr.1)

2-ci maddənin 1b) alt bəndinə şərhQapıların təhlükəsizliyi

Əgər nəqliyyat vasitələrinin və ya konteynerlərin qapıları izotermik deyilsə, lakin daxili örtükləri varsa, həncamaların və gömrük plombları vurulması üçün quruluşun bərkidilməsini təmin edən detallar qapıların bütün qalınlığından (örtük daxil olmaqla) keçməlidir və görünən şəkildə daxildən bərkidilməlidir.

(TRANS GE.30/14, 101-ci bənd)

Gömrük plomblarının sayıÇıxarılıb

(TRANS/WP.30/AC.2/69, 2-ci qoşma)

Gömrük plombları vurmaq üçün quruluşların nümunələri

Konteynerlərin və nəqliyyat vasitələrinin gömrük təhlükəsizliyini təmin etmək üçün, gömrük plombları vurmaq üçün quruluş, 6-cı qoşmanın 2.2.1 b) izahat yazularının a) bəndinin (şək.1-4-ə bax) tələblərini ödəməlidir. Bundan başqa, gömrük plombları vurulduqda aşağıdakı tələblərə əməl olunmalıdır:

bərkitmə ipi lazım olunandan uzun olmamalıdır və mümkün qədər böyük qüvvə ilə dartılmalıdır;

bərkitmə ipi BYD halqasından keçməlidir;

gömrük plombları mümkün qədər möhkəm sıxılaraq vurulmalıdır;

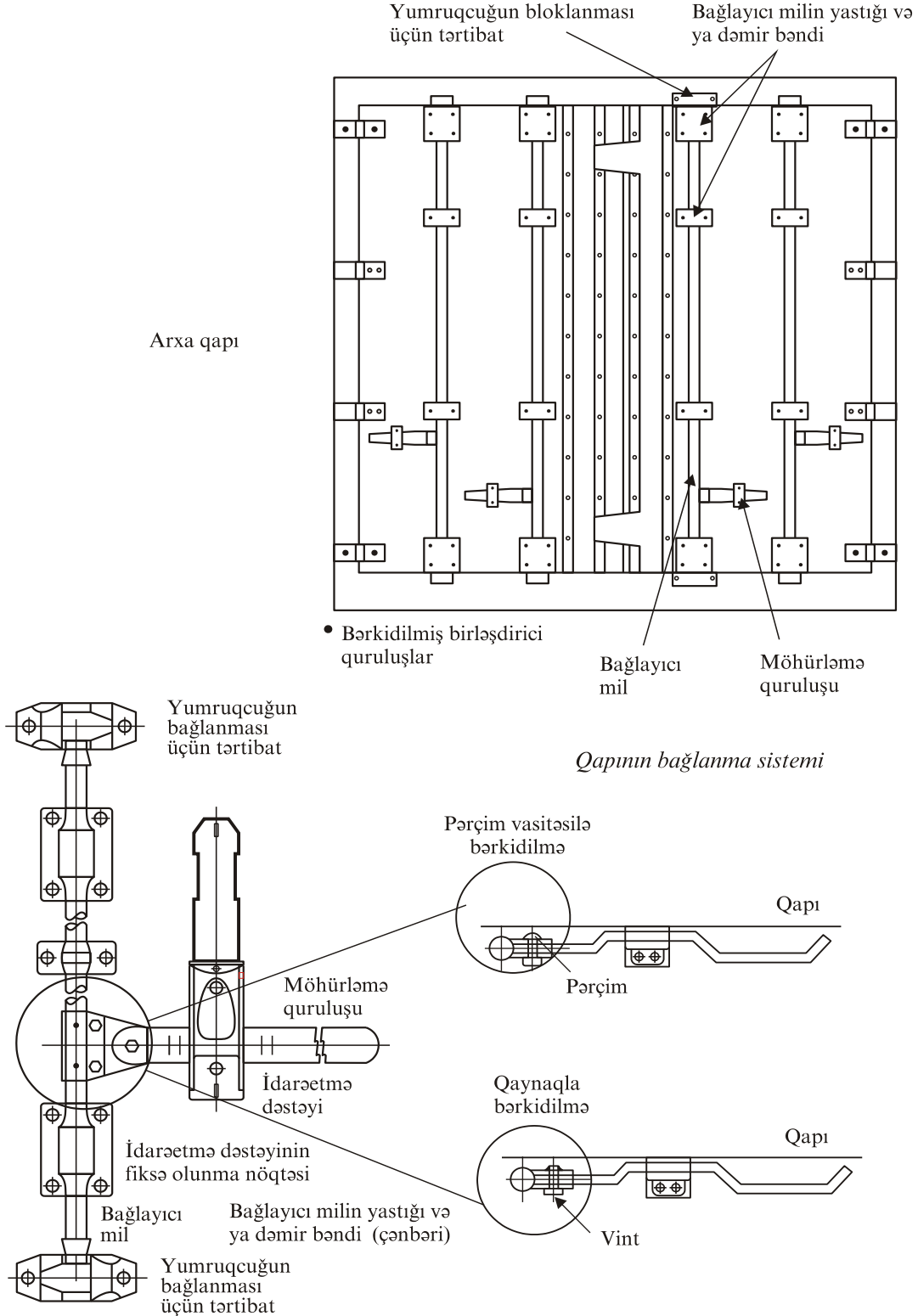
bağlama sisteminin (bağlama mexanizmlərinin dəstəkləri, yumruqucuğun yerləşdirilməsi üçün quruluş, bağlayıcı çıxıntının daxil olması üçün yuva) digər hissələrinin təhlükəsizliyi 6-cı qoşmada 2.2.1 a) izahat yazularının a) bəndində (şək.1-4-ə bax) təsvir olunan üsullarla təmin olunur.

Yadda saxlamaq lazımdır ki, bağlayıcı çıxıntılar, həncəmlər və ya yumuruqucuğun yerləşdirilməsi üçün quruluşlar yeyilibsə və ya zədələnilibsə gömrük plomblarının etibarlılığı ciddi zəifləyə bilər. Qeyd olunan çatışmamazlıqları aşkar etmək lazımdır.

(TRANS/WP.30/145, 17-ci bənd; TRANS/WP.30/AC.2/31, 3-cü qoşma)

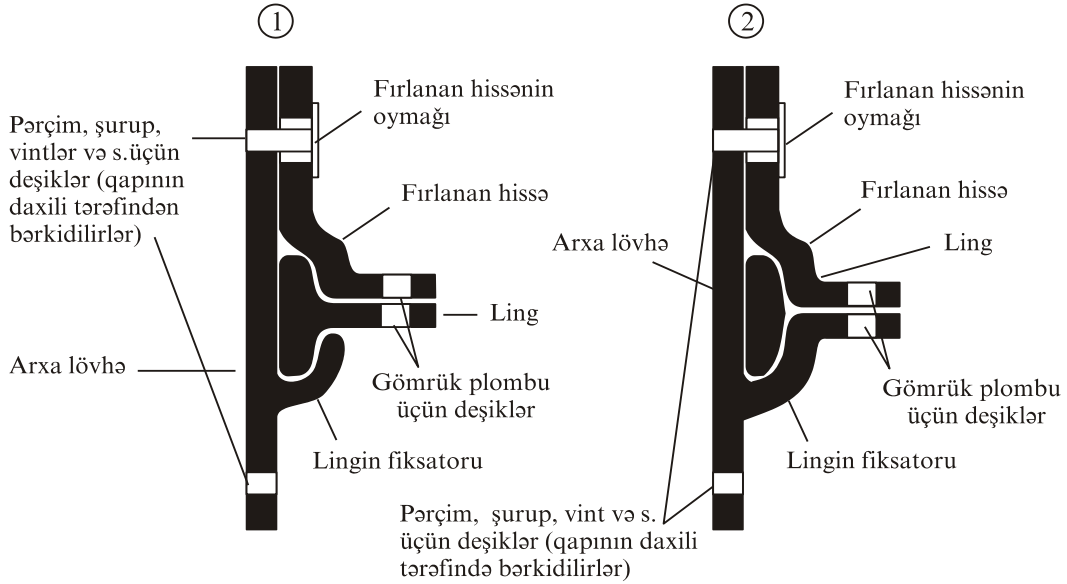
Şəkil 1

Yük bölmələrinin və konteynerlərin arxa qapısının bağlanması üçün etibarlı gömrük sisteminin nümunəsi

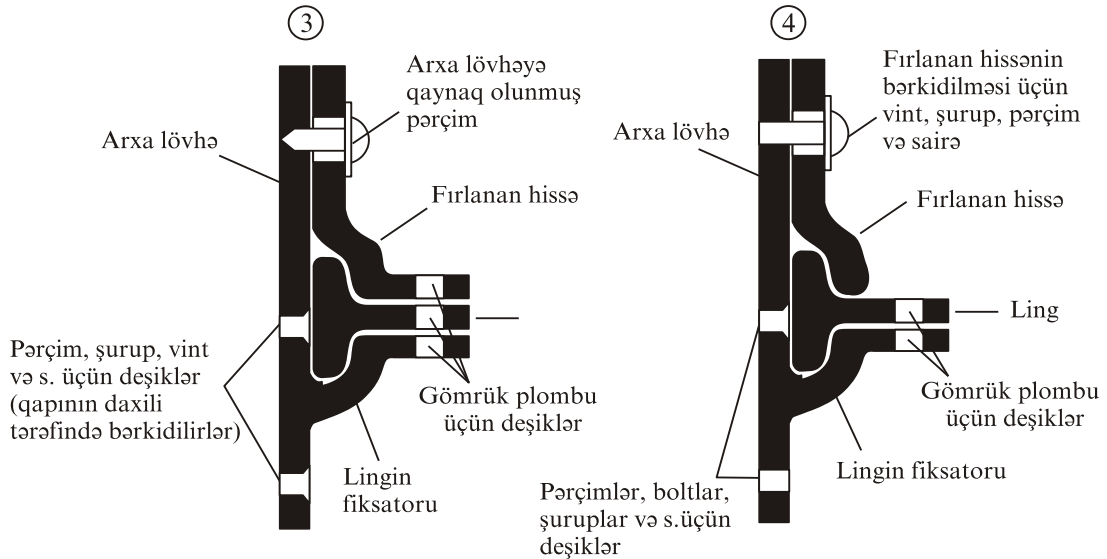

Şəkil 2

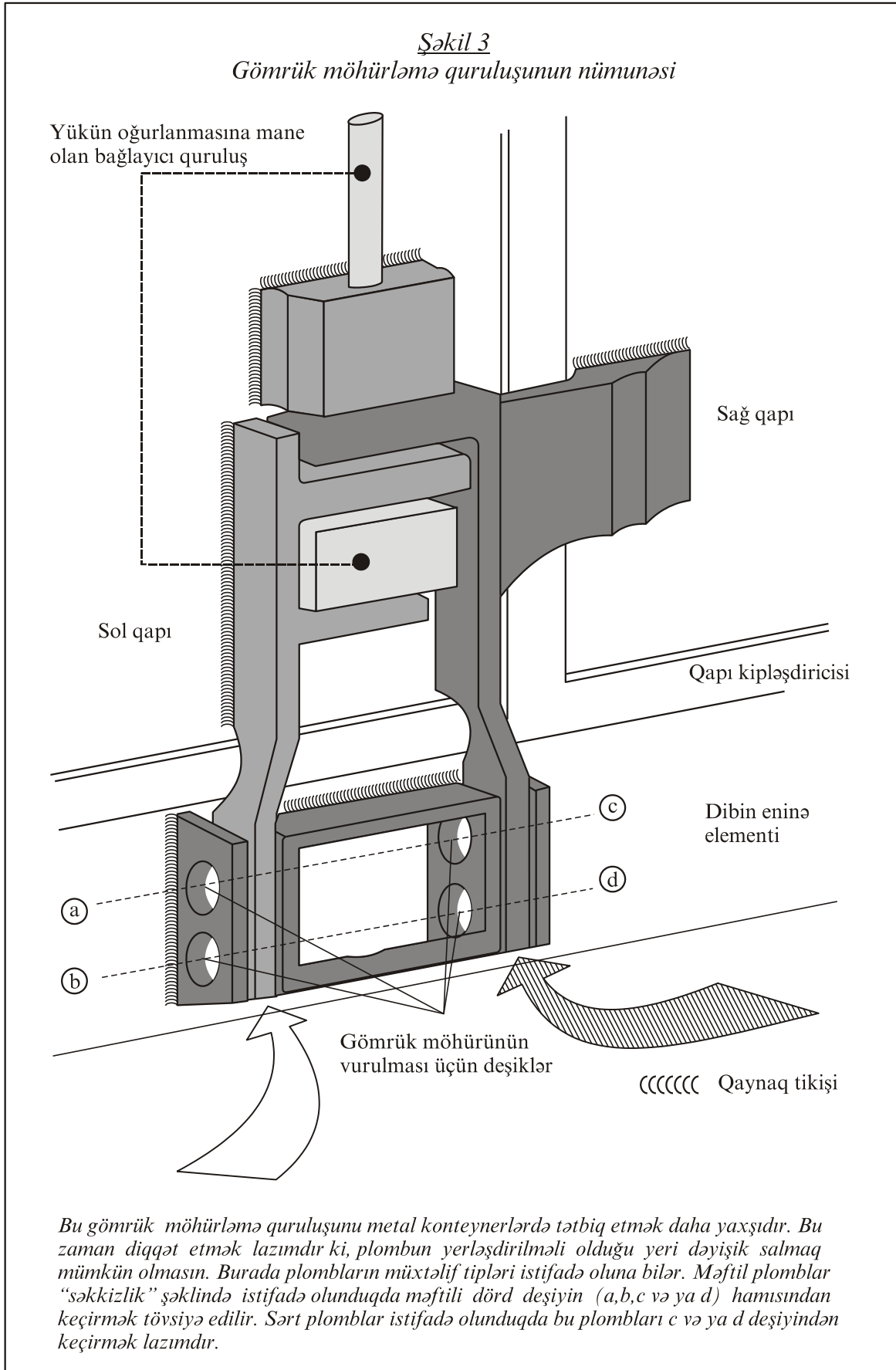
Gömrük möhürləmə quruluşlarının nümunələri

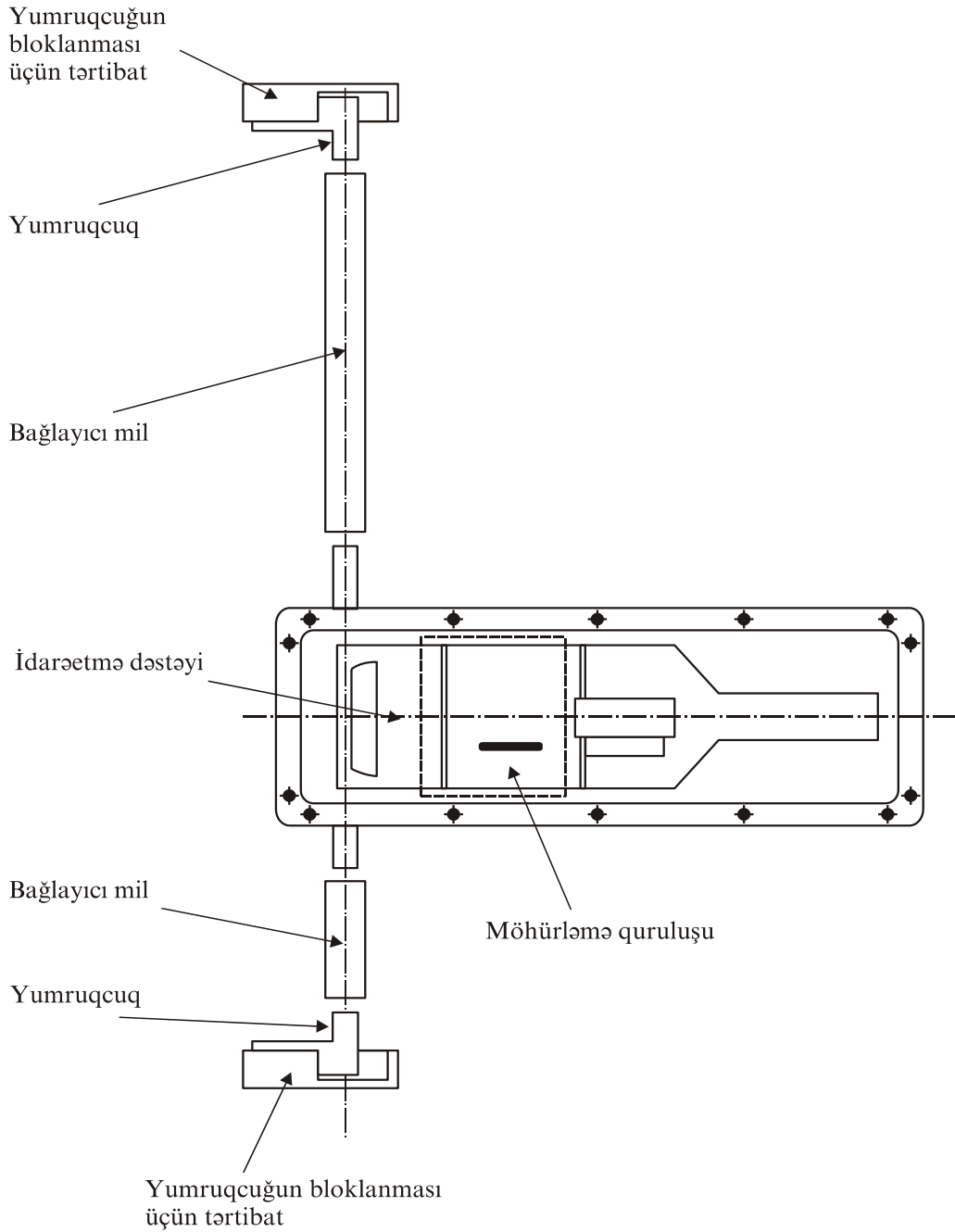
Xüsusi hal kimi, 1 №-li möhürləmə quruluşu yuxarıda qeyd olunan tələbələr yerinə yetirilmədikdə sanksiya verilmədən açıla bilər. Bununla əlaqədar olaraq aşağıda təsvir olunmuş quruluşları istifadə etmək daha üstündür, belə ki, onlar gömrük möhürü vurulana qədər sanksiya verilmiş açılmadan daha yaxşı müdafiəni təmin edir.

3 və 4 №-li gömrük möhürləmə quruluşları həmçinin şöbələrinin qapılarını möhürləmək üçün istifadə edilə bilərlər. Bu halda möhürləmə quruluşları qapı örtüyünün bayır qatı tərəfdən yerləşmiş, daxili yivli metal lövhəyə burularaq bağlanan minimum iki ədəd vintləri və ya şuruplarının vasitəsilə bərkidilməlidirlər. Belə hallarda ştopor vintlərinin və ya ştopor şuruplarının başlıqları tam deformasiya olunana qədər qaynaqla əridilməlidir. (6-cı qoşmada şəkil 1-ə bax)
(TRANS /GE.30/6, 35-ci maddə)

*Şəkil 4
Gömrük möhürləmə quruluşunun nümunəsi*

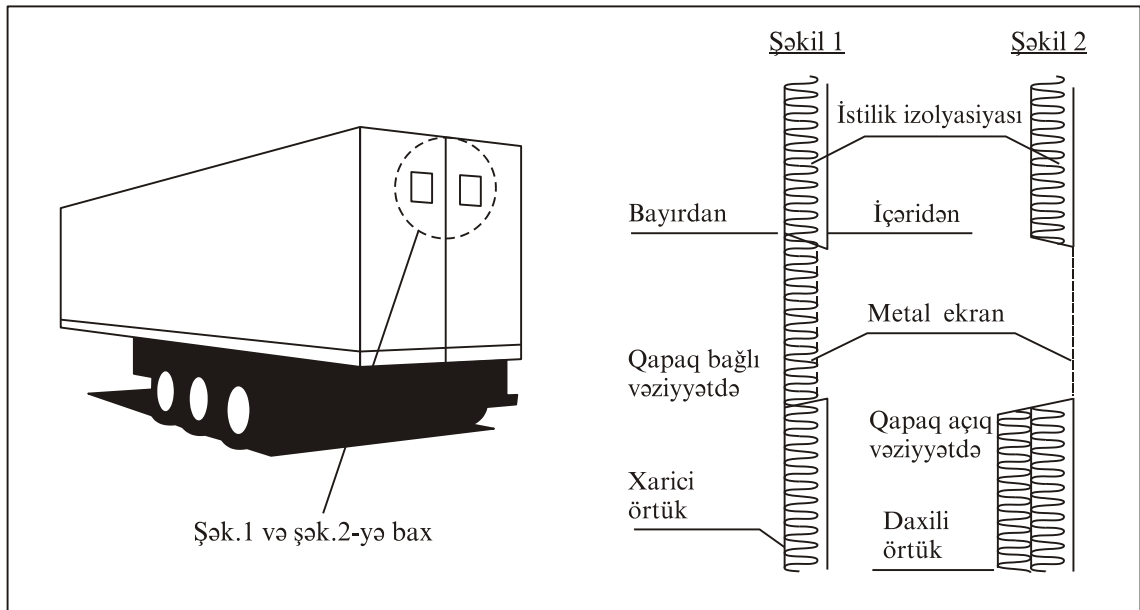
Gömrük möhürləmə quruluşunun bu növü izotermik konteynerlərin və yük bölmələrinin qapılarına plomb vurmaq üçün istifadə olunur. Müxtəlif konstruksiyalı quruluşlarda plombun vurulma nöqtəsi plombun vurulması üçün deşiyin necə yerləşməsindən - üfüqi və ya şaquli, asılı olaraq dəyişə bilər. Gömrük nöqtəyi-nəzərindən şaquli deşikli quruluş daha yüksək etibarlılığı təmin edir, lakin üfüqi deşikli quruluş istifadə edildikdə gömrük nöqtəyi - nəzərindən etibarlılığı təmin etmək üçün kip plomblama tələb olunur.

- c) **ventilyasiya və drenaj deşikləri yük bölməsinə müdaxilənin qarşısını alan quruluşla təchiz olunmalıdır. Bu quruluşun konstruksiyası elə olmalıdır ki, onu bayırdan görünən izlər buraxmadan çıxarmaq və yerinə qoymaq mümkün olmasın.**

2-ci maddənin 1(c) bəndinə izahat yazısı

2.2.1 c)-1 Ventilyasiya deşikləri

- a) Onların maksimal ölçüsü prinsipcə 400 mm-dən çox olmamalıdır.
- b) Yük bölməsinə birbaşa müdaxilə imkanı verən deşiklər aşağıdakılarla örtülməlidir:
- i) məftilli torla və ya deşilmiş metal ekranla (hər iki halda deşiklərin maksimal ölçüsü 3 mm olmaqla) və qaynaqlı metal şəbəkə ilə (deşiklərin maksimal ölçüsü 10 mm olmaqla) qorunmalıdır; və ya
- ii) kifayət möhkəmlikdə deşiklənmiş bir metal ekranla (deşiklərin maksimal ölçüsü 3 mm, qalınlığı 1 mm-dən az olmamalıdır).
(ECE/TRANS/17/Amend.12, 1 avqust 1990-cı ildə qüvvəyə minib)

2.2.1 (c) – 1 izahat yazısına şərh*İzotermik yük bölmələrində ventilyasiya dəşikləri**İzotermik yük bölmələrinin daxili və xarici səthləri arasında yerləşdirilən ekranın nümunəsi**(TRANS/WP.30/127, 43-cü bənd; TRANS/WP.30/AC.2/25, 3-cü qoşma)*

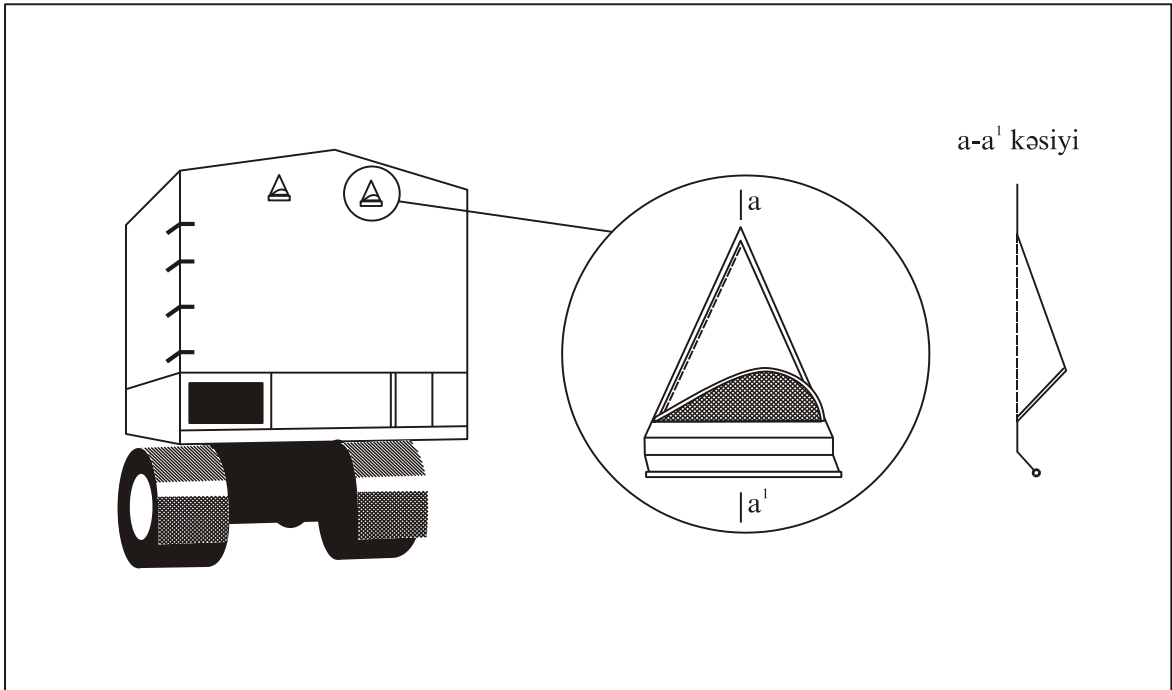
- (c) Yük bölməsinə birbaşa müdaxilə imkanı verməyən dəşiklər (məsələn, dirsəklər və ya deflektorlar sisteminin mövcud olması hesabına) b) alt bəndində haqqında danışılan quruluşlarla təchiz olunmalıdır, lakin dəşiklərin ölçüsü 10 mm-ə (məftilli tor və ya metal ekran üçün) və 20 mm-ə (metal şəbəkə üçün) qədər icazə verilir.
(ECE/TRANS/17/Amend.12, 1 avqust 1990-cı ildə qüvvəyə minib)

- d) dəşiklər brezəndə yerləşdirildiyi hallarda bu yazının b) bəndində göstərilən quruluşların olması prinsipə nəzərdə tutulmalıdır. Lakin bayır tərəfdən yerləşdirilən deşilmiş metal ekran və daxili tərəfdən yerləşdirilən məftil və ya başqa tor şəklində bağlayıcı quruluşların qoyulması buraxıla bilər.

- e) İdentik qeyri-metal tərtibatlar istifadəyə buraxıla bilər, o şərtlə ki, deşiklərin ölçüləri gözlənilsin və istifadə olunan material kifayət qədər möhkəm olsun ki, görünən zədələr buraxmadan bu deşikləri əhəmiyyətli dərəcədə genişləndirmək mümkün olmasın. Bundan başqa, ventilyasiya tərtibatı elə konstruksiya edilməlidir ki, brezentin bir tərəfində işləməklə onu dəyişdirmək mümkün olmasın.
- f) Ventilyasiya deşiyi qoruyucu tərtibatla təchiz oluna bilər. Bu tərtibat brezentə elə bərkidilməlidir ki, ventilyasiya deşiklərini gömrük xidməti əməkdaşlarının yoxlamasını çətinləşdirməsin. Qoruyucu tərtibatın brezentə bərkidilmə yeri ventilyasiya deşiyi ekranından ən azı 5 sm məsafədə olmalıdır.
(ECE/TRANS/17/Amend.5, 1 avqust 1984-cü ildə qüvvəyə minib)

2.2.1 (c)-1 izahat yazısına şərhlər

Qoruyucu quruluşun nümunəsi

Yük bölmələrində ventilyasiya dəşikləri

Hərçənd ki. ventilyasiya dəşiklərinin ölçüsü prinsipə 400 mm-dən çox olmamalıdır, gömrük orqanı, ona ventilyasiya dəşiklərinin ölçüsü 400 mm-dən böyük olan nəqliyyat vasitəsi təqdim edildikdə, belə nəqliyyat vasitəsini digər bütün tələblərin ödənilməsi şərti ilə daşımaya buraxa bilər.

(TRANS GE.30/14, bənd 102; TRANS/WP.30/143, 36 və 37-ci bəndlər; TRANS/WP.30/AC.2/31, 3-cü qoşma)

2-ci maddənin 1 (c) bəndinə izahat yazısı

2.2.1 (c)-2 Drenaj dəşikləri

- a) Onların maksimal ölçüsü prinsipə 35 mm-dən çox olmamalıdır;
- b) Yük bölməsinə birbaşa müdaxilə imkanı yaradan dəşiklər ventilyasiya dəşikləri üçün 2.2.1 (c)-1 izahat yazısının b) alt bəndində müəyyən olunmuş quruluşlarla təchiz olunmalıdır;
- c) Drenaj dəşikləri yük bölməsinə birbaşa müdaxilə imkanı vermədiyi hallarda, dəşiklər yük bölməsinin daxilindən asan əlçatan, etibarlı deflektorlar sistemi ilə təchiz olunması şərti ilə bu yazının b) alt bəndində göstərilmiş tərtibatlar tələb olunmur.

2. Bu Qaydaların 1-ci maddəsinin c) alt bəndinin müddəalarına baxmayaraq, yük bölməsinin praktiki mülahizələrə görə içiboş həcmələri olan (məsələn, ikiqat divarın tərkib hissələri arasındakı) tərkib elementlərinin olmasına icazə verilir. Bu həcmələri yüklərin gizlədilməsi məqsədi ilə istifadə etmək mümkün olmasın deyər:

- i) **daxili örtük yük bölməsinin onun bütün hündürlüyü boyu döşəmədən tavana qədər örtüyü hallarda və ya örtük və xarici divar arasındakı həcm tam bağlandığı hallarda daxili örtüyün elə şəkildə bərkidilməsini təmin etmək lazımdır ki, onu görünən izlər buraxmadan çıxarmaq və yerinə qoymaq mümkün olmasın; və**

- ii) örtük yük bölməsini onun bütün hündürlüyü boyu örtmədiyi və örtüklə xarici divar arasındakı boşluq tam bağlanmadığı hallarda və yük bölməsinin konstruksiyasında içiboş həcmələr olduğu bütün başqa hallarda göstərilmiş həcmələri sayını minimuma qədər məhdudlaşdırmaq və bu həcmələrin gömrük nəzarəti üçün asan əlçatan olmasını təmin etmək lazımdır.

2-ci maddənin 2-ci bəndinə şərh

İçiboş strukturkomponentlərinin aradan qaldırılması

Yük bölmələrinin içiboş tirlər kimi, içiboş struktur komponentlərinin sayı yeni yük bölmələrinin konstruksiyalarında minimuma qədər məhdudlaşdırılmalıdır və imkan daxilində açıq profilli tirlərin istifadəsi ilə onlar tədricən aradan qaldırılmalıdır. Konstruktiv səbəblərdən yük bölmələrində içiboş struktur komponentləri olarsa gömrük orqanlarının belə içi boş komponentlərin yoxlanmasını asanlaşdırmaq üçün nəzərdə tutulmuş dəşiklərin istifadə edilməsi buraxıla bilər. Belə baxış dəşiklərinin olması barədə qeyd avtonəqliyyat vasitələrinin buraxılış haqqında şəhadətnaməsinin 12-ci bəndində göstərilir (Konvensiyaya 4-cü qoşma).

(TRANS.WP.30/135, 63-65-ci bəndlər; TRANS/WP.30/137, 65-67-ci bəndlər; TRANS/WP.30/AC.2/27, 3-cü qoşma; TRANS/WP.30/151, 33-36-cı bəndlər)

3. Pəncərələr kifayət qədər möhkəm materiallardan hazırlanarsa və görünən izlər buraxmadan bayırdan çıxarıla və yenidən yerinə quraşdırıla bilməzlərsə, onların quruluşu buraxıla bilər. Şüşələrin quraşdırılması da buraxıla bilər, lakin təhlükəsiz şüşə əvəzinə başqa şüşə istifadə olunursa, pəncərələr bayırdan çıxarılması mümkün olmayan möhkəm bərkidilmiş metal şəkəklə ilə təchiz olunur: şəkəkdə oyuqların ölçüsü 10 mm-dən böyük olmamalıdır.

(ECE/TRANS/17/Amend.7, 1 avqust 1986-cı ildə qüvvəyə minib)

2-ci maddənin 3 bəndinə izahat yazısı

2.2.3 Təhlükəsiz şüşə

Nəqliyyat vasitəsinin normal istismar şəraitində adətən rast gəlinən istənilən amilin təsirindən şüşənin dağılma təhlükəsi yoxdursa, o təhlükəsiz sayılır. Belə şüşəyə bu şüşənin təhlükəsiz olduğunu göstərən markalama vurulmalıdır.

(ECE/TRANS/17/Amend.7, 1 avqust 1986-cı ildə qüvvəyə minib)

4. Yağlama, xidmət, qum qabının doldurulması kimi texniki məqsədlər üçün döşəmədə açılan dəşiklərə, yalnız onlar yük bölməsinə bayırdan müdaxilə mümkün olmadığı təmin edən qapaqla təchiz olunduğu halda icazə verilir.

2-ci maddənin 4-cü bəndinə şərh

Texniki məqsədlər üçün nəzərdə tutulan dəşiklərin qorunması

Yük bölməsinə bayırdan müdaxiləni çətinləşdirən qoruyucu quruluşlar yük bölməsinin daxilində yerləşirsə, avtonəqliyyat vasitələrinin döşəmələrindəki dəşiklərin qapaqları lazımi qədər qorunan hesab olunur.

(TRANS/GE.30/AC.2/14, 35-39-cu bəndlər)

Maddə 3**Brezentlə örtülən nəqliyyat vasitələri**

1. Bu Qaydaların 1-ci və 2-ci maddələrinin müddəaları brezentlə örtülən nəqliyyat vasitələrinə onların tətbiq oluna biləcəyi dərəcədə şamil edilir. Bundan başqa, bu nəqliyyat vasitələri bu maddənin müddələrinə cavab verməlidir.

2. Brezent, ya möhkəm qalın kətdandan və ya plastik kütlə ilə örtülmüş, ya da rezinləşmiş uzanmayan, kifayət qədər möhkəm parçadan hazırlanmalıdır. Brezent yararlı vəziyyətdə olmalıdır və elə hazırlanmalıdır ki, bağlama tərtibatı bərkidildikdə görünən izlər buraxmadan yük bölməsinə müdaxilə etmək mümkün olmasın.

3. Brezent bir neçə hissədən təşkil olunubsa, bu hissələrin qıraqları biri o birinin içinə qatlanmalıdır və bir-birindən heç olmasa 15 mm aralı olan iki tikişlə sırımmalıdır. Bu tikişlər hazırki Qaydalara əlavə olunmuş şək.1-də göstərildiyi kimi yerinə yetirilməlidir: lakin brezentin bəzi hissələrində (məsələn, açılıb-bağlanan ətəklərdə və qüvvətləndirilmiş künclərdə) zolaqları göstərilmiş üsulla birləşdirmək mümkün deyilsə, brezentin yuxarı hissəsinin qırağını qatlamaq və zolaqları bu Qaydlara əlavə olunmuş şək.2 və ya 2a)-da göstərildiyi kimi tikmək kifayətdir. Tikişlərdən biri yalnız daxildən görünməlidir və bu tikiş üçün istifadə olunan sapın rəngi brezentin öz rəngindən və həmçinin digər tikiş üçün istifadə olunan sapın rəngindən aydın seçilməlidir. Bütün tikişlər maşınla sırımmalıdır.

3-cü maddənin 3-cü bəndinə izahat yazısı

2.3.3 Bir neçə hissədən ibarət olan brezent

- a) Bir brezentə təşkil edən ayrı-ayrı hissələr 2-ci qoşmanın 3-cü maddəsinin 2-ci bəndinin müddəalarını təmin edən müxtəlif materiallardan hazırlana bilər.
- b) Brezentə hazırladıqda, təhlükəsizliyi kifayət dərəcədə təmin edən, hissələrin istənilən yerləşdirilməsi buraxıla bilər, o şərtlə ki, hissələr 2-ci qoşmanın 3-cü maddəsinin tələblərinə uyğun birləşdirilir.

4. Əgər brezent plastik kütlə ilə örtülmüş bir neçə hissədən ibarətdirsə, bu hissələr bu Qaydalara əlavə olunmuş şək.3-ə uyğun olaraq lehimləmə ilə də birləşdirilə bilər. Hər bir hissənin qırağı o biri hissənin qırağını ən azı 15 mm örtməlidir. Hissələrin birləşdirilməsi bütün en üzrə təmin edilməlidir. Birləşmənin xarici qırağı həmin lehimləmə üsulu ilə qoyulan, eni ən azı 7 mm olan plastik kütlədən zolaqla örtülməlidir. Bu zolaqa, həmçinin onun hər tərəfinə, eni ən azı 3 mm olmaqla, eyni şəkilli aydın relyef ştaplanmalıdır. Lehimləmə elə şəkildə yerinə yetirilməlidir ki, hissələri görünən izlər buraxmadan ayırmaq və yenidən birləşdirmək mümkün olmasın.

3-cü maddənin 4-cü bəndinə şərhlər

Plastik kütlədən zolaq

*Plastik kütlədən zolağın mövcud olmasının məcburiliyi tələbi çox əhəmiyyətlidir və müvafiq olaraq onu nəzərə almamaq olmaz.
(TRANS/GE.30/17, 99-cu bənd)*

Brezentin qıraqlarının bir-birinin üstünə salmaqla birləşdirilməsi

*Brezentin qıraqlarının bir-birinin üstünə salmaqla 15 mm-dən az olmayan birləşməsinin gömrük təhlükəsizliyi məqsədilə kifayət etməsinə baxmayaraq, zəruriliyi brezentin hansı materialdan hazırlanmasından və onun lehimləmə metodundan asılı olan texniki şərtlərlə müəyyən oluna bilən, tikiş xətləri eninin 20 mm və daha çox olmasına icazə verilir.
(TRANS/WP.30/162, 64 və 65-ci bəndlər; TRANS/WP.30/AC.2/37, 6-cı qoşma)*

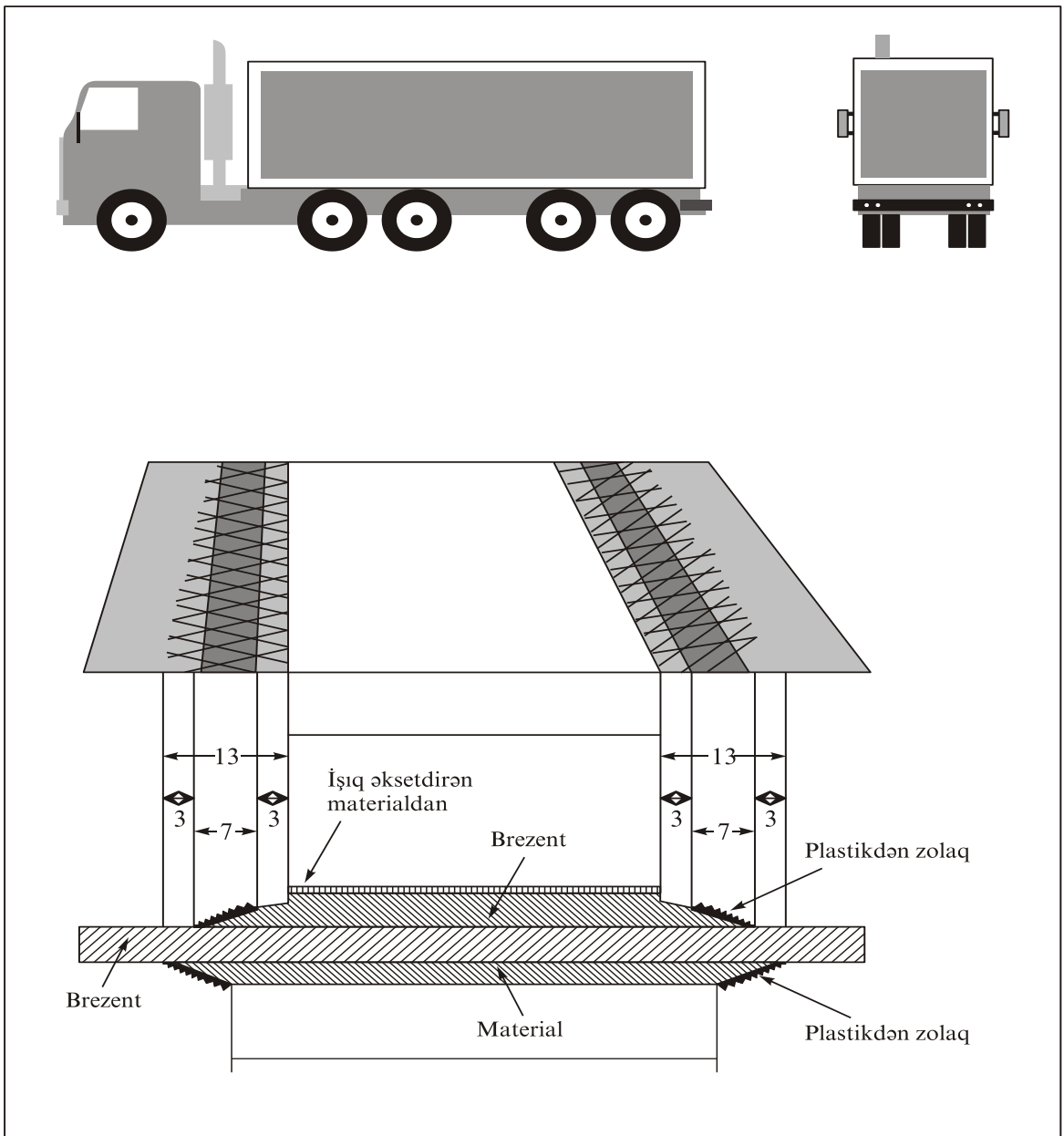
Brezent hissələrinin lehimlənmə metodları

*Gömrük nöqtəyi-nəzərdən təhlükəsiz hesab edilən lehimləmə metodlarına, əgər onlar Konvensiyanın 2-ci qoşmasının müddəalarına uyğun tətbiq olunursa, brezentin lehimlənməsi yüksək temperaturda yerinə yetirilirsə «istiliklə lehimləmə metodu» və brezentin lehimlənməsi yüksək tezlik və təzyiğin köməyi ilə yerinə yetirilirsə «yüksək tezlikli lehimləmə metodu», aid edilir.
(TRANS/WP.30/162, 64 və 65-ci bəndlər; TRANS/WP.30/AC.2/37, 6-cı qoşma)*

5. Yamama bu Qaydalara əlavə olunmuş şəkil 4-də göstərilən üsulla yerinə yetirilir; tikilən qıraqlar biri o birinin içinə qatılmalı və bir-birindən heç olmasa 15 mm aralı olan iki aydın görünən tikişlə birləşdirilməlidir; daxildən görünən sapın rəngi, bayırdan görünən sapın rəngindən və brezentin öz rəngindən fərqlənməlidir; bütün tikişlər maşınla sınınmalıdır. O hallarda ki, qıraqları zədələnmiş brezent, zədələnmiş hissənin yamaqla əvəz olunması yolu ilə təmir edilirsə, tikiş həmçinin bu maddənin 3-cü bəndinin müddəalarına və bu Qaydalara əlavə olunmuş 1-ci şəklə uyğun sınına bilər. Plastik kütlə ilə örtülmüş parça, brezentin yamanması da bu maddənin 4-cü bəndində təsvir olunmuş metoda uyğun aparıla bilər, lakin bu halda zolaq brezentin hər iki tərəfindən, yamaq isə daxildən qoyulmalıdır.

3-cü maddənin 5-ci bəndinə şərtlər
İşıq əksətdirən materialdan olan zolaqlar

Çıxarıla bilən və brezentin strukturunu örtən işıq əksətdirən materialdan olan zolaqlar, əgər plastik kütlə ilə örtülmüş parçadan ibarət olan brezentə tam lehimlənilərsə və Konvensiyaya 2-ci qoşmanın 3-cü maddəsinin 5-ci bəndinin tələblərinə uyğun bərkidilərsə, buraxıla bilər.
(TRANS/WP.30/151, 40-cı bənd)

Plastik kütlə ilə örtülmüş parça brezentin təmiri

*Belə brezentin təmiri üçün aşağıdakı üsuldan istifadə edilməsinə icazə verilir. Yamağın bişirilərək yapışdırılması üçün temperatur və təzyiqin təsiri ilə əridilmiş vinildən istifadə olunur. Plastik sıxılmış materialdan zolaq brezentin hər iki tərəfindən yamağın qıraqlarına qoyulur.
(TRANS/GE.30/6, 40-cı bənd; TRANS/GE/GRCC/4, 33-cü bənd)*

6. Brezent nəqliyyat vasitəsinə bu Qaydaların 1 a) və b) maddələrində izah edilmiş şərtlərə dəqiq uyğun olmaqla bərkidilməlidir. Aşağıdakı bərkitmə növlərinin tətbiqi nəzərdə tutulur:

- a) Brezent aşağıdakıların köməyi ilə bərkidilə bilər:**
- i) nəqliyyat vasitəsinə bərkidilən metal halqalarla,**
 - ii) brezentin qıraqları üzrə dəşiklərlə,**
 - iii) brezentin üstündəki halqalardan keçən və bütün uzunluq boyu bayır tərəfdən görünən ip və ya troslla.**

Nəqliyyat vasitəsinin konstruksiya sistemi özü-özlüyündə yük bölməsinə müdaxilənin qarşısını aldığı hallar istisna olmaqla, brezent nəqliyyat vasitəsinin sərt hissəsini bərkidici halqaların mərkəzindən ölçülməklə ən azı 250 mm enində örtməlidir.

3-cü maddənin 6 a) bəndinə izahat yazıları

2.3.6 a)-1 Sürüşən halqalarla təchiz olunmuş nəqliyyat vasitələri

Nəqliyyat vasitələrinə bərkidilmiş metal ştanqlar üzərində sürüşən, brezentə bərkitmək üçün metal halqalar bu bəndin məqsədlərinə görə (6-cı qoşma şəkl.2-yə bax) buraxıla bilər, əgər:

- a) ştanqlar nəqliyyat vasitəsinə maksimum 60 mm-dən bir aralıqla elə bərkidilir ki, onları görünən izlər buraxmadan çıxarmaq və yenidən yerinə qoymaq mümkün olmasın;**
- b) halqalar ikiqat olarsa və ya mərkəzi milləri olarsa və qaynaq tətbiq olunmadan bütöv hazırlanarsa;**

- c) nəqliyyat vasitəsinə brezent, bu Konvensiyanın 2-ci qoşmasının 1-ci maddəsinin a) alt bəndində göstərilmiş tələblərə ciddi uyğun olaraq bərkidilir.

2.3.6 a)-2 Dönmə halqaları quraşdırılmış nəqliyyat vasitələri

Hər biri nəqliyyat vasitəsinə bərkidilmiş metal bərkitmə sancağında fırlanan, metal dönmə halqaları, bu bəndin məqsədləri üçün (6-cı qoşmada şəkl. 2a-ya bax) aşağıdakı şərtlərlə buraxıla bilər:

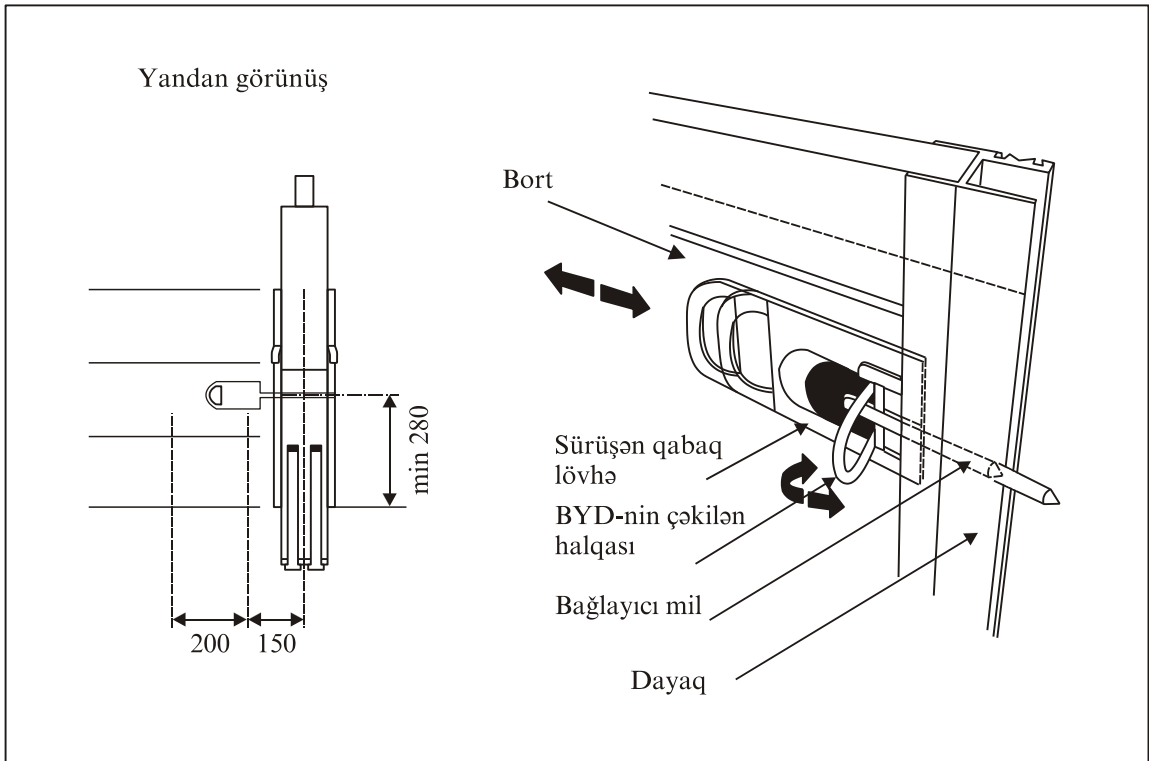
- a) hər bir sancaq nəqliyyat vasitəsinə elə bərkidilir ki, aşkar izlər buraxmadan onu çıxarmaq və yenidən yerinə qoymaq mümkün deyil; və
- b) hər bir sancağın altında yerləşən yay günbəz formalı metal örtüklə tam bağlıdır.

(ECE/TRANS/17/Amend.4, 1 oktyabr 1982-ci ildə qüvvəyə minib)

3-cü maddənin 6 a) bəndinə şərhlər

Bağlayıcı milin konstruksiyasının nümunəsi

Aşağıda təsvir olunmuş quruluş, 2-ci qoşmanın 1-ci maddəsinin a) bəndinin və 2-ci qoşmanın 3-cü maddəsinin 6 a) və 8-ci bəndlərinin tələblərinə cavab verir.

Təsvir

Quruluş bortda adi tipli BYD halqası vəziyyətində olduğu kimi quraşdırılmalıdır; bu halda quruluşun BYD halqası dayağın orta xəttindən 150 mm – dən çox olmayan məsafədə yerləşəcək. Quruluş borta adi BYD halqaları kimi, iki pərçimlə bərkidiləcək. O, üç metal hissədən: lövhə-özül, hərəkətli BYD halqası və bağlayıcı mil də daxil olmaqla sürüşən qabaq lövhədən ibarətdir. Qabaq lövhə bağlı vəziyyətdə olduqda, bağlayıcı mil dayaqdakı deşikdən keçərək kuzovun bortunu ona sıxır. Lakin, bağlayıcı mil dayağa 20 mm-dən az daxil olmamalıdır. Eyni zamanda BYD halqası avtomatik çəkilir. Çəkilmə vəziyyətdə, yəni bərkitmə trosu brezentin üstündəki halqadan keçdiyi zaman, sürüşən qabaq lövhə bağlanır və elə bərkidilir ki, onu geri açıq vəziyyətə çəkmək mümkün olmur. (TRANS/WP.30/125, 40-cı bənd; TRANS/WP.30/127, 46 və 47-ci bəndlər; TRANS/WP.30/AC.2/23, 3-cü qoşma)

Deşiklərin forması

Brezentdə deşiklər oval və ya dairə formasında ola bilər, ancaq halqalar nəqliyyat vasitəsinin müvafiq hissələrindən lazım olandan çox kənara çıxmamalıdır. Gömrük orqanının vəzifəli şəxsi nəqliyyat vasitəsinə möhürləri və plombları vurmazdan əvvəl brezentin lazımı şəkildə bərkidilməsinə əmin olmaq üçün birləşdirici ipin bərkidilməsini yoxlamalıdır. (TRANS/GE.30/57, 35-ci bənd)

Brezentin nəqliyyat vasitəsinə bərkidilməsi üçün metal halqanın nümunəsi

Bortları bağlama mexanizmləri olan və onları saxlayan, qaynaqlı metal dayaqlarda, bir metal qatlanan BYD halqası quraşdırılır. BYD halqası dayağın bayır tərəfindəki böyük olmayan deşikdən əl ilə çəkilə bilər. BYD halqası yayın təsiri ilə çəkilmə və ya buraxılmış vəziyyətdə olur. O aşağıdakı kimi işləyir.

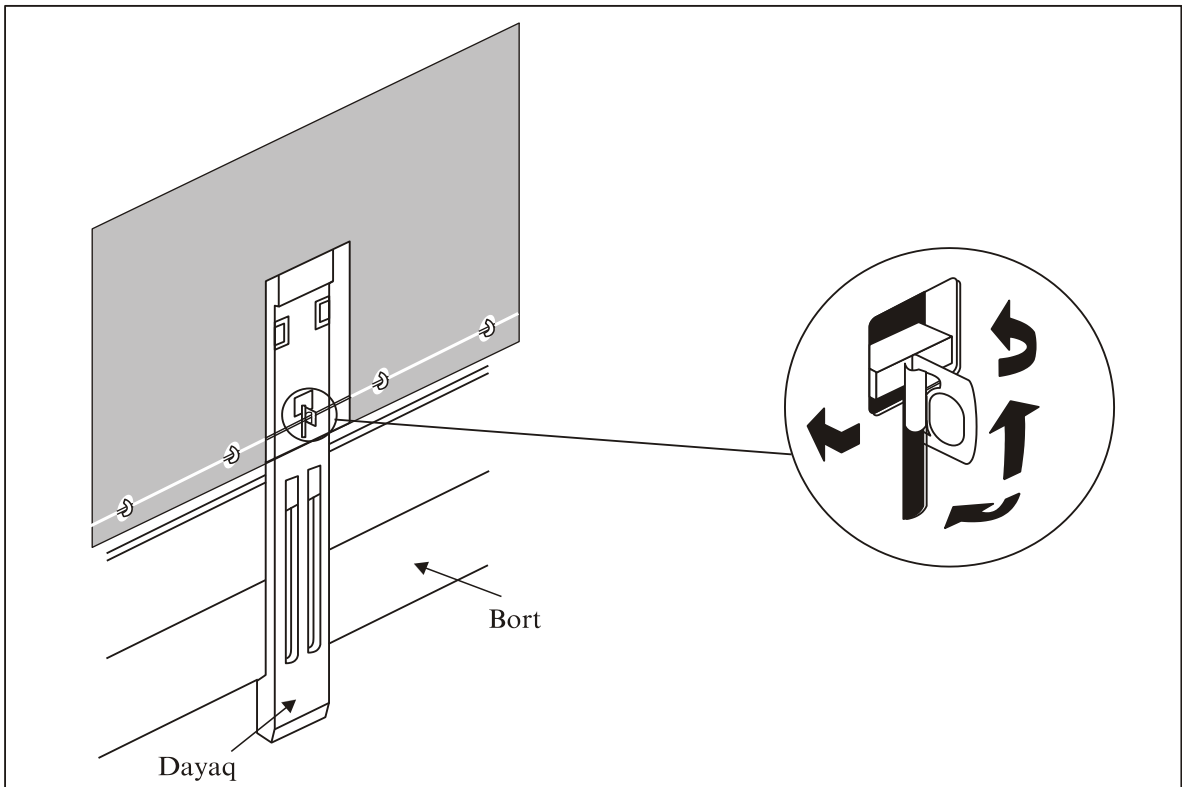
Bortun bağlanması üçün nəzərdə tutulmuş hər bir milə, BYD halqası çəkilməmiş vəziyyətdə olduqda, bağlayıcı millərin şaquli yerdəyişməsinə məhdudlaşdırıcı və bortların açılmasına imkan verməyən metal məhdudlaşdırıcı qaynaq olunmuşdur. Eyni zamanda bu metal məhdudlaşdırıcıların konfigurasiyası və yerləşməsi, bort qıfılları açılmış olduqda da BYD halqasının açılmasına imkan vermir.

Bu o deməkdir ki, halqa, ondan birləşdirici ip keçirilmiş bağlı vəziyyətdə, bortun dayaqalara bərkidilməsini və həm də dayaqaların yük bölməsinin döşəməsinə bərkidilməsini təmin edir.

Bundan başqa bortun bağlayıcı millərindən birinə qaynaq olunmuş, yuxarı dayağın bağlayıcı mili bortların bərkidilməsilə eyni zamanda banın bərkidilməsini təmin edir.

*BYD halqası nə qədər ki çəkilməmiş vəziyyətdədir, bortu və ya damu açmaq üçün, dayağı tamamilə dağıtmaq zəruridir.
(TRANS/GE.30/AC.2/12, 15-ci bənd; TRANS/GE.30/35, 109-cu bənd və 2-ci qoşma; TRANS/GE.30/GRCC/11, 27-29-cu bəndlər; aşağıdakı şəklə bax)*

Örtüyə metal halqaların bərkidilmə nümunəsi

- b) Brezentin kənarlarının nəqliyyat vasitəsinə kip bərkidilməsinin təmin edilməsi zəruridirsə, birləşmə möhkəm detallarla yerinə yetirilməli və arasıkəsilməz olmalıdır.

3-cü maddənin 6 b) bəndinə izahat yazısı

- 2.3.6 b) Brezentin kip bərkidilməsi

Brezentin bir və ya bir neçə qırağı nəqliyyat vasitəsinin kuzovuna kip bərkidildiyi hallarda, brezent bu qoşmanın 2.2.1 a) yazısının a) alt bəndinin tələblərinə cavab verən bərkitmə detalları ilə nəqliyyat vasitəsinin kuzovuna bərkidilən metal və ya başqa müvafiq materialdan olan lentlə çəkilib saxlanmalıdır.

3-cü maddənin 6 b) bəndinə şərh

*6-cı qoşmada, şəkl. 4-də göstərilmiş bərkitmə detali 2-ci qoşmanın 3-cü maddəsinin 6 a) və 6 b) alt bəndlərinin tələblərinə cavab verir.
(TRANS/GE.30/55, 41-ci bənd)*

- c) Brezentin bərkidilmə sistemi istifadə olunduqda, o bağlı vəziyyətdə brezenti yük bölməsinin bayır hissəsinə kip sıxmalıdır (nümunə kimi şəkl. 6-ya bax).
(EGE/TRANS/17/Amend.7, 1 avqust 1986-cı ildə qüvvəyə minib)

7. Brezent müvafiq konstruksiyaya (dayaqlar, yan tərəflər, tağlar, eninə tirlər və b.) söykənməlidir.

3-cü maddənin 7-ci bəndinə şərh

Brezenti saxlayan dayaqlar

Brezenti saxlayan qövslər bəzən içi boş olur və yüklərin gizlədilməsi üçün istifadə edilə bilər. Lakin nəqliyyat vasitəsinin bir çox başqa hissələrində olduğu kimi onları həmişə yoxlamaq olar. Bu şərtlərlə içi boş qövlərdən istifadəyə icazə verilir.

*(TRANS/GE.30/14, 90-cı bənd; TRANS/GE.30/12, 100 və 101-ci bəndlər;
TRANS/GE.30/6, 41-ci bənd)*

8. Halqalar arası məsafələr və deşiklər arası məsafələr 200 mm-dən çox olmamalıdır. Əgər nəqliyyat vasitəsinin və brezentin konstruksiyası yük bölməsinə müdaxiləni tamamilə istisna edirsə, halqalar və deşiklər arası bu məsafələr böyük ola bilər, lakin dayağın istənilən tərəfindən 300 mm-i aşmamalıdır. Deşiklər sərt olmalıdır. (EGE/TRANS/17/Amend.1, 1 avqust 1979-cu ildə qüvvəyə minib)

3-cü maddənin 8-ci bəndinə izahat yazısı

2.3.8 Halqalar və deşiklər arası məsafələr

Əgər halqalar bortda "batıblarsa" və deşiklər oval formasında olub və o qədər kiçikdir ki, halqalara araboşluğu olmadan geydirilə bilirsə, dayaqların üstündə məsafənin 200 mm-dən çox olmasına yol verilir, ancaq bu 300 mm-dən çox olmamalıdır. (EGE/TRANS/17/Amend.1, 1 avqust 1979-cu ildə qüvvəyə minib)

9. Aşağıdakı bərkidilmə növləri tətbiq edilməlidir:

- a) diametri 3 mm-dən az olmayan polad tros; və ya
- b) uzanmayan şəffaf plastik örtüyə salınmış, diametri 8 mm-dən az olmayan, çətin lifindən və ya sizaldan hazırlanmış ip; və ya
- c) spiralvari burulmuş polad örtüyün daxilində lif-optik sap dəstələrindən ibarət olub, şəffaf uzanmayan plastik kütlədən örtüyə salınmış tros; və ya
- d) diametri (şəffaf qabıq nəzərə alınmadan, əgər beləsi varsa) 3 mm-dən az olmayan, özəyi tam örtən, polad məftildən ən azı dörd strenq ilə əhatə olunmuş tekstil kordu olan tros.

Bu maddənin 9 a) və ya d) bəndlərinə uyğun olan trosalar plastik kütlədən olub şəffaf uzanmayan örtüyə salına bilər.

Brezent çərçivə örtüyünə bu maddənin 6 a) bəndinin tələblərinə cavab verən, hər hansı konstruksiyaya bərkidilməli olduğu hallarda, bərkidici kimi kəmərlər istifadə oluna bilər (belə konstruksiyaya nümunə bu qoşmada şəkl. 7-də verilmişdir). Kəmərin özü materialı, ölçüləri və formasına görə 11 a) iii) bəndinin təlimatlarına cavab verməlidir.

**(EGE/TRANS/17/Amend.11, 1 avqust 1989-cu ildə qüvvəyə minib;
EGE/TRANS/17/Amend.17, 1 oktyabr 1994-cü ildə qüvvəyə minib;
EGE/TRANS/17/Amend.25, 1 oktyabr 2005-ci ildə qüvvəyə minib)**

3-cü maddənin 9-cu bəndinə izahat yazısı

2.3.9 Çıxarılıb
(EGE/TRANS/17/Amend.25, 1 oktyabr 2005-ci ildə qüvvəyə minib)

2.3.9 izahat yazısına şərhlər*Neylon troslar*

Plastik örtüklü neylon troslar, 2-ci qoşmanın 3-cü maddəsinin 9-cu bəndinin və həm də yuxarıda verilmiş izahat yazılarının tələblərinə cavab vermədiyindən, onların istifadəsi qadağandır.

*(TRANS/GE.30/AC.2/12, 16-cı bənd;
TRANS/GE.30/GRCC/11, 30-33-cü bəndlər)*

Bərkitmə ipi

Brezenti nəqliyyat vasitəsinin çərçivəsinə bərkitmək lazım olan halda, kəmərlərinə, iki hissədən ibarət olan ip istifadə oluna bilər.

(TRANS/WP.30/125, 33-cü bənd)

10. Hər bir tros və ya ip bir hissədən ibarət olmaqla hər iki sonunda metal ucluqlar olmalıdır. Hər bir metal ucluqdan gömrük möhürləri və plombları üçün kəndir və ya lentin keçirilmə imkanı təmin edilməlidir. Bu maddənin 9 a), b) və d) bəndinin müddəalarına uyğun olaraq trosların hər bir ucluğunun bərkidilməsi üçün tərtibatda, tros və ya ipdən keçən və ondan gömrük möhürləri və plombları üçün kəndir və ya lent keçirilə bilən içiboş pərçim olmalıdır. Tros və ya ip içiboş pərçimin hər iki tərəfindən görünən olmalıdır ki, onların həqiqətən bir hissədən ibarət olmasına əmin olmaq mümkün olsun (bu Qaydalara əlavə olunan şəkl. 5-ə bax).

(EGE/TRANS/17/Amend.25, 1 oktyabr 2005-ci ildə qüvvəyə minib)

11. Brezəntdə yüklərin yüklənməsi və boşaldılması üçün istifadə edilən pəncərələr olan yerlərdə brezentin hər iki ətəyi birlikdə birləşdirilir. Bunun üçün aşağıdakı sistem istifadə oluna bilər:

a) brezentin hər iki qırağı müvafiq şəkildə bir-birini örtməlidir. Onlar həm də aşağıdakıların köməyiylə bərkidilməlidir:

i) bu maddənin 3 və 4-cü bəndlərinə uyğun olaraq tikilmiş və ya bişirilib lehimlənmiş qaynaq edilmiş açılıb-bükülən ətəyin;

- ii) bu maddənin 8-ci bəndinin şərtlərinə cavab verən halqaların və deşiklərin; halqalar metaldan hazırlanmalıdır; və
- iii) müvafiq uzanmayan materialın bütöv hissəsindən hazırlanmış, eni 20 mm-dən və qalınlığı 3 mm-dən az olmayan, halqadan keçərək brezentin hər iki qırağını və açılıb-bükülən ətəyi birləşdirən kəmərlə; kəmər brezentin daxili tərəfindən bərkidilir və kəmərdə olmalıdır, ya:

bu maddənin 9-cü bəndində qeyd olunmuş, tros və ya ipi keçirmək üçün deşik, yaxud

bu maddənin 6-cı bəndində qeyd olunmuş metal halqaya bağlana bilən və bu maddənin 9-cu bəndində qeyd olunan tros və ya iplə bərkidilən deşik.

Əgər xüsusi quruluş, məsələn yük bölməsinə görünən izlər buraxmadan müdaxiləyə maneə yaradan qoruyucu arakəsmə varsa, açılıb-bükülən ətək tələb olunmur. Sürüşən döşəməli nəqliyyat vasitələri üçün də açılıb-bükülən ətək tələb olunmur.

(EGE/TRANS/17/Amend.14, 1 avqust 1992-ci ildə qüvvəyə minib;
EGE/TRANS/17/Amend.20 və Add.1, 12 iyun 2001-ci ildə qüvvəyə minib)

3-cü maddənin 11 a) bəndinə izahat yazıları

2.3.11 a)-1 Brezentin açılıb-bükülən tarımlayıcı ətəkləri

Bir çox nəqliyyat vasitələrində brezent, bayırdan nəqliyyat vasitəsinin yan tərəfi boyunca keçən, deşikləri olan üfqi açılıb-bükülən ətəklə təchiz olunub. Tarımlayıcı ətək adlanan belə açılıb-bükülən ətəklər, trosların və ya oxşar quruluşların köməyi ilə brezentin tarımlanması üçün istifadə olunur. Bu ətəklər nəqliyyat vasitəsində daşınan yüklərə icazəsiz müdaxiləyə imkan verə biləcək, brezentdə açılmış üfqi kəsiklərin örtülməsi üçün istifadə olunub. Ona görə də bu tipli açılıb-bükülən ətəklərin istifadəsinə icazə verilməməsi tövsiyə edilir. Onların yerinə məsələn aşağıdakı quruluşlar istifadə oluna bilər:

- a) örtüyün daxili tərəfindən bərkidilən, analogi konstruksiyalı tarımlayıcı açılıb-bükülən ətəklər; və ya

- b) brezentin bayır tərəfindən bərkidilən və bir-birindən brezentin müvafiq tarımlığını təmin edən məsafədə yerləşən, hər birində bir deşik olmaqla böyük olmayan ayrı-ayrı açılıb-bükülən ətəklər.

Bəzi hallarda, alternativ kimi brezentdə tarımlayıcı ətəklərdən istifadədən imtina etmək olar.

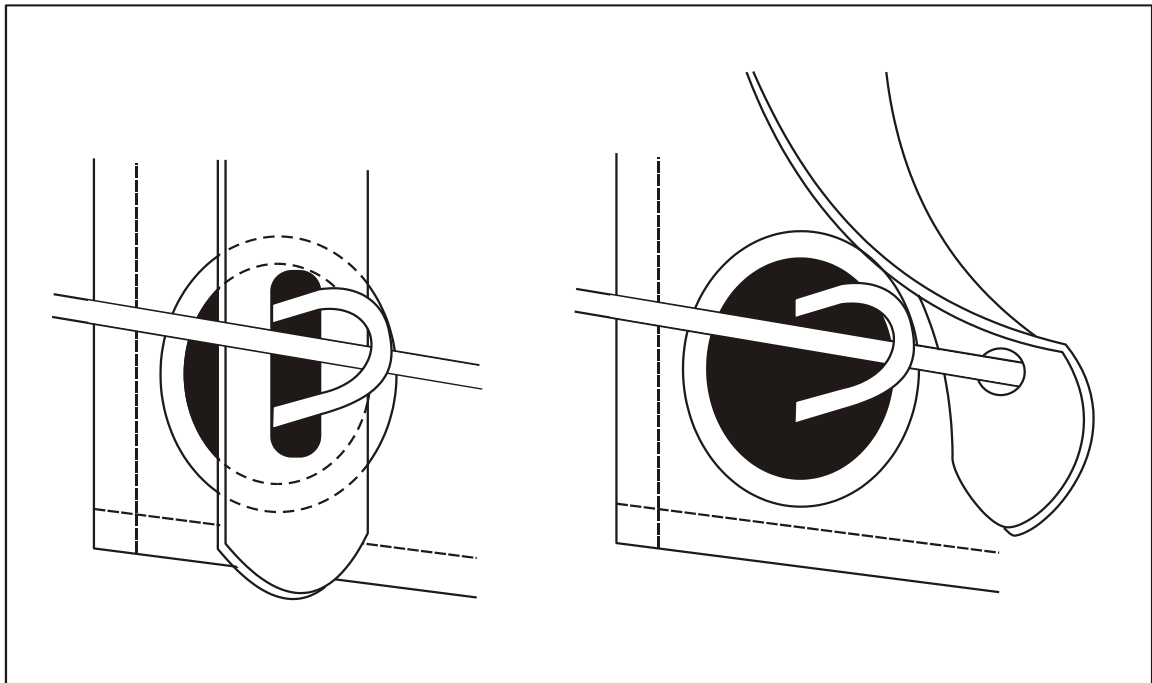
2.3.11 a)-2 Kəmərələr

Kəmərələrin hazırlanması üçün aşağıdakı materiallar tətbiq oluna bilər:

- a) gön;
- b) zədələndəndən sonra görünməyən izlər buraxmadan bişirib birləşdirmək və ya bərpa etmək mümkün olmamaq şərtlə, plastiklə örtülmüş və ya rezinləşdirilmiş parçalar da daxil olmaqla uzanmayan tekstil materiallar. Bundan başqa kəmərələrin örtüyü üçün istifadə olunan plastik kütlə şəffaf və hamar səthli olmalıdır.

2.3.11 a)-2 izahat yazısına şəhlər

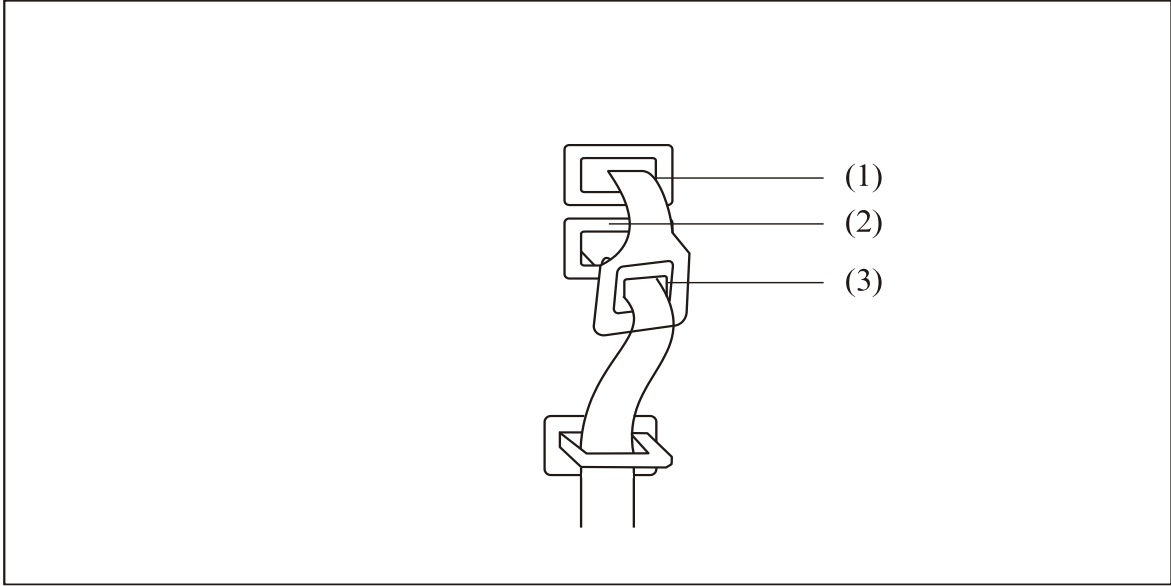
Örtüyün bərkidilməsi üçün kəmərələrin nümunəsi

*İnzibati komitə hesab edir ki, kəmərdəki deşiklər möhkəmləndirilməlidir.
(TRANS/GE.30/AC.2/21, 16-cı bənd)*

Kəmərlərin bərkidilməsi

Aşağıda təsvir olunmuş quruluş 2-ci qoşmanın 3-cü maddəsinin 11 a) iii) bəndinin tələblərinə cavab verir.

Təsvir

Kəmərlər, brezəntdə yükləmə və boşaltma üçün istifadə olunan pəncərə olan yerdə, yuxarı deşikdən (1) keçməli, yük bölməsindən aşağı deşikdən (2) çıxmalı və sonra kəmərin sonundakı yüksək möhkəmlikli deşikdən (3) keçib çıxmalıdır.

*(TRANS/WP.30/123, 3-cü qoşma və 45-47-ci bəndlər;
TRANS/WP.30/AC.2/23, 3-cü qoşma)*

- 2.3.11 a)-3 Bu qoşmada şəkl.3-də göstərilmiş quruluş 2-ci qoşmanın 3-cü maddəsinin 11 a) bəndinin sonuncu abzasının tələblərinə cavab verir. O, həmçinin 2-ci qoşmanın 3-cü maddəsinin 6 a) və 6 b) bəndlərinin tələblərinə də cavab verir.

(EGE/TRANS/17/Amend.15, 1 avqust 1994-cü ildə qüvvəyə minib;
EGE/TRANS/17/Amend.17, 1 oktyabr 1994-cü ildə qüvvəyə minib)

- b) Brezentdəki pəncərələri bağlayan xüsusi sistem, yük bölməsi bağlandıqdan və möhürləndikdən sonra brezentin kənarlarının kip bağlanmasını təmin edir. Sistemdə, bu maddənin 6-cı bəndində qeyd olunan metal halqanın keçə biləcəyi və bu maddənin 9-cu bəndində qeyd olunan tros və ya iplə bərkidilə biləcək deşik var. Belə sistem bu qoşmada şəkl. 8-də verilmişdir.
(EGE/TRANS/17/Amend.14, 1 avqust 1992-ci ildə qüvvəyə minib)

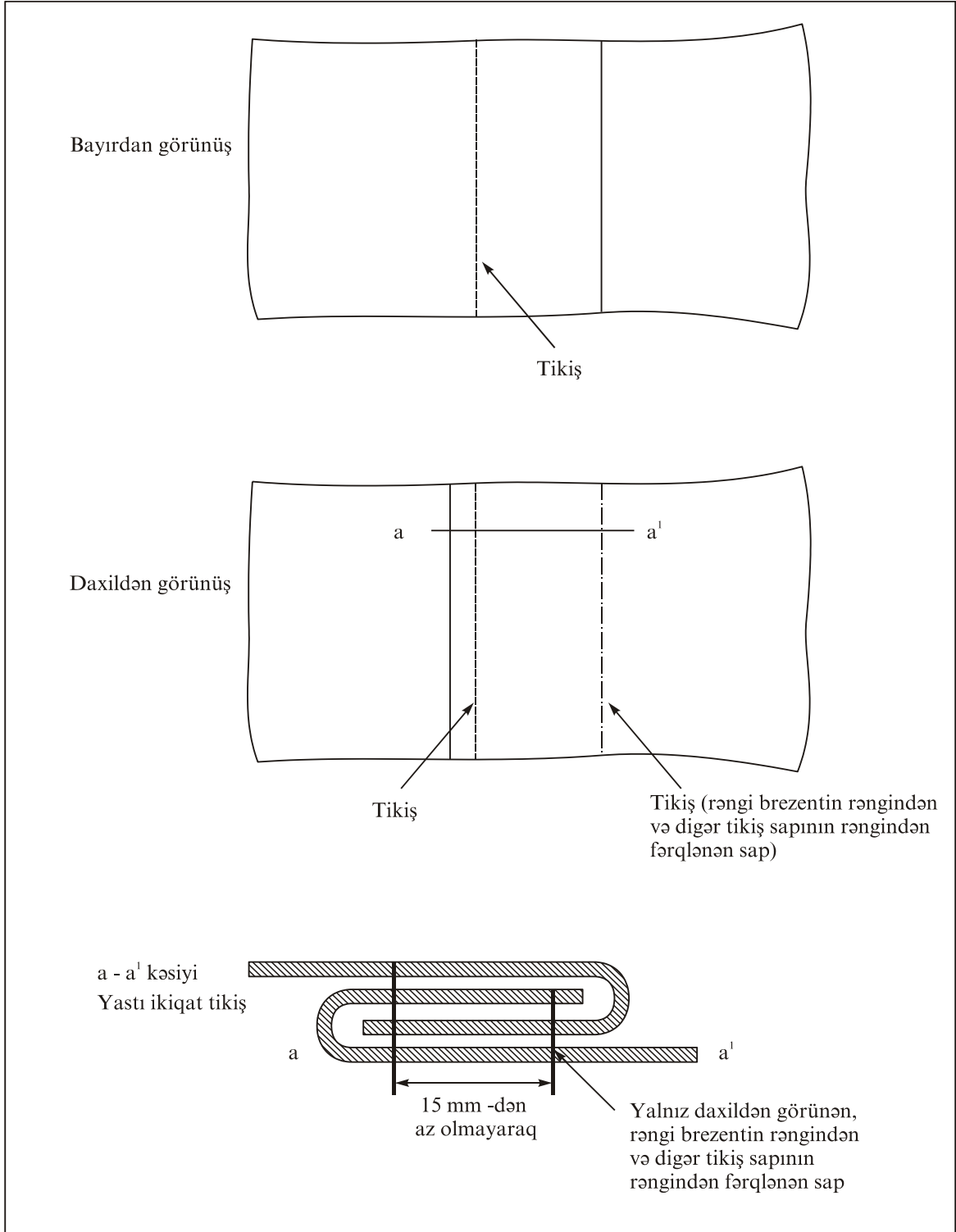
Maddə 4

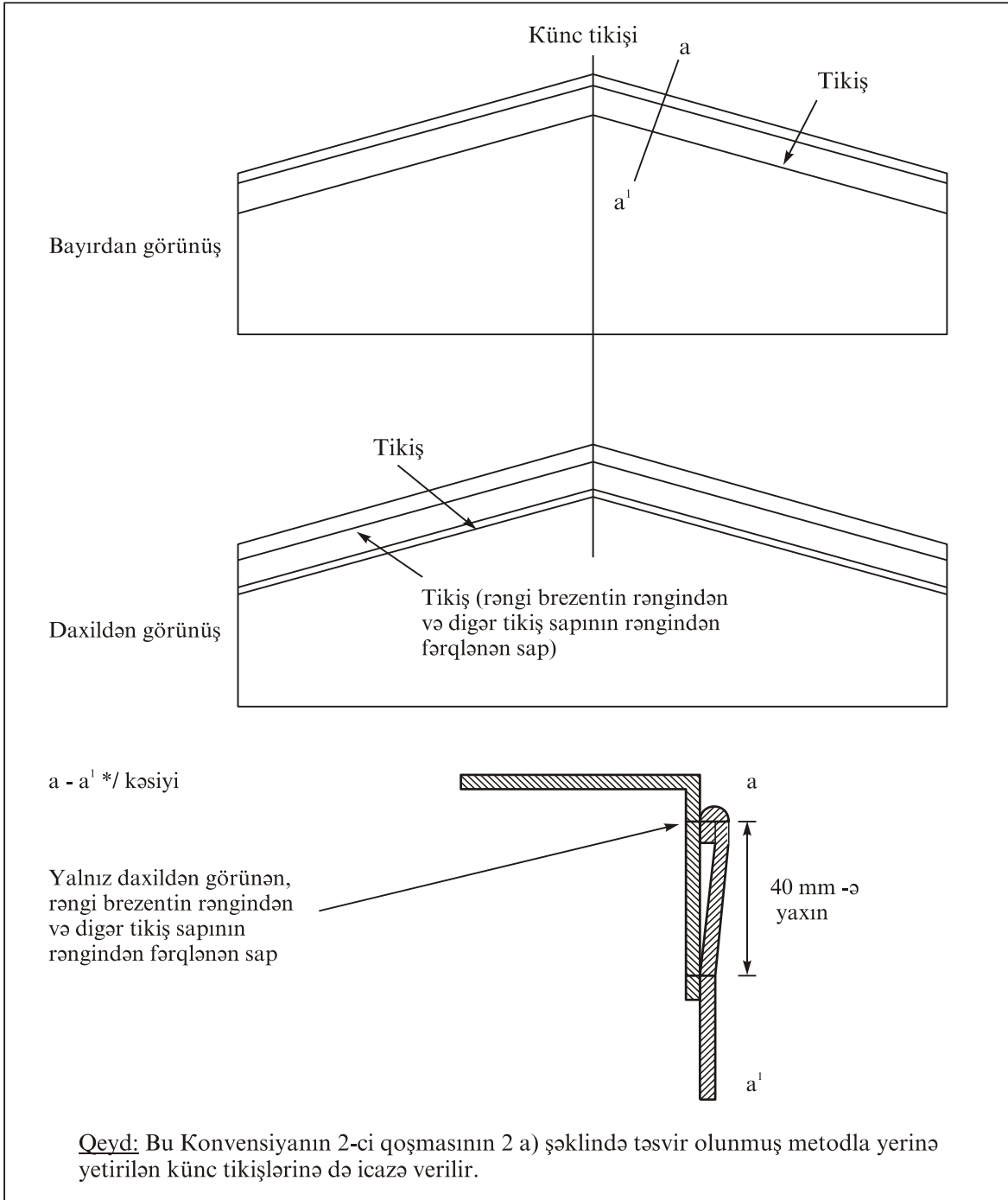
Sürüşən döşəməli nəqliyyat vasitələri

1. Bu Qaydaların 1, 2 və 3-cü maddələrinin müddəaları, sürüşən döşəməli avtonəqliyyat vasitələrinə, onların tətbiq oluna biləcəyi dərəcədə şamil edilir. Bundan başqa, bu nəqliyyat vasitələri bu maddənin müddəalarına uyğun olmalıdır.
2. Sürüşən döşəmələr, yük bölməsinin döşəməsi, qapıları və bütün başqa tərkib hissələri ya bu Qaydaların 3-cü maddəsinin 6, 8, 9 və 11-ci bəndlərində verilmiş tələblərə, ya da aşağıda yazılmış i) – vi) alt bəndlərinin tələblərinə cavab verməlidir.
 - i) Sürüşən döşəmələr, yük bölməsinin döşəməsi, qapıları və bütün başqa tərkib hissələri elə şəkildə birləşməlidir ki, görünən izlər buraxmadan onları açmaq və ya bağlamaq mümkün olmasın.
 - ii) Ətək nəqliyyat vasitəsinin sərt hissəsini yuxarıdan, tarımlayıcı kəmərlər arası faktiki məsafənin, ən azı 1/4-i qədər örtməlidir. Ətək nəqliyyat vasitəsinin sərt hissəsini aşağıdan ən azı 50 mm örtməlidir. Yük bölməsi gömrük məqsədləri üçün bağlı və möhürlənmiş olduqda, ətəklə yük bölməsinin sərt hissəsi arasındakı üfiqi araboşluğu istənilən yerdə, nəqliyyat vasitəsinin uzununa oxa və ya oxa görə perpendikulyar üzrə 10 mm-dən çox olmamalıdır.

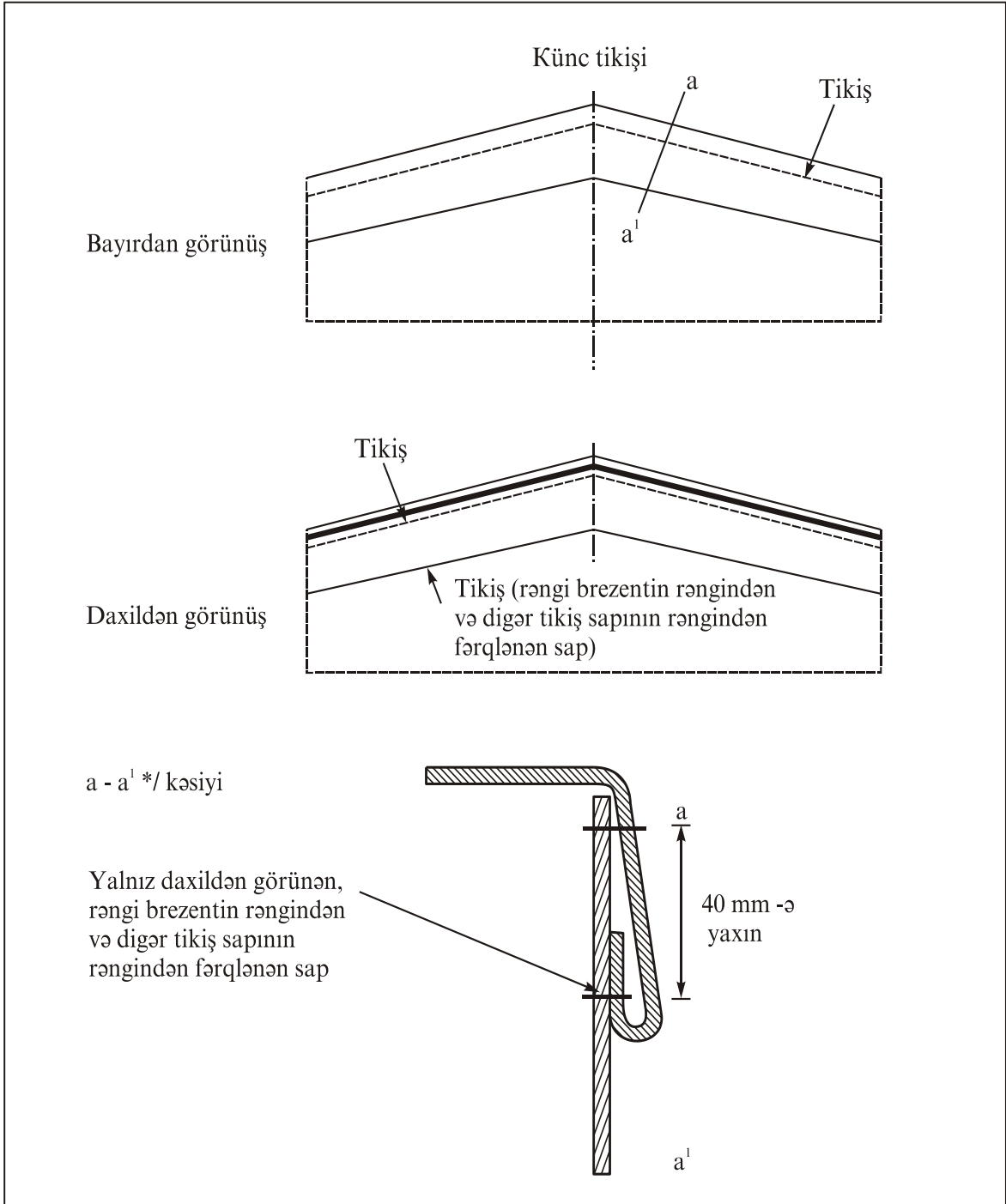
- iii) Sürüşən ətəyin istiqamətləndirici elementi və digər hərəkətli hissələr elə şəkildə birləşdirilməlidir ki, bağlanmış və gömrük plombları ilə möhürlənmiş qapıları və başqa hərəkətli hissələri, görünən izlər buraxmadan, bayırdan açmaq və ya bağlamaq mümkün olmasın. Sürüşən ətəyin istiqamətləndirici elementi və başqa hərəkətli hissələr elə şəkildə birləşdirilməlidir ki, görünən izlər buraxmadan, yük bölməsinə müdaxilə etmək imkanı istisna olunsun. Həmin sistem bu Qaydalara əlavə olunan şəkil 9-da göstərilmişdir.
- iv) Gömrük məqsədləri üçün istifadə olunan, nəqliyyat vasitəsinin sərt hissəsindəki halqalar arası üfiqi məsafə 200 mm-dən çox olmamalıdır. Bununla yanaşı, əgər nəqliyyat vasitəsinin və ətəyin konstruksiyası yük bölməsinə müdaxiləni təmamilə istisna edirsə, bu məsafə böyük ola bilər, lakin dayağın istənilən tərəfindən halqalar arası məsafə 300 mm-dən çox olmamalıdır. İstənilən halda yuxarıda ii) alt bənddə ifadə olunan şərtlərə əməl olunmalıdır.
- v) Tarımlayıcı kəmərlər arası məsafə 600 mm-dən çox olmamalıdır.
- vi) Ətəyin nəqliyyat vasitəsinin sərt hissəsinə bərkidilməsi üçün istifadə olunan bərkitmə növləri, bu Qaydaların 3-cü maddəsinin 9-cu bəndində nəzərdə tutulmuş tələblərə cavab verməlidir.

(EGE/TRANS/17/Amend.20, 12 iyun 2001-ci ildə qüvvəyə minib)

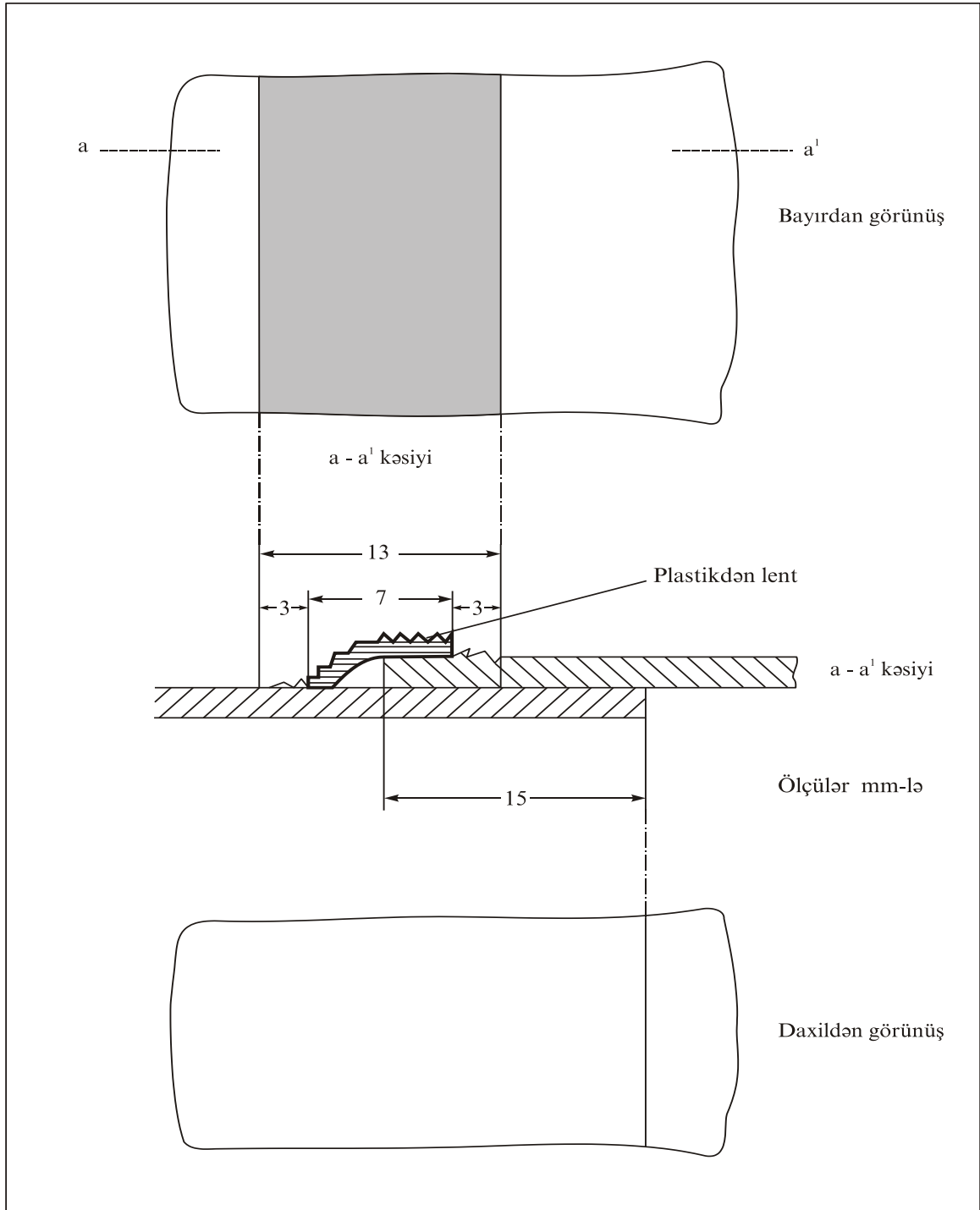
Şəkil 1**TİKİŞLƏ BİRLƏŞDİRİLƏN, BİR NEÇƏ HİSSƏ
PARÇADAN HAZIRLANAN, BREZENT**

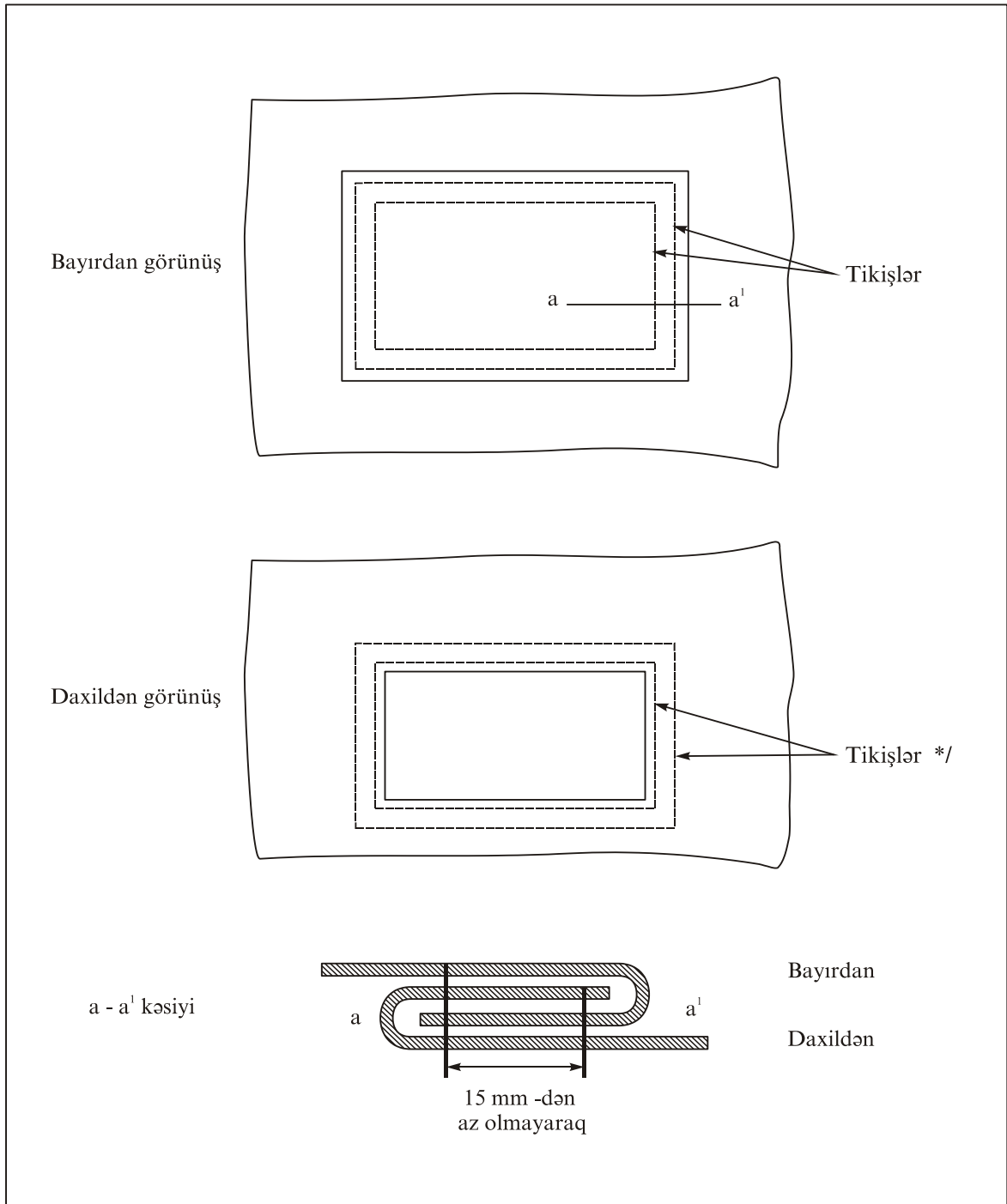
Şəkil 2**TİKİŞLƏ BİRLƏŞDİRİLƏN, BİR NEÇƏ HİSSƏ
PARÇADAN HAZIRLANAN, BREZENT**

*/ Bu şəkil 2-ci qoşmanın 3-cü maddəsinin 3-cü bəndinə uyğun olaraq qatlanmış brezentin yuxarı hissəsini göstərir

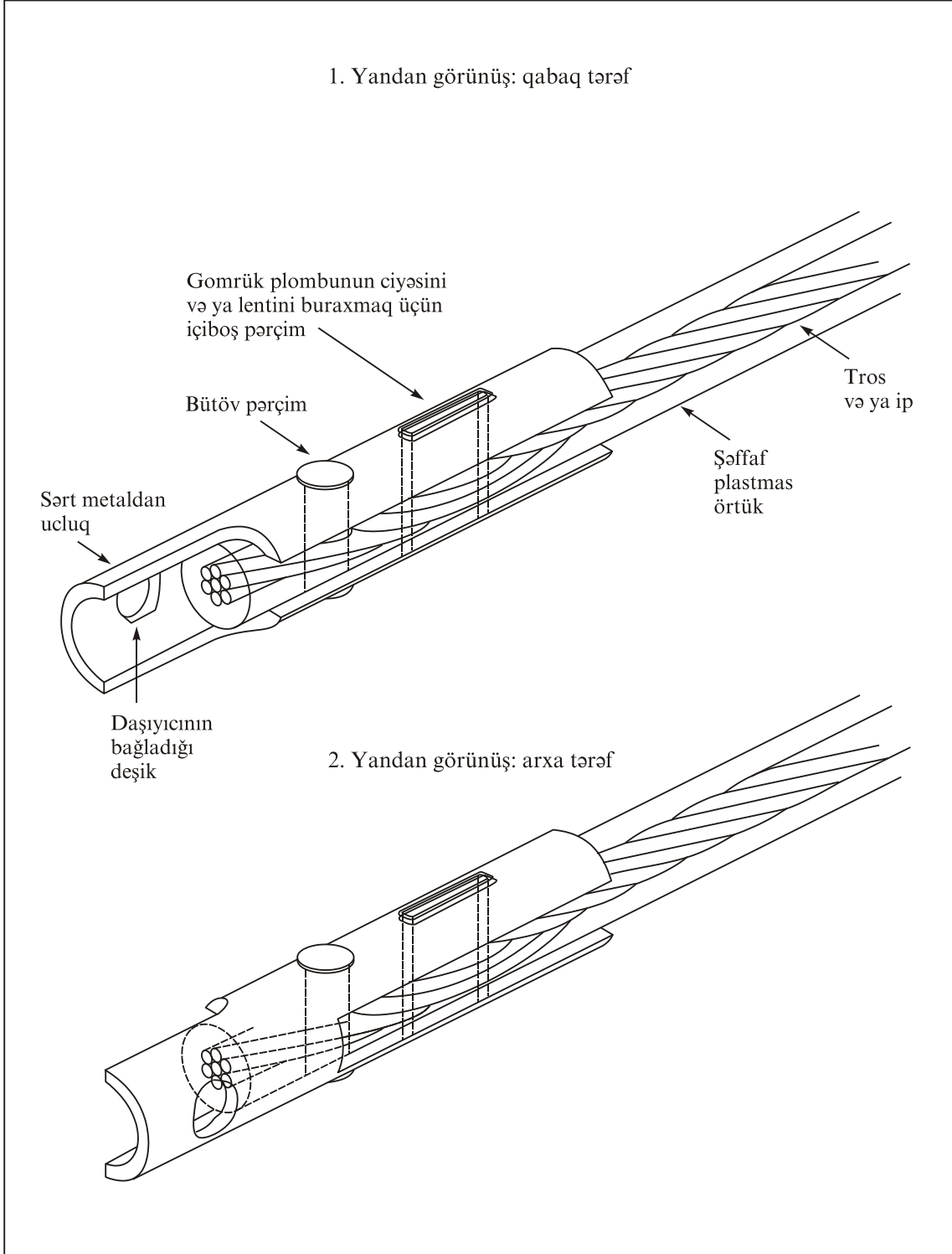
Şəkil 2 a)**TİKİŞLƏ BİRLƏŞDİRİLƏN, BİR NEÇƏ HİSSƏ
PARÇADAN HAZIRLANAN, BRİZENT**

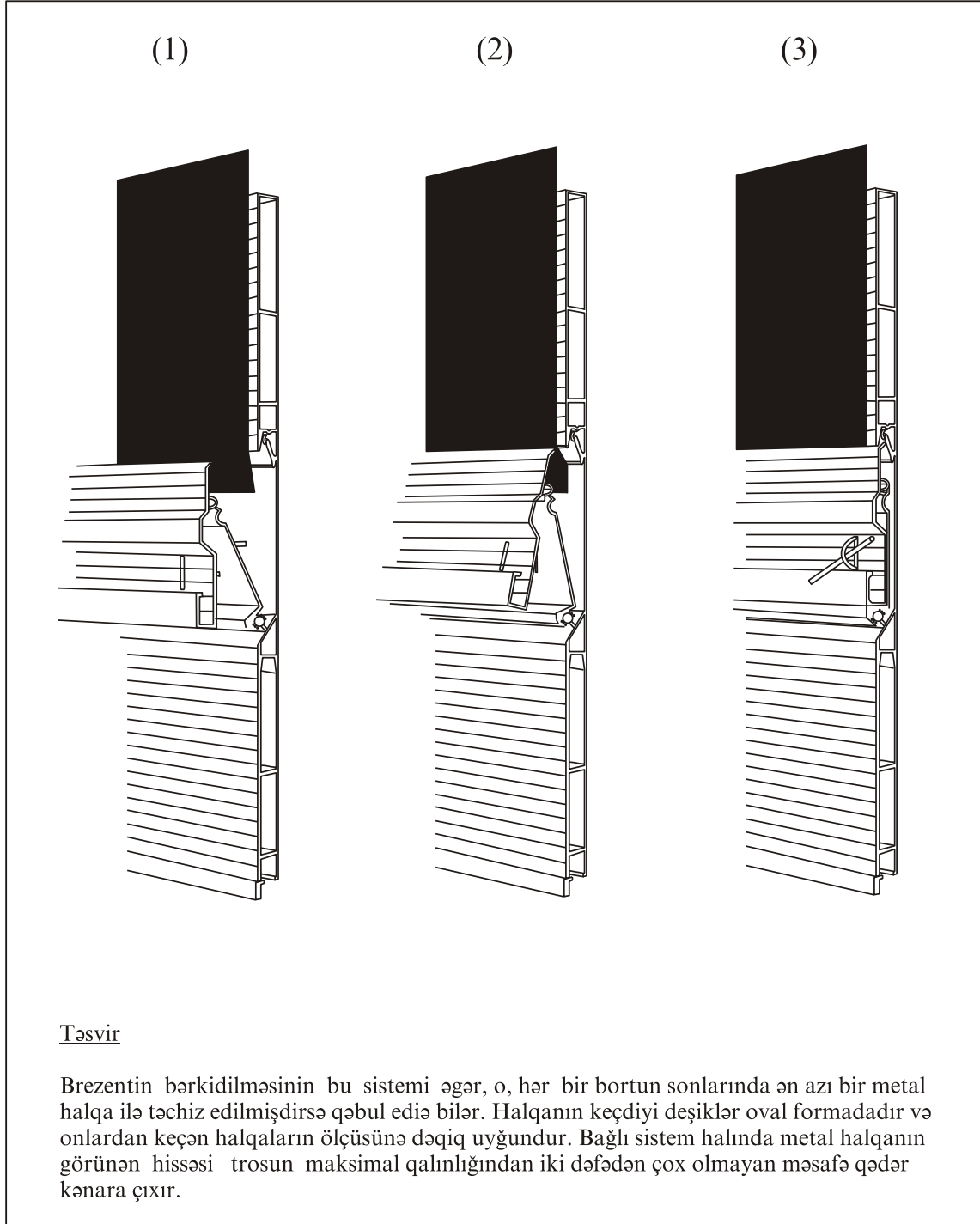
*/ Bu şəkil 2-ci qoşmanın 3-cü maddəsinin 3-cü bəndinə uyğun olaraq qatlanmış brezentin yuxarı hissəsini göstərir

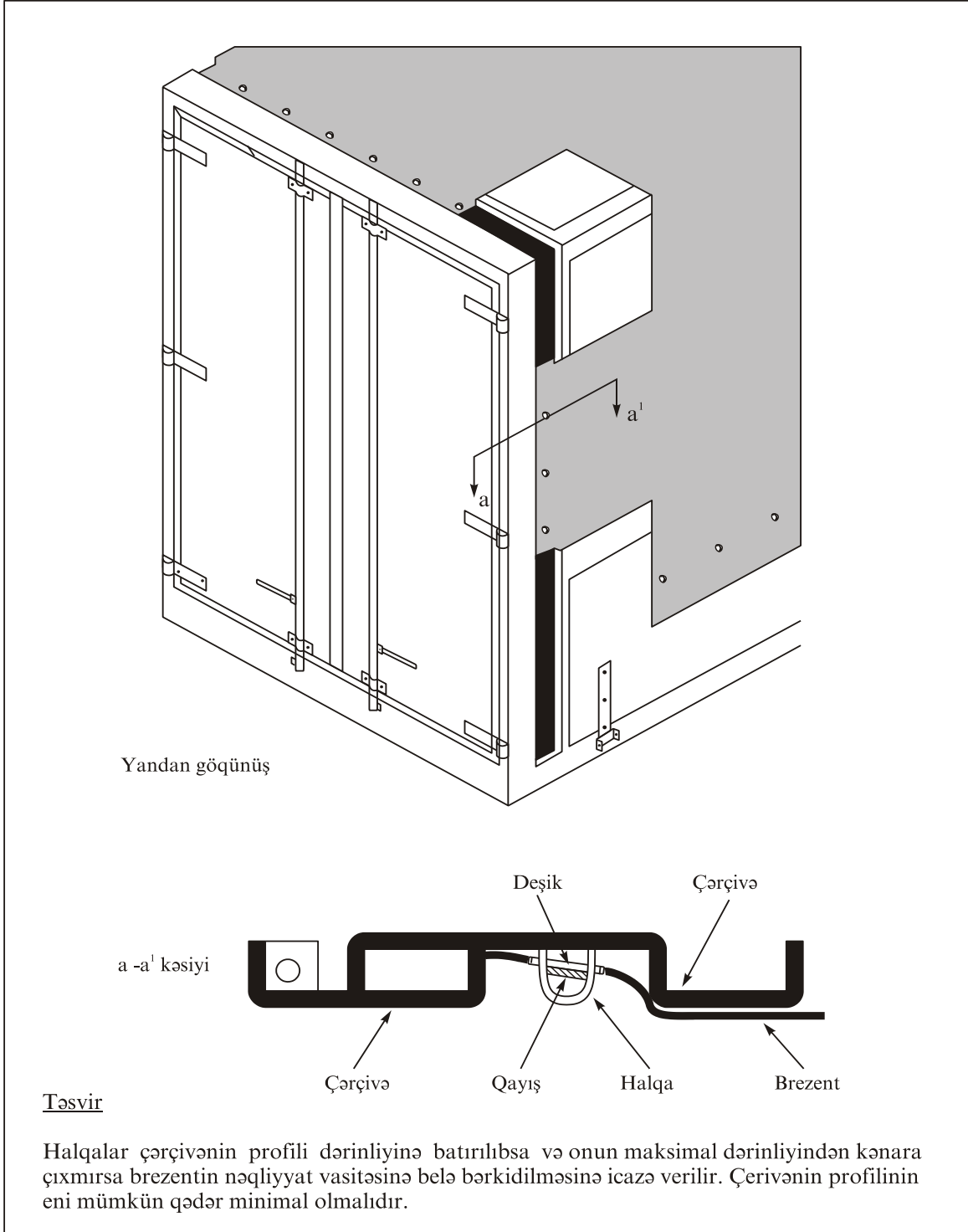
Şəkil 3**LEHİMLƏMƏ İLƏ BİRLƏŞDİRİLƏN, BİR NEÇƏ HİSSƏ
PARÇADAN HAZIRLANAN, BREZENT**

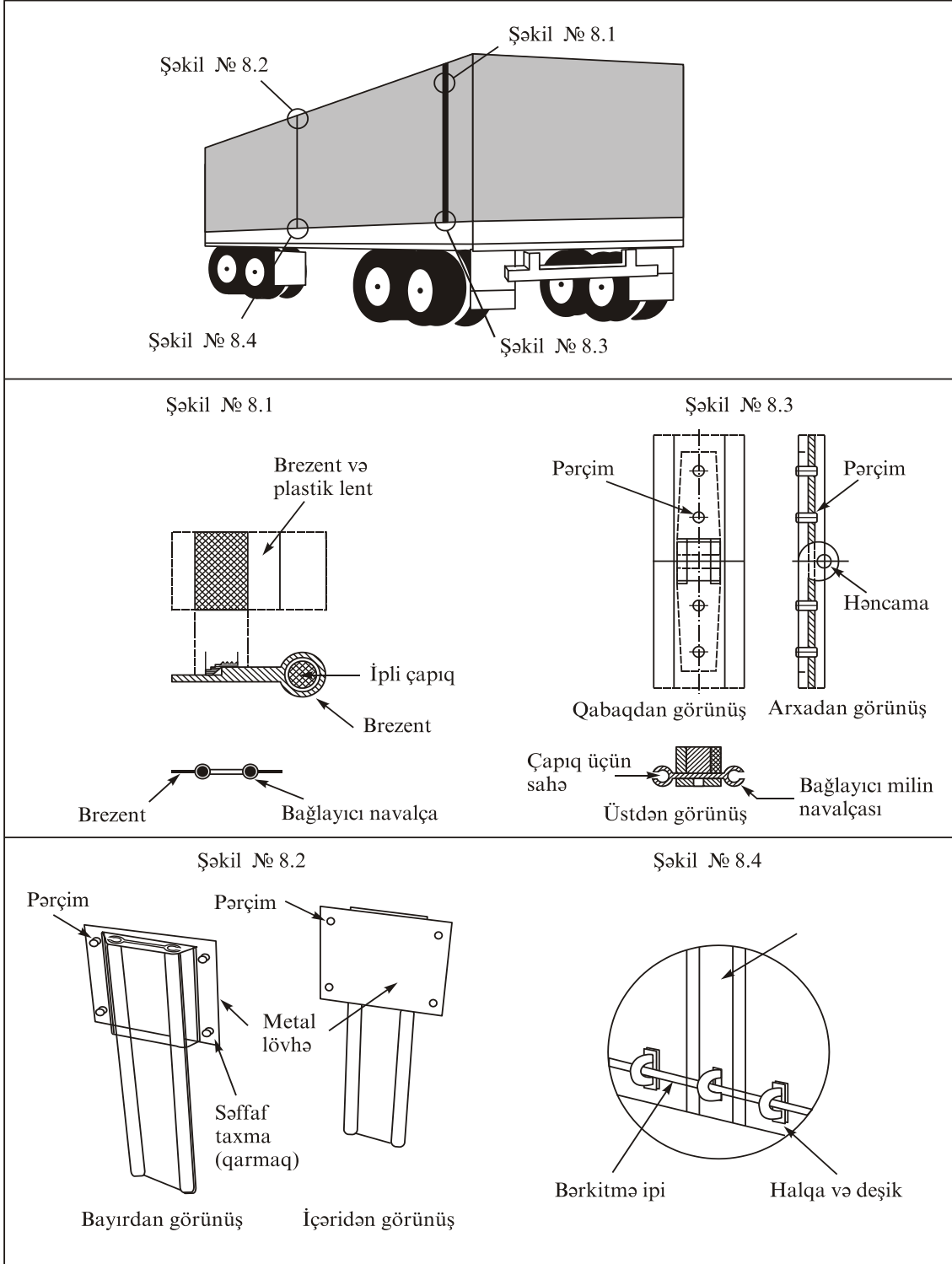
Şəkil 4**BREZENTİN BƏRPASI**

**/ Daxildən görünən saplar rənginə görə bayırdan görünən saplardan və brezentin rəngindən fərqlənir*

Şəkil 5**UCLUĞUN NÜMUNƏSİ**

Şəkil 6**BREZENTİ BƏRKİTMƏ SİSTEMİNİN NÜMUNƏSİ**

Şəkil 7**BREZENTİN XÜSUSİ FORMALI ÇƏRÇİVƏLƏRƏ BƏRKİDİLMƏ NÜMUNƏSİ**

Şəkil 8**YÜKLƏMƏ - BOŞALTMƏ İŞLƏRİ ÜÇÜN NƏZƏRDƏ TUTULMUŞ DEŞİKLƏRİN BAĞLANMA SİSTEMİ**

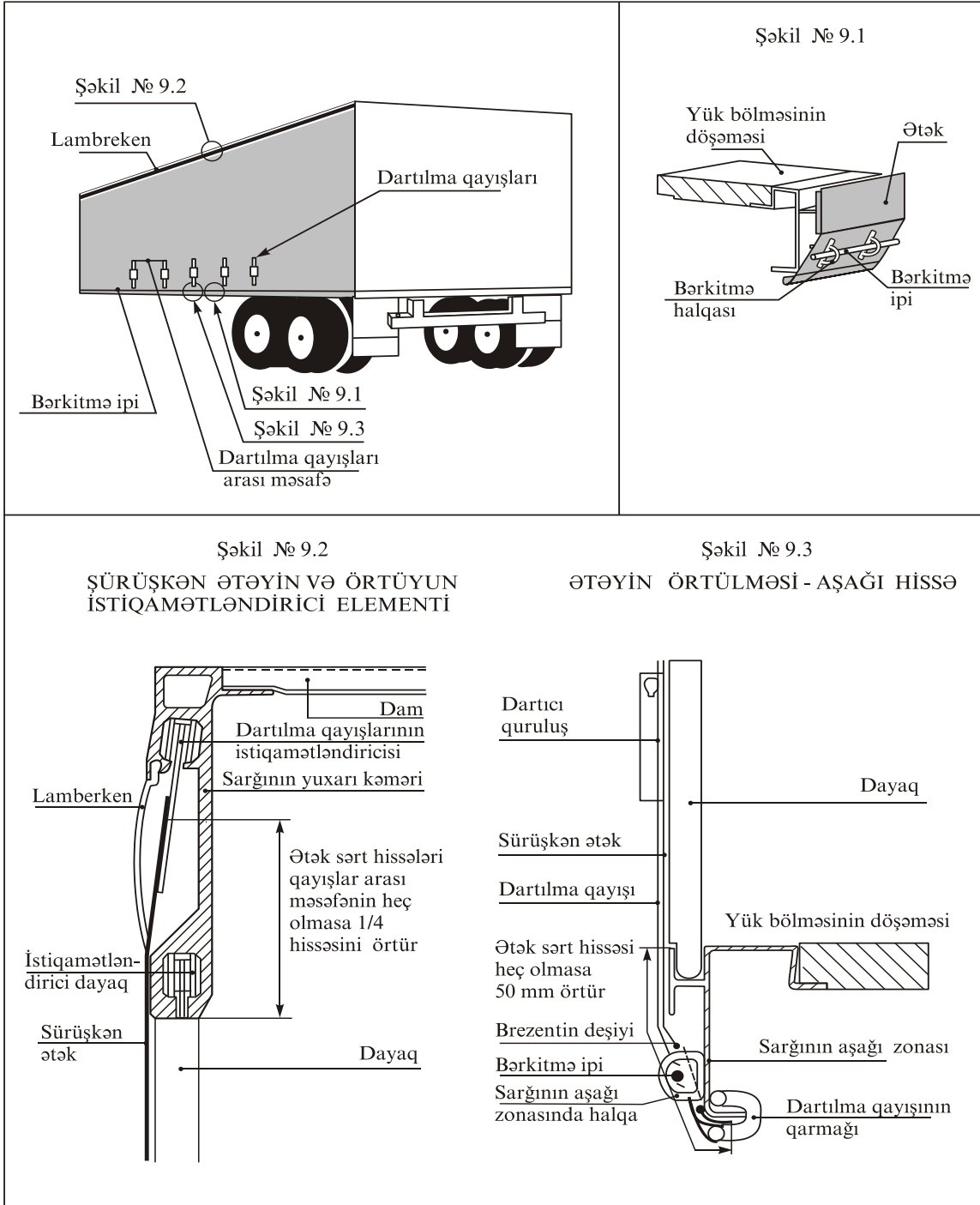
Təsvir

Bu sistemdə, brezentdə, yükləmə və boşaltma üçün istifadə olunan bağlanan pəncərələrin hər iki qırağı, alüminium bağlayıcı mil vasitəsilə birləşdirilir. Brezentdə pəncərələrin yarıqları olur və onun bütün uzunluğu boyunca ip tikilir (şək. № 8.1-ə bax). Bu, brezenti bağlayıcı milin navalçasından çıxarmağa imkan vermir. Yarıq bayır tərəfdən olmalı və Konvensiyaya 2-ci qoşmanın 3-cü maddəsinin 4-cü bəndinin müdəalarına uyğun olaraq lehimləmə yolu ilə birləşdirilməlidir.

Brezentin qıraqları alüminium bağlayıcı mildə açıq navalçalardan keçirilməli və aşağı hissədən bağlı olan iki paralel uzununa kanalla keçməlidir. Bağlayıcı mil özünün yuxarı vəziyyətində olduqda, brezentin qıraqları birləşmiş olur.

Pəncərənin yuxarı qırağında bağlayıcı mil brezentə pərçimlər vasitəsilə fiksə edilir (şək. № 8.2 –yə bax). Bağlayıcı mil iki hissədən ibarət olub, onun quraşdırılması və çıxarılmasını asanlaşdırmaq məqsədilə, əyilməsinə imkan verən pərçimlərlə bərkidilmiş həncəmə ilə birləşdirilir. Hənsamanın quruluşu elə olmalıdır ki, sistem bağlandıqdan sonra dönmə şkvorenini çıxarmaq mümkün olmasın (şək. № 8.3-ə bax).

Bağlayıcı milin aşağı hissəsində olan deşikdən halqa keçir. Bu deşik oval formalı olub, ondan halqanın keçməsi üçün kifayət edən ölçüdədir (şək. № 8.4-ə bax). Bağlayıcı milin bərkidilməsi üçün bu halqadan BYD tələblərinə uyğun olan bərkitmə ipi keçirilir.

Şəkil 9**SÜRÜŞKƏN DÖŞƏMƏLİ NƏQLİYYAT VASİTƏSİNİN
KONSTRUKSIYASININ NÜMUNƏSİ**

Qoşma 3

2-ci QOŞMADA VERİLMİŞ, NƏZƏRDƏ TUTULAN QAYDALARIN TEXNİKİ TƏLƏBLƏRİNƏ CAVAB VERƏN YOL NƏQLİYYAT VASİTƏLƏRİNİN BURAXILIŞ PROSEDURU

ÜMUMİ MÜDDƏALAR

1. Yol nəqliyyat vasitələri daşımaya aşağıdakı prosedurlardan birinə uyğun buraxıla bilər:

- a) ya fərdi qaydada,
- b) yaxud konstruksiyanın tipinə görə (yol nəqliyyat vasitələrinin seriyası).

2. Daşımaya buraxılmış hər bir nəqliyyat vasitəsinə 4-cü qoşmada verilmiş nümunəyə uyğun olan buraxılış haqqında şəhadətnamə verilir. Bu şəhadətnamə onu verən ölkənin dilində və fransız və ya ingilis dilində çap olunmalıdır. Şəhadətnaməni verən səlahiyyətli orqan zəruri hesab etdikdə şəhadətnaməyə bu orqanın təsdiqlədiyi foto və ya şəkillər əlavə olunur. Belə halda sənədlərin sayı bu orqan tərəfindən şəhadətnamənin 6-cı rubrikasında göstərilir.

2-ci bəndə şərtlər

Şəhadətnamə sahibinin adı

Sahibin dəyişdirildiyi halda ola bilər ki, 8-ci «Sahib» rubrikasında göstərilmiş ad yeni sahibin adından fərqlənəcək. Bu hər hansı bir mübahisə yaratmamalıdır.

(TRANS/GE.30/12, 37-ci bənd)

Nəqliyyat vasitəsinin adı

Nəqliyyat vasitəsinin şəhadətnaməyə əlavə olunan fotosəkillər, təqdim olunan nəqliyyat vasitəsinə tam dəqiq əks etdirməyə bilər. Bu halda nəqliyyat vasitəsinin dövlət ərazisinə girişi qadağan edilməməlidir, çünki, fotosəkillərin yeganə təyinatı nəqliyyat vasitəsinin xarici görünüşünü göstərməkdən ibarətdir.

(TRANS/GE.30/12, 38 və 39-cu bəndlər)

Şəhadətnamənin 5-ci rubrikasında yerin çatışmaması

Əgər 5-ci «Digər məlumatlar» qrafasında yer çatışmırsa, bu halda məlumat şəhadətnamənin əks tərəfində haşiyədə göstərilə bilər.

(TRANS/GE.30/12, 40 və 41-ci bəndlər)

3. Şəhadətnamə yol nəqliyyat vasitəsinə müşayiət etməlidir.*3-cü bəndə şərh*

Bu, şəhadətnamənin fotosurəti yox, əslə olmalıdır.

(TRANS/GE.30/33, 52-ci bəndlər)

4. Yol nəqliyyat vasitələri, hər iki ildən bir yoxlanmaya və zərurət olduqda şəhadətnamənin yeniləşdirilməsi üçün onların qeydiyyat olunduğu ölkənin səlahiyyətli orqanlarına və ya söhbət qeydiyyatdan keçməyən nəqliyyat vasitəsindən gedirsə – onun sahibinin və ya istifadəçinin yaşadığı ölkənin səlahiyyətli orqanlarına təqdim olunur.

5. Əgər, yol nəqliyyat vasitəsi buraxılış prosedurunun irəli sürdüyü texniki tələblərə daha cavab vermirsə, onu BYD kitabçasının tətbiqilə yüklərin daşınması üçün istifadə etməzdən əvvəl, o buraxılış üçün əsas olan və bu texniki tələblərə yenidən cavab verən vəziyyətə gətirilməlidir.

6. Əgər yol nəqliyyat vasitəsinin əsas xarakteristikaları dəyişdirilibsə, bu nəqliyyat vasitəsinin buraxılışı qüvvədən düşür və onu BYD kitabçasının tətbiqilə yüklərin daşınması üçün istifadə etməzdən əvvəl səlahiyyətli orqan tərəfindən, o yeni buraxılış prosedurunun keçməlidir.

7. Nəqliyyat vasitəsinin qeydiyyatdan keçdiyi ölkənin səlahiyyətli orqanları və ya söhbət qeydiyyat keçməsi tələb olunmayan nəqliyyat vasitələrindən gedirsə, onun sahibinin və ya istifadəçinin yaşadığı ölkənin səlahiyyətli orqanları müvafiq halda, buraxılış haqqında şəhadətnaməni geri ala və ya bərpa edə bilər və ya bu Konvensiyanın 14-cü maddəsində və bu qoşmanın 4, 5 və 6-cı bəndlərində ifadə olunan şəraitlərdə buraxılış haqqında yeni şəhadətnamə verə bilər.

FƏRDİ BURAXILIŞ PROSEDURU

8. Səlahiyyətli orqana, fərdi buraxılış üçün tələbnamə nəqliyyat vasitəsinin sahibi, nəqliyyat vasitəsinə istismar edən şəxs və ya bu və ya digərinin nümayəndəsi tərəfindən təqdim edilir. Səlahiyyətli orqan yuxarıda 1-7 bəndlərində nəzərdə tutulan ümumi qaydalara uyğun olaraq təqdim olunan yol nəqliyyat vasitəsinin yoxlanılmasını yerinə yetirir və onun 2-ci qoşmada müəyyən olunmuş texniki şərtləri qane etdiyinə əmin olduqdan sonra 4-cü qoşmada göstərilmiş nümunəyə uyğun buraxılış şəhadətnaməsi verir.

KONSTRUKSIYANIN TİPİNƏ (YOL NƏQLİYYAT VASİTƏLƏRİNİN SERİYALARI) GÖRƏ BURAXILIŞ PROSEDURU

9. Eyni tip konstruksiyalı yol nəqliyyat vasitəsi seriya ilə hazırlanırsa, istehsalçı zavod onların istehsal olunduğu ölkənin səlahiyyətli orqanına, onların konstruksiya tipinə görə buraxılışı barədə xahişlə müraciət edə bilər.

10. İstehsalçı zavod öz tələbnaməsində onun tələbnaməsinin predmeti olan yol vasitəsinin tipinə verdiyi tanınma rəqəmlərini və ya hərflərini göstərməlidir.

11. Belə tələbnaməyə buraxılışa nəzərdə tutulan yol nəqliyyat vasitəsinin konstruksiyasının tipinin müfəssəl təsviri və cizgiləri əlavə olunmalıdır.

12. İstehsalçı zavod aşağıdakı yazılı öhdəlikləri götürməlidir:

- a) səlahiyyətli orqana, həmin tip nəqliyyat vasitələrindən bu orqanın baxış keçirmək istədiyini təqdim etməlidir;
- b) səlahiyyətli orqana, həmin tipin seriyalı istehsalının gedişinin istənilən anında başqa nüsxələrə baxmağa icazə vermək;

- c) səlahiyyətli orqanı konstruksiyanın cizgilərində və ya təsvirlərində edilən istənilən, hətta xırda dəyişikliklər haqqında, bu dəyişikliklər yerinə yetirilənə qədər məlumatlandırmaq;
- d) yol nəqliyyat vasitələrinə, görünən yerdə konstruksiyanın tipinin tanınma rəqəmlərini və ya hərflərini, həmçinin seriya ilə buraxılan həmin tip nəqliyyat vasitəsinin hər birinin sıra nömrəsini (zavod nömrəsi) yazmalıdır;
- e) buraxılmış tipə uyğun olaraq hazırlanan nəqliyyat vasitələrinin qeydiyyatını aparmaq.

13. Səlahiyyətli orqan, zərurət olduğu halda, daşımalara buraxılış üçün nəzərdə tutulmuş konstruksiya tipinə edilməli olan dəyişiklikləri göstərir.

14. Heç bir nəqliyyat vasitəsi, əgər bu tip üzrə hazırlanmış bir və ya bir neçə nəqliyyat vasitələrinin baxışına əsasən, səlahiyyətli orqan bu tip nəqliyyat vasitələrinin 2-ci qoşmada nəzərdə tutulan texniki şərtlərə cavab verməsi barədə nəticəyə gəlməyibsə, konstruksiya tipinə görə buraxılış proseduruna uyğun buraxıla bilməz.

15. Səlahiyyətli orqan istehsalçı zavoda konstruksiyanın tipinə görə buraxılış haqqında öz qərarı barədə yazılı formada bildiriş göndərir. Bu qərarın tarixi, nömrəsi olmalı və onu qəbul edən orqanın dəqiq adı əks olunmalıdır.

16. Səlahiyyətli orqan, buraxılmış konstruksiya tipinə uyğun olaraq hazırlanmış hər bir nəqliyyat vasitəsinə, onun tərəfindən təsdiq etdilmiş buraxılış haqqında şəhadətnamənin lazımı şəkildə verilməsi üçün zəruri tədbirlər qəbul edir.

17. Nəqliyyat vasitəsinə BYD kitabçasının tətbiqi ilə yüklərin daşınması üçün istifadə etməzdən əvvəl, buraxılış haqqında şəhadətnamənin sahibi, əgər bu tələb olunursa, buraxılış haqqında şəhadətnaməyə aşağıdakıları yazır:

- nəqliyyat vasitəsinə verilmiş qeydiyyat nömrəsi (1-ci rubrika), və ya
- qeydiyyatı lazım gəlməyən nəqliyyat vasitəsindən söhbət getdikdə, öz soyadını və xidməti ünvanını (8-ci rubrika).

17-ci bəndə izahat yazısı

3.0.17 Buraxılış proseduru

1. 3-cü Qoşma nəzərdə tutur ki, Müqavilə tərəfinin səlahiyyətli orqanları onun ərazisində hazırlanan nəqliyyat vasitəsinə buraxılış haqqında şəhadətnamə verə bilər və onun qeydiyyatda olduğu və ya müvafiq halda onun sahibinin öz daimi yaşayış yeri olduğu ölkədə, belə nəqliyyat vasitəsinin heç bir əlavə buraxılış proseduru keçməsi tələb olunmur.

2. Bu müddəalar, ərazisində nəqliyyat vasitəsi qeydiyyatda olan və ya ərazisində onun sahibinin öz daimi yaşayış yeri olan Müqavilə tərəfinin səlahiyyətli orqanlarının, idxal zamanı, yaxud sonradan nəqliyyat vasitəsinin qeydiyyatı və ya yoxlanılması və ya başqa analoji sənədləşmələrlə bağlı məqsədlər üçün buraxılış haqqında şəhadətnamənin təqdim olunmasını tələb etmək hüququnu məhdudlaşdırmağa yönəlməyib.

18. Konstruksiya tipinə görə daşımaya buraxılmış nəqliyyat vasitəsi, bu Konvensiyanın Müqavilə tərəfi olan başqa ölkəyə ixrac edilsə, onda bu ölkədə idxalla bağlı heç bir əlavə buraxılış proseduru tələb olunmur.

**BURAXILIŞ HAQQINDA ŞƏHADƏTNAMƏYƏ QEYDLƏRİN EDİLMƏSİ
PROSEDURU**

19. Əgər BYD kitabçasının tətbiqi ilə yüklər daşıyan, buraxılmış nəqliyyat vasitəsində ciddi nasazlıqlar aşkar edilibsə, Müqavilə tərəflərinin səlahiyyətli orqanları ya nəqliyyat vasitəsinin BYD kitabçasının tətbiqi ilə sonrakı hərəkətini qadağan edə bilər, yaxud yoxlama üzrə müvafiq tədbirlər görüb, öz ərazisində BYD kitabçasının tətbiqi ilə nəqliyyat vasitəsinin sonrakı hərəkətinə icazə verə bilər. Buraxılmış nəqliyyat vasitəsi mümkün qədər daha qısa müddətdə və hər halda BYD kitabçasının tətbiqi ilə yüklərin daşınması üçün yenidən istifadə olunana qədər qanaətbəxş vəziyyətə gətirilməlidir.

20. Bu halların hər birində gömrük orqanları nəqliyyat vasitəsinin buraxılış haqqında şəhadətnaməsinin 10-cu rubrikasında müvafiq qeydi edirlər. Nəqliyyat vasitəsi təmir nəticəsində buraxılış şərtlərini təmin edən vəziyyətə gətirildikdən sonra, Müqavilə tərəfinin səlahiyyətli orqanlarına təqdim olunmalıdır. Qeyd olunmuş müddəalara uyğun olaraq şəhadətnaməsinin 10-cu rubrikasına qeyd edilmiş heç bir nəqliyyat vasitəsi, müvafiq təmir aparılana və 10-cu rubrikadakı qeydlər yuxarıda göstəriləyi kimi ləğv olunmayana qədər BYD kitabçasının tətbiqi ilə yük daşımalarında yenidən istifadə oluna bilməz.

20-ci bəndə izahat yazısı

3.0.20 Buraxılış haqqında şəhadətnaməyə qeydlərin edilməsi proseduru

Nəqliyyat vasitəsi qənaətbəxş vəziyyətə gətirildikdən sonra nasazlıqlar haqqında qeydlər ləğv edilməli olduqda, bu məqsədlə nəzərdə tutulan «Aradan qaldırılmış nasazlıqlar» 11-ci rubrikasında uyğun səlahiyyətli orqanın adı, onun imzası və stampının qoyulması kifayətdir.

20-ci bəndə şərh

*Nəqliyyat vasitəsinin daşımının təhlükəsizliyini təmin edən detallarında və örtüyündə aşkar edilmiş istənilən qüsurlar buraxılış haqqında şəhadətnamənin 10-cu rubrikasında göstərilə bilər.
(TRANS/GE.30/33, 46-49-cü bəndlər)*

21. Şəhadətnaməyə daxil edilən hər bir qeyd gömrük orqanları tərəfindən təsdiq edilməli və onun daxil edilmə tarixi yazılmalıdır.

22. Əgər nəqliyyat vasitəsi elə nasazlıqlara malikdir ki, bunlar, gömrük orqanlarının fikrinə görə ciddi xarakterli deyil və qaçaqmalçılığa imkan yaratmır, onda bu nəqliyyat vasitəsinin, BYD kitabçasının tətbiqi ilə, yüklərin daşınması üçün sonrakı istifadəsinə icazə verilə bilər. Buraxılış haqqında şəhadətnamənin sahibiinə bu nasazlıqlar haqqında xəbərdarlıq edilir və o, öz nəqliyyat vasitəsinə ağıla batan müddətdə müvafiq şəkildə təmir etdirməlidir.

Qoşma 4

YOL NƏQLİYYAT VASİTƏSİNİN BURAXILIŞ HAQQINDA ŞƏHADƏTNAMƏSİNİN NÜMUNƏSİ

Şərhlər

Buraxılış haqqında şəhadətnamə

*Buraxılış haqqında şəhadətnamə ikiqat qatlanmış halda A3 formatında olmalıdır. Aşağıda nümunəyə bax.
(TRANS/GE.30/10, 33-cü bənd; TRANS/WP.30/157, 27-29-cu bəndlər;
TRANS/WP.30/AC.2/35, 6-cı qoşma)*

Fotoşəkillər və ya cizgilər

*Bu Konvensiyanın 4-cü qoşmasına uyğun olaraq buraxılış haqqında şəhadətnaməyə fotoşəkillər və ya cizgilər əlavə olunduğu halda, onlar nəqliyyat vasitəsinin şəhadətnamənin verilmə anındakı vəziyyətinə dəqiq uyğun olmalıdır.
(TRANS/WP.30/157, 31-ci bənd)*

Çıxarıla bilən banların buraxılışı

*Konvensiyanın 1 j) maddəsinə müvafiq olaraq çıxarıla bilən banlara konteyner kimi baxılır. Bununla əlaqədar və 6-cı qoşma, 0.1 j) izahat yazısına uyğun olaraq çıxarıla bilən banlar üçün 4-cü qoşmada nəzərdə tutulmuş buraxılış haqqında şəhadətnamənin alınması tələb olunmur. Buna baxmayaraq, 7-ci qoşmanın II hissəsinin müddəalarına uyğun olaraq çıxarıla bilən banların buraxılış haqqında lövhəcikləri olmalıdır.
(TRANS/WP.30/157, 59-cu bənd)*

Gömrük plomblarının sayı və vurulma yeri

Gömrük təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün birdən artıq gömrük plombunun vurulması tələb olunduğu hallarda, belə plombların sayı nəqliyyat vasitəsinin buraxılması haqqında şəhadətnamənin 5-ci qrafasında göstərilməlidir (1975-ci il, BYD Konvensiyasına 4-cü qoşma). Buraxılış haqqında şəhadətnaməyə yol nəqliyyat vasitəsinin gömrük plomblarının yerləşməsinin dəqiq sxemi göstərilmiş şəkli və ya fotosəkli əlavə olunmalıdır. [7 avqust 2003-cü ildə] qüvvəyə minmiş bu müddəə lazım gəldikdə buraxılışa ya ilk dəfə məruz qalan yol nəqliyyat vasitələri üçün, yaxud da iki ildə bir dəfə keçirilən baxışla və 2.2.1 b) f) izahat yazısı qüvvəyə mindikdən sonra buraxılışın təzələnməsi ilə bağlı tətbiq olunmalıdır. Buna görə də [7 avqust 2005-ci ildən] etibarən gömrük təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün birdən artıq gömrük plombunun vurulmasının tələb olunduğu bütün yol nəqliyyat vasitələrində 2.2.1 b) f) izahat yazısına uyğun olan buraxılış haqqında şəhadətnamə olmalıdır. (TRANS/WP.30/206, 62-ci bənd; TRANS/WP.30/AC.2/69, 2-ci qoşma; TRANS/WP.30/AC.2/69/ Corr.1)

Yeni nümunəli şəhadətnamələrin tətbiqi üçün keçid dövrü

Buraxılışa ilk dəfə məruz qalan yol nəqliyyat vasitələri üçün və ya uyğun olaraq başqa nəqliyyat vasitələrinin iki ildə bir dəfə keçirilən yoxlanması və onların şəhadətnamələrinin təzələnməsi zamanı, yol nəqliyyat vasitəsinin yeni nümunəli buraxılış haqqında şəhadətnaməsi tələb olunur. (TRANS/WP.30/AC.2/35, 6-cı qoşma). Buna görə də 1 avqust 1977-ci ildən bütün yol nəqliyyat vasitələrinin bortunda yeni nümunəli şəhadətnamə olmalıdır. (TRANS/WP.30/104, 46-48-ci bəndlər; TRANS/WP.30/R.158; TRANS/WP.30/AC.2/37, 22-ci bənd və 6-cı qoşma)

Yol nəqliyyat vasitəsinin buraxılış haqqında şəhadətnaməsinin nümunəsi*

Yol nəqliyyat vasitəsinin gömrük möhürləri və
plombları altında yüklərin daşınmasına

BURAXILIŞ HAQQINDA ŞƏHADƏTNAMƏ

Şəhadətnamə № _____

14 noyabr 1975-ci il BYD Konvensiyası

Kim tərəfindən verilmişdir: _____
(səlahiyyətli orqanın adı)

[səh.1]

*/(ECE/TRANS/17/Amend.18, 1 avqust 1995-ci ildə qüvvəyə minib)

**Yol nəqliyyat vasitəsinin buraxılış haqqında şəhadətnaməsinin nümunəsi
(davamı)**

EYNİLƏŞDİRMƏ	Şəhadətnamə №
1. Qeydiyyat nömrəsi 2. Nəqliyyat vasitəsinin tipi 3. Şassi nömrəsi 4. Ticarət işarəsi (və ya istehsalçı zavodun adı) 5. Digər məlumatlar 6. Qoşmaların sayı	
7. BURAXILIŞ	Etibarlıdır
☐ fərdi buraxılış */ ☐ konstruksiya tipinə görə buraxılış*/ İcazə № (uyğun hallarda) Yeri Tarix İmza	Möhür
8. Sahib (istehsalçı zavod, mülkiyyətçi və ya operator) (yalnız qeydə alınmamış nəqliyyat vasitələri üçün) Adı və ünvanı	
9. UZADILMA	
Etibarlıdır	
Yeri	
Tarix	
İmza	
Möhür	
*/ Uyğun damada «x» işarəsi qoymaq	
4-cü səhifədə «Göstəriş» bax. [səh.2]	

**Yol nəqliyyat vasitəsinin buraxılış haqqında şəhadətnaməsinin nümunəsi
(davamı)**

QEYDLƏR (səlahiyyətli orqanlar doldurur)		Şəhadətnamə №	
10. Müəyyən olunmuş nasazlıqlar		11. Nasazlıqların aradan qaldırılması	
Səlahiyyətli orqan	Möhür	Səlahiyyətli orqan	Möhür
İmza		İmza	
10. Müəyyən olunmuş nasazlıqlar		11. Nasazlıqların aradan qaldırılması	
Səlahiyyətli orqan	Möhür	Səlahiyyətli orqan	Möhür
İmza		İmza	
10. Müəyyən olunmuş nasazlıqlar		11. Nasazlıqların aradan qaldırılması	
Səlahiyyətli orqan	Möhür	Səlahiyyətli orqan	Möhür
İmza		İmza	
12. Digər qeydlər			

4-cü səhifədə «Göstərişə» bax.
[səh.3]

**Yol nəqliyyat vasitəsinin buraxılış haqqında şəhadətnaməsinin nümunəsi
(davamı)**

G Ö S T Ə R İ Ş

1. Buraxılış haqqında şəhadətnaməni verən səlahiyyətli orqan, zəruri hesab etdikdə, şəhadətnaməyə bu orqanın təsdiq etdiyi fotosəkillər və ya şəkillər əlavə edilir. Bu halda həmin orqan tərəfindən bu sənədlərin sayı şəhadətnamənin 6 №-li bəndində göstərilir.
2. Şəhadətnamə nəqliyyat vasitəsində olmalıdır. O, sənədin fotosurəti deyil, əsl olmalıdır.
3. Yol nəqliyyat vasitələri hər iki ildən bir yoxlanmaq üçün təqdim edilir, lazım gəldikdə isə şəhadətnamənin fəaliyyət müddətinin artırılması üçün həmin nəqliyyat vasitəsinin qeydiyyatda olduğu ölkənin səlahiyyətli orqanlarına və ya qeydiyyatdan keçməmiş nəqliyyat vasitələri halında – sahibinin və ya istifadəçisinin yaşadığı ölkənin səlahiyyətli orqanlarına təqdim edilir.
4. Əgər yol nəqliyyat vasitəsi buraxılış proseduru ilə təyin olunmuş texniki tələblərə daha cavab vermirsə, onda, onu BYD kitabçasının tətbiqi ilə yüklərin daşınması üçün istifadə etmək mümkün olsun deyə, əvvəlcədən, o, buraxılış üçün əsas verən vəziyyətə gətirilməlidir ki, yenidən həmin texniki tələblərə cavab versin.
5. Əgər nəqliyyat vasitəsinin əsas xarakteristikaları dəyişdirilmişsə, onda bu nəqliyyat vasitəsinin buraxılışı öz qüvvəsini itirir və onu BYD kitabçasının tətbiqi ilə yüklərin daşınması üçün istifadə etmək mümkün olsun deyə, əvvəlcədən, səlahiyyətli orqan tərəfindən yenidən buraxılış prosedurunu keçməlidir.

Qoşma 5

TİR LÖVHƏCİYİ ^{*1}

1. Lövəciklərin ölçüsü: 250 mm-in 450 mm-ə olmalıdır.
2. Baş latın hərfləri ilə yazılan TİR literlərinin hündürlüyü 200 mm olmalı və xəttin eni 20 mm-dən az olmamalıdır. Literlər göy fonda ağ rəngli olmalıdır.

Şərtlər

5-ci qoşmaya uyğun olan BYD lövhəciyi nümunəsi aşağıda göstərilmişdir. Göy fonda ağ rəngli baş hərflər (RAL 5017) (Hərflər: hündürlüyü – 200 mm; hərfin ştrixinin qalınlığı – 20 mm-dən az olmamalı). Yuxarıda göstərilədiyi kimi, 5-ci qoşmaya uyğun olan BYD lövhəciyinin yerləşdiyi elektron fayl («inkapsulə edilmiş postkript» formatında (EPS)) BYD veb saytında vardır (<http://tir.unece.org>) və ya BYD Katibindən götürülə bilər.

(TRANS/WP.30/204, 62-ci bənd; TRANS/WP.30/AC.2/69, 3-cü qoşma)

^{*1} «TİR» qısaltılması azərbaycan dilində «BYD»-yə uyğundur

Qoşma 6

İZAHAT YAZILARI

İzahat yazılarına giriş

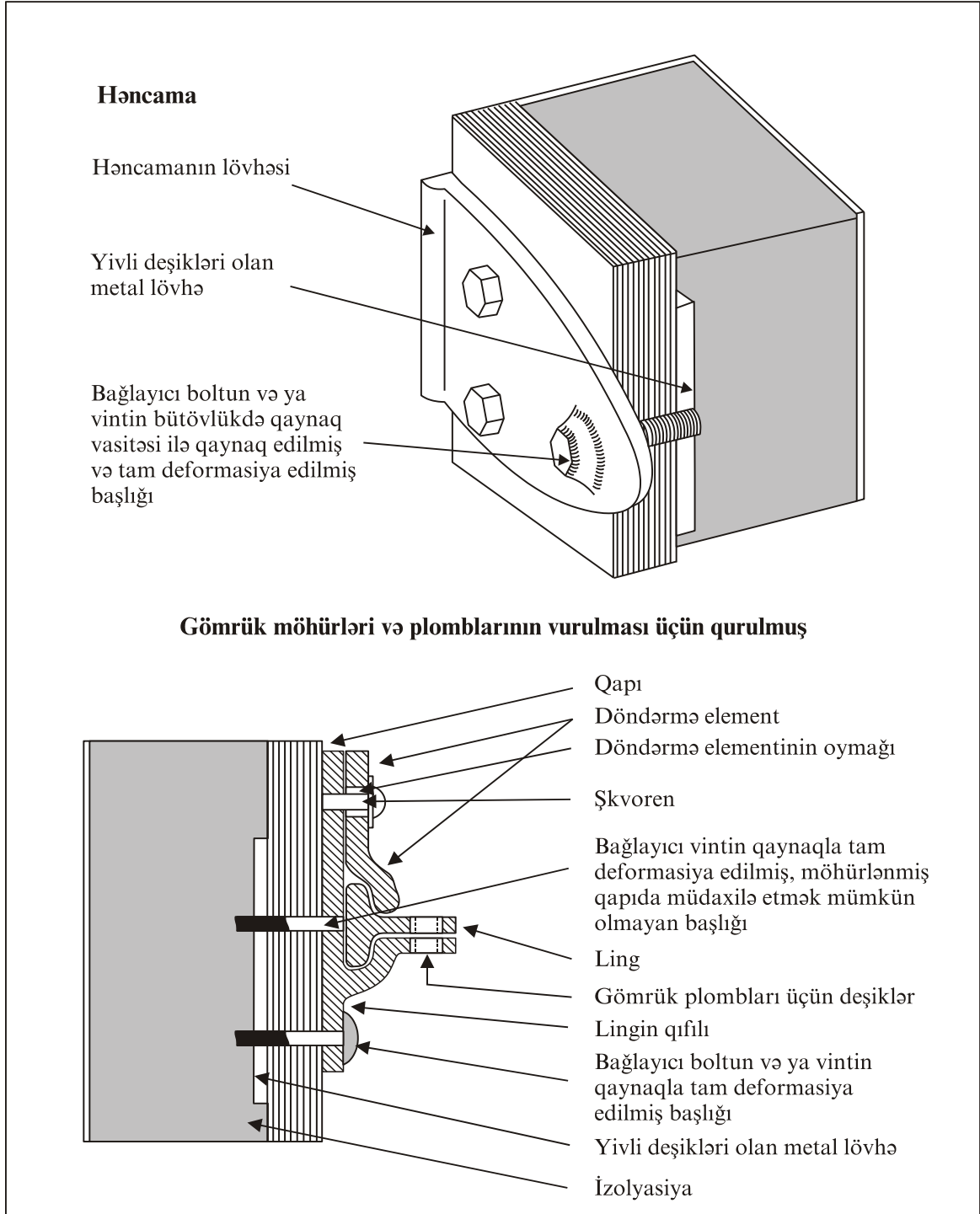
- i) Bu Konvensiyanın 43-cü maddəsinin müddəalarına uyğun olaraq izahat yazıları bu Konvensiyanın bəzi müddəalarının və ona qoşmaların yozulması verir. Onlar həm də tövsiyə olunan praktikanın bəzi növlərini də təsvir edir.
- ii) İzahat yazıları bu Konvensiyanın müddəalarını və ya ona qoşmaları dəyişdirmir, lakin onların məzmununu, mənasını və tətbiq sahəsini dəqiqləşdirirlər.
- iii) Məsələn, bu Konvensiyanın 12-ci maddəsinin müddəaları və ona 2-ci qoşma ilə bağlı yol nəqliyyat vasitələrinin gömrük möhürləri və plombları altında daşımalara buraxılışının texniki şərtlərinə aid izahat yazılarında, müvafiq hallarda konstruksiya xüsusiyyətləri haqqında göstərişlər verilir və bunlara Müqavilə tərəfləri bu müddəalara cavab verən göstərişlər kimi baxmalıdır. İzahat yazılarında müvafiq hallarda həmçinin göstərilə bilər ki, hansı konstruksiya xüsusiyyətləri bu müddəalara cavab vermir.
- iv) İzahat yazıları bu Konvensiyanın müddəalarının və ona qoşmaların texniki tərəqqi və iqtisadi qaydaların tələbləri nəzərə alınmaqla tətbiq olunmasının mümkünlüyünü təmin edir.

Qeyd:

(6-cı qoşmada olan izahat yazıları onların aid olduğu Konvensiya qoşmaları ilə birlikdə yerləşdirilmişdir. İzahat yazılarına aid olan şəkillər bu qoşmaya daxil edilmişdir).

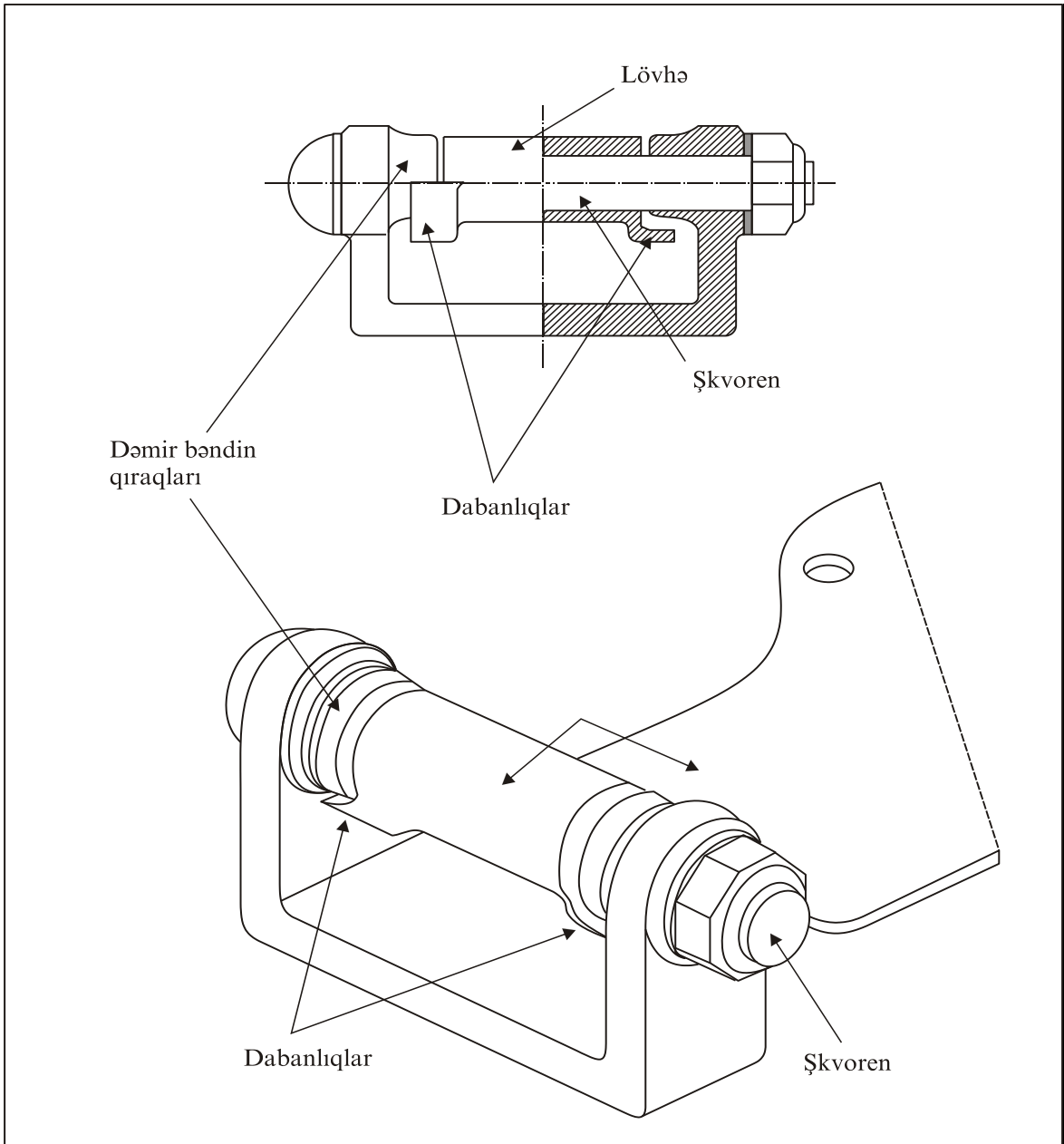
Şəkil 1

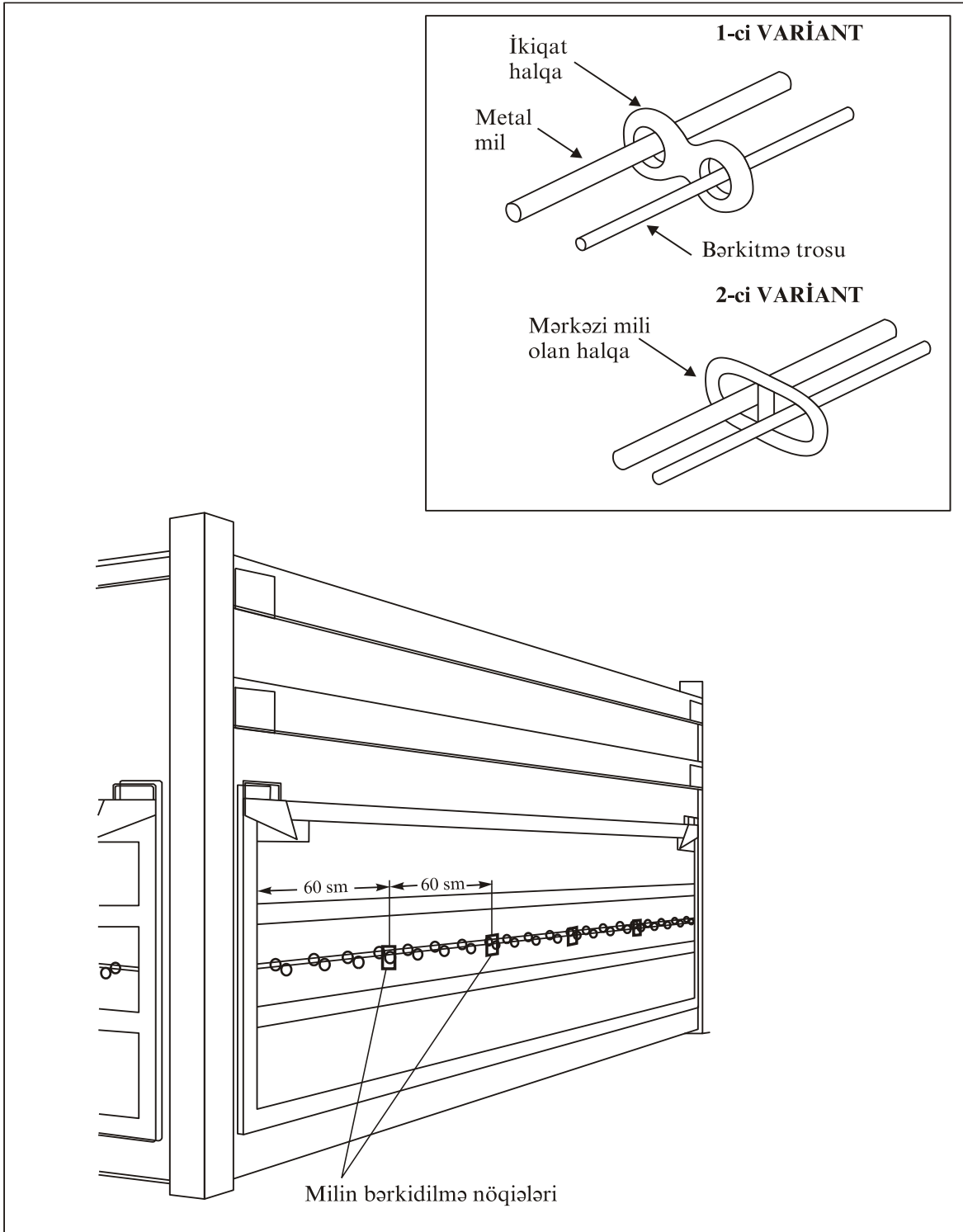
İZOTERMİK YÜK BÖLMƏSİ OLAN NƏQLİYYAT VASİTƏLƏRİNİN QAPILARINDA GÖMRÜK MÖHÜR VƏ PLOMBLARI VURMAQ ÜÇÜN HƏNCAMA VƏ QURULUŞUN NÜMUNƏSİ

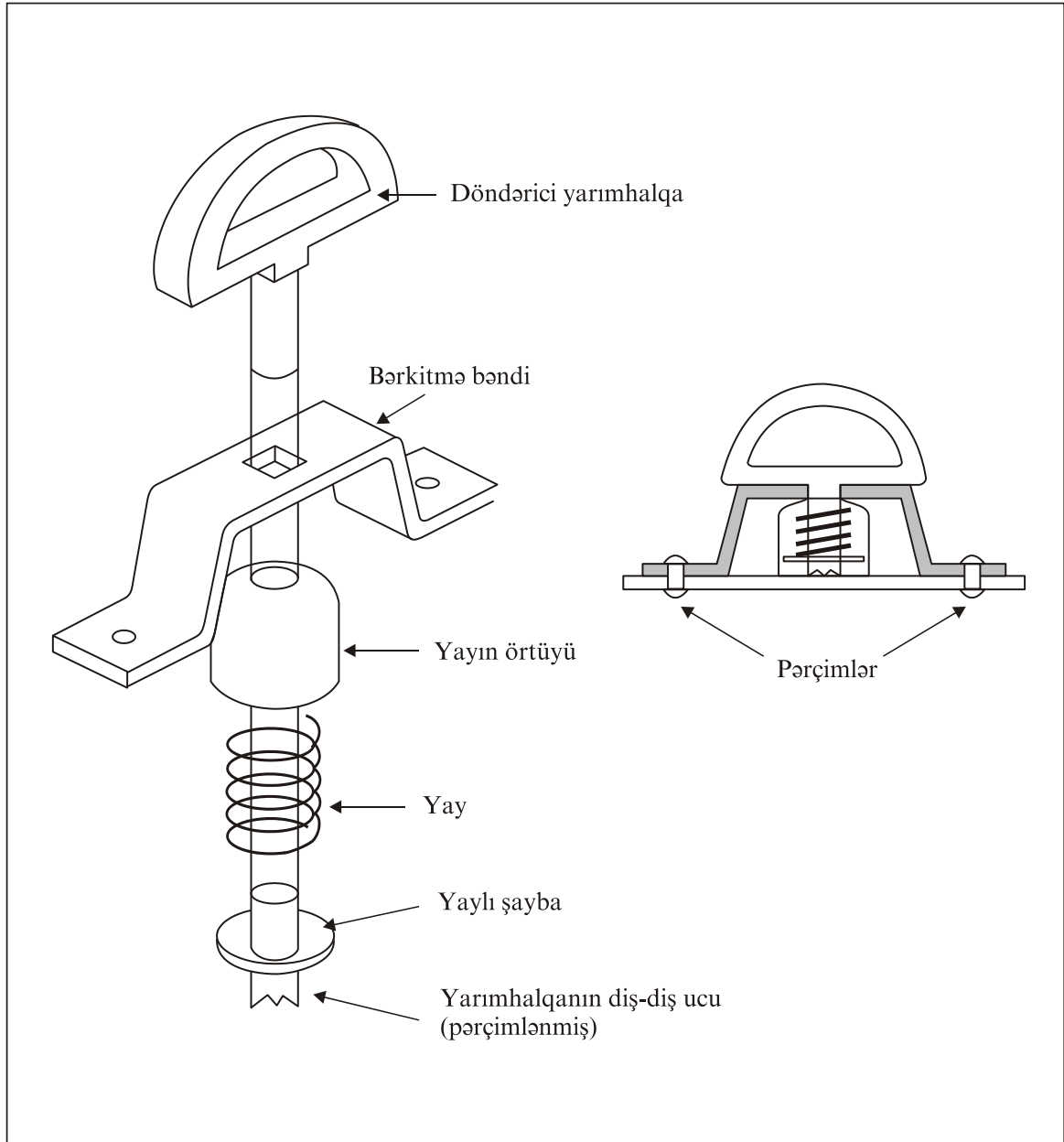

Şəkil 1a**ŞKVORENİ XÜSUSİ BƏRKİDİLMƏ TƏLƏB ETMƏYƏN
HƏNCAMANIN NÜMUNƏSİ**

Aşağıda göstərilmiş həncama 2.2.1 b) izahat yazısının b) altbəndinin 2-ci cümləsinin müddəalarına cavab verir. Lövhənin və dəmirbəndin konstruksiyası şkvorenin xüsusi bərkidilməsi zərurətini istisna edir, çünki lövhənin dabanları dəmirbəndin qıraqlarını əhatə edir. Beləliklə, dabanlar, bərkidilməmiş şkvoreni çıxardıqdan sonra gömrükhana tərəfindən möhürlənmiş qapının onun asıldığı yerdə görünən izlər buraxmadan açılmasına mane olur.

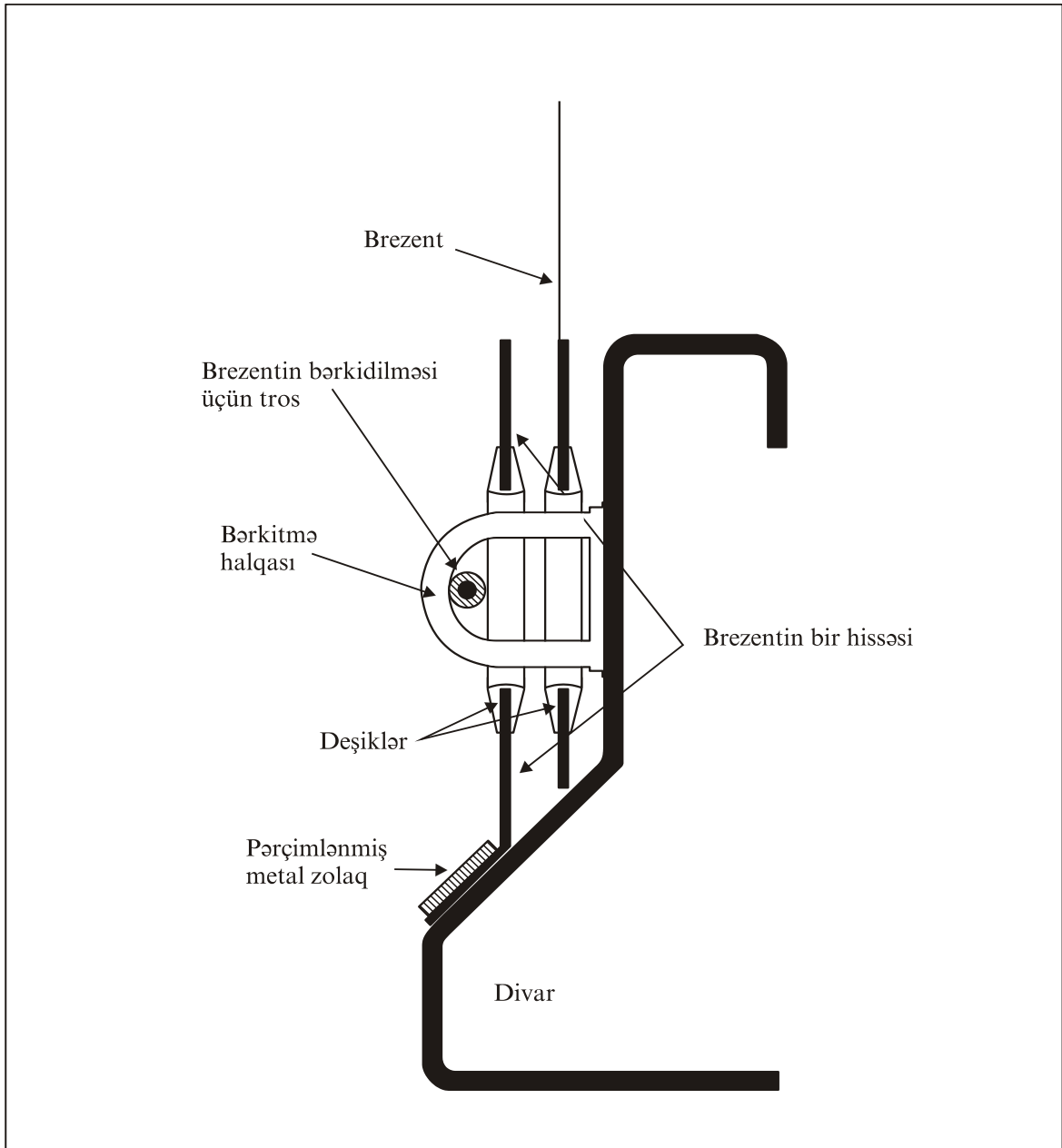

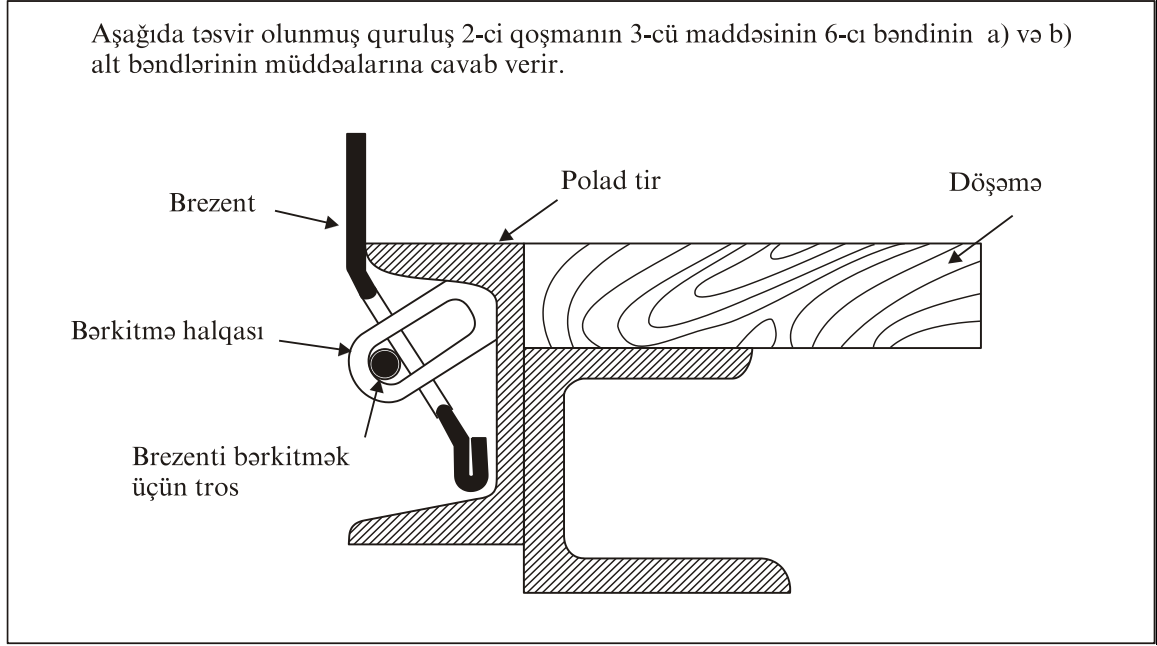
Şəkil 2**BREZENTLƏ ÖRTÜLMÜŞ, SÜRÜŞƏN HALQALARI OLAN
NƏQLİYYAT VASİTƏLƏRİ**

Şəkil № 2a**DÖNDƏRİCİ HALQANIN (YARIMHALQANIN) NÜMUNƏSİ**

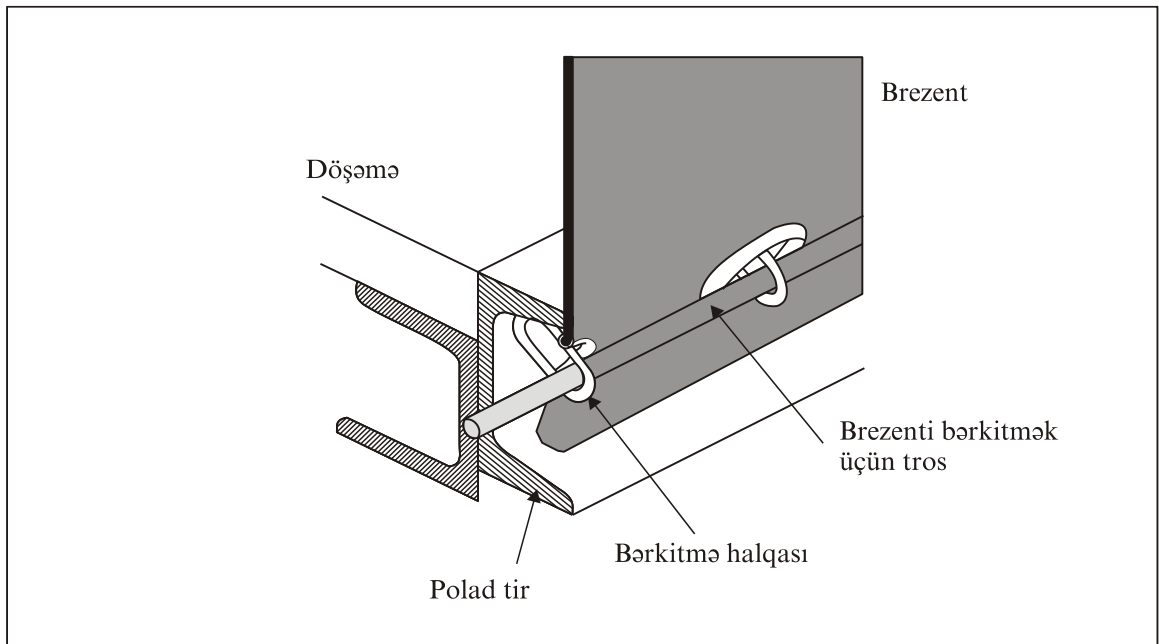
Şəkil 3**BREZENTİN NƏQLİYYAT VASİTƏSİNƏ BƏRKİDİLMƏSİ ÜÇÜN QURULUŞUN NÜMUNƏSİ**

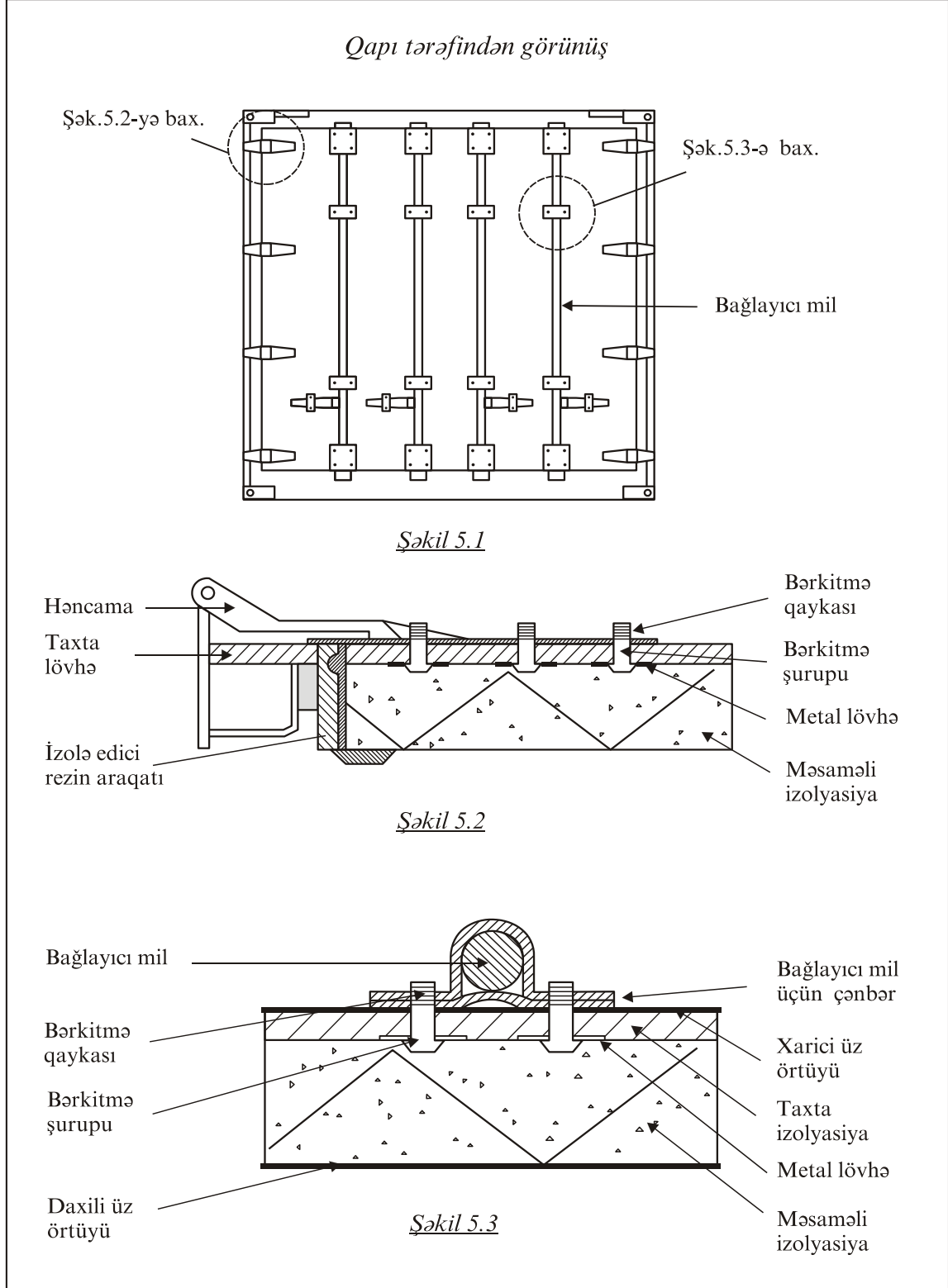
Aşağıda təsvir edilmiş quruluş 2-ci qoşmanın 3-cü maddəsinin 11 a) bəndinin sonunucu abzasının müddəalarına cavab verir. O, həmçinin 2-ci qoşmanın 3-cü maddəsinin 6-cı bəndinin a) və b) alt bəndlərinin müddəalarına cavab verir. (ECE/TRANS/17/Amend.17, 1 oktyabr 1994-cü ildə qüvvəyə minib)

Şəkil 4**ÖRTÜYÜN BƏRKİDİLMƏSİ ÜÇÜN QURULUŞ****Şərhlər**

Aşağıdakı şəkildə 2-ci qoşmanın 3-cü maddəsinin 6-cı bəndinin a) və b) alt bəndlərinə uyğun olaraq örtüyün bərkidilməsi üçün quruluş təsvir olunmuşdur. (TRANS/WP.30/147, 32-ci bənd)

Şəkil 5**İZOTERMİK KONSTRUKSIYANIN QAPISININ DAXİLİ TƏRƏFİNDƏN
YERLƏŞDİRİLƏN BƏRKİTMƏ TƏRTİBATININ NÜMUNƏSİ**

Qoşma 7

KONTEYNERLƏRİN BURAXILIŞINA AİD OLAN QOŞMA

I hissə

GÖMRÜK MÖHÜRLƏRİ VƏ PLOMBLARI ALTINDA BEYNƏLXALQ DAŞIMALARA BURAXILA BİLƏCƏK KONTEYNERLƏRƏ TƏTBİQ OLUNAN TEXNİKİ ŞƏRTLƏRƏ AİD QAYDALAR

İzahat yazıları

Bu Konvensiyanın 6-cı qoşmasında verilmiş və 2-ci qoşmaya aid olan izahat yazıları müvafiq dəyişikliklərlə, bu Konvensiyanın müddələrinin icrası naminə gömrük möhürləri və plombları altında daşımalara buraxılmış konteynerlərə tətbiq edilir.

Maddə 1

Əsas prinsiplər

Beynəlxalq yük daşımalarına gömrük möhürləri və plombları altında yalnız aşağıdakı tələblərə uyğun konstruksiya edilmiş və avadanlıqlaşdırılmış konteynerlər buraxıla bilər:

- a) yüklərin konteynerin möhürlənmiş hissəsindən gömrük möhürləri və plomblarında görünən sındırılma və ya zədələnmə izləri buraxmadan çıxarılması və ya oraya yüklənməsi mümkün olmasın;
- b) gömrük möhürləri və plombları sadə və etibarlı üsulla vurula bilməlidir;
- c) onlarda yüklərin gizlədilməsi üçün heç bir gizli yer olmamalıdır;
- d) yüklərin yerləşdirilə biləcəyi bütün yerlər gömrük baxışı üçün asanlıqla əlçatan olmalıdır.

1-ci maddəyə şərhlər*Konteynerlərdə markalanma*

Konteynerlərin divarlarından və ya brezentindən çıxarıla bilməyən üst yazuları, trafaretlər, işıq əksetdirən materialdan zolaqlar və onlara analoji olan digər nişanları, əgər onlar divarın və ya brezentin aydın seçilən qalmalı strukturunu örmürsə, buraxıla biləndirlər. Konteynerdəki dəşikləri gizlədə bilən yapışdırılan etiketlərin və onlara analoji olan digər nişanların istifadəsinə icazə verilmir.

(TRANS/GE.30/57, 45-ci bənd; TRANS/WP.30/141, 35-ci bənd; TRANS/WP.30/AC.2/31, 3-cü qoşma)

Maddə 2**Konteynerlərin konstruksiyası**

1. Bu Qaydaların 1-ci maddəsinin tələblərini təmin etmək üçün:
 - a) konteynerin tərkib elementləri (divarlar, döşmə, qapılar, dam, dayaq, çərçivələr, eninə elementlər və sairə) ya görünən izlər buraxmadan bayırdan çıxarıla bilməyən və yenidən yerinə qoyula bilməyən tərtibatların köməyi ilə, yaxud da görünən izlər buraxmadan dəyişdirilə bilməyən konstruksiyanı təmin edən metodların köməyi ilə birləşdirilməlidirlər. Divarlar, döşmə, qapılar və dam müxtəlif materiallardan hazırlanıbsa, onlar da həmin tələblərə cavab verməli və kifayət qədər möhkəm olmalıdırlar;
 - b) qapıların və başqa bağlama sistemlərinin (bağlama kranları, bacaların qapaqları, flanslar və sairə) üzərlərinə gömrük möhürləri və plombları vurmaq mümkün olan tərtibatları olmalıdır. Bu tərtibat elə olmalıdır ki, onları görünən izlər buraxmadan bayırdan çıxarmaq və yenidən yerinə qoymaq mümkün olmasın, qapılar və bağlayıcı quruluşlar gömrük möhür və plomblarını pozmadan açıla bilməsin. Sonuncular uyğun şəkildə qorunmalıdır. Açılan damların hazırlanmasına icazə verilir;

2-ci maddənin 1 b) bəndinə şərh

Konteynerlərdə gömrük möhürlərinin və plomblarının qorunması

*Bu Konvensiya gömrük möhürlərinin və plomblarının qorunması üçün hər hansı bir xüsusi tərtibatlar nəzərdə tutmadığından, belə plombları ya xüsusi qoruyucu quruluşla qorumaq olar, yaxud da yük daşımaları zamanı qapının konstruksiyası özü-özlüyündə gömrük möhürlərinin və plomblarının təsadüfi zədələnmə imkanını istisna etməlidir.
(TRANS/GE.30/17, 93-cü bənd)*

- (c) ventilyasiya və drenaj dəşikləri konteynerin içinə daxil olmağa mane olan quruluşla təchiz olunmalıdır. Bu quruluş elə konstruksiyalı olmalıdır ki, onu görünən izlər buraxmadan bayırdan çıxarmaq və yerinə qoymaq mümkün olmasın.

2-ci maddənin 1 c) bəndinə şərh

Konteynerlərdə ventilyasiya dəşikləri

*Hərçənd ki, ventilyasiya dəşiklərinin ölçüsü prinsipə 400 mm-dən çox olmamalıdır, gömrük orqanı ona ölçüsü 400 mm-dən böyük ventilyasiya dəşikləri olan konteyner təqdim edildikdə, belə konteyneri bütün qalan tələblərə əməl edilməsi şərti ilə daşımaya buraxa bilər.
(TRANS/GE.30/14, 102-ci bənd; TRANS/WP.30/143, 36 və 37-ci bəndlər)*

2. Bu Qaydaların 1-ci maddəsinin c) alt bəndinin müddəalarına baxmayaraq, konteynerin praktiki mülahizələrə görə içiboş həcmələri olan (məsələn, ikiqat divarın tərkib hissələri arasındakı) tərkib elementlərinin olmasına icazə verilir. Bu həcmələri yüklərin gizlədilməsi məqsədi ilə istifadə etmək mümkün olmasın deyər:

- i) daxili örtük konteyneri onun bütün hündürlüyü boyu döşəmədən tavana qədər örtüyü hallarda və ya örtük və xarici divar arasındakı həcm tam bağlandığı hallarda daxili örtüyün elə şəkildə bərkidilməsini təmin etmək lazımdır ki, onu görünən izlər buraxmadan çıxarmaq və yerinə qoymaq mümkün olmasın; və

- ii) örtük konteyneri bütün hündürlüyü boyu örtmədiyi və örtüklə xarici divar arasındakı boşluq tam bağlanmadığı hallarda və konteynerin konstruksiyasında içiboş həcmələr olduğu bütün başqa hallarda göstərilmiş həcmələrin sayını minimuma qədər məhdudlaşdırmaq və bu həcmələrin gömrük nəzarəti üçün asan əlçatan olmasını təmin etmək lazımdır.

(ECE/TRANS/17/Amend.8, 17 avqust 1987-ci ildə qüvvəyə minib)

2-ci maddənin 2-ci bəndinə şərh

İçiboş strukturkomponentlərinin aradanqaldırılması

Konteynerlərin içiboş tirlər kimi, içiboş struktur komponentlərinin sayı yeni konteynerlərin konstruksiyalarında minimuma qədər məhdudlaşdırılmalıdır və imkan daxilində açıq profilli tirlərin istifadəsi ilə onlar tədricən aradan qaldırılmalıdır. Konstruktiv səbəblərdən konteynerlərdə içiboş struktur komponentləri olarsa gömrük orqanlarının belə içiboş komponentlərin yoxlanmasını asanlaşdırmaq üçün nəzərdə tutulmuş dəşiklərin istifadə edilməsi buraxıla bilər. Belə baxış dəşiklərinin olması barədə qeyd konteynerlərin buraxılışı haqqında şəhadətnamənin II nümunəsinin 9-cu bəndində və ya III nümunəsinin 7-ci bəndində (Konvensiyaya 7-ci qoşmanın II hissəsi) göstərilir.

(TRANS/WP.30/151, 33-37-ci bəndlər; TRANS/WP.30/AC.2/33, 7-ci qoşma)

3. Konvensiyaya 6-cı qoşmanın 0.1 j) izahat yazısında müəyyən olunduğu kimi, çıxarıla bilən banlarda pəncərələrin olmasına, onların kifayət qədər möhkəm materiallardan hazırlanması və görünən izlər buraxmadan, onları bayırdan çıxartmağın və ya dəyişdirməyin qeyri-mümkün olması şərti ilə icazə verilir. Bununla belə, şüşədən istifadə olunmasına icazə verilir, lakin qəlpələnməyən yox, başqa şüşə istifadə olunduğu halda pəncərələr bayırdan sökülməsi mümkün olmayan möhkəm bərkidilmiş metal şəbəkə ilə təchiz olunmalıdır. Şəbəkədə oyuqların ölçüsü 10 mm-dən çox olmamalıdır. Konvensiyaya 6-cı qoşmanın 0.1 j) izahat yazısında müəyyən olunduğu kimi, çıxarıla bilən banlara aid edilməyən və Konvensiyanın 1 j) maddəsində müəyyən edilmiş konteynerlərdə pəncərələrin olmasına icazə verilmir,
(ECE/TRANS/17/Amend.17, 1 oktyabr 1994-cü ildə qüvvəyə minib)

Maddə 3

Qatlanan və sökülən konteynerlər

Qatlanan və ya sökülən konteynerlər bu Qaydaların 1-ci və 2-ci maddələrinin müddəalarına cavab verməlidirlər; bundan başqa onlar konteyneri yığıqdan sonra müxtəlif hissələri fiksə edici tərtibatlara malik olmalıdırlar. Bu fiksə edici tərtibatlar, əgər yığılmış konteynerin bayırından yerləşmişsə, elə konstruksiyalı olmalıdırlar ki, onların üzərinə gömrük möhürləri və plombları vurula bilsin.

Maddə 4

Brezentlə örtülmüş konteynerlər

1. Bu Qaydaların 1,2 və 3-cü maddələrinin müddəaları brezentlə örtülmüş konteynerlərə onlara tətbiq edilə biləcək dərəcədə şamil olunur. Bundan başqa, bu konteynerlər bu maddənin müddəalarına da cavab verməlidirlər.
2. Brezent ya möhkəm kətan parçadan, yaxud da dartılmayan, kifayət qədər möhkəm, üzərinə plastik kütlə və ya rezinləşdirilmiş material çəkilmiş parçadan hazırlanmalıdır. Brezent saz vəziyyətdə olmalıdır və elə hazırlanmalıdır ki, bağlamaq üçün tərtibat bərkidildikdə görünən izlər buraxmadan yükə əl çatmasın.
3. Əgər brezent bir neçə hissədən ibarətdirsə, bu hissələrin qıraqları biri o birinə qatlanmalıdır və arası bir-birindən 15 mm-dən az olmayan iki tikişlə sırımmalıdır. Bu tikişlər bu Qaydalara əlavə olunmuş şəkl.1-də göstəriləyi kimi edilməlidir; lakin, əgər brezentin bəzi hissələrində, məsələn, zolaqları göstərilən üsulla birləşdirmək mümkün deyilsə, brezentin yuxarı hissəsinin qıraqlarını qatlamaq və zolaqları bu Qaydalara əlavə olunmuş şəkl.2-də və ya 2a)-da göstəriləyi kimi tikmək kifayətdir. Tikişlərdən biri ancaq içəridən görünməlidir və bu tikiş üçün istifadə olunan sapın rəngi brezentin özünün rəngindən, həmçinin digər tikiş üçün istifadə edilən sapın rəngindən kəskin fərqlənməlidir. Bütün tikişlər tikiş maşınında sırımmalıdır.

4. Əgər brezent plastik kütlə ilə örtülmüş bir neçə hissədən ibarətdirsə, bu hissələr bu Qaydalara əlavə olunmuş şəkl.3-ə uyğun olaraq lehimləmə ilə də birləşdirilə bilər. Hər bir hissənin qırağı o biri hissənin qırağını ən azı 15 mm örtməlidir. Hissələrin birləşdirilməsi bütün en üzrə təmin edilməlidir. Birləşmənin xarici qırağı həmin lehimləmə üsulu ilə qoyulan, eni ən azı 7 mm olan plastik kütlədən zolaqla örtülməlidir. Bu zolağa, həmçinin onun hər tərəfinə, eni ən azı 3 mm olmaqla, eyni şəkili aydın relyef ştaplanmalıdır. Lehimləmə elə şəkildə yerinə yetirilməlidir ki, hissələri görünən izlər buraxmadan ayırmaq və yenidən birləşdirmək mümkün olmasın.

4-cü maddənin 4-cü bəndinə şərtlər

Plastik kütlədən zolaqlar

*Plastik kütlədən zolağın mövcud olmasının məcburiliyi tələbi çox əhəmiyyətlidir və müvafiq olaraq onu nəzərə almamaq olmaz.
(TRANS/GE.30, 99-cu bənd; TRANS/WP.30/141, 35-ci bənd;
TRANS/WP.30/AC.2/31, 3-cü qoşma).*

Brezentin qıraqlarının bir-birinin üstünə salmaqla birləşdirilməsi

*Brezentin qıraqlarının bir-birinin üstünə salmaqla 15 mm-dən az olmayan birləşməsinin gömrük təhlükəsizliyi məqsədilə kifayət etməsinə baxmayaraq, zəruriliyi brezentin hansı materialdan hazırlanmasından və onun lehimləmə metodundan asılı olan texniki şərtlərlə müəyyən oluna bilən, tikiş xətləri eninin 20 mm və daha çox olmasına icazə verilir.
(TRANS/WP.30/162, 64 və 65-ci bəndlər; TRANS/WP.30/AC.2/37,
6-cı qoşma)*

Brezent hissələrinin lehimlənmə metodları

*Gömrük nöqtəyi-nəzərdən təhlükəsiz hesab edilən lehimləmə metodlarına, əgər onlar Konvensiyanın 2-ci qoşmasının müddəalarına uyğun tətbiq olunursa, brezentin lehimlənməsi yüksək temperaturla yerinə yetirilirsə «istiliklə lehimləmə metodu» və brezentin lehimlənməsi yüksək tezlik və təzyiqin köməyi ilə yerinə yetirilirsə «yüksək tezlikli lehimləmə metodu», aid edilir.
(TRANS/WP.30/162, 64 və 65-ci bəndlər; TRANS/WP.30/AC.2/37,
6-cı qoşma)*

5. Yamama bu Qaydalara əlavə olunmuş şəkil 4-də göstərilən üsulla yerinə yetirilir; tikilən qıraqlar biri o birinin içinə qatlanmalı və bir-birindən heç olmasa 15 mm aralı olan iki aydın görünən tikişlə birləşdirilməlidir; daxildən görünən sapın rəngi, bayırdan görünən sapın rəngindən və brezentin öz rəngindən fərqlənməlidir; bütün tikişlər maşınla sırımaldır. O hallarda ki, qıraqları zədələnmiş brezent, zədələnmiş hissənin yamaqla əvəz olunması yolu ilə təmir edilirsə, tikiş həmçinin bu maddənin 3-cü bəndinin müddəalarına və bu Qaydalara əlavə olunmuş 1-ci şəklə uyğun sırımına bilər. Plastik kütlə ilə örtülmüş parça, brezentin yamanması da bu maddənin 4-cü bəndində təsvir olunmuş metoda uyğun aparıla bilər, lakin bu halda zolaq brezentin hər iki tərəfindən, yamaq isə brezentin daxili tərəfinə qoyulur.
(ECE/TRANS/17/Amend.8, 17 avqust 1987-ci ildə qüvvəyə minib)

4-cü maddənin 5-ci bəndinə şərtlər

Plastik kütlə ilə örtülmüş parça brezentin təmiri

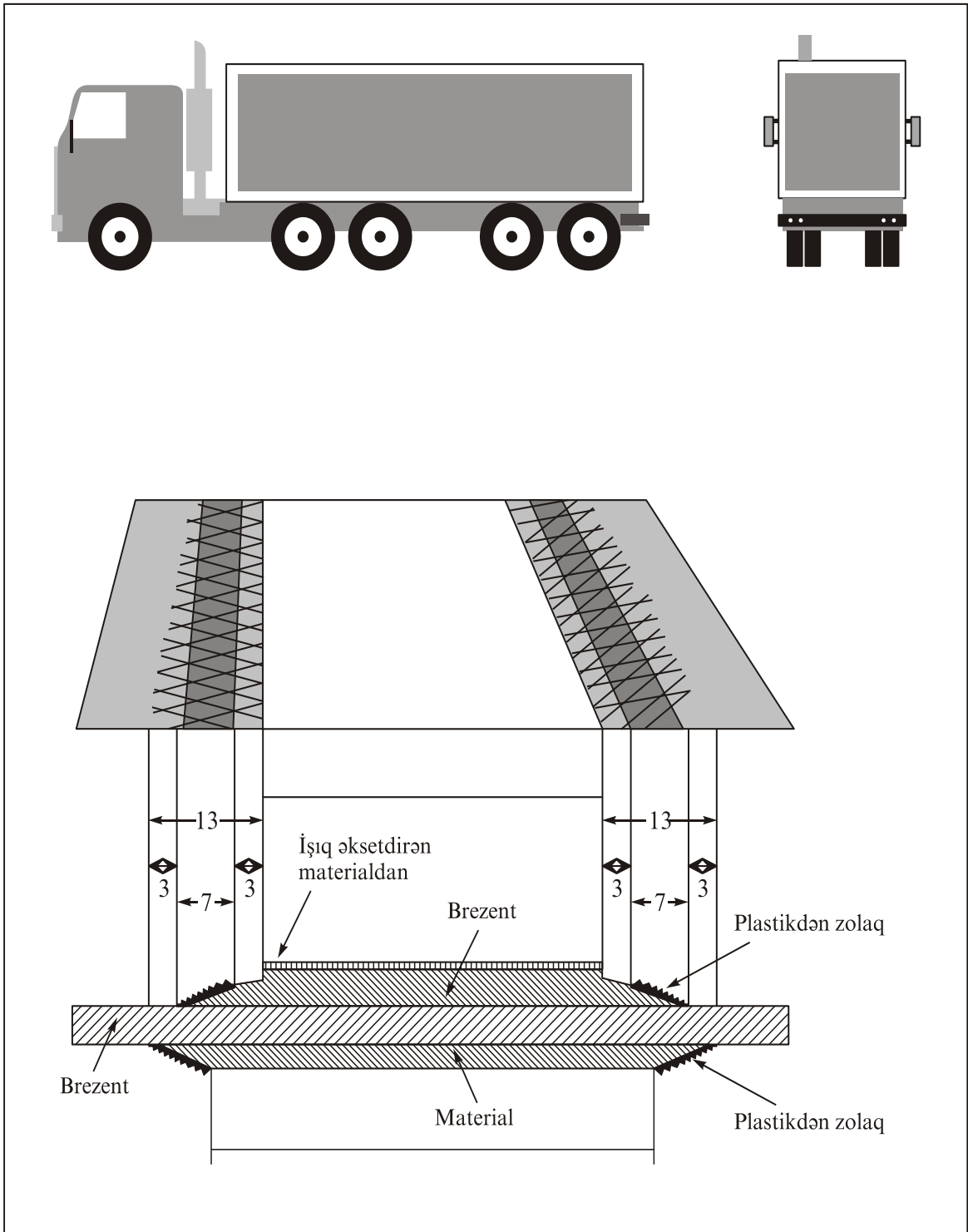
Belə brezentin təmiri üçün aşağıdakı üsuldən istifadə edilməsinə icazə verilir. Yamağın bişirilərək yapışdırılması üçün temperatur və təzyiqin təsiri ilə əridilmiş vinildən istifadə olunur. Plastik sıxılmış materialdan zolaq brezentin hər iki tərəfindən yamağın qıraqlarına qoyulur.

(TRANS/GE.30/6, 40-cı bənd; TRANS/GE.30/GR CC/4, 33-cü bənd; TRANS/WP.30/141, 35-ci bənd; TRANS/WP.30/AC.2/31, 3-cü qoşma).

İşıq əksətdirən materialdan zolaqlar

İşıq əksətdirən materialdan hazırlanıb, çıxarıla bilər və brezentin strukturunu bağlayan zolaqlar, üzərinə plastik kütlə çəkilmiş parçadan ibarət brezentə tam bişirilib yapışdırılmışsa və Konvensiyaya 2-ci qoşmanın 3-cü maddəsinin 5-ci bəndinin tələblərinə uyğun olaraq bərkidilmişsə (aşağıda şəklə bax.) buraxıla bilər.

(TRANS/WP.30/151, 40-cı bənd)

6. Brezent konteynerə bu Qaydaların 1 a) və b) maddələrində ifadə olunmuş şərtlərə dəqiq uyğun olmaqla bərkidilməlidir. Bunun üçün aşağıdakı sistemlər istifadə oluna bilər:

a) brezent aşağıdakıların köməyi ilə bərkidilə bilər:

- i) konteynerə bərkidilən metal halqalarla;
- ii) brezentin qıraqları üzrə deşiklərlə və,
- iii) örtüyün üstündə qalan və bütün uzunluq boyu bayır tərəfdən görünməyən halqalardan keçən ip və ya troslla.

Əgər, yalnız konteynerin konstruksiya sistemi özü-özlüyündə yüklərə müdaxiləyə maneə yaratmırsa, brezent konteynerin sərt hissəsini bərkidici halqaların mərkəzindən ölçülməklə ən azı 250 mm enində örtməlidir.

4-cü maddənin 6 a) bəndinə izahat yazısı

Konteynerin künc fitinqlərinə brezentin bərkidilmə sisteminin gömrük nöqtəyi-nəzərindən qəbul oluna bilən nümunəsi 7-ci qoşmanın III hissəsinə əlavə olunmuş şəkildə təsvir olunmuşdur.

b) Əgər brezentin qıraqlarından birinin konteynerə kip bərkidilməsini təmin etmək lazımdırsa, onda hər iki səth işıq buraxan yerlər olmadan birləşdirilməlidir və möhkəm detalların köməyi ilə tutulub saxlanmalıdır.

c) Əgər brezentin bərkidilməsi sistemi istifadə olunursa, onda o, bağlı vəziyyətdə brezentin konteynerin bayır səthinə kip oturmasını təmin etməlidir (nümunə üçün şəkl.6-ya bax)
(ECE/TRANS/17/Amend.8, 1 avqust 1987-ci ildə qüvvəyə minib)

7. Brezent uyğun konstruksiya (dayaqlarla, yan tərəflərlə, tağlarla, eninə tirlərlə və sairə) ilə saxlanmalıdır.
(ECE/TRANS/17/Amend.8, 1 avqust 1987-ci ildə qüvvəyə minib)

4-cü maddənin 7-ci bəndinə şərh*Brezenti saxlayan dayaq*

Brezenti saxlayan qövsələr bəzən içi boş olur və yükün gizlədilməsi üçün istifadə olunur. Lakin konteynerin bir çox başqa hissələri ilə olduğu kimi onları da həmişə yoxlamaq olar. Bu şərtlərlə içi boş qövsələrin istifadə edilməsinə icazə verilir.

(TRANS GE.30/14, 90-cı bənd; TRANS/GE.30/12, 100 və 101-ci bəndlər; TRANS/GE.30/6, 41-ci bənd; TRANS/WP.30/141, 35-ci bənd; TRANS/WP.30/AC.2/31, 3-cü qoşma)

8. Halqalar arası məsafələr və deşiklər arası məsafələr 200 mm-dən çox olmamalıdır. Əgər konteynerin və brezentin konstruksiyası yük bölməsinə müdaxiləni tamamilə istisna edirsə, halqalar və deşiklər arası bu məsafələr böyük ola bilər, lakin dayaqın istənilən tərəfindən 300 mm-i aşmamalıdır. Deşiklər sərt olmalıdır. (ECE/TRANS/17/Amend.8, 1 avqust 1987-ci ildə qüvvəyə minib)

3-cü maddənin 8-ci bəndinə izahat yazısı

2.3.8 Halqalar və deşiklər arası məsafələr

Əgər halqalar bortda "batıblarsa" və deşiklər oval formasında olub və o qədər kiçikdir ki, halqalara araboşluğu olmadan geydirilə bilirsə, dayaqların üstündə məsafənin 200 mm-dən çox olmasına yol verilir, ancaq bu 300 mm-dən çox olmamalıdır.

(ECE/TRANS/17/Amend.1, 1 avqust 1979-cu ildə qüvvəyə minib)

9. Aşağıdakı bərkidilmə növləri tətbiq edilməlidir:

- a) diametri 3 mm-dən az olmayan polad tros,
- b) uzanmayan şəffaf plastik örtüyə salınmış, diametri 8 mm-dən az olmayan, çətin lifindən və ya sizaldan hazırlanmış ip; və ya
- c) spiralvari burulmuş polad örtüyün daxilində lif-optik sap dəstələrindən ibarət olub, şəffaf uzanmayan plastik kütlədən örtüyə salınmış tros; və ya
- d) diametri (şəffaf qabıq nəzərə alınmadan, əgər beləsi varsa) 3 mm-dən az olmayan, özəyi tam örtən, polad məftildən ən azı dörd strenq ilə əhatə olunmuş tekstil kordu olan tros.

Bu maddənin 9 a) və ya d) bəndlərinə uyğun olan troslar plastik kütlədən olub şəffaf uzanmayan örtüyə salına bilər.

Brezent çərçivə örtüyünə bu maddənin 6 a) bəndinin tələblərinə cavab verən, hər hansı konstruksiyaya bərkidilməli olduğu hallarda, bərkidici kimi kəmərlər istifadə oluna bilər (belə konstruksiyaya nümunə bu qoşmada şəkl. 7-də verilmişdir). Kəmərlərin özü materialı, ölçüləri və formasına görə 11 a) iii) bəndinin təlimatlarına cavab verməlidir. (ECE/TRANS/17/Amend.11, 1 avqust 1989-cu ildə qüvvəyə minib; ECE/TRANS/17/Amend.17, 1 oktyabr 1994-cü ildə qüvvəyə minib; ECE/TRANS/17/Amend.25, 1 oktyabr 2005-ci ildə qüvvəyə minib)

4-cü maddənin 9-cu bəndinə şərh

Bərkitmə ipi

*Brezenti konteynerin çərçivəsinə bərkitmək lazım olan halda, kəmərlər əvəzinə, iki hissədən ibarət olan ip istifadə oluna bilər (həmçinin 2.3.9 izahat yazısına şərhə bax).
(TRANS/WP.30/125, 33-cü bənd)*

10. Hər bir tros və ya ip bir hissədən ibarət olmaqla hər iki sonunda metal ucluqlar olmalıdır. Hər bir metal ucluqdan gömrük möhürləri və plombları üçün kəndir və ya lentin keçirilmə imkanı təmin edilməlidir. Bu maddənin 9 a), b) və d) bəndinin müddəalarına uyğun olaraq trosların hər bir ucluğunun bərkidilməsi üçün tərtibatda, tros və ya ipdən keçən və ondan gömrük möhürləri və plombları üçün kəndir və ya lent keçirilə bilən içiboş pərçim olmalıdır. Tros və ya ip içiboş pərçimin hər iki tərəfindən görünən olmalıdır ki, onların həqiqətən bir hissədən ibarət olmasına əmin olmaq mümkün olsun (bu Qaydalara əlavə olunan şəkl. 5-ə bax).

11. Brezəntdə yüklərin yüklənməsi və boşaldılması üçün istifadə edilən pəncərələr olan yerlərdə brezentin hər iki ətəyi birlikdə birləşdirilir. Bunun üçün aşağıdakı sistem istifadə oluna bilər:

- a) brezentin hər iki qırağı müvafiq şəkildə bir-birini örtməlidir. Onlar həm də aşağıdakıların köməyiylə bərkidilməlidir:
 - i) bu maddənin 3 və 4-cü bəndlərinin müddəalarına uyğun olaraq tikilmiş və ya bişirilib lehirlənmiş açılıb-bükülən ətəyin;
 - ii) bu maddənin 8-ci bəndinin şərtlərinə cavab verən halqaların və dəşiklərin; halqalar metaldan hazırlanmalıdır; və

- iii) müvafiq uzanmayan materialın bütöv hissəsindən hazırlanmış, eni 20 mm-dən və qalınlığı 3 mm-dən az olmayan, halqadan keçərək brezentin hər iki qırağını və açılıb-bükülən ətəyi birləşdirən kəmərlə; kəmərlər brezentin daxili tərəfindən bərkidilir və kəmərdə olmalıdır, ya:

bu maddənin 9-cü bəndində qeyd olunmuş, tros və ya ipi keçirmək üçün deşik, yaxud

bu maddənin 6-cı bəndində qeyd olunmuş metal halqaya bağlana bilən və bu maddənin 9-cu bəndində qeyd olunan tros və ya iplə bərkidilən deşik.

Əgər xüsusi quruluş, məsələn yük bölməsinə görünən izlər buraxmadan müdaxiləyə maneə yaradan qoruyucu arakəsmə varsa, açılıb-bükülən ətək tələb olunmur. Sürüşən döşəmli konteynerlər üçün də açılıb-bükülən ətək tələb olunmur.

(EGE/TRANS/17/Amend.14, 1 avqust 1992-ci ildə qüvvəyə minib;
EGE/TRANS/17/Amend.20, 12 iyun 2001-ci ildə qüvvəyə minib)

- b) Brezentdəki pəncərələri bağlayan xüsusi sistem, yük bölməsi bağlandıqdan və möhürləndikdən sonra brezentin kənarlarının kip bağlanmasını təmin edir. Sistemdə, bu maddənin 6-cı bəndində qeyd olunan metal halqanın keçə biləcəyi və bu maddənin 9-cu bəndində qeyd olunan tros və ya iplə bərkidilə biləcək deşik var. Belə sistem bu qoşmada şəkl. 8-də verilmişdir.
(EGE/TRANS/17/Amend.14, 1 avqust 1992-ci ildə qüvvəyə minib)

12. Konteynerdə yazılmalı olan tanınma nişanları və bu qoşmanın ikinci hissəsində nəzərdə tutulan buraxılış haqqında lövhəcik heç bir halda brezentlə örtülməməlidir.

Maddə 5

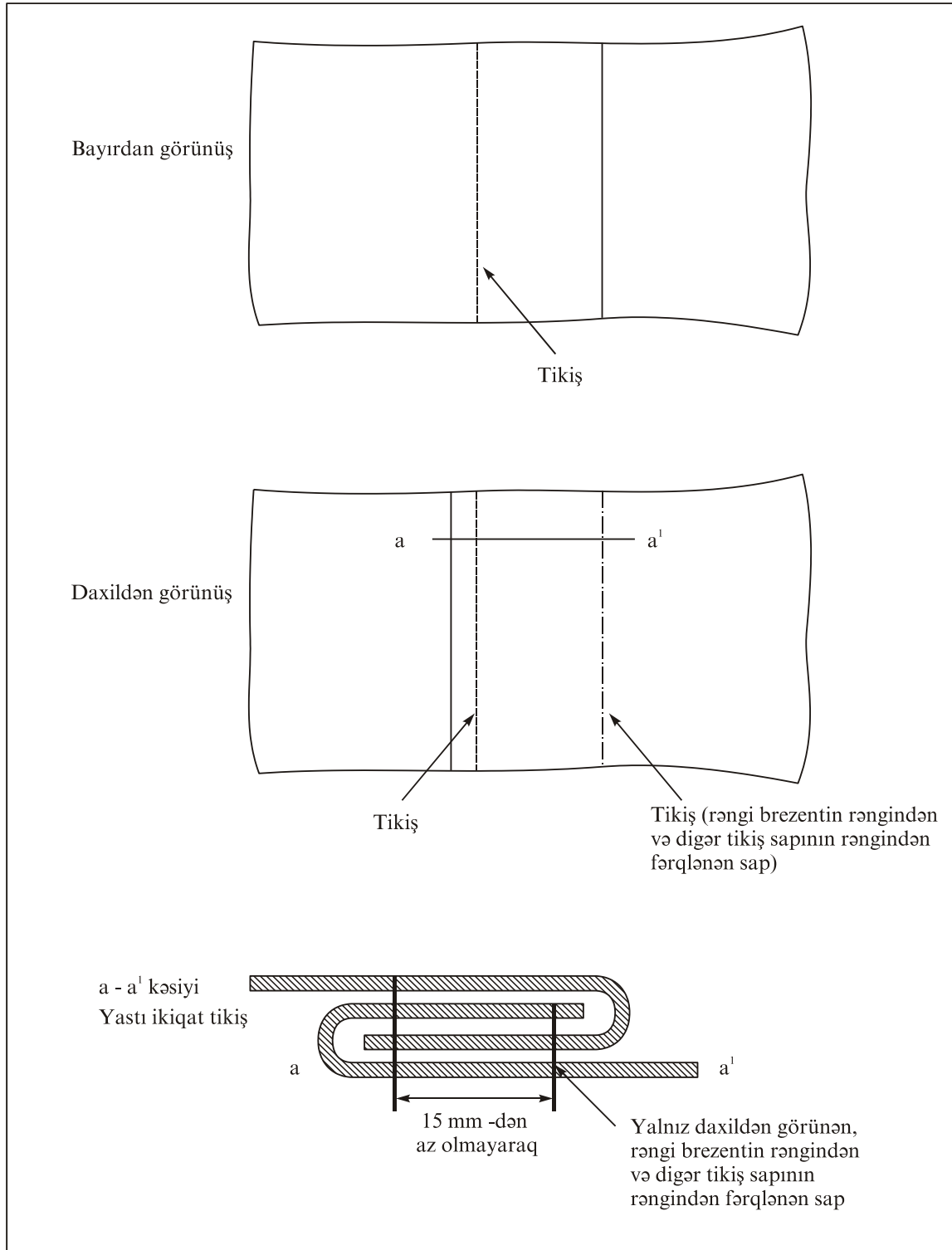
Sürüşən döşəmli konteynerlər

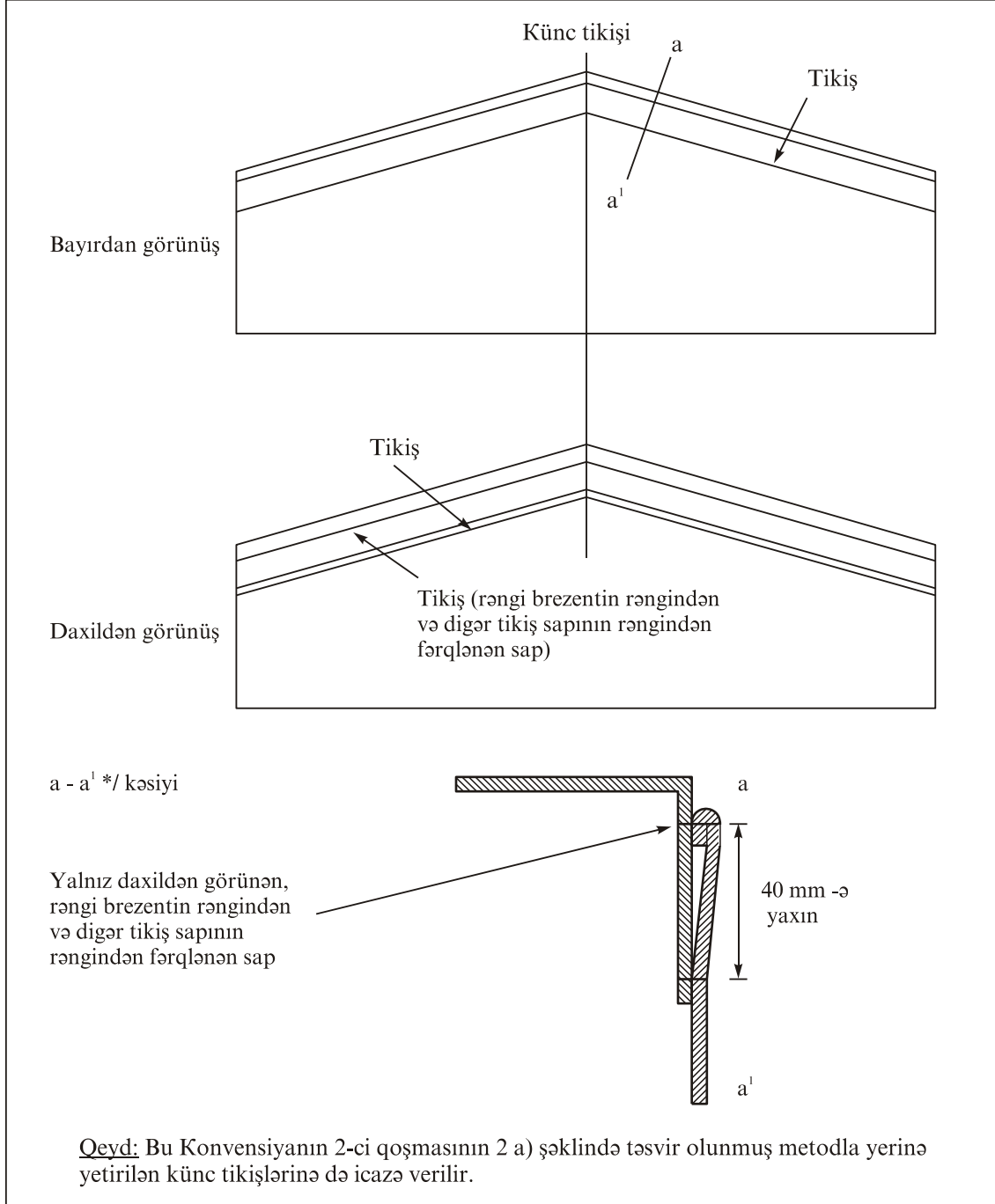
1. Bu Qaydaların 1, 2, 3 və 4-cü maddələrinin müddəaları, sürüşən döşəmli konteynerlərə, onların tətbiq oluna biləcəyi dərəcədə şamil edilir. Bundan başqa, bu konteynerlər bu maddənin müddəalarına uyğun olmalıdır.

2. Konteynerin ədəkləri, döşəməsi, qapıları və bütün başqa tərkib hissələri ya bu Qaydaların 4-cü maddəsinin 6, 8, 9 və 11-ci bəndlərində verilmiş tələblərə, ya da aşağıda yazılmış i) – vi) alt bəndlərinin tələblərinə cavab verməlidir.

- i) Sürüşən ədəklər, konteynerin döşəməsi, qapıları və bütün başqa tərkib hissələri elə şəkildə birləşməlidir ki, görünən izlər buraxmadan onları açmaq və ya bağlamaq mümkün olmasın.
- ii) Ədək konteynerin sərt hissəsini yuxarıdan, tarımlayıcı kəmərlər arası faktiki məsafənin, ən azı 1/4-i qədər örtməlidir. Ədək konteynerin sərt hissəsini aşağıdan ən azı 50 mm örtməlidir. Konteynerin gömrük məqsədləri üçün bağlı və möhürlənmiş olduqda, ədəklə konteynerin sərt hissəsi arasındakı üfqi arabaşluğu istənilən yerdə, konteynerin uzununa oxa və ya oxa görə perpendikulyar üzrə 10 mm-dən çox olmamalıdır.
- iii) Sürüşən ədəyin istiqamətləndirici elementi və digər hərəkətli hissələr elə şəkildə birləşdirilməlidir ki, bağlanmış və gömrük plombları ilə möhürlənmiş qapıları və başqa hərəkətli hissələri, görünən izlər buraxmadan, bayırdan açmaq və ya bağlamaq mümkün olmasın. Sürüşən ədəyin istiqamətləndirici elementi və başqa hərəkətli hissələr elə şəkildə birləşdirilməlidir ki, görünən izlər buraxmadan, konteynerə müdaxilə etmək imkanı istisna olunsun. Həmin sistem bu Qaydalara əlavə olunan şəkil 9-da göstərilmişdir.
- iv) Gömrük məqsədləri üçün istifadə olunan, nəqliyyat vasitəsinin sərt hissəsindəki halqalar arası üfqi məsafə 200 mm-dən çox olmamalıdır. Bununla yanaşı, əgər nəqliyyat vasitəsinin və ədəyin konstruksiyası yük bölməsinə müdaxiləni təmamilə istisna edirsə, bu məsafə böyük ola bilər, lakin dayaqın istənilən tərəfindən halqalar arası məsafə 300 mm-dən çox olmamalıdır. İstənilən halda yuxarıda ii) alt bənddə ifadə olunan şərtlərə əməl olunmalıdır.
- v) Tarımlayıcı kəmərlər arası məsafə 600 mm-dən çox olmamalıdır.
- vi) Ədəyin nəqliyyat vasitəsinin sərt hissəsinə bərkidilməsi üçün istifadə olunan bərkitmə növləri, bu Qaydaların 3-cü maddəsinin 9-cu bəndində nəzərdə tutulmuş tələblərə cavab verməlidir.

(EGE/TRANS/17/Amend.20, 12 iyun 2001-ci ildə qüvvəyə minib)

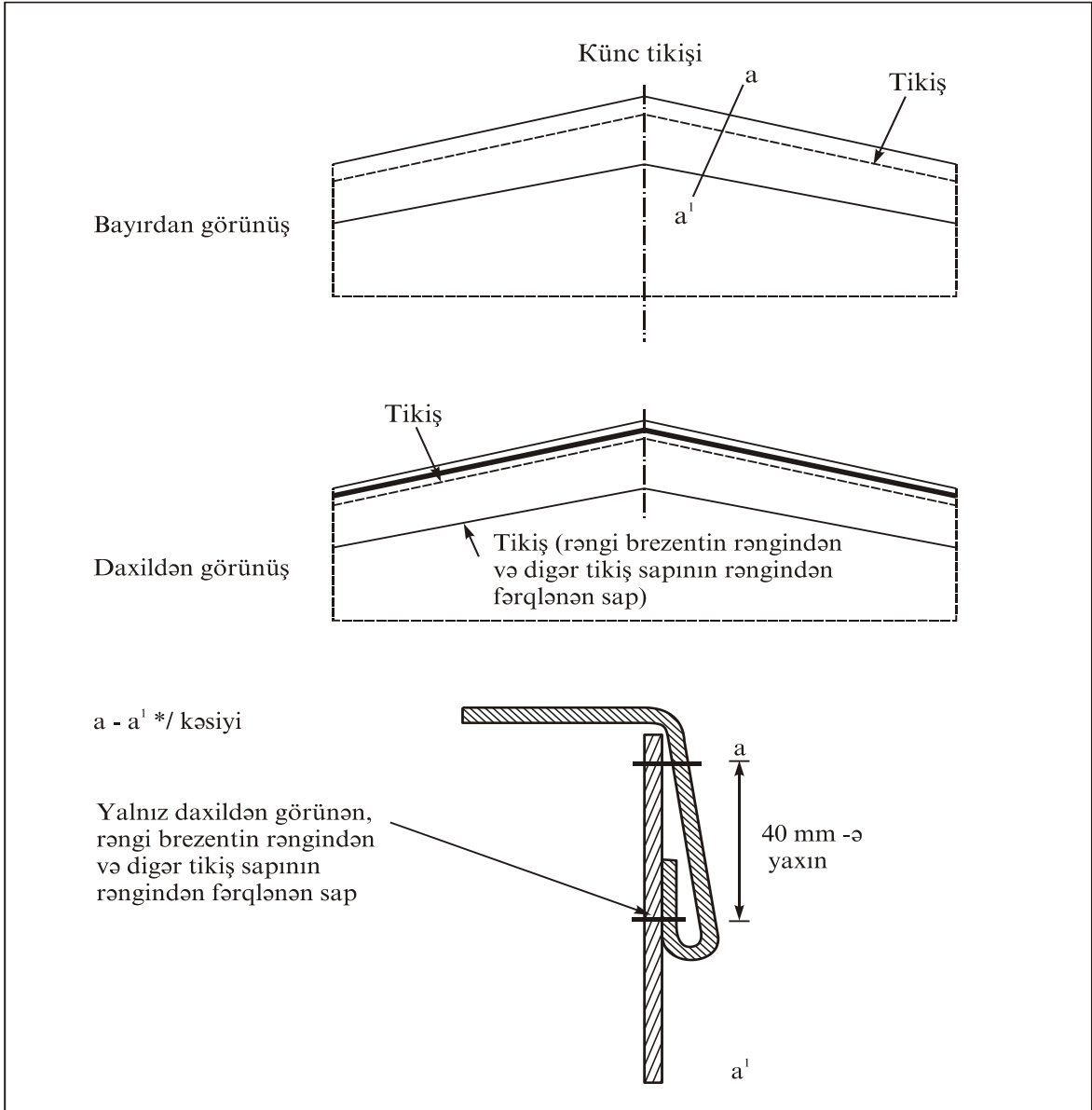
Səkil 1**TİKİŞLƏ SIRINMIŞ, BİR NEÇƏ HİSSƏ PARÇADAN
HAZIRLANMIŞ BREZENT**

Şəkil 2**BİR NEÇƏ HİSSƏ PARÇADAN HAZIRLANMIŞ BREZENT**

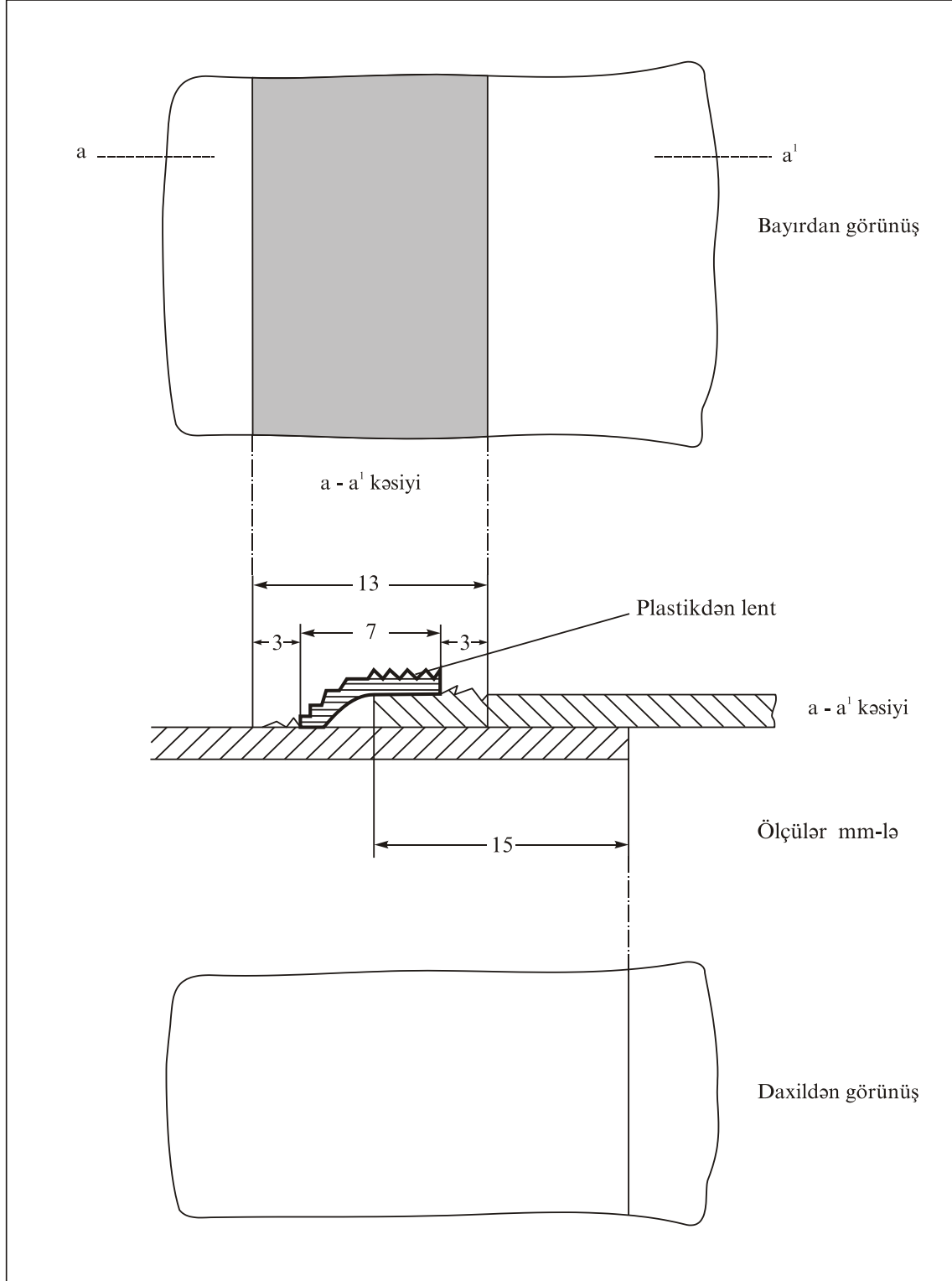
*/ Bu şəkil 2-ci qoşmanın 3-cü maddəsinin 3-cü bəndinə uyğun qatlanmış brezentin yuxarı hissəsini göstərir.

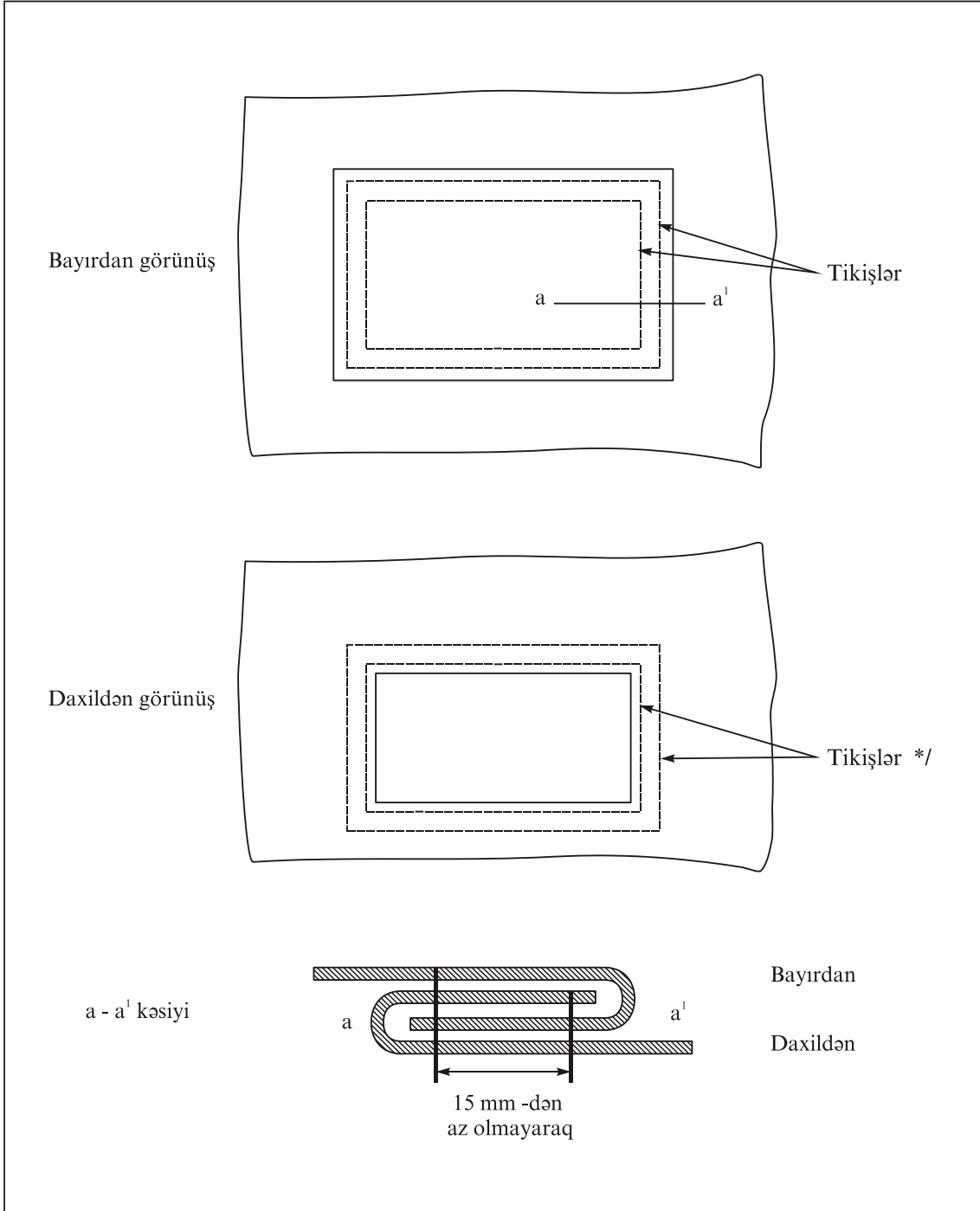
Şərh

2-ci qoşmadakı şəkl.2 a)-da «BİR YERDƏ TİKİLMİŞ BİR NEÇƏ HİSSƏDƏN İBARƏT ÖRTÜK» yuxarıda verilmiş qeydlərə uyğun olaraq, künc tikişlərinin tikilmə nümunəsi kimi 7-ci qoşmada təkrarlanır. (TRANS/WP.30/147, 32-ci bənd)

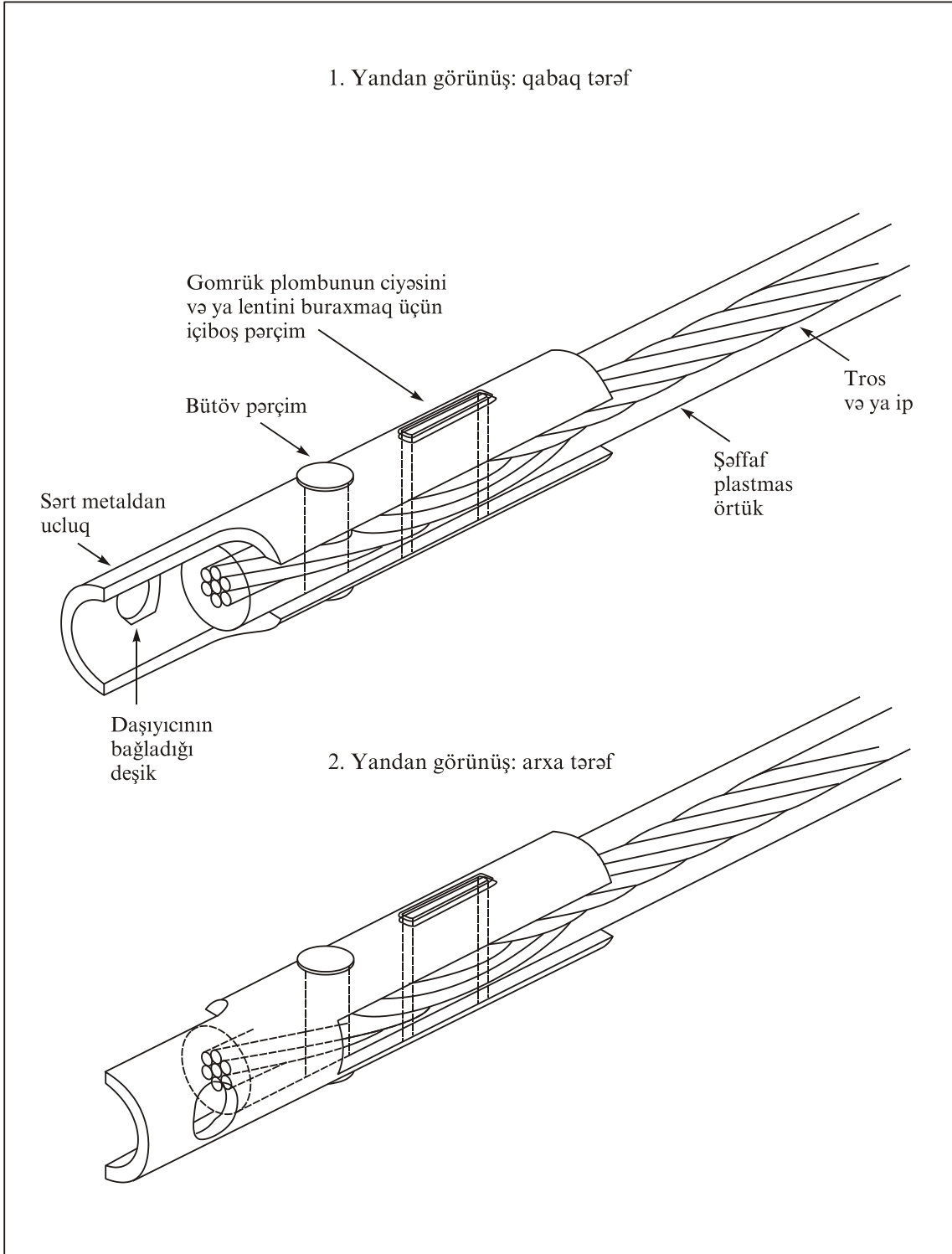

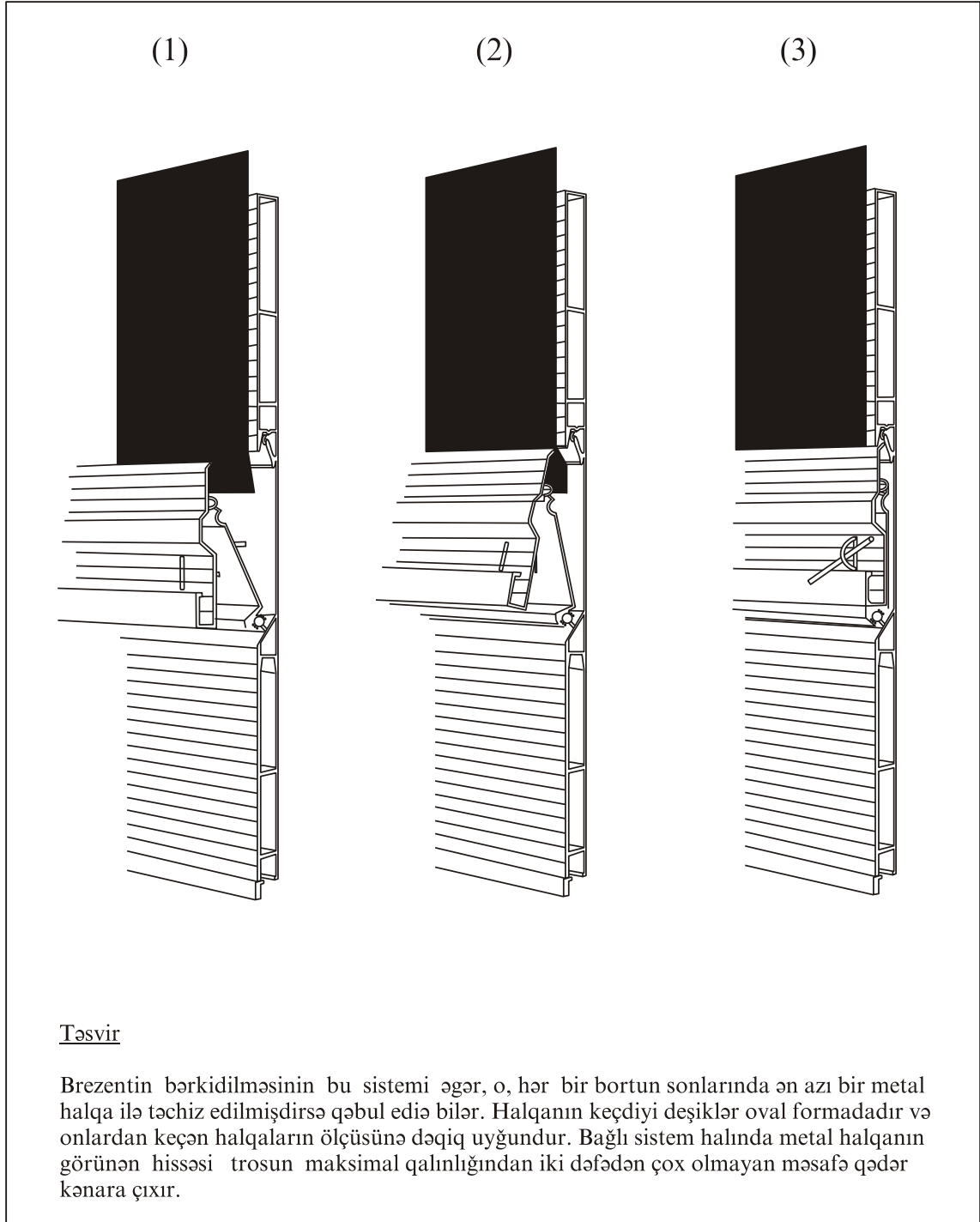
*/ Bu şəkil 2-ci qoşmanın 3-cü maddəsinin 3-cü bəndinə uyğun qatlanmış brezentin yuxarı hissəsini göstərir

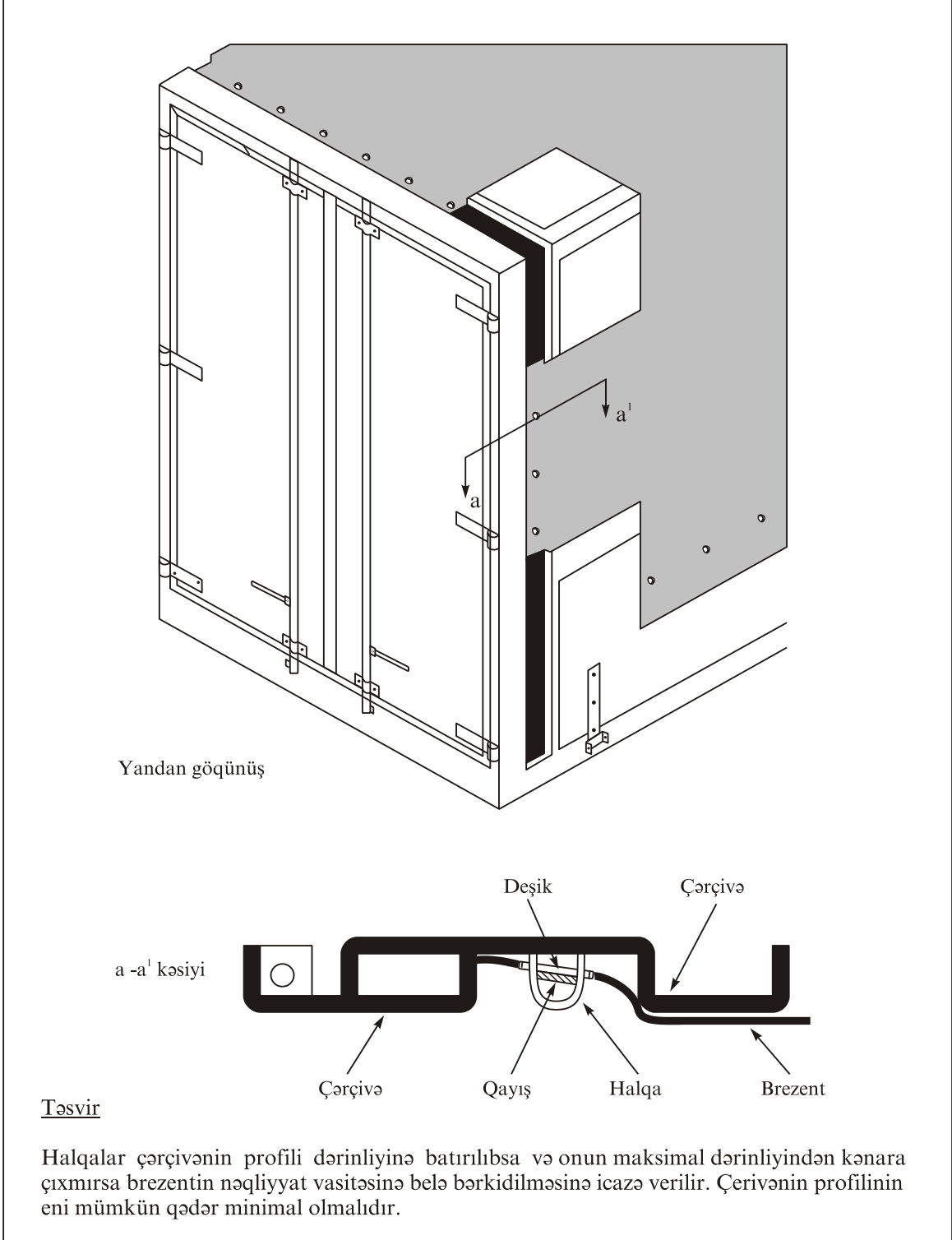
Şəkil 3**LEHİM VASİTƏSİ İLƏ BİRLƏŞDİRİLMİŞ BİR NEÇƏ HİSSƏ
PARÇADAN HAZIRLANMIŞ BREZENT**

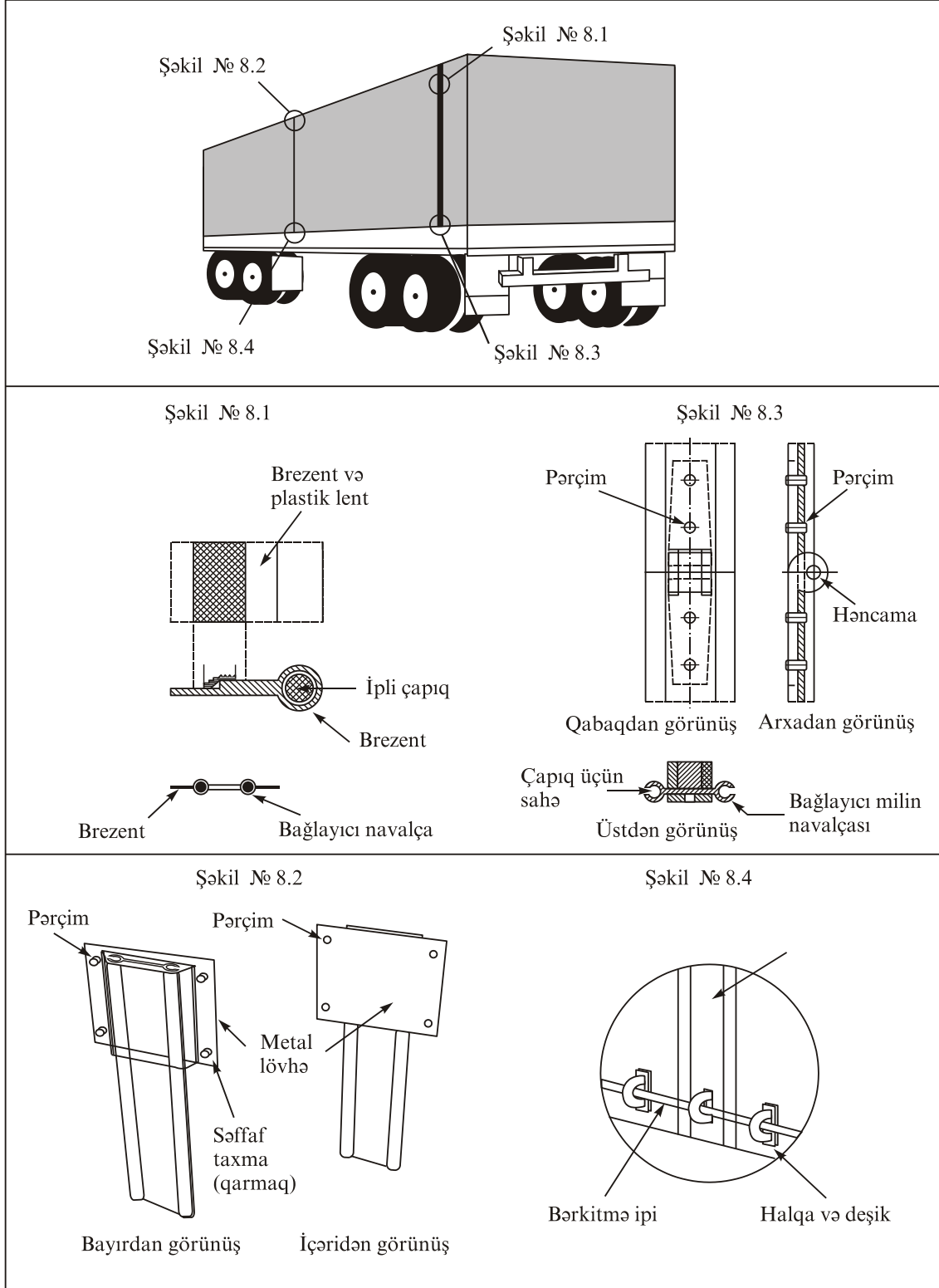
Şəkil 4**BREZENTİN YAMANMASI**

*/ Daxildən görünən saplar rənginə görə bayırdan görünən saplardan və brezentin rəngindən fərqlənir

Şəkil 5**UCLUĞUN NÜMUNƏSİ**

Şəkil 6**BREZENTİ BƏRKİTMƏ SİSTEMİNİN NÜMUNƏSİ**

Şəkil 7**BREZENTİN XÜSUSİ FORMALI ÇƏRÇİVƏLƏRƏ BƏRKİDİLMƏ NÜMUNƏSİ**

**BOŞALTMA-YÜKLƏMƏ İŞLƏRİ ÜÇÜN NƏZƏRDƏ TUTULMUŞ
DEŞİKLƏRİN BAĞLANMA SİSTEMİ**

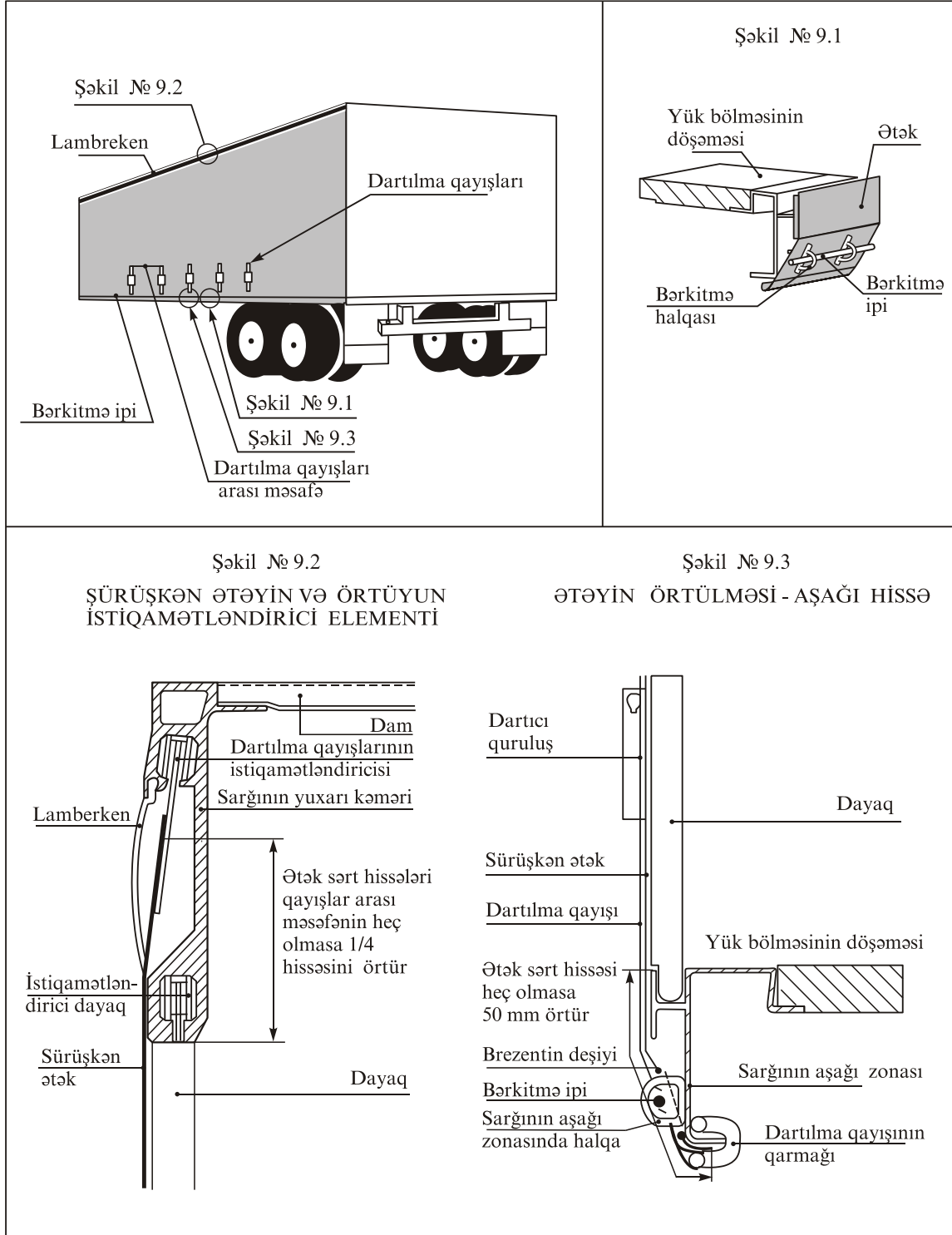
Təsvir

Brezentdəki verilmiş bağlanan pəncərələr sistemində yükləmə və boşaltma üçün istifadə olunan pəncərələrin hər iki qıraqları alüminium bağlama milinin köməyi ilə birləşdirilir. Brezentdəki pəncərələrin bütün uzunluğu boyu iplə tikilmiş yarığı vardır (şək. № 8.1-ə bax). Bu brezenti bağlayıcı milin novundan çıxarmağa imkan vermir. Yarıq bayır tərəfdə olmalıdır və Konvensiyaya 2-ci qoşmanın 3-cü maddəsinin 4-cü bəndinin müddəalarına uyğun olaraq lehimləmə ilə birləşdirilməlidir.

Brezentin qıraqları alüminium bağlama milindəki açıq novdan keçirilməli və onların aşağı tərəfindəki bağlanmış iki paralel uzununa kanaldan keçməlidir. Bağlama mili, öz yuxarı vəziyyətində olanda, brezentin qıraqları birləşmiş olur.

Pəncərənin yuxarı sonluğunda bağlayıcı mil pərçimlərin köməyi ilə brezentə fiksə edilir (şək. № 8.2-yə bax). Bağlayıcı mil, onu quraşdırmaq və çıxarılmağı asanlaşdırmaq məqsədi ilə qatlamağa imkan verən pərçimlərlə bərkidilmiş həncamanın köməyi ilə birləşdirilmiş iki hissədən ibarətdir. Bu həncama elə quraşdırılmalıdır ki, sistemi bağladıqdan sonra dönmə şkvoreni çıxarıla bilməsin (şək. № 8.3-ə bax).

Bağlayıcı milin aşağı hissəsində halqanın keçdiyi deşik var. Bu deşik oval formada və ona halqanın keçməsinə kifayət edəcək ölçüdədir (şək. № 8.4-ə bax). Bağlayıcı mili bərkitmək üçün bu halqadan BYD tələblərinə uyğun bərkitmə ipi buraxılır.

Şəkil 9**SÜRÜŞƏN DÖŞƏMƏLİ KONTEYNERİN KONSTRUKSIYASININ NÜMUNƏSİ**

II hissə

I HİSSƏDƏ VERİLMİŞ QAYDALARLA NƏZƏRDƏ TUTULMUŞ TEXNİKİ TƏLƏBLƏRƏ CAVAB VERƏN KONTEYNERLƏRİN BURAXILIŞ PROSEDURU

Ümumi müddəalar

1. Konteynerlər yüklərin gömrük möhürləri və plombları altında daşınmasına buraxıla bilər:
 - a) ya istehsal mərhələsində – konstruksiyanın növünə görə (istehsal mərhələsində buraxılış proseduru);
 - b) ya hər hansı sonrakı mərhələdə – fərdi qaydada və ya eyni tipli konteynerlərin müəyyən partiyaları ilə (hazırlanmadan sonrakı hər hansı mərhələdə buraxılış proseduru).

Hər iki buraxılış proseduru üçün ümumi müddəalar

2. Buraxılış proseduru həyata keçirən səlahiyyətli orqan buraxılışdan sonra, sifariş vermiş müəssisəyə ya qeyri-məhdud saylı buraxılmış tipli konteynerlər üçün, yaxud da müəyyən saylı konteynerlər üçün şəraitdən asılı olaraq etibarlı olan buraxılış haqqında şəhadətnamə verir.
3. Gömrük möhürləri və plombları altında yüklərin daşınmasına başlamazdan əvvəl buraxılış haqqında şəhadətnamə sahibi buraxılış lövhəciyini buraxılmış konteynerə (buraxılmış konteynerlərə) bərkitməlidir.
4. Buraxılış lövhəciyi yaxşı görünən yerdə, rəsmi məqsədlər üçün verilən istənilən başqa lövhəciyin yanında möhkəm bərkidilməlidir.

4-cü bəndə şərtlər*Buraxılış lövhəciklərinin bərkidilməsi*

Lövhəciklərin plastik kütləli konteynerlərə bərkidilməsi üçün qüvvəli yapışqandan istifadə edilməsinə o şərtlə icazə verilir ki, buraxılış lövhəcikləri asan qopmanı istisna edən və Konvensiyanın 7-ci qoşmasının II hissəsinin tələblərinə əməl olunan qaydada bərkidilsin.

(TRANS/GE.30/10, 35-36-cü bəndlər)

Buraxılış lövhəciklərinin quruplaşdırılması

Konvensiyanın 7-ci qoşmasının II hissəsinin tələblərinə əməl olunması şərti ilə, üzərində bütün tələb olunan buraxılış lövhəcikləri yerləşdirilmiş daşıyıcı lövhədən istifadə olunmasına icazə verilir. Lövhəciklər asan qopmanı istisna edən şəkildə bərkidilir.

Buraxılış lövhəciklərinin eyniləşdirilməsini asanlaşdırmaq üçün daşıyıcıların lövhəciklərlə (konteynerlərdə) bir sırada və onlara əlavə kimi üst yapışdırma etiketlərinin istifadə etməsinə icazə verilir. Lakin, üst yapışdırma etiketləri heç bir halda Konvensiyaya 7-ci qoşmanın II hissəsində nəzərdə tutulan buraxılış lövhəcikləri əvəz edə bilməz.

(TRANS/WP.30/133, 18-24-cü bəndlər; TRANS/WP.30/135, 15-19-cü bəndlər; TRANS/WP.30/AC.2/27, 3-cü qoşma)

5. Bu hissəyə 1-ci əlavədə göstərilmiş I nümunəyə uyğun olan buraxılış lövhəciyi 20sm×10sm-dən kiçik olmayan ölçülü metal lövhədir. Onun səthində aşağıda verilmiş üst yazıları heç olmasa fransız və ya ingilis dilində kəsici alətlə oyulmalı, relyeflə çıxarılmalı və ya istənilən başqa üsulla aydın və möhkəm vurulmalıdır:

- a) «Gömrük möhürləri və plombları altında daşıma üçün buraxılmışdır» üst yazısı;
- b) Konteynerin buraxılışa icazə aldığı ölkənin adı ya tam, ya da beynəlxalq avtomobil hərəkətində avtonəqliyyat vasitələrinin qeydiyyat ölkəsinin göstərilməsi üçün istifadə olunan fərqləndirici nişan şəklində və buraxılış haqqında şəhadətnamənin nömrəsi (rəqəmlər, hərflər və sairə), həmçinin buraxılışa icazə aldığı il (məsələn, «NL/26/73» bildirir: «Hollandiya, 1973-cü ildə verilmiş № 26-li buraxılış haqqında şəhadətnamə»);

- c) istehsalçı zavodun konteynerə verdiyi sıra nömrəsi (zavod nömrəsi);
- d) konteyner konstruksiya tipinə görə buraxılıbsa, lövhəcikdə həmin tip konteynerin fərqləndirici rəqəmləri və ya hərfləri də yazılmalıdır.

5 d) bəndinə izahat yazısı

Gömrük möhürləri və plombları altında daşımalara buraxılmış brezentlə örtülmüş iki konteyner bir brezentlə örtülmüş, bir konteyner əmələ gətirən şəkildə cüt-cüt birləşdirilibsə və gömrük möhürləri və plombları altında daşımalar zamanı təqdim olunmuş tələbləri ödəyirlərsə, belə konteynerlər kombinasiyası üçün ayrıca buraxılış haqqında şəhadətnamə və ya ayrıca buraxılış lövhəciyi tələb olunmur.

6. Əgər konteyner, buraxılış proseduru ilə nəzərdə tutulmuş texniki tələblərə daha cavab vermirsə, onda gömrük möhürləri və plombları altında daşımalar üçün istifadə edilməzdən qabaq o, yenidən bu texniki tələblərə cavab verə biləcək və beləliklə buraxılış üçün əsas olacaq vəziyyətə gətirilməlidir.

7. Əgər konteynerin əsas xarakteristikaları dəyişdirilibsə, bu konteynerin buraxılışı qüvvədən düşür və gömrük möhürləri və plombları altında istifadə olunmazdan qabaq, o səlahiyyətli orqan tərəfindən yeni buraxılış predmeti olmalıdır.

İstehsal mərhələsində konstruksiya tipinə görə buraxılışa
aid xüsusi müddəalar

8. Həmin eyni tipli konstruksiyalı konteynerlər seriya ilə düzəldilirsə, istehsalçı zavod, onların istehsal edildiyi ölkənin səlahiyyətli orqanına, onların konstruksiya tipinə görə buraxılması haqqında xahişlə müraciət edə bilər.

8-ci bəndə şərh

İstehsalçı dövlətdən fərqli, başqa dövlətdə buraxılış

*7-ci qoşmanın II hissəsinin 8-ci bəndi hər hansı başqa yozulmaya yol vermədiyi üçün, istehsalçı dövlətdən fərqli başqa dövlətdə konteynerlərin buraxılış proseduruna aid məsələlər, istehsaldan sonrakı mərhələdə konteynerlərin buraxılışına icazə verən 7-ci qoşmanın II hissəsinin 15-17-ci müddələrinin praktikada tətbiq edilməsi yolu ilə həll olunmalıdır.
(TRANS/GE.30/43, 27-ci bənd)*

9. **İstehsalçı zavod, öz sifarişində, onun sifarişinin predmeti olan konteynerlər tipinə verdiyi fərqləndirici rəqəmləri və hərfləri göstərməlidir.**
10. **Bu sifarişə buraxılışa hazırlanan konteynerin konstruksiyası tipinin cizgiləri və ətraflı təsviri qoşulmalıdır.**
11. **İstehsalçı zavod yazılı öhdəlik götürməlidir:**
- a) **səlahiyyətli orqana, həmin tip konteynerlərdən bu orqanın baxış keçirmək istədiyini ona təqdim etmək;**
 - b) **səlahiyyətli orqana, həmin tipin seriyalı istehsalının gedişinin istənilən anında başqa nüsxələrə baxmağa icazə vermək;**
 - c) **səlahiyyətli orqanı konstruksiyanın cizgilərində və ya təsvirlərində edilən və nə dərəcədə əhəmiyyətli olmasından asılı olmayaraq istənilən dəyişiklik barədə, bu dəyişikliklər yerinə yetirilənə qədər məlumatlandırmaq;**
 - d) **konteynerdə görünən yerdə, buraxılış lövhəcikləri üçün nəzərdə tutulan nişanlardan başqa konstruksiyanın tipinin fərqləndirici rəqəmləri və hərfləri, həmçinin seriya ilə buraxılan həmin tip konteynerin hər birinin sıra nömrəsini (zavod nömrəsi) yazmaq;**
 - e) **buraxılmış tipə uyğun olaraq, düzəldilmiş konteynerlərin qeydiyyatını aparmaq.**
12. **Səlahiyyətli orqan, zərurət olduğu halda, daşımalara buraxılış üçün nəzərdə tutulmuş konstruksiya tipinə edilməli olan dəyişiklikləri göstərir.**

13. Heç bir konteyner, əgər bu tip üzrə hazırlanmış bir və ya bir neçə konteynerin baxışına əsasən, səlahiyyətli orqan bu tip konteynerlərin I hissədə nəzərdə tutulan texniki şərtlərə cavab verməsi barədə nəticəyə gəlməyibsə, konstruksiya tipinə görə buraxılış proseduruna uyğun buraxıla bilməz.

14. Hər hansı konteyneri buraxdıqdan sonra sifariş etmiş müəssisəyə, bu hissənin 2-ci əlavəsində verilmiş, II nümunəyə uyğun və buraxılış tipinin spesifikasiyalarına uyğun düzəldiləcək bütün konteynerlər üçün etibarlı olan bir nüsxədə buraxılış haqqında şəhadətnamə verilir. Bu şəhadətnamə istehsalçı-zavoda baxılan tipli seriyalı konteynerin hər birinə bu hissənin 5-ci bəndində nəzərdə tutulan buraxılış lövhəciyi bərkitmək hüququ verir.

İstehsaldan sonrakı mərhələdə buraxılışa aid xüsusi müddəalar

15. İstehsal mərhələsində konteynerlərin buraxılışı haqqında sifariş edilməyibsə, sahib, konteynerlərin istismarı üzrə müəssisə və ya bu, ya da o birinin nümayəndəsi, buraxılışı xahiş olunan konteyner və ya konteynerlər təqdim edə biləcəkləri səlahiyyətli orqana xahişlə müraciət edə bilərlər.

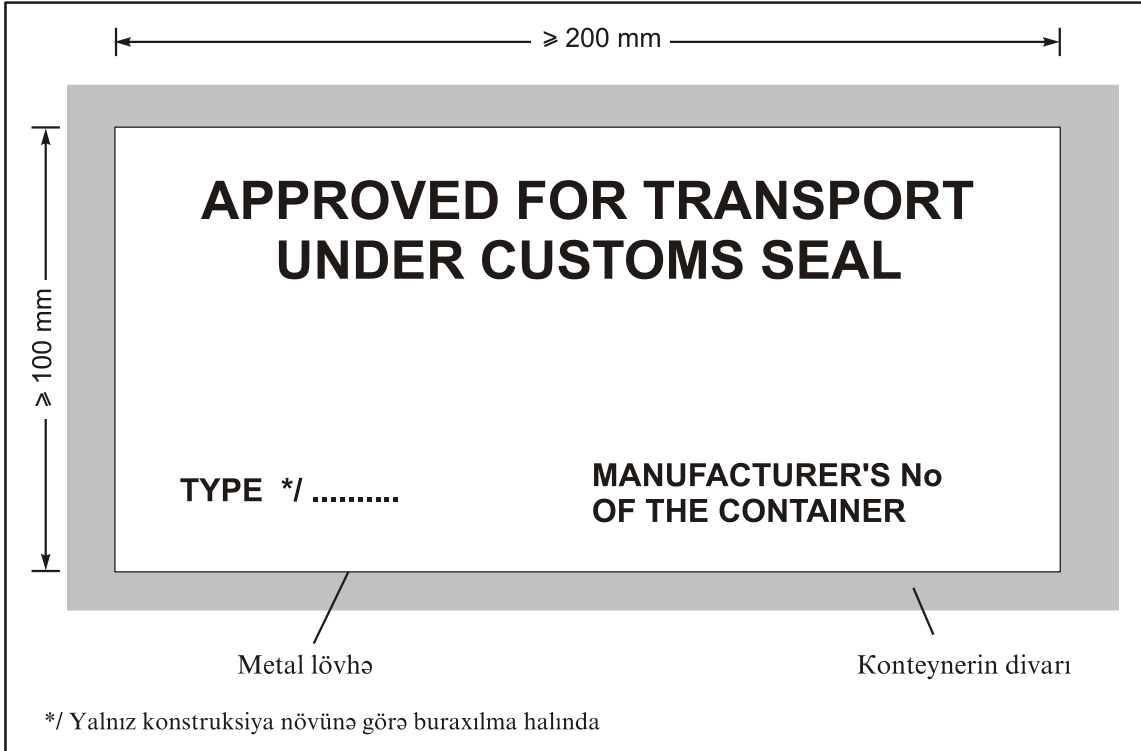
16. Bu hissənin 15-ci bəndində nəzərdə tutulmuş hal üçün buraxılış barədə istənilən sifarişdə hər konteynerə istehsalçı-zavod tərəfindən vurulan sıra nömrəsi (zavod nömrəsi) olmalıdır.

17. Səlahiyyətli orqan lazım bildiyi sayda, konteyneri yoxlamaqla, konteyner və konteynerlərin I hissədə nəzərdə tutulan texniki şərtlərə cavab verdiyinə əmin olursa, bu hissənin 3-cü əlavəsində verilmiş II nümunəyə uyğun və yalnız buraxılmış sayda konteynerlər üçün etibarlı olan buraxılış haqqında şəhadətnamə verir. İstehsalçı-zavod tərəfindən onun aid olduğu konteyner və ya konteynerlərə verilmiş sıra nömrəsi və ya sıra nömrələri göstərilən bu şəhadətnaməni sifariş vermiş müəssisəyə hər buraxılmış konteynerə, bu hissənin 5-ci bəndində nəzərdə tutulmuş, buraxılış lövhəciyi bərkitmək hüququ verir.

Əlavə 1

I nümunə

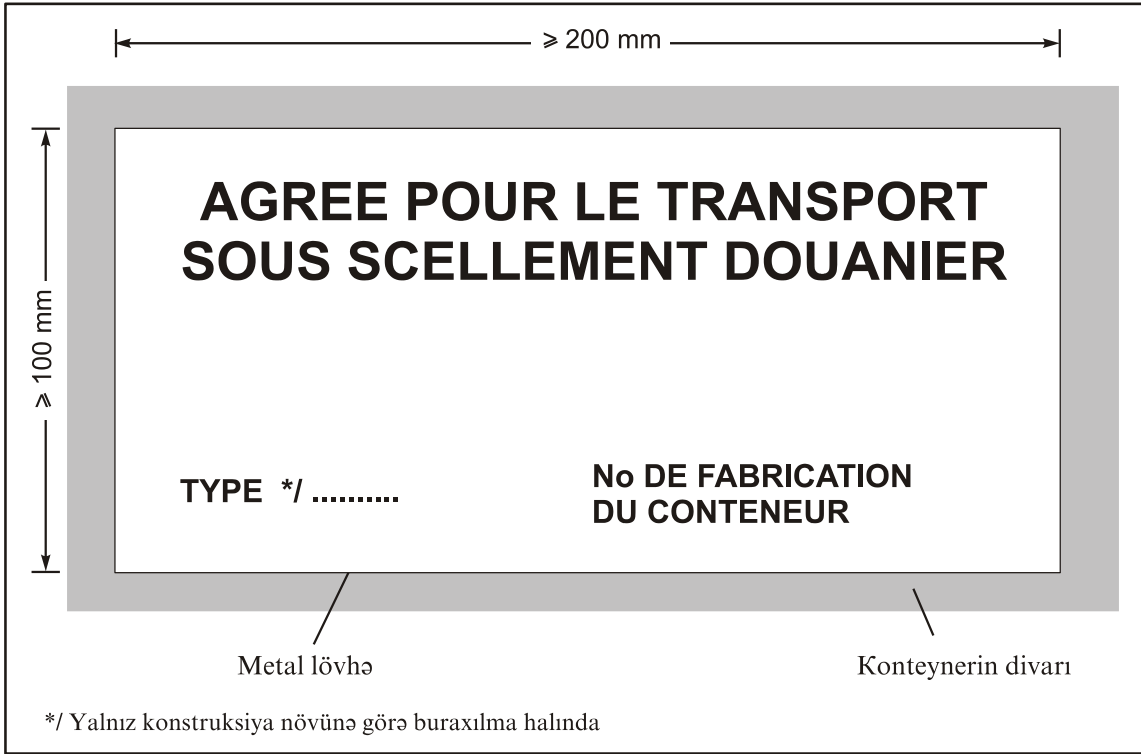
**BURAXILIŞ LÖVHƏCİYİ
(ingilis variantı)**

Əlavə 1

II nümunə

**Buraxılış lövhəciyi
(fransız variantı)**

Əlavə 2**II nümunə****1975-ci il BYD kitabçasının tətbiqi ilə Beynəlxalq yük daşımaları üzrə gömrük konvensiyası****Konstruksiya tipinə görə buraxılış haqqında şəhadətnamə**

1. Şəhadətnamənin nömrəsi*/.....
2. Təsdiq edilir ki, aşağıda təsvir olunmuş konteyner tipi daşımaya buraxılmışdır və bu tipə(lərə) uyğun hazırlanmış konteyner(lər)lə gömrük möhürləri və plombları altında yük daşımalarına(larına) buraxıla bilər.
3. Konteynerin növü.....
4. Konstruksiya tipinin tanınma rəqəmləri və ya hərfləri.....
5. Cizginin tanınma nömrəsi.....
6. Konstruksiya təsvirinin tanınma nömrəsi.....
7. Taranın çəkisi.....
8. Xaric ölçülər, sm-lə.....
9. Konstruksiyanın əsas xarakteristikaları (materialların növü, konstruksiyanın tipi və s.)
.....
.....
10. Bu şəhadətnamə yuxarıda göstərilmiş cizgilər və konstruksiya təsvirlərinə uyğun olaraq hazırlanmış bütün konteynerlər üçün etibarlıdır.
11. Buraxılmış tipinə görə hazırladığı hər bir konteynerə buraxılış lövhəciyi bərkitməyə icazəsi olan
.....
(istehsalçı zavodun adı və ünvanı)
tərəfindən verilib.

.....
(yeri).....
(tarix).....
(şəhadətnaməni verən idarənin və ya təşkilatın imzası və möhürü)

*/ Buraxılış lövhəciyinə yazılacaq hərfləri və rəqəmləri göstərməli (1975-ci il BYD kitabçasının tətbiqi ilə beynəlxalq yük daşımaları haqqında Gömrük Konvensiyasının 7-ci qoşmasının II hissəsinin 5 b) alt bəndinə bax)

D İ Q Q Ə T !

(1975-ci il BYD kitabçasının tətbiqi ilə beynəlxalq yük daşımaları haqqında
Gömrük konvensiyasına 7-ci qoşmanın II hissəsinin 6-cı və 7-ci bəndləri)

6. Əgər konteyner, buraxılış proseduru ilə nəzərdə tutulmuş texniki tələblərə daha cavab vermirsə, onda gömrük möhürləri və plombları altında daşımalar üçün istifadə edilməzdən qabaq o, yenidən bu texniki tələblərə cavab verə biləcək və beləliklə buraxılış üçün əsas olacaq vəziyyətə gətirilməlidir.

7. Əgər konteynerin əsas xarakteristikaları dəyişdirilibsə, bu konteynerin buraxılışı qüvvədən düşür və gömrük möhürləri və plombları altında istifadə olunmazdan qabaq, o səlahiyyətli orqan tərəfindən yeni buraxılış predmeti olmalıdır.

Əlavə 3**III nümunə****1975-ci il BYD kitabçasının tətbiqi ilə Beynəlxalq yük daşımaları üzrə gömrük konvensiyası****Konstruksiya tipinə görə buraxılış haqqında şəhadətnamə**

1. Şəhadətnamənin nömrəsi ^{*/}.....
2. Təsdiq edilir ki, aşağıda təsvir olunmuş konteyner tipi daşımaya buraxılmışdır və bu tipə uyğun hazırlanmış konteyner(lər)lə gömrük möhürləri və plombları altında yük daşımalarına(larına) buraxıla bilər.
3. Konteynerin növü.....
4. İstehsalçı zavodun konteynerə verdiyi sıra nömrəsi (nömrələri).....
5. Taranın çəkisi.....
6. Xaric ölçülər, sm-lə.....
7. Konstruksiyanın əsas xarakteristikaları (materialların növü, konstruksiyanın tipi və s.)
.....
.....
8. Yuxarıda göstərilmiş konteyner(lər)də buraxılış lövhəciyi bərkitməyə icazəsi olan
.....
(istehsalçı zavodun adı və ünvanı)
tərəfindən verilib.

.....
(yeri).....
(tarix).....
(şəhadətnaməni verən idarənin və ya təşkilatın imzası və möhürü)

^{*/} Buraxılış lövhəciyinə yazılacaq hərfləri və rəqəmləri göstərməli (1975-ci il BYD kitabçasının tətbiqi ilə beynəlxalq yük daşımaları haqqında Gömrük Konvensiyasının 7-ci qoşmasının II hissəsinin 5 b) alt bəndinə bax)

arxa tərəfdəki xəbərdarlığa bax

D İ Q Q Ə T !

**(1975-ci il BYD kitabçasının tətbiqi ilə beynəlxalq yük daşımaları haqqında
Gömrük konvensiyasına 7-ci qoşmanın II hissəsinin 6-cı və 7-ci bəndləri)**

6. Əgər konteyner, buraxılış proseduru ilə nəzərdə tutulmuş texniki tələblərə daha cavab vermirsə, onda gömrük möhürləri və plombları altında daşımalar üçün istifadə edilməzdən qabaq o, yenidən bu texniki tələblərə cavab verə biləcək və beləliklə buraxılış üçün əsas olacaq vəziyyətə gətirilməlidir.

7. Əgər konteynerin əsas xarakteristikaları dəyişdirilibsə, bu konteynerin buraxılışı qüvvədən düşür və gömrük möhürləri və plombları altında istifadə olunmazdan qabaq, o səlahiyyətli orqan tərəfindən yeni buraxılış predmeti olmalıdır.

III HİSSƏ**İZAHAT YAZILARI****İzahat yazıları**

Bu Konvensiyaya 6-cı qoşmada yerləşdirilmiş 2-ci qoşmaya izahat yazıları müvafiq dəyişikliklərlə bu Konvensiyanın müddəalarının icrası naminə gömrük plombları altında daşımaya buraxılmış konteynerlərə tətbiq edilir.

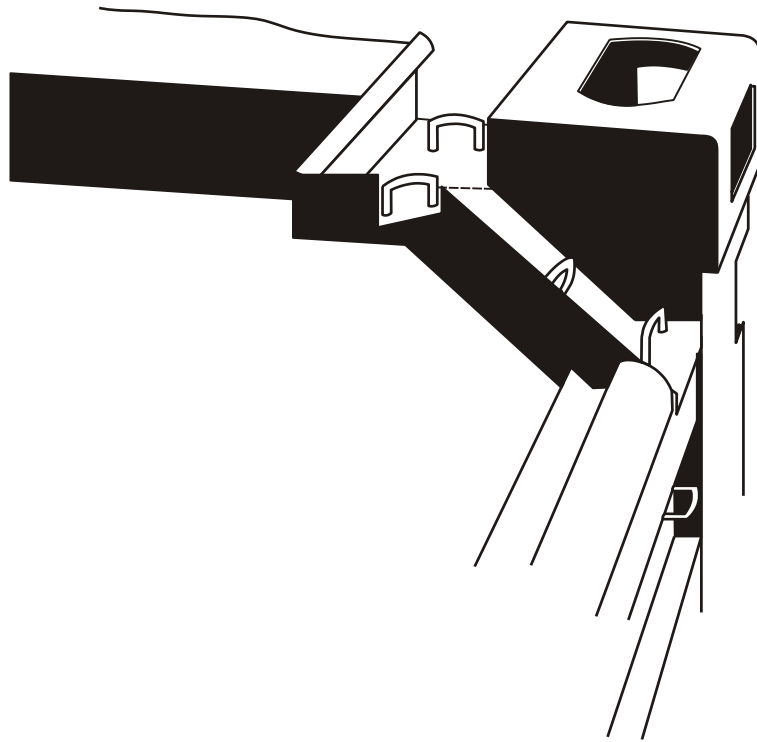
Qeyd:

(III hissənin izahat yazıları onların aid olduqları müddəalarla birlikdə yerləşdirilmişlər. İzahat yazılarına aid olan şəkillər III hissəyə daxil edilmişdir)

**BREZENTİ KONTEYNERİN KÜNC
ELEMENTLƏRİNƏ BƏRKİTMƏK ÜÇÜN
QURULUŞ**

Aşağıda təsvir olunmuş quruluş I hissənin 4-cü maddəsinin 6-cı bəndin
a) alt bəndinin müddəalarına cavab verir

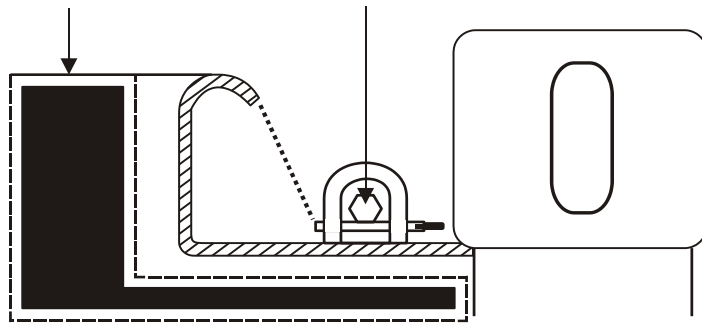
Künc dayaqlarına bərkidilmə

Dam brezentli

Brezentin bərkidilməsi üçün tros

Kəsikdə görünüş

Qoşma 8

BYD İNZİBATİ KOMİTƏSİNİN VƏ İCRA ŞURASININ TƏRKİBİ, FUNKSİYALARI VƏ PROSEDUR QAYDALARI */

İNZİBATİ KOMİTƏNİN TƏRKİBİ, FUNKSİYALARI VƏ PROSEDUR QAYDALARI */

Maddə 1

- i) Müqavilə tərəfləri İnzibati komitənin üzvləridir.
- ii) Komitə Müqavilə tərəfləri olmayan dövlətlərin bu Konvensiyanın 52-ci maddəsinin 1-ci bəndində qeyd olunan səlahiyyətli inzibati orqanlarına və ya beynəlxalq təşkilatların nümayəndələrinə Komitənin sessiyalarında onları maraqlandıran məsələlərin müzakirəsi zamanı müşahidəçilər kimi iştirak etməyə icazə verə bilər.

Maddə 1-bis*/

1. Komitə Konvensiyaya istənilən təklif olunmuş düzəlişə 59-cu maddənin 1 və 2-ci bəndlərinə uyğun olaraq baxır.
2. Komitə Konvensiyanın tətbiq edilməsini izləyir və Konvensiya çərçivəsində Müqavilə tərəfləri, birliklər və beynəlxalq təşkilatların qəbul etdikləri istənilən tədbirləri öyrənir və onların Konvensiyanın müddələrinə uyğun olmasını yoxlayır.
3. BYD İcra Şurasının vasitəçiliyi ilə Komitə Konvensiyanın milli və beynəlxalq səviyyələrdə tətbiqini müşahidə edir və onun həyata keçirilməsinə yardım edir.

Maddə 2

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının baş katibi Komitəyə Katibliyin xidmətlərini təqdim edir.

*/ (ECE/TRANS/17/Amend.19, 17 fevral 1999-cu ildə qüvvəyə minib)

Maddə 3

Hər il Komitə özünün birinci sessiyasında sədr və sədrin müavinini seçir.

Maddə 4

Birləşmiş Millətər Təşkilatının baş katibi Komitəni Avropa İqtisadi Komissiyasının himayəsi altında hər il, həmçinin isə Müqavilə tərəfləri olan ən azı beş dövlətin səlahiyyətli administrasiyaların xahişinə görə çağırır.

Maddə 5

Təkliflər səsverməyə qoyulur. Müqavilə tərəfi olub sessiyada təmsil olunan hər bir dövlət bir səsə malikdir. Təkliflər, bu Konvensiyaya düzəlişlər edilməsi haqqında təkliflər deyilsə, iştirakçıların və səsverənlərin səs çoxluğu ilə qəbul edilir. Bu Konvensiyaya düzəlişlər və bu Konvensiyanın 59-cu və 60-cı maddələrində qeyd olunan qərarlar iştirakçıların və səsverənlərin üçdə iki səs çoxluğu ilə qəbul edilir.

Maddə 6

Qərarın qəbul edilməsi üçün Müqavilə tərəfləri olan dövlətlərin ən azı üçdə birini təşkil edən yetərsay lazımdır.
(ECE/TRANS/17/Amend.16, 25 iyun 1994-ci ildə qüvvəyə minib)

Maddə 7

Sessiyanın bağlanmasıdan əvvəl Komitə öz məruzəsini təsdiq edir.

Maddə 8

Bu qoşmada uyğun müddəalar olmadıqda, Komitə başqa cür həll etmədikdə, Avropa İqtisadi Komissiyasının prosedur qaydaları tətbiq olunur.

**BYD İCRA ŞURASININ TƏRKİBİ, FUNKSİYALARI
VƏ PROSEDUR QAYDALARI */**

Maddə 9*/

1. İnzibati komitənin 58-ter maddəsinə uyğun olaraq təsis etdiyi BYD İcra Şurası Konvensiyanın müxtəlif Müqavilə tərəflərini təmsil edən doqquz üzvdən ibarətdir. Şuranın sessiyasının işində BYD Katibi iştirak edir.
2. BYD İcra Şurasının üzvləri İnzibati komitə tərəfindən iştirak edənlərin və səsverənlərin səs çoxluğu ilə seçilir. BYD İcra Şurasının hər bir üzvünün səlahiyyət müddəti iki il təşkil edir. BYD İcra Şurasının üzvləri yenidən seçilə bilərlər. BYD İcra Şurasının fəaliyyət dairəsi BYD İnzibati komitəsi tərəfindən müəyyən edilir.

Maddə 10*/

BYD İcra Şurası:

- a) Konvensiyanın təminatlar sisteminin fəaliyyəti də daxil olmaqla tətbiq olunmasını müşahidə edir və Konvensiya və İnzibati komitə tərəfindən onun üzərinə qoyulmuş funksiyaları yerinə yetirir;
- b) BYD kitabçasının nəşri və mərkəzləşdirilmiş qaydada birliklər arasında paylanması üzrə iş nəzarət edir və bu iş 6-cı maddədə qeyd olunmuş səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlardan biri tərəfindən yerinə yetirilə bilər;

10-cu maddənin b) bəndinə izahat yazısı

- 8.10(b) Əgər BYD kitabçalarının mərkəzləşdirilmiş nəşri və paylanması yuxarıda qeyd olunmuş təşkilat tərəfindən həyata keçirilirsə, o halda, 6.2-bis maddənin izahat yazısında qeyd olunmuş saziş həmin maddənin b) alt bəndində qeyd olunan beynəlxalq təşkilatın məsuliyyətinə görə də tətbiq olunur.
(ECE/TRANS/17/Amend.27, 12 avqust 2006-cı ildə qüvvəyə minib)
- c) Müqavilə tərəflərinin səlahiyyətli orqanları arasında əməli və digər informasiya mübadiləsini koordinasiya edir və onun inkişafına yardımçı olur ;

*/ ECE/TRANS/17/Amend.19, 17 fevral 1999-cu ildə qüvvəyə minib

- d) Müqavilə tərəflərinin səlahiyyətli orqanları, birliklər və beynəlxalq təşkilatlar arasında informasiya mübadiləsini koordinasiya edir və onun inkişafına yardımçı olur;
- e) mübahisələrin tənzimlənməsi haqqında 57-ci maddəyə zərər dəymədən, Müqavilə tərəfləri, birliklər, sığorta kompaniyaları və beynəlxalq təşkilatlar arasında mübahisələrin tənzimlənməsinə kömək edir;
- f) gömrük orqanlarının və BYD proseduruna aidiyyəti olan başqa maraqlı tərəflərin əməkdaşlarının hazırlanmasında köməklik göstərir;
- g) müqavilə tərəfləri arasında yaymaq məqsədilə, 6-cı maddədə qeyd olunmuş beynəlxalq təşkilatların BYD kitabçalarının birliklər tərəfindən verilməsini reqlamentləşdirən və 9-cu qoşmada ifadə olunmuş minimal şərtlərə və tələblərə aid olduqları dərəcədə bütün təyin edilmiş qaydalar və prosedurlar haqqında təqdim etdiyi məlumatın mərkəzləşdirilmiş qeydiyyatını aparır;
- h) BYD kitabçalarının qiymətlərinə nəzarəti həyata keçirir.

Maddə 11^{*/}

1. Şuranın sessiyası BYD Katibi tərəfindən İnzibati komitənin və ya Şuranın ən azı üç üzvünün xahişinə görə çağırılır.
2. Şura qərarların konsensus əsasında qəbul edilməsinə çalışır. Əgər konsensusa gəlmək mümkün olursa, onlar səsverməyə çıxarılır və iştirakçıların və səsverənlərin səs çoxluğu ilə qəbul olunur. Qərarların qəbul edilməsi məqsədi ilə beş üzvdən ibarət yetərsay tələb olunur. BYD Katibinin səsvermə hüququ yoxdur.
3. Şura, Sədri seçir və özünün prosedur qaydalarını qəbul edir.
4. Şura yoxlanmış maliyyə hesabatları da təqdim olunmaqla öz fəaliyyəti haqqında İnzibati komitə qarşısında ildə bir dəfədən az olmayaraq və ya İnzibati komitənin xahişinə görə hesabat verir.

^{*/} ECE/TRANS/17/Amend.19, 17 fevral 1999-cu ildə qüvvəyə minib

5. Şura, İnzibati komitə, Müqavilə tərəfləri, BYD katibi və Konvensiyanın 6-cı maddəsində qeyd olunmuş milli birliklər və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən ona göndərilmiş istənilən informasiyaya və sorğuya baxır. Bu beynəlxalq təşkilatlar BYD İcra Şurasının, əgər onun Sədri başqa bir qərar qəbul etməzsə, sessiyalarında iştirak etmək hüququna malikdirlər. Zərurət olduqda, Sədrin dəvətinə görə, istənilən digər təşkilat müşahidəçi hüququnda Şuranın sessiyalarında iştirak edə bilər.

Maddə 12*

BYD Katibi Avropa İqtisadi Komissiyasının katibliyinin əməkdaşlarından biri olub BYD İcra Şurasının qərarlarını Şuranın fəaliyyət dairəsi çərçivəsində icra edir. BYD Katibinə, tərkib sayı BYD İnzibati komitəsi tərəfindən təyin olunan, BYD Katibliyi kömək edəcəkdir.

Maddə 13*

1. BYD İcra Şurasının üzvlərinin və BYD katibliyinin fəaliyyəti, 6-cı maddədə göstərilmiş beynəlxalq təşkilat tərəfindən verilən hər bir BYD kitabçasından yığım tutmaq yolu ilə, alternativ maliyyələşdirmə mənbələri tapılana qədər, maliyyələşdirilir.

13-cü maddənin 1-ci bəndinə izahat yazısı

8.13.1-1 Maliyyələşdirmə şərtləri

Konvensiyanın Müqavilə tərəfləri nəzərdə tutur ki, ilkin başlanğıc iki illik dövr bitdikdə BYD İcra Şurasının və BYD katibliyinin fəaliyyəti Birləşmiş Millətlər Təşkilatının müntəzəm büdcə xətti üzrə maliyyələşdiriləcəkdir. Bu, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı və ya başqa mənbələr hesabına maliyyələşdirmə təmin edilməyəcəyi təqdirdə, ilkin maliyyələşdirmə şərtlərinin tətbiqinin müddətinin uzadılması imkanını istisna etmir.

*/ ECE/TRANS/17/Amend.19, 17 fevral 1999-cu ildə qüvvəyə minib

8.13.1-2 BYD İcra Şurasının üzvlərinin fəaliyyəti

BYD İcra Şurasının üzvlərinin fəaliyyəti onların müvafiq ölkələrinin hökumətləri tərəfindən maliyyələşdiriləcəkdir.

2. Yığının miqdarı və onun tutulması proseduru 6-cı maddədə qeyd olunmuş beynəlxalq təşkilatla məsləhətləşmələr aparıldıqdan sonra İnzibati komitə tərəfindən müəyyən olunur. Yığının dəyişdirilməsi haqqında istənilən təkliflər İnzibati komitə tərəfindən təsdiq edilir.

Qoşma 9***BYD PROSEDURUNA BURAXILIŞ****I hissə****BYD KİTABÇASINI VERMƏYƏ BİRLİKLƏR ÜÇÜN İCAZƏ****Minimal şərtlər və tələblər**

1. BYD kitabçaları vermək üçün Müqavilə tərəflərindən icazə almaq və Konvensiyanın 6-cı maddəsinə uyğun olaraq təminatçı qismində çıxış etmək üçün birliklər tərəfindən əməl edilməli minimal şərtlərə və tələblərə daxildir:

a) nəqliyyat sektorunun maraqlarını təmsil edən, qeydiyyatdan keçmiş birlik qismində ən azı bir il müddətində mövcud olma faktını təsdiq edən sübutlar.

1 a)*/ bəndinə izahat yazısı

9.1.1.a) Qeydiyyatdan keçmiş birlik

9-cu qoşmanın I hissəsinin 1 a) bəndinin müddəaları malların beynəlxalq ticarəti ilə məşğul olan təşkilatları, o cümlədən ticarət palatalarını əhatə edir.

b) Konvensiya üzrə öz öhdəliklərini yerinə yetirmək üçün sabit maliyyə vəziyyətinin və təşkilat imkanlarının olmasını təsdiqləyən sübutlar.

c) BYD Konvensiyanın lazımi səviyyədə tətbiqi üçün onun şəxsi heyətinin biliyinin olmasını təsdiqləyən sübutlar.

d) Gömrük qaydalarının və ya vergi qanunvericiliyinin ciddi və ya dəfələrlə pozuntularının olmaması.

*/ ECE/TRANS/17/Amend.19, 17 fevral 1999-cu ildə qüvvəyə minib

- e) **Birlik və onun təsis edildiyi Müqavilə tərəfinin səlahiyyətli orqanları arasında yazılı saziş və ya istənilən başqa hüquqi sənədin bağlanması. Yazılı sazişin və ya istənilən digər hüquqi sənədin təsdiqlənmiş sürəti, lazım gəldikdə, onun ingilis, rus və ya fransız dilində tərcüməsinin təsdiqlənmiş mətni də daxil olmaqla BYD İcra Şurasına saxlanmağa təhvil verilir. Bu yazılı saziş və ya istənilən digər hüquqi sənəddə edilən dəyişikliklər haqqında ləngidilmədən BYD İcra Şurasının nəzərinə çatdırılır.**
- f) e) bəndində qeyd olunan saziş və ya istənilən digər hüquqi sənəddəki müddəa nəzərdə tutur ki, birlik:
- i) **Konvensiyanın 8-ci maddəsində ifadə olunmuş öhdəliklərə əməl etməlidir;**
 - ii) **birlikdən 8-ci maddənin 3 bəndinə uyğun olaraq bir ədəd BYD kitabçasına görə tələb oluna biləcək məbləğ üçün Müqavilə tərəfinin müəyyən etdiyi maksimal miqdarını tanımalıdır;**
 - iii) **daim və xüsusilə də, BYD proseduruna şəxslərin buraxılışına icazə üçün sorğu verilənə qədər, belə şəxslərin bu qoşmanın II hissəsində ifadə olunmuş minimal şərtlərə və tələblərə riayət etməsini yoxlamalıdır;**
 - iv) **təsis olunduğu ölkədə, onun özünün verdiyi və onun özünün də tərkibinə daxil olduğu beynəlxalq təşkilata daxil olan xarici birliklərin verdikləri BYD kitabçalarının tətbiqi ilə əməliyyatlarla bağlı üzərinə götürdüyü öz təminatını tam həcmli məsuliyyətlə təmin etməlidir;**
 - v) **təsis olunduğu yerdə Müqavilə tərəflərinin səlahiyyətli orqanlarını razı salmaq üçün sığorta kompaniyasında, sığorta edənlərin pulunda və ya maliyyə idarəsində öz məsuliyyətinin ödəmək (örtmək). Sığorta sazişi (sazişləri) və ya maliyyə təminatı, onun özünün verdiyi və onun da tərkibinə daxil olduğu beynəlxalq təşkilatlara daxil olan xarici birliklərin verdikləri BYD kitabçalarını tətbiq etməklə əməliyyatlarla əlaqədar, onun məsuliyyətini tam ödəməlidir.**

Sığorta müqaviləsinin (müqavilələrinin) və ya maliyyə təminatının qüvvədə olmasının dayandırılması haqqında bildirişin müddəti e) bəndində qeyd olunmuş yazılı sazişin və ya istənilən digər hüquqi sənədin qüvvədə olmasının dayandırılması haqqında bildirişin müddətindən az olmamalıdır. Sığorta müqaviləsinin (müqavilələrinin) və ya maliyyə təminatının təsdiqlənmiş surəti, həmçinin ona (onlara) sonradan edilmiş bütün dəyişikliklər, lazım gəldikdə, ingilis, rus və ya fransız dilində tərcüməsinin təsdiqlənmiş mətni də daxil olmaqla BYD İcra Şurasına saxlanmağa təhvil verilir.

1 f) v) bəndinə şərh

a) AİK TRANS/WP.30/R.195 sənədində göstəriləyi kimi tərkibinə daxil olan birliklərə münasibətdə fəaliyyətinə beynəlxalq sığorta sistemi kontekstində, hər bir birlik, bir tərəfdən beynəlxalq global sığortaçılar (səviyyə üç) və digər tərəfdən benefisiarlar qismində BANİ üzvləri olan birliklərin hər biri olmaqla aralarında bağlanan hər tərəfli sığorta müqaviləsinin tam mətninin təsdiqlənmiş surətini Müqavilə tərəfinin səlahiyyətli orqanlarına təqdim etməlidir. Beynəlxalq sığortaçılar, birliklər və BANİ-nin nümayəndəsi (nümayəndələri) tərəfindən imzalanmalı olan bu müqavilə səlahiyyətli orqanların qane edilməsinə rəğmən birliklərin bütün məsuliyyətini öz üzərinə götürür və sığortanın bütün şərtlərini, son müddətlərini və sığorta müqaviləsinin pozulması üçün mümkün əsasları göstərir. Bu hər tərəfli sığorta müqaviləsi BYD sistemində iştirak edən bütün milli birliklər üçün identikdir.

Konvensiyanın Müqavilə tərəflərindən birinin milli qanunvericiliyi milli birliklərə sığortalanan qismində hər tərəfli sığorta müqaviləsi imzalamağı qadağan edərsə, onda bu halda istisna kimi – müvəqqəti əsaslarla – hər tərəfli sığorta müqaviləsinin ancaq BANİ, ona daxil olan birliklər və üçüncü tərəflərin adından BANİ nümayəndələri, həmçinin beynəlxalq sığortaçıların nümayəndələri tərəfindən bağlanmasına və imzalanmasına icazə verilir. Bu müvəqqəti hal təminat birliklərinin Konvensiyada nəzərdə tutulmuş məsuliyyətini dəyişmir.

b) a) alt bəndində qeyd olunmuş hər tərəfli sığorta müqaviləsinin təsdiqlənmiş və bəyənilmiş surətləri Konvensiyaya 9-cu qoşmanın I hissəsinin 1 e) bəndinə uyğun olaraq tələb edildiyi kimi birlik və Müqavilə tərəfinin səlahiyyətli orqanları arasında bağlanan bəyənilmiş yazılı sazişin və ya istənilən başqa hüquqi sənədin təsdiqlənmiş surətləri ilə birlikdə hər bir Müqavilə tərəfinin səlahiyyətli orqanları tərəfindən ləngidilmədən BYD İcra Şurasına göndərilir.

c) a) alt bəndində qeyd olunmuş hər tərəfli müqavilədə edilən istənilən dəyişikliklər ləngidilmədən müvafiq birliklər və BANİ tərəfindən hər bir Müqavilə tərəfinin səlahiyyətli orqanlarına və BYD İcra Şurasına çatdırılır.

*d) a) alt bəndində qeyd olunmuş hər tərəfli sığorta müqaviləsinin qüvvədə olmasının dayandırılması haqqında bildirişin müddəti 6 aydır.
(TRANS/WP.30/AC.2/51, 17 və 19-cu bəndlər; TRANS/WP.30/AC.2/49, 2-ci qoşma; TRANS/WP.30/1998/17, 6-9-cu bəndlər;
TRANS/WP.30/1998/11, 32-36-cı bəndlər; TRANS/WP.30/1998/7)*

- vi) səlahiyyətli orqanlara BYD prosedurunun tətbiqi ilə əlaqədar bütün hesabat sənədlərini və hesabları yoxlamaq imkanı vermək;**
- vii) BYD kitabçalarının qeyri-qanuni və ya aldatma yolla istifadə edildiyi halda yaranan mübahisələrin effektiv tənzimlənməsi prosedurunun tanımaq;**
- viii) bu minimal şərtlərin və tələblərin istənilən ciddi və ya dəfələrlə təkrarlanan pozuntularının BYD kitabçalarının verilməsinə icazənin geri alınmasına gətirib çıxara biləcəyinə öz razılığını bildirmək;**
- ix) təsis edildiyi Müqavilə tərəfinin səlahiyyətli orqanlarının Konvensiyanın 38-ci maddəsinə və bu qoşmanın II hissəsinə uyğun olaraq şəxslərin xaric edilməsinə aid qərarlarına ciddi əməl etmək;**

x) **BYD İnzibati komitəsinin və BYD İcra Şurasının qəbul etdikləri bütün qərarların, bu birliyin təsis edildiyi Müqavilə tərəflərinin səlahiyyətli orqanlarının tanıdıqları dərəcədə, vicdanla yerinə yetirməyə öz razılığını bildirmək.**

2. Bu birliyin təsis edildiyi Müqavilə tərəfləri, bu minimal şərtlərin və tələblərin ciddi və ya dəfələrlə təkrarlanan pozuntuları halında, BYD kitabçalarının verilməsinə icazəni ondan geri alır.

3. Yuxarıda ifadə olunmuş şərtlərə uyğun olaraq bu və ya digər birliyə verilmiş icazə Konvensiyaya əsasən həmin birliyin məsuliyyətinə və öhdəliklərinə toxunmur.

4. Yuxarıda ifadə olunmuş minimal şərtlər və tələblər Müqavilə tərəflərinin öz istəklərinə görə müəyyən edə biləcəkləri əlavə şərtlərə və tələblərə toxunmur.

II hissə

FİZİKİ VƏ HÜQUQİ ŞƏXSLƏR ÜÇÜN BYD KİTABÇALARINDAN İSTİFADƏ ETMƏYƏ İCAZƏ

Minimal şərtlər və tələblər

1. BYD proseduruna buraxılış almaq istəyən şəxslərin əməl etməli olduqları minimal şərtlərə və tələblərə daxildir:

- a) Təcrübənin və ya heç olmasa müntəzəm beynəlxalq daşımalarla məşğul olmaq imkanlarının (beynəlxalq daşımaları həyata keçirmək üçün lisenziyanın sahibi və sairə) mövcudluğunu təsdiqləyən sübutlar.
- b) Sabit maliyyə vəziyyəti.
- c) BYD Konvensiyasının tətbiqi sahəsində biliklərin olmasını təsdiqləyən sübutlar.
- d) Gömrük qaydalarının və ya vergi qanunvericiliyinin ciddi və ya dəfələrlə təkrarlanan pozuntu hallarının olmaması.
- e) Birlik qarşısında öhdəliklər haqqında yazılı bəyannamədəki müddəa nəzərdə tutur ki, həmin şəxs
 - i) Konvensiyaya uyğun olaraq göndərmə yeri gömrükxanalarında, aralıq gömrükxanalarda və təyinat yeri gömrükxanalarında tələb olunan bütün gömrük sənədləşdirmələrinə əməl edəcəkdir;
 - ii) Konvensiyanın 8-ci maddəsinin 1 və 2-ci bəndlərində qeyd olunmuş, onun ödəməli olduğu məbləği, əgər bunu Konvensiyanın 8-ci maddəsinin 7-ci bəndinə uyğun olaraq səlahiyyətli orqanlar tələb edərsə, ödəyəcəkdir;
 - iii) milli qanunvericiliklə buraxılan həddlərdə birliklə yuxarıda qeyd olunmuş minimal şərtlər və tələblər haqqında informasiyanı yoxlamağa icazə verəcəkdir.

2. BYD proseduruna buraxılış üçün əlavə və daha çox məhdudlaşdırıcı şərtlər və tələblər, əgər, yalnız səlahiyyətli orqanlar başqa bir qərar qəbul etməzlərsə, birliklərin özləri və Müqavilə tərəflərinin səlahiyyətli orqanları tərəfindən tətbiq oluna bilər.

Prosedur

3. Müqavilə tərəfləri milli qanunvericiliyə uyğun olaraq 1 və 2 bəndlərində ifadə olunmuş minimal şərtlər və tələblər əsasında BYD proseduruna buraxılış almaq üçün əməl olunmalı qaydanı müəyyən edirlər.

3-cü bəndə izahat yazısı

9.II.3 İcazələrin verilməsi üzrə komitə

Tərkibində səlahiyyətli orqanların, milli birliklərin və digər maraqlı təşkilatların nümayəndələri olan icazələr verilməsi üzrə milli komitələr təsis etmək tövsiyə olunur.

(ECE/TRANS/17/Amend.19, 17 fevral 1999-cu ildə qüvvəyə minib)

4. Səlahiyyətli orqanlar BYD kitabçasını istifadə etməyə icazənin verildiyi və ya icazənin ləğv edildiyi tarixdən başlayaraq bir həftə ərzində hər bir şəxs haqqında ətraflı məlumatı əlavə olunan icazənin (İBN) nümunəsinə uyğun olaraq BYD İcra Şurasına göndərir.

5. Birlik icazə almış bütün şəxslərin, həmçinin icazəsi geri alınmış şəxslərin hər il dekabrın 31-nə olan vəziyyətə görə yeniləşdirilmiş siyahısını verir. Bu siyahı 31 dekabrından sonra bir həftə ərzində səlahiyyətli orqanlara verilir. Səlahiyyətli orqanlar bu siyahının surətini BYD İcra Şurasına göndərirlər.

6. BYD proseduruna buraxılışa icazə özü-özlüyündə birliklərdən BYD kitabçaları almağa hələ hüquq vermir.

7. Bu və ya digər şəxs üçün yuxarıda ifadə olunmuş minimal şərtlərə və tələblərə uyğun olaraq BYD kitabçasını istifadə etməyə icazə bu şəxsin Konvensiya üzrə məsuliyyətinə və öhdəliklərinə toxunmur.

II hissəyə şərtlər (Prosedur)*Səlahiyyətli orqanlar arasında əməkdaşlıq*

Konvensiyanın 9-cu qoşmasının II hissəsinə uyğun olaraq BYD kitabçalarını istifadə etməyə şəxsin buraxılışı ilə bağlı həmin şəxsin daimi olduğu və ya təsis edildiyi Müqavilə tərəfinin səlahiyyətli orqanları digər Müqavilə tərəfinin 38-ci maddənin 2-ci bəndinə uyğun olaraq həmin şəxsin törətdiyi ciddi və ya dəfələrlə təkrarlanan gömrük qanunvericiliyi pozuntularına aid verdiyi istənilən informasiyanı nəzərə almalıdırlar. Beləliklə, baxılan şəxsin daimi olduğu və ya təsis edildiyi Müqavilə tərəfinin işə səmərəli baxmasını təmin etmək üçün, belə bildirişdə mümkün qədər çox ətraflı məlumatlar verilməlidir.

(TRANS/WP.30/196, 76-cı bənd; TRANS/WP.30/200, 68-ci bənd)

Milli daşıyıcının BYD rejimindən çıxarılması

Daimi olduğu və ya təsis edildiyi ölkənin ərazisində törədilmiş gömrük qaydalarının ciddi pozuntusunda günahkar olan milli daşıyıcı BYD rejimindən çıxarmaq üçün gömrük orqanlarına, yalnız 38-ci maddənin 1-ci bəndinin müddəalarını deyil, həmçinin 6-cı maddənin 4-cü bəndinin və 9-cu qoşmanın II hissəsinin 1 d) bəndinin müddəalarını da istifadə etmək tövsiyə olunur.

(TRANS/WP.30/196, 77-ci bənd; TRANS/WP.30/200, 68-ci bənd)

İCAZƏ VERMƏ BLANKİNİN NÜMUNƏSİ (İBN)

Ölkə:

Birliyin adı:

Səlahiyyətli orqan:

Milli birliklər və/və ya səlahiyyətli orqanlar tərəfindən doldurulur								
Eyniləşdir-mə nömrəsi	Şəxsin/şəxslə-rin soyadı, müəssisənin adı	Müəssi-sənin ünvanı	Əlaqə mən-təqəsi və əlaqə üçün nömrə (tel., faks və elek-tron poçtu)	Müəssisənin və ya lisenziyanın qeydiyyat nömrəsi və sairə */	İcazənin əvvəlki geri alınması halı **/	İcazənin verilmə tarixi **/	İcazənin geri alınma tarixi **/	Möhür / imza
...								
...								
...								

*/ Əgər varsa.

**/ Müvafiq hallarda.

Səlahiyyətli birliyin icazə istədiyi hər bir şəxs haqqında səlahiyyətli orqanlara ən azı aşağıdakı informasiya təqdim olunmalıdır:

- təminat birliyi (tərkibinə daxil olduğu beynəlxalq təşkilatla birgə əməkdaşlıqla) tərəfindən razılaşdırılmış formata uyğun olaraq şəxsə verilmiş fərdi eyniləşdirmə nömrəsi (EN). Eyniləşdirmə nömrəsinin formatı İnzibati komitə tərəfindən müəyyən edilir; (EGE/TRANS/17/Amend.26, 1 aprel 2006-cı ildən qüvvəyə minib)
- şəxsin (şəxslərin) soyadı (soyadları) və ya müəssisənin adı (adları) və ünvanı (ünvanları) (müəssisələr birliyi olduqda – həmçinin məsul rəhbər işçilərin soyadları və adları);
- əlaqə məntəqəsi (telefon, faks və elektron poçtunun tam nömrələri göstərilməklə BYD əməliyyatı haqqında informasiyanı gömrük orqanlarına və birliklərə çatdırmağa məsul səlahiyyətli fiziki şəxs);
- kommərsiya qeydiyyat nömrəsi və ya beynəlxalq daşımaya lisenziyanın nömrəsi və ya başqa informasiya (əgər beləsi varsa);

- **(müvafiq hallarda) icazənin geri alınmasının əvvəlki halı (halları), icazənin geri alınmasının tarixi, müddəti və xarakteri göstərilməklə.**

Nümunəvi icazə vermə blankına (İBN) şərtlər

Fərdi eyniləşdirmə nömrəsinin (EN) formatı

İnzibati komitə BYD Konvensiyasına 9-cu qoşmanın II hissəsinə uyğun olaraq BYD kitabçasını istifadə etməyə səlahiyyətli şəxslər olan BYD kitabçası sahibləri üçün eyniləşdirmə nömrəsinin aşağıdakı formatını müəyyən etmişdir:

"AAA/BBB/XX...X"

burada "AAA" – şəxsin standartlaşma üzrə Beynəlxalq təşkilatın (İSO) təsnifat sistemində uyğun olaraq BYD kitabçasının istifadə etməyə buraxılış aldığı ölkənin üç hərflə kodudur. BYD Konvensiyasının Müqavilə tərəfləri olan ölkələrin kodlarının tam siyahısı müntəzəm olaraq İnzibati Komitənin gündəliklərinə və rəsmi məruzələrinə qoşmalar kimi olunur,

"BBB" – bu, birliyin üzvü olduğu müvafiq beynəlxalq təşkilatın müəyyən etdiyi və hər bir milli birliyi birmənalı eyniləşdirməyə imkan verən təsnifat sistemində əsasən, BYD kitabçası sahibinin buraxılış aldığı milli birliyin üç nişanlı kodudur. Milli birliklərə verilmiş kodların tam siyahısı müntəzəm olaraq İnzibati komitənin gündəliklərinə və rəsmi məruzələrinə qoşmalar kimi nəşr olunur,

"XXX" – bu, BYD Konvensiyasına 9-cu qoşmanın II hissəsinə uyğun olaraq BYD kitabçasını istifadə etməyə səlahiyyətli olan şəxsi eyniləşdirən sıra nömrələridir (maksimum on rəqəm). Eyniləşmə nömrəsi verildikdən sonra, hətta əgər onun verilmiş olduğu şəxs BYD kitabçası sahibliyindən çıxdıqda belə, o yenidən istifadə edilə bilməz.

(TRANS/WP.30/218, 36-cı bənd və 2-ci qoşma;

TRANS/WP.30/AC.2/77, 51-ci bənd və 3-cü qoşma)

Qoşma 10***MÜQAVİLƏ TƏRƏFLƏRİNİN SƏLAHIYYƏTLİ BİRLİKLƏRƏ (42-ter
MADDƏSİNƏ UYĞUN OLARAQ) VƏ BEYNƏLXALQ TƏŞKİLATA (6.2-bis
MADDƏSİNƏ UYĞUN OLARAQ) TƏQDİM ETMƏLİ OLDUQLARI
MƏLUMATLAR**

6-cı maddənin 1-ci bəndinə və bu Konvensiyaya 9-cu qoşmanın I hissəsinin 1 f) iii) bəndinə görə, səlahiyyətli birliklər BYD proseduruna buraxılış almış şəxslərin, Konvensiyaya 9-cu qoşmanın II hissəsində ifadə olunmuş minimal şərtlər və tələblərə əməl etmələrini daim yoxlamağı öz öhdələrinə götürməlidirlər.

Öz üzv-birlikləri adından və öz öhdəliklərinə əməl etmək qaydasında, 6-cı maddənin 2-bis bəndinə əsasən müvəkkil edilmiş beynəlxalq təşkilat, təyinat yeri gömrükxanalarında BYD əməliyyatlarının dayandırılması haqqında gömrük orqanlarının verdiyi, birliklər və gömrük administrasiyaları üçün açıq olan məlumatların saxlanması üçün BYD kitabçalarından istifadəyə nəzarət sistemini yaradır. Birliklərə öz öhdəliklərini effektiv yerinə yetirmək imkanı vermək üçün Müqavilə tərəfləri nəzarət sisteminə məlumatları aşağıdakı prosedura uyğun verir:

- (1) gömrük orqanları beynəlxalq təşkilata və ya milli təminat birliklərinə imkan daxilində, mərkəzi və ya regional şöbələr vasitəsilə, onlarda mövcud olan daha operativ rabitə vasitələrinin (faks, elektron poçtu və sairə) köməyi ilə və imkan daxilində gündəlik olaraq, Konvensiyanın 1 (1) maddəsində müəyyən olunan təyinat yeri gömrükxanalarında təqdim olunan bütün BYD kitabçalarına aid, standart forma üzrə, ən azı, aşağıdakı informasiyanı təqdim etməlidir:
 - a) BYD kitabçasının nömrəsi;
 - b) gömrük qeydiyyatı jurnalındakı yazının nömrə və tarixi;
 - c) təyinat yeri gömrükxanasının adı və nömrəsi;
 - d) təyinat yeri gömrükxanasında BYD əməliyyatının dayandırılması haqqında şəhadətnamədə göstərilən tarix və nömrə (2 №-li qoparılan

*/(ECE/TRANS/17/Amend.27, 12 avqust 2006-cı ildə qüvvəyə minib)

vərəqin 24-28 qrafaları), (əgər onlar b) bəndində verilmiş məlumatlardan fərqlənsə);

- e) BYD əməliyyatının qismən və ya tam dayandırılması;
 - f) Konvensiyanın 8 və 11-ci maddələrinə ziyan yetirmədən BYD əməliyyatının təyinat yeri gömrükxanasında dayandırılması qeyd-şərtlə və ya qeyd-şərtsiz təsdiqlənib;
 - g) digər informasiya və ya sənədi (məcburi deyil);
 - h) səhifənin nömrəsi;
- (2) milli birliklər və ya beynəlxalq təşkilat gömrük orqanlarına əlavədə verilmiş məlumatların tutuşdurulması üçün nümunə blankını (TBN) göndərə bilirlər:
- a) ötürülmüş məlumatlar və istifadə olunmuş BYD kitabçasının kötüklərində göstərilmiş məlumatlar arasında fərqlər olduğu halda; və ya
 - b) məlumatların ötürülmədiyi, lakin istifadə olunmuş BYD kitabçasının milli birliyə qaytarıldığı halda.

Gömrük orqanları məlumatların tutuşdurulması üzrə sorğulara lazımi şəkildə doldurulmuş TBN-ni mümkün qədər tez qaytarmaqla cavab verməlidir;

- (3) gömrük orqanları və milli təminat birlikləri milli qanunvericiliyə uyğun olaraq yuxarıda qeyd olunan məlumatların mübadiləsini əhatə edən saziş bağlayırlar;
- (4) beynəlxalq təşkilat gömrük orqanlarına bağlanmış BYD kitabçaları üzrə məlumatlar bazasına və istifadədə olmayan BYD kitabçaları üzrə məlumatlar bazasına girişə icazə verir.

Əlavə

Məlumatların tutuşdurulması üçün nümunəvi blank (TBN)							
Məlumatların tutuşdurulması haqqında sorğunun təşəbbüsçüsü tərəfindən doldurulur							
Təyinat yeri				Təyinat yeri gömrükxanası:			
Region gömrükxanası (məcburi deyil):				Təyinat yeri gömrükxanası:			
Adı:				Adı:			
Alınıb:				Alınıb:			
Tarix:				Tarix:			
Möhür				Möhür			
Təsdiq olunmalı məlumatlar							
Məlumatların mənbəyi: ☐ BYD kitabçası ☐ SafeTIR məlumatları							
BYD kitabçasının nömrəsi	Təyinat yeri gömrükxanasının adı və ya kodu*/	BYD əməliyyatının dayandırılması haqqında şəhadətnamədə göstərilmiş nömrə (2 №-li qoparılan vərəqin 24-28 qrafaları) Təyinat yeri gömrükxanasında*/	Təyinat yeri gömrükxanasında BYD əməliyyatının dayandırılması haqqında şəhadətnamədə göstərilmiş tarix*/	Qoparılan vərəqin səhifəsinin nömrəsi	BYD əməliyyatının qismən/tam dayandırılması	BYD əməliyyatının təyinat yeri gömrükxanasında dayandırılması qeyd-şərtlə və ya qeyd-şərtsiz təsdiq olunub	Yük yerlərinin sayı (məcburi deyil)
Qoşmalar: ☐ BYD kitabçasının kötüklərinin surəti ☐ Digərləri: _____							
Təyinat yeri gömrükxanasının cavabı							
☐ Təsdiq edilmə: ☐ Düzəlişlər (düzəlişləri aşağıda göstərmək xahiş olunur) ☐ BYD əməliyyatının dayandırılması haqqında məlumatlar aşkarlanmayıb							
BYD kitabçasının nömrəsi	Təyinat yeri gömrükxanasının adı və ya kodu*/	BYD əməliyyatının dayandırılması haqqında şəhadətnamədə göstərilmiş nömrə (2 №-li qoparılan vərəqin 24-28 qrafaları) Təyinat yeri gömrükxanasında*/	Təyinat yeri gömrükxanasında a BYD əməliyyatının dayandırılması haqqında şəhadətnamədə göstərilmiş tarix*/	Qoparılan vərəqin səhifəsinin nömrəsi	BYD əməliyyatının qismən/tam dayandırılması	BYD əməliyyatının təyinat yeri gömrükxanasında dayandırılması qeyd-şərtlə və ya qeyd-şərtsiz təsdiq olunub	Yük yerlərinin sayı (məcburi deyil)
İradlar:							
Tarix:				Təyinat yeri gömrükxanasının möhürü və imzası			
Mərkəzi gömrük orqanı (məcburi deyil)							
İradlar:							
Tarix:				Möhür və / və ya imza:			

*/ Göstərilən məlumatların BYD əməliyyatı dayandırılan təyinat yeri gömrükxanasına aid olduğunun nəzərə alınması xahiş olunur

3. 1975-ci il BYD KONVENSIYASININ MÜQAVİLƏ TƏRƏFLƏRİ

Müqavilə tərəfləri	Ərazisində BYD prosedurunun tətbiqi ilə daşımalar həyata keçirilə bilən dövlətlər (18 sentyabr 2006-cı ilə olan məlumat) ^{*/}
ABŞ	–
Albaniya	Albaniya
Almaniya	Almaniya
Avstriya	Avstriya
Azərbaycan	Azərbaycan
Belarus	Belarus
Belçika	Belçika
Bolqarıstan	Bolqarıstan
Bosniya və Hersoqovina	–
Böyük Britaniya	Böyük Britaniya
Çex Respublikası	Çex Respublikası
Çili	–
Danimarka	Danimarka
Ermənistan	Ermənistan
Estoniya	Estoniya
Əfqanıstan	–
Əlcəzair	–
Finlandiya	Finlandiya
Fransa	Fransa
Gürcüstan	Gürcüstan
Hollandiya	Hollandiya
Xorvatiya	Xorvatiya
İndoneziya	–
İordaniya	İordaniya
İran (İslam Respublikası)	İran (İslam Respublikası)
İrlandiya	İrlandiya
İsveç	İsveç
İsveçrə	İsveçrə
İspaniya	İspaniya
İsrail	İsrail
İtaliya	İtaliya
Kanada	–
Koreya Respublikası	–
Keçmiş Yuqoslaviya Makedoniya Respublikası	Keçmiş Yuqoslaviya Makedoniya Respublikası
Kipr	Kipr
Küveyt	Küveyt
Qazaxıstan	Qazaxıstan

^{*/} BANI-nin məlumatlarına görə

Müqavilə tərəfləri**Ərazisində BYD prosedurunun tətbiqi ilə daşımalar həyata keçirilə bilən dövlətlər (18 sentyabr 2006-cı ilə olan məlumat) ^{*/}**

Qırğızıstan
 Latviya
 Livan
 Litva
 Lüksemburq
 Macarıstan
 Malta
 Marokko
 Moldova Respublikası
 Monqolustan
 Norveç
 Özbəkistan
 Polşa
 Portuqaliya
 Rumıniya
 Rusiya Federasiyası
 Serbiya və Çernoqoriya
 Slovakiya
 Sloveniya
 Suriya Ərəb Respublikası
 Tacikistan
 Tunis
 Türkiyə
 Türkmənistan
 Ukrayna
 Uruqvay
 Yunanıstan
 Avropa İqtisadi Birliyi

Qırğızıstan
 Latviya
 Livan
 Litva
 Lüksemburq
 Macarıstan
 Malta
 Marokko
 Moldova Respublikası
 Monqolustan
 Norveç
 Özbəkistan
 Polşa
 Portuqaliya
 Rumıniya
 Rusiya Federasiyası
 Serbiya və Çernoqoriya
 Slovakiya
 Sloveniya
 Suriya Ərəb Respublikası
 Tacikistan
 Tunis
 Türkiyə
 Türkmənistan
 Ukrayna
 –
 Yunanıstan

^{*/} BANI-nin məlumatlarına görə

4. 1975-ci il BYD KONVENSİYASINA AİD QƏTNAMƏLƏR VƏ TÖVSIYƏLƏR

QƏTNAMƏ № 49

BYD TRANZİT REJİMİNİN TƏHLÜKƏSİZ VƏ EFFEKTİV FƏALİYYƏTİNİN TƏMİN EDİLMƏSİ ÜZRƏ QISA MÜDDƏTLİ TƏDBİRLƏR

Qətnamə № 49

3 mart 1995-ci ildə BMT AİK-in nəqliyyatla bağlı gömrük məsələləri üzrə İşçi qrupu tərəfindən qəbul edilmişdir

Nəqliyyatla bağlı gömrük məsələləri üzrə İşçi qrup

Beynəlxalq daşımaları və ticarəti asanlaşdırmaq üçün BYD kitabçasının tətbiqi ilə beynəlxalq yük daşınması haqqında Gömrük Konvensiyasının (1975-ci il BYD Konvensiyası) fasiləsiz və effektiv həyata keçirilməsinin vacibliyini qeyd edərək,

Daşımaları asanlaşdırmaq üzrə 1975-ci il BYD Konvensiyasında nəzərdə tutulmuş tədbirləri təhlükə altında qoya biləcək BYD tranzit sistemi çərçivəsində gömrük rejimi pozuntularının və qaçaqmalçılıq hallarının görünməmiş sayına görə narahatlıq ifadə edərək,

Ticarətin inkişafını, o cümlədən beynəlxalq yük daşımalarını asanlaşdıran BYD tranzit sistemini qoruyub saxlamaq qətiyyəti göstərərək,

BYD tranzit sisteminin yalnız BYD tranzit sisteminin bütün iştirakçılarının (gömrük orqanları, BYD kitabçası verən milli təminat birlikləri və assosiasiyaları, BANİ və sığorta kompaniyaları), həyata keçirilməsi üçün bu sistemin bütün aspektləri üzrə açıq informasiya mübadiləsinin vasib əhəmiyyət kəsb etdiyi, birgə və məqsədyönlü fəaliyyətlərinin köməyiylə qorunub saxlanıla biləcəyinə əmin olaraq,

1975-ci il BYD Konvensiyasının yenidən baxılmasını gözləməklə yanaşı, 1975-ci il BYD Konvensiyasının Müqavilə tərəflərinin səlahiyyətli orqanlarının mümkün qədər tez həyata keçirməli olduqları aşağıdakı qısa müddətli tədbirlər haqqında yekdilliklə qərar qəbul edir..:

1. Müqavilə tərəfləri aldatma yolu ilə sənədləşdirilmiş BYD kitabçalarının aşkar edilməsini asanlaşdırmaq və gömrük sənədləşdirilməsi prosedurlarını sürətləndirmək üçün imkan daxilində və milli təlimatlara uyğun olaraq mərkəzləşdirilmiş təşkilatlar və ya BYD kitabçalarına nəzarət üçün prosedurlar yarada bilərlər;
2. Müqavilə tərəfləri xüsusi diqqət tələb edən yük daşımaları gedişində istifadə üçün sürətləndirilmiş sənədləşdirmə və axtarış prosedurları yaratmalıdır;
3. Müqavilə tərəfləri və BANİ bütün zəruri tədbirləri görəcək ki, potensial sığorta yığımlarını əks etdirən fiksə edilmiş məbləğə aid təminatlarla birlikdə «Tütün məmulatları /Alkoqollu içkilər» BYD kitabçasını mümkün qədər tez yenidən istifadəyə versinlər;
4. Müqavilə tərəfləri müvafiq milli qaydaların köməyi ilə təmin edəcək ki, təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanaları BYD kitabçasının 2 nömrəli qoparılan vərəqlərini BYD əməliyyatı başa çatdıqdan sonra beş iş günü ərzində mərkəzləşdirilmiş təşkilatlara və ya göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanalarına qaytarsınlar;
5. Müqavilə tərəfləri tütün məmulatları və alkoqollu içkilərin partiyalarına gömrük nəzarətini asanlaşdırmaq üçün «Tütün məmulatları/Alkoqollu içkilər» BYD kitabçasını qəbul etməyə səlahiyyətli olan gömrükxanaların sayını milli inzibati praktikaya uyğun olaraq əhəmiyyətli dərəcədə məhdudlaşdırmağa bilərlər;
6. Müqavilə tərəfləri təmin edəcəklər ki, tütün məmulatları və alkoqollu içkilərin, həmçinin səlahiyyətli orqanlar tərəfindən müəyyən olunan digər xüsusi diqqət tələb edən yüklərin daşınması üçün göndərmə və ya giriş gömrükxanaları belə yüklərin gömrük möhürləri altında daşınması haqqında ilkin informasiyanı dərhal təyinat və ya çıxış gömrükxanasına ötürsünlər;
7. 1975-ci il BYD Konvensiyasının 20-ci maddəsinə uyğun olaraq, Müqavilə tərəfləri gömrük möhürləri altında tütün məmulatlarının və alkoqollu içkilərin, həmçinin səlahiyyətli orqanlar tərəfindən müəyyən olunan digər xüsusi diqqət tələb edən yüklərin daşınması halında, daşımanın müəyyən olunmuş müddətini və imkan daxilində yol nəqliyyat vasitələrinin və konteynerlərin hərəkət etməli olduqları marşrutları təyin edəcəklər. Belə təlimatlara riayət edilmədiyi halda, Müqavilə tərəflərinə təkidlə təklif olunur ki, milli qanunvericiliyə uyğun olaraq sanksiyalar tətbiq etsinlər.

8. Müqavilə tərəfləri, milli gömrük qanunlarının və ya beynəlxalq yük daşımaları zamanı tətbiq olunan qaydaların ciddi pozuntusunda günahkar olan istənilən şəxsi 1975-ci il BYD Konvensiyasına uyğun olaraq əməliyyatları həyata keçirmək hüququndan müvəqqəti və ya birdəfəlik məhrum etməyə imkan verən 1975-ci il BYD Konvensiyasının 38-ci maddəsinin müddələrinin tətbiqini təmin edəcəklər;
9. Müqavilə tərəfləri gömrük möhürlərinin oğurlanmasının və onlardan sui-istifadənin qarşısını almaq üçün bütün zəruri tədbirləri görəcəklər və gömrük möhürlərinin saxtalaşdırılmasına mane olmaq məqsədi ilə yeni texnologiyaların, məsələn, saxtalaşdırmaqdan qoruyan xüsusi mürəkkəblərin istifadə edilməsini nəzərdə tuta bilərlər;
10. Müqavilə tərəfləri, BYD kitabçaları verildikdə BANİ və milli təminat birliklərindən, mümkün olduğu qədər nəqliyyat operatorlarının etibarlılığını və düzgünlüyünü təmin etmək məqsədilə razılaşdırılmış inzibati nəzarət meyarları və metodlarını ciddi surətdə tətbiq etməyi xahiş edirlər;
11. BYD tranzit rejimini tətbiq edən Müqavilə tərəfləri milli qanunvericiliyə uyğun olaraq BYD tranzit sistemi haqqında adi və məxfi informasiyanın arşılıqlı mübadiləsini aktivləşdirirlər. Bu məqsədlə onlar pozuntularla mübarizə üçün öz səlahiyyətli orqanları çərçivəsində koordinasiya mərkəzləri yaradacaqlar. Belə koordinasiya mərkəzlərinin telefon və telefaks nömrələri də daxil olmaqla ünvanları beynəlxalq məlumat kitabının tərtib edilməsi üçün BMT AİK katibliyinə mümkün qədər tez verəcəkdir;

Müqavilə tərəflərinə, BYD kitabçalarının verilməsini idarə etmək üçün məlumatların elektron mübadiləsi sistemlərinin tətbiqinə aid olan və onların qəbul edilməsinin mümkünlüyü məqsədilə onlara BMT AİK katibliyi tərəfindən veriləcək, BANİ təkliflərini diqqətlə öyrənməyi təklif edir;

1975-ci il BYD Konvensiyasının Müqavilə tərəflərindən, onların bu qətnaməni qəbul edib-etməmələri haqqında 1 iyun 1995-ci il tarixə qədər Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Avropa İqtisadi Komissiyasının (BMT AİK) İcraçı katibinə bildirməyi xahiş edir;

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Avropa İqtisadi Komissiyasının (BMT AİK) İcraçı katibindən bu qətnamənin qəbul edilməsi haqqında 1975-ci il BYD Konvensiyasının bütün Müqavilə tərəflərinə məlumatlandırmağı xahiş edir.

49 №-li qətnaməni qəbul etmiş ölkələr:

Almaniya	Macarıstan
Avstriya	Hollandiya
Belarus	Norveç
Belçika	Polşa
Bolqarıstan	Portuqaliya
Böyük Britaniya	Rumıniya
Danimarka	Rusiya Federasiyası
İordaniya	Slovakiya
İran (İslam Respublikası)	Sloveniya
İrlandiya	Türkiyə
İsveç	Finlandiya
İsveçrə	Fransa
İspaniya	Xorvatiya
İtaliya	Çex Respublikası
Latviya	Estoniya
Litva	Yunanıstan
Lüksemburq	Avropa birliyi

5. OPTİMAL PRAKTİKA NÜMUNƏLƏRİ*

5.1. GİRİŞ

BMT AİK-in nəqliyyatla bağlı gömrük məsələləri üzrə İşçi qrupu (WP.30) tərəfindən hazırlanmış və BYD İnzibati komitəsi tərəfindən bəyənilmiş optimal praktika nümunələrini, göstərilən orqanlar tərəfindən qəbul edilmiş sərhlərdən və ya tövsiyə olunmuş praktikanın digər növlərindən fərqləndirmək lazımdır (TRANS/WP.30/AC.2/59, 47-ci bənd). Bu nümunələr BYD məlumat kitabına, yaxın zamanlarda Konvensiyaya qoşulmuş və ərazisində yalnız bu yaxınlarda BYD əməliyyatlarının həyata keçirilməsinə başlanmış ölkələrdə və/və ya dövlətlərdə, BYD Konvensiyasının tətbiqinə kömək göstərmək məqsədilə daxil edilmişdir.

5.2. BYD ƏMƏLİYYATININ DAYANDIRILMASI PROSEDURU

1. Mallar, müvafiq BYD kitabçası ilə birlikdə, təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanasına (aralıq gömrükxanaya) onların iş saatlarında təqdim edilir. Buna baxmayaraq, yuxarıda adları çəkilmiş gömrükxanalar maraqlı tərəfin xahişinə görə və onun hesabına sənədlərin adi iş vaxtından kənar təqdim edilməsinə icazə verə bilərlər.
2. Təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanası (aralıq gömrükxana):
 - sənədlərin, yük bölmələrinin və onların içində olan yüklərin lazımi nəzarətini aparır;
 - BYD kitabçasını qeydiyyatdan keçirir;
 - BYD əməliyyatının dayandırılması haqqında şəhadətnaməni BYD kitabçasının 2 №-li qoparılan vərəqindəki 24-28 qrafalarını dolduraraq rəsmiləşdirir;
 - 2 №-li qoparılan vərəqin kötükyünü doldurur və onu BYD kitabçasından ayırır;
 - BYD kitabçasını onu təqdim edən şəxsə qaytarır;

*/ Qeyd etmən lazımdır ki, Müqavilə tərəfləri BYD məlumat kitabının 5-ci fəslində ifadə olunmuş tövsiyələrə (TIREXB/REP/29, 9-cu bənd) əməl etməmələrinə görə heç bir hüquqi məsuliyyət daşımır.

- BYD İnzibati komitəsinin 20 oktyabr 1995-ci il tarixli tövsiyəsinə uyğun (Konvensiyanın 42-bis maddəsinə uyğun) olaraq, BYD əməliyyatının dayandırılması haqqında fəaliyyət göstərən beynəlxalq nəzarət sistemində, məsələn, BANİ tərəfindən idarə olunan «SAFETİR» sistemində yazı qeyd edilir.

3. Təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanası (aralıq gömrükxana) BYD kitabçasını təqdim edən şəxsə BYD kitabçasının 2 №-li kötüyü ilə yanaşı əlavə sənədləri də (məsələn, maraqlı şəxsin xahişinə görə onun qabaqcadan doldurulduğu qəbzi) rəsmiləşdirib verə bilər və BYD kitabçalarında vurulmuş saxta gömrük möhürlərinin aşkarlanmasını asanlaşdıran əlavə eyniləşdirmə vasitələrindən istifadə edə bilər. Pozuntuların tez aşkarlanması üçün gömrük orqanlarının vəzifəli şəxsləri BYD kitabçasının 2 №-li kötüyünün və digər əlavə sənədlərin həqiqiliyini, nəqliyyat vasitəsinin geriyə reysi zamanı və/və ya onun ölkədən çıxışı zamanı yoxlaya bilərlər. Belə yoxlamalar mümkün qədər operativ aparılmalıdır.

Qeyd:

BYD əməliyyatlarının başa çatmamasına aid, gömrük orqanlarının sorğularına cavab verən zaman, daşıyıcılarda tez-tez problemlər yaranır. 3-cü bənddə qeyd olunan əlavə sənədlər BYD əməliyyatının dayandırılması üçün sübut kimi qəbul edilmir, lakin, sorğulara cavab verən zaman faydalı ola bilərlər. BYD proseduruna uyğun olaraq daşıyıcı 2 №-li qoparılan vərəqin kötüyünü alır, lakin sonra onu milli birliyə göndərir, nəticədə isə axtarış oduğu halda, onda təqdim oluna biləcək sənəd qalmır. BYD İnzibati komitəsinin 20 oktyabr 1995-ci il tarixli tövsiyəsinə uyğun (Konvensiyanın 42-bis maddəsinə uyğun) olaraq, fəaliyyətdə olan beynəlxalq nəzarət sistemində, məsələn, BANİ tərəfindən idarə olunan «SAFETİR» sistemində olan, BYD əməliyyatlarının dayandırılmasını bildirən yazılara, həmçinin də BYD əməliyyatlarının dayandırılmasının sübutu kimi də baxıla bilər.

5.3. BYD ƏMƏLİYYATININ BAŞA ÇATDIRILMASI PROSEDURU

1. BYD kitabçalarının rəsmiləşdirildiyi gömrükxanaların qeydiyyat jurnallarında BYD kitabçaları üçün ayrıca yazılar qeyd olunur.

2. Göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanası (aralıq gömrükxana) BYD kitabçasının 1 №-li qoparılan vərəqini özündə saxlayır. 2 №-li qoparılan vərəqin qaytarılmasını təmin etmək üçün o, 2 №-li qoparılan vərəqin «Rəsmi istifadə üçün» qrafasına aşağıdakı məzmununda mətn daxil edə bilər: əvvəlcə 2 №-li qoparılan vərəqin qaytarılmalı olduğu gömrükxananın adı və tam ünvanı göstərilməklə (yerindən asılı olaraq-mərkəzi orqana və ya onun vasitəsilə) ... «-na qaytarılmalıdır». Bu yazı imkan daxilində ştamp şəklində vurulmalıdır və aydın görünməlidir.
3. Axtarış prosedurunun sadələşdirmək üçün göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanası (aralıq gömrükxana) 1 №-li qoparılan vərəqin 22-ci qrafasında təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanasının (aralıq gömrükxana) adını göstərir.
4. BYD əməliyyatının düzgün olmayan və ya aldatma yolu ilə başa çatdırılmasının qarşısını almaq məqsədilə, göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanası (aralıq gömrükxana) təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanasını (aralıq gömrükxana) qabaqcadan BYD proseduru istifadə edilməklə daşınan yüklərin göndərilməsi barədə bildirişlə xəbərdar edə bilər.
5. Təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanası (aralıq gömrükxana) 2 №-li qoparılan vərəqin 18-23 qrafaları olan hissəsini ayırır və ləngitmədən (BYD əməliyyatı dayandırıldıqdan sonra 5 iş günü ərzində) «Rəsmi istifadə üçün» qrafasında göstərilmiş gömrükxanaya (yerindən asılı olaraq – mərkəzi orqana və ya onun vasitəsilə) göndərir.
6. BYD əməliyyatını dayandırdıqdan sonra təyinat yeri gömrükxanası BYD İnzibati komitəsinin 20 oktyabr 1995-ci il tarixli tövsiyəsi ilə BYD əməliyyatının dayandırılmasına aid nəzərdə tutulmuş bütün informasiyanı ləngitmədən göstərilən tövsiyəyə uyğun (Konvensiyanın 42-bis maddəsinə uyğun) olaraq fəaliyyətdə olan beynəlxalq nəzarət sistemində, məsələn, BANİ tərəfindən idarə olunan «SAFETİR» sisteminə ötürür.
7. Təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanasından (aralıq gömrükxana) BYD kitabçasının 2 №-li qoparılan vərəqini (və ya qaytarılma talonunu) göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanasına (aralıq gömrükxana) poçtla göndərmək əvəzinə elektron poçtu və ya teletaypla ötürülən və BYD kitabçasının 2 №-li qoparılan vərəqin məlumatlarını əks etdirən xüsusi əlaqə növündən istifadə edilə bilər.

8. Yuxarıda 5 bənddə qeyd olunmuş 2 №-li qoparılan vərəqin və ya yuxarıda 7 bənddə qeyd olunmuş elektron poçt və ya teletaypla ötürülmüş məlumatları alan kimi göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanası (aralıq gömrükxana) alınmış məlumatları yuxarıda 2 bənddə qeyd olunmuş BYD kitabçasının gömrükxanada olan 1 №-li qoparılan vərəqdəki məlumatlarla ləngimədən tutuşdurur.
9. Göndərmə yeri və ya təyinat yeri gömrükxanalarının sayı bir neçə olduğu halda yuxarıda göstərilmiş prosedur ardıcıl tətbiq edilir.
10. Faktiki təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanası (aralıq gömrükxana) BYD kitabçasının 2 №-li qoparılan vərəqində göstəriləndən fərqləndiyi halda, qeyd olunan gömrükxanalardan birincisi ləngimədən bu barədə ikinciyə bildirir.
11. Saxtakarlıqların aşkar olunması və qarşısının alınması məqsədilə, göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanası (aralıq gömrükxana) (yerindən asılı olaraq - mərkəzi orqan) mübahisəli hallar istisna olunmaqla, qaytarılmış 2 №-li qoparılan vərəqlərdən ixtiyari seçilmiş 0,1%-ni, lakin ayda 6-dan az olmayaraq, sonradan yoxlayır.
12. Gömrük orqanlarının vəzifəli şəxsləri öz rabitə vasitələrini, qeydiyyat jurnallarını, arxivlərini və sairəni sanksiyalaşdırılmayan müdaxilələrdən qorumaq və BYD əməliyyatının başa çatdırılması haqqında saxta təsdiqləmələrin göndərilməsi imkanının qarşısını almaq üçün lazımi tədbirləri görürlər.

5.4. AXTARIŞ PROSEDURU

1. Aşağıdakı cədvəllərdə göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanaları (aralıq gömrükxana), təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanaları (aralıq gömrükxana) və ya mərkəzi gömrük orqanı üçün tövsiyə olunan axtarış prosedurları qısaldılmış şəkildə verilməlidir.
2. Cədvəl 1-də, 2 №-li qoparılan vərəq təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanası (aralıq gömrükxana) tərəfindən qaytarılmadığı halda, Avropa Birliyində tətbiq olunan axtarış proseduru ümumi şəkildə verilmişdir.
3. Cədvəl 2-də, göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanası (aralıq gömrükxana) təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanasından (aralıq gömrükxana) yükün çatdırılması haqqında elektron poçtu və ya teletaypla ötürülmüş məlumat şəklində təsdiqlənmə almadığı halda, Rusiya Federasiyasında tətbiq olunan axtarış proseduru təsvir olunmuşdur.

Cədvəl 1 (Avropa birliyi)

Göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanasının (aralıq gömrükxana) gördüyü tədbirlər	Adi yüklər (səlahiyyətli orqanlar təyin edir)	Xüsusi diqqət tələb edən yüklər (səlahiyyətli orqanlar təyin edir)
(1) Təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanasına (aralıq gömrükxana) informasiya almaq üçün sorğunu göndərmək	2 №-li qoparılan vərəq 3 ay ərzində qaytarılmayıb	2 №-li qoparılan vərəq 3 ay ərzində qaytarılmayıb
(2) Fəaliyyət göstərən, BANİ tərəfindən idarə olunan «SAFETİR»-ə oxşar beynəlxalq nəzarət sistemində, nəqliyyat əməliyyatının dayandırılması haqqında yazının olmasını yoxlamaq	müddət yuxarıda göstərilənlə eynidir	müddət yuxarıda göstərilənlə eynidir
(2) BYD əməliyyatının dayandırılmamasının mümkünlüyü haqqında milli təminat birliyinə bildirmək (qabaqcadan bildiriş)	müddət yuxarıda göstərilənlə eynidir	müddət yuxarıda göstərilənlə eynidir
(3) Təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanasının (aralıq gömrükxana) rəhbər orqanına xatırlatma göndərmək	(1)-dən 3 ay sonra	(1)-dən 3 ay sonra
(4) BYD əməliyyatının dayandırılmaması və ya qeyd-şərtlə dayandırılması haqqında təminat birliyinə bildirmək və BYD kitabçası sahibinə bildiriş göndərmək	(3)-dən 3 ay sonra	(3)-dən 1 ay sonra
(5) İmkan daxilində, birbaşa məsuliyyət daşıyan şəxsdən (şəxslərdən) ödəniş tələb etmək	(4)-dən 3 ay sonra	(4)-dən 3 ay sonra
(6) Təminat birliyinə ödəniş haqqında tələbnamə göndərmək	(5)-dən 1 ay sonra	(5)-dən 1 ay sonra

Qeyd:

Axtarış üçün məsuliyyətli gömrük orqanı BYD əməliyyatının dayandırılmasının alternativ sübutunu qəbul edib-etməməsi haqqında, həmçinin gömrük orqanı özü müstəqil olaraq BYD əməliyyatını nəzarətdən çıxardığı hallarda (dayandırılma haqqında şəhadətnamə tapıldıqda və sairə), üç ay ərzində BYD kitabçası sahibinə və ya təminat birliyinə bildirməyə borcludur.

Cədvəl 2 (Rusiya Federasiyası)

Gömrük orqanlarının gördüyü tədbirlər	Tətbiq olunma şərtləri	Məsul gömrük orqanı
(1) Yüklərin müəyyən olunmuş çatdırılma müddəti qurtardıqdan sonra 15 gün ərzində yüklərin gəlib çatmaması haqqında göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanasına (aralıq gömrükxana) yazılı bildiriş göndərmək	Yüklər təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanasına (aralıq gömrükxana) yüklərin müəyyən olunmuş çatdırılma müddətində təqdim olunmamışdır	Təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanası (aralıq gömrükxana)
(2) Təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanasına (aralıq gömrükxana) xatırlatma göndərmək	İstənilən təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanasından (aralıq gömrükxana) yüklərin çatdırılması haqqında təsdiqnamə və ya yüklərin gəlib çatmaması haqqında yazılı bildirişin alınmaması	Göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanası (aralıq gömrükxana)
(3) Fəaliyyət göstərən və BANİ tərəfindən idarə olunan «SAFETİR»-ə oxşar olan və nəqliyyat əməliyyatının beynəlxalq nəzarət sistemində, dayandırılmasına aid məlumatların olmasını yoxlamaq	Təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanasından (aralıq gömrükxana) yüklərin gəlib çatmaması haqqında yazılı bildirişin alınması	Göndərmə yeri, giriş gömrükxanası (aralıq gömrükxana) və ya mərkəzi gömrük orqanı
(4) Gömrük qaydalarının pozuntusu faktı üzrə təhqiqat prosedurunun başlamaq	Təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanasından (aralıq gömrükxana) yüklərin gəlib çatmaması haqqında yazılı bildirişin alınması	Göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanası (aralıq gömrükxana)
(5) Protokolun surətinin göndərilməsi yolu ilə, yaxud da daşıyıcının səlahiyyətli nümayəndəsinə onun təqdim olunması vasitəsilə daşıyıcı və / və ya BYD kitabçası sahibini gömrük qaydalarının pozuntusu faktının təhqiqat prosedurunun başlanması haqqında məlumatlandırmaq	Gömrük qaydalarının pozuntusu faktının təhqiqat prosedurunun başlanması	Göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanası (aralıq gömrükxana)
(6) BYD əməliyyatının düzgün başa çatdırılmasının sübutu kimi təqdim oluna biləcək sənədlərə, həmçinin mümkün olan yük alanın gömrük qaydaları pozuntuları etməməsinin yoxlanmasına xüsusi diqqət yetirmək	Maraqlı şəxslər belə sənədlər təqdim etmişdir	Göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanası (aralıq gömrükxana) və təyinat yeri və ya çıxış gömrükxanası (aralıq gömrükxana)

Gömrük orqanlarının gördüyü tədbirlər	Tətbiq olunma şərtləri	Məsul gömrük orqanı
(7) Ödənməli olan gömrük rüsumlarının, vergilərin və gecikdirmələrə görə penilərin məbləğini hesablamaq və imkan daxilində, daşıyıcıya və /və ya BYD kitabçası sahibinə göndərilən, yaxud onun səlahiyyətli nümayəndəsinə təqdim olunan ödəniş haqqında tələbnaməni doldurmaq	Gömrük qaydalarının pozuntusu faktının təhqiqatı prosedurunun başlanması	Göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanası (aralıq gömrükxana)
(8) Ödəmə tələbnaməsini və digər müvafiq sənədləri həmin ölkədə BYD prosedurunun tətbiqini müşahidə edən mərkəzi orqana göndərmək	Ödəniş haqqında tələbnamə 1 ay ərzində daşıyıcı (və ya hər hansı başqa şəxs) tərəfindən ödənilməmişdir	Göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanası (aralıq gömrükxana)
(9) Milli təminat birliyinə bildiriş göndərmək və sonra ödəniş haqqında tələbnaməni BYD Konvensiyasının müddəalarına uyğun olaraq göndərmək	Ödəniş haqqında tələbnamə daşıyıcı və ya hər hansı başqa şəxs tərəfindən ödənilməmişdir	Mərkəzi gömrük orqanı
(10) Əgər bildiriş və ya isk artıq göndərilibsə üç ay ərzində onları geri qaytarmaq	Mərkəzi orqan, ona lazım olan, BYD əməliyyatının düzgün başa çatdırılması haqqında lazım olan şəhadətnaməni almışdır	Mərkəzi gömrük orqanı
(11) Üç ay ərzində milli təminat birliyinə məlumat göndərmək	Yuxarıda adı çəkilən şəhadətnamə qənaətbəxş hesab edilməmişdir	Mərkəzi gömrük orqanı
(12) Yüklərin müəyyən olunmuş çatdırma müddəti qurtarıqdan sonra 30 və daha çox gün ərzində qaytarılmamış BYD kitabçaları üzrə məlumatları müvafiq rabitə kanalları ilə milli təminat birliyinə ötürmək (qeyri-rəsmi qabaqcadan bildiriş). Belə BYD kitabçalarının siyahısı müntəzəm təzələnməlidir	Məlumatların elektron mübadilə sisteminin (MEM) istifadəsi	Mərkəzi gömrük orqanı və ya istənilən başqa gömrükxana

Qeyd:

Axtarış üçün məsuliyyətli gömrük orqanı BYD əməliyyatının dayandırılmasının alternativ sübutunu qəbul edib-etməməsi haqqında, həmçinin gömrük orqanı özü müstəqil olaraq BYD əməliyyatını nəzarətdən çıxardığı hallarda (dayandırılma haqqında şəhadətnamə tapılıb və sairə) üç ay ərzində BYD kitabçası sahibinə və ya təminat birliyinə bildirməyə borcludur.

4. Aşağıda gömrük orqanlarının istifadəsi üçün tövsiyə olunan sorğu blankı və yazılı xatırlatma blankının mümkün nümunələri verilmişdir.

Sorğu nümunəsi**BYD kitabçası – sorğu**

I. Göndərmə yeri / giriş gömrükxanası (aralıq gömrükxana) tərəfindən doldurulur								
A. BYD kitabçası № 1 №-li qoparılan vərəqin surəti əlavə edilir	B. Təyinat yeri / çıxış gömrükxanası (aralıq gömrükxana)							
C. Göndərmə yeri / giriş gömrükxanası (aralıq gömrükxana) (adı və tam ünvanı)	D. Nəqliyyat vasitəsinin qeydiyyat nömrəsi və ya gəminin adı, əgər bu məlumdursa							
E. Bu gömrükxanada olan məlumata əsasən yük olub								
.. 1. Təqdim olunub (kimə) (tarix)		<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr><tr><td>gün</td><td>ay</td><td>il</td></tr></table>				gün	ay	il
gün	ay	il						
.. 2. Çatdırılıb (kimə) (tarix) (şəxsin və ya firmanın adı və ünvanı)		<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr><tr><td>gün</td><td>ay</td><td>il</td></tr></table>				gün	ay	il
gün	ay	il						
.. 3. BYD kitabçasının sahibinin yükün olduğu yer haqqında məlumat yoxdur								
Yeri və tarixi:	İmza:	Möhür:						
II. Təyinat yeri / çıxış gömrükxanası (aralıq gömrükxana) tərəfindən doldurulur Əlavə məlumatların təqdim olunması haqqında sorğu								
Göndərmə yeri / giriş gömrükxanasından (aralıq gömrükxana) axtarış məqsədi ilə aşağıdakıları göndərməyi xahiş edirik:								
.. 1. yükün dəqiq təsvirini								
.. 2. CMR nəqliyyat qaiməsinin surətini								
.. 3. aşağıdakı sənədləri və ya məlumatları								
Yeri və tarixi:	İmza:	Möhür:						
III. Göndərmə yeri / giriş gömrükxanası (aralıq gömrükxana) tərəfindən doldurulur Əlavə məlumat təqdim olunması haqqında sorğuya cavab								
.. 1. İstənilmiş məlumatlar, surətlər və ya sənədlər əlavə olunur								
.. 2. Nömrəsi qeyd olunan məlumatlar, surətlər və ya sənədlər yoxdur								
<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr></table>						1	2	3
1	2	3						
Yeri və tarixi:	İmza:	Möhür:						
IV. Təyinat yeri / çıxış gömrükxanası (aralıq gömrükxana) tərəfindən doldurulur								
.. 1. №-li qoparılan vərəq qaytarılıb <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr><tr><td>gün</td><td>ay</td><td>il</td></tr></table> ; 1 №-li qoparılan vərəqin lazımı şəkildə təsdiqlənmiş surəti əlavə olunur						gün	ay	il
gün	ay	il						
.. 2. Lazımı şəkildə təsdiqlənmiş 2 №-li qoparılan vərəq bu sorğuya əlavə olunur								
.. 3. Yoxlama aparılır və 2 №-li qoparılan vərəq və ya 1 №-li qoparılan vərəqin surəti ilk imkan olan kimi qaytarılacaqdır								
.. 4. Yük burada müvafiq sənədsiz təqdim olunmuşdur								
.. 5. Burada nə yük, nə də BYD kitabçası təqdim olunmamışdır və bu barədə məlumatlar alına bilməz								
Yeri və tarixi:	İmza:	Möhür:						

Yazılı xatırlama nümunəsi

BYD kitabçası – yazılı xatırlama

I. Göndərmə yeri/giriş gömrükxanası (aralıq gömrükxana) (adı və ünvanı)	II. Ünvan sahibi (Adı və ünvanı)
III. Məlumat №-si	
IV. BYD kitabçası (№ və tarix)	
V. Sorğu (№ və tarix)	
VI. Təyinat yeri/çıxış gömrükxanası (aralıq gömrükxana) haqqında bütün müfəssəl məlumatlar	
VII. Bütün digər məlumatlar - arxa üzə bax -	
VIII. Mən tərəfdən yuxarıda qeyd olunan sorğuya hələ cavab alınmayıb Cavabın hazırlanmasının hansı mərhələdə olması barədə məlumat verməyi xahiş edirik.	
IX. Ünvan sahibinə cavab - arxa üzə bax -	
Yer	
İmza	Möhür

Qoşmalar: BYD kitabçasının 1 №-li qoparılan vərəqinin surəti

Sorğunun surəti

5.5. BYD ƏMƏLİYYATININ BAŞA ÇATMAMASI ÜZRƏ İDDİALARIN ƏSASLANDIRILMASI ÜÇÜN SƏNƏDLƏRİN SİYAHISI

1. Ödəniş haqqında tələbnaməni əsaslandırmaq üçün müəyyən təsdiqləyici sənədlər lazımdır. Bütövlükdə, belə sənədlər iki əsas məsələyə toxunmalıdır:

- a) nəticəsində, milli təminat birliyinin maliyyə məsuliyyəti yaranan səbəblər;
- b) milli təminat birliyinin ödəməli olduğu idxal və ya ixrac rüsum və vergilərinin məbləğləri.

2. İddiaların irəli sürülməsini əsaslandırmaq üçün aşağıdakı sənədlər daha münasib hesab olunur:

- gömrük orqanları tərəfindən lazımi şəkildə doldurulmuş və ştamplanmış 1 №-li qoparılan vərəqin surəti - Konvensiyanın 8-ci maddəsinin 4-cü bəndinə uyğun olaraq milli təminat birliyinin öhdəliklərinin yaranmasının şəhadətnaməsi kimi;
- Konvensiyanın 8-ci maddəsinin 7-ci bəndinin müddələrinin gömrük orqanları tərəfindən yerinə yetirilməsi faktını təsdiqləyən hər hansı sənədlər, məsələn, BYD kitabçası sahibinə göndərilmiş və ödəniş haqqında tələbi əks etdirən sifarişli məktubun surəti;
- gömrük orqanlarının, törədilmiş pozuntunun əsas əlamətlərinin təsviri verilmiş və BYD əməliyyatının düzgün dayandırılmasının maraqlı şəxslər tərəfindən təqdim olunmuş sübutlarının (əgər, belələri varsa) qənaətbəxş hesab edilməməsinin səbəblərinin açıqlandığı yazılı ərizəsi (məktubu).

3. Malların gömrük dəyərinin və tətbiq olunan tarif stavkalarının təyini də daxil olmaqla, gömrük rüsumlarının və vergilərin ətraflı hesablanması, 1 b) alt bəndində haqqında söhbət gedən məbləğin əsaslandırılması üçün kifayət sayıla bilər.

5.6. BYD DAŞIMASI İLƏ ƏLAQƏDAR ARALIQ GÖMRÜKXANALAR TƏRƏFİNDƏN BYD KİTABÇASI İLƏ YANAŞI TƏLƏB EDİLƏ BİLƏCƏK İNFORMASIYA VƏ SƏNƏDLƏR

Nəzarət məqsədləri üçün, aralıq gömrükxanalara, əsasən, tranzit gömrük deklarasiyası hesab edilən, BYD kitabçasını istifadə etmək tövsiyə edilir. Aralıq gömrükxanalar BYD daşımaları ilə əlaqədar əlavə sənədlər tələb etdiyi hallarda, bu sənədlərdə yükün və yol nəqliyyat vasitələrinin eyniləşdirilməsi üçün zəruri olandan çox informasiya həcminin olmasını tələb etmək lazım deyildir. Gömrük orqanları öz tələblərini müvafiq beynəlxalq nəqliyyat sazişlərində (məsələn, 19 may 1956-cı il tarixli beynəlxalq yük daşımaları Müqaviləsi haqqında Konvensiyada (YDMK)) ifadə olunmuş təlimatlarda əsaslandırmağa və informasiyaya aid öz tələblərini daşıyıcıların adı sənədlərində olan məlumatlarla məhdudlaşdırmalıdır (YDMK qaiməsi, qablaşdırma vərəqi, əgər beləsi varsa və sairə). (TRANS/WP.30/212, 21-ci bənd və 2-ci qoşma).

5.7. MİLLİ SƏLAHIYYƏTLİ ORQANLAR VƏ MİLLİ TƏMİNAT BİRLİKLƏRİ ARASINDA YAZIŞMALARIN YAXŞILAŞDIRILMASI ÜÇÜN TÖVSIYƏLƏR

1. Milli qanunvericiliyin müddəalarına və formalaşmış təcrübəyə uyğun olaraq, Müqavilə tərəfləri milli təminat birliklərinə iddiaların təqdim edilmə proseduru prosesində göndərilən korrespondensiyanın məzmununu özləri müəyyən etmək hüququna malikdirlər. İstənilən ola biləcək pozuntunun xarakteri, ölçüsü və əsaslandırılmasına aid hər hansı bir anlaşılmazlığın olmaması üçün Müqavilə tərəflərinin səlahiyyətli orqanlarına və milli təminat birliklərinə yazışma gedişində müxtəlif sənədlərə yenidən baxmaq və təzələmək təklif edilir, ən azı ona görə ki, onlar BYD Konvensiyasının tanıdığı mərhələlərə toxunsun və/və ya optimal praktika nümunələrində olduğu kimi təsvir edilsin, və imkan daxilində, aşağıdakı minimal informasiyanı əks etdirməlidir (aşağıdakı cədvələ bax).

2. BYD Konvensiyası tərəfindən tanınan mərhələlər aşağıdakılardır:

(a) bildiriş: BYD kitabçasının rəsmiləşdirmə üçün qəbul edildiyi tarixdən hesablanmaqla, bir il müddətində, ərazisində BYD kitabçası üzrə əməliyyatın başa çatdırılmadığı Müqavilə tərəfinin səlahiyyətli orqanları gömrük rəsmiləşdirilməsindən imtina haqqında təminat birliyinə yazılı bildirişlə xəbərdar etməlidirlər (Konvensiyanın 11-ci maddəsinin 1-ci bəndi);

(b) ödəniş haqqında tələbnamə: ödəniş haqqında tələbnamə təminat birliyinə, bu birliyin BYD əməliyyatının başa çatmaması haqqında (və ya BYD əməliyyatının dayandırılması haqqında şəhadətnamənin qeyri-qanuni və ya aldatma ilə alınması haqqında) bildiriş tarixindən üç aydan tez və iki ildən gec olmayaraq yenidən göndərilir (Konvensiyanın 11-ci maddəsinin 2-ci bəndi).

3. Bu hüquqi öhdəliklər qoyan müddəalara ilkin mərhələ kimi müxtəlif Müqavilə tərəfləri optimal praktika qismində aşağıdakıları daxil ediblər:

(a) qabaqcadan bildiriş, hüquqi tələbnamə olmasa da, müxtəlif Müqavilə tərəflərində, BYD əməliyyatının dayandırılmasının sübutunu təqdim etmək tələbi ilə 2 №-li qoparılan vərəqin göndərmə yeri və ya giriş gömrükxanasına (aralıq gömrükxanaya) qaytarılmaması barədə təminat birliyini təcili məlumatlandırmaq üçün geniş tətbiq tapmışdır. «Qabaqcadan bildiriş» adlanan bu bildiriş Konvensiyanın 11-ci maddəsinin 1-ci bəndinə uyğun olaraq edilən bildirişə zərər vermədən göndərilir. Lakin heç də bütün Müqavilə tərəflərinin hamısı bu konsepsiyanı eyni şəkildə və/və ya eyni vaxtda tətbiq etmədiyindən, tövsiyə edilən elementlərə uyğunluq dərəcəsi müxtəlif ölkələrdə əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənə bilər. Müqavilə tərəflərinə və milli birliklərə 5.7. fəslindəki optimal praktikanı istifadə edən zaman bunu nəzərə almaq tövsiyə edilir.

4. Qeyd etmək lazımdır ki, Müqavilə tərəfləri 5.7. bəndində ifadə edilmiş tövsiyələrə əməl etmək üçün heç bir hüquqi öhdəlik daşımır. Müqavilə tərəflərinin səlahiyyətli orqanları və milli təminat birlikləri arasındakı göndərilən istənilən korrespondensiyanın hüquqiliyi haqqında qərar ancaq BYD Konvensiyasının müddəaları və milli qanunvericilik əsasında qəbul edilir.

5. Bütövlükdə, Müqavilə tərəflərinin gömrük orqanlarına və milli təminat birliklərinə tövsiyə edilir:

- istənilən yazılı məlumatı ancaq bir BYD kitabçası ilə məhdudlaşdırmaq;
- mümkün olduğu qədər və istənilən mərhələdə, xüsusilə də axtarış aparılmasından qabaq ümumi qəbul olunmuş beynəlxalq nəzarət sistemində, məsələn fəaliyyət göstərməsinə BANİ-nin məsuliyyət daşdığı SafeTIR kimi sistemdə olan istənilən məlumatları istifadə etmək.

Cədvəl I**Səlahiyyətli orqanlar tərəfindən milli təminat birliklərinə göndərilən effektiv yazışma üçün tövsiyə olunan elementlər**

	Daxil edilməli məlumatlar, əgər onlar məlumatın göndərilmə anında varsa	Sənədləşdirilmənin aparılmaması haqqında təminat birliyinə qabaqcadan bildiriş (<i>optimal təcrübə</i>)	Sənədləşdirilmənin aparılmaması haqqında təminat birliyinə bildiriş (<i>Maddə 11.1</i>)	Ödəniş haqqında təminat birliyinə <u>tələbnamə</u> (<i>Maddə 11.2</i>)
1.	Tarixin və istinadın aydın və dəqiq şəkildə göstərilməsi	√ ¹	√	√
2.	BYD kitabçası sahibinin soyadı, ünvanı və vahid EN nömrəsi (BYD kitabçasında göstərilmiş)	√	√	√
3.	BYD kitabçasının nömrəsi (2 hərf və 8 rəqəm)	√	√	√
4.	Gömrükxananın BYD kitabçasını qəbul etdiyi tarix	√	√	√
5.	Əsas pozuntular və hüquqi istinadlar (əsaslandırma)	√	√	√
6.	Əks ünvan / cavabın göndərilməsi üçün ünvan və reaksiya verilməsi üçün tövsiyə olunmuş müddətlər (zəruri olduqda)	√	√	
7.	1 №-li qoparılan vərəqin surəti	√	√	
8.	II cədvəlin 5-ci bəndində göstərilmiş, imkan daxilində həmin məbləğin bilavasitə tutulacağı başqa şəxsə (şəxslərə) aid sənədlər də daxil olmaqla, milli birliklərin təqdim edə biləcəyi mümkün / tövsiyə olunan sənədlərin siyahısı	√	√	-
9.	Təqdim olunmuş sənədə reaksiya, yəni onun qəbulu, işin bağlanması və ya əgər varsa, imtina ²	-	√	-
10.	BYD kitabçası sahibinin bildirişinə istinad və/və ya bu bildirişin surəti (0.87 və 0.11-1 izahat yazıları)	-	√	√
11.	Bu məbləğin bilavasitə tutulacağı şəxsə (şəxslərə) məbləğin ödənişi üçün olan tələbnaməyə istinad və/və ya bu tələbnamənin surəti (maddə 8.7)	-	√	√
12.	Təminat birliyinə qabaqcadan bildirişə, əgər o varsa, istinad və / və ya bu 0 qabaqcadan bildirişin surəti	-	√	-
13.	Təminat birliyinə bildirişə istinad və / və ya bu bildirişin surəti	-	-	√
14.	Təminatlar haqqında qüvvədə olan sazişə və ya istənilən başqa növ hüquqi sənədə istinad	-	-	√
15.	Potensial tələbnamənin təxmini məbləğinə istinad	-	-	-
16.	Yükün gömrük qiymətinin, tətbiq olunan tariflərin və ləngimələrə görə penilərin təyini də daxil olmaqla, gömrük rüsumları və yığımlarının ətraflı hesabı	-	-	√
17.	Ödəniş müddətləri (maddə 11.3)	-	-	√
18.	Ödəniş üçün rekvizitlər	-	-	√
19.	Mümkün şikayət prosedurları haqqında məlumat	-	-	√

¹√ - Tövsiyə olunan element² Qəbul olunma – bundan əvvəl birlik tərəfindən təqdim olunmuş informasiyanın səlahiyyətli orqanlar tərəfindən baxılmaq üçün qəbulunun təsdiq edilməsi; işin bağlanması – səlahiyyətli orqanların güman edilən pozuntunun təhqiqatını davam etdirməmək və işi bağlamaq qərarına gəlmələri haqqında informasiya; imtina – birlik tərəfindən əvvəlcədən təqdim olunmuş informasiyanın səlahiyyətli orqanlar tərəfindən, imtina səbəbləri də ifadə edilməklə qəbul edilməməsi haqqında informasiya.

Cədvəl II**Milli təminat birlikləri tərəfindən səlahiyyətli orqanlara göndərilən effektiv yazışma üçün tövsiyə olunan elementlər**

	Daxil edilməli məlumatlar, əgər onlar məlumatın göndərilmə anında varsa	Rəsmiləşdirilmənin aparılmaması haqqında təminat birliyinə qabaqcadan bildirişə reaksiya (<i>optimal praktika</i>)	Rəsmiləşdirilmənin aparılmaması haqqında təminat birliyinə bildirişə reaksiya (<i>Maddə 11.1</i>)	Ödəniş haqqında təminat birliyinə <u>tələbnaməyə reaksiya</u> (<i>Maddə 11.2</i>)
1.	Tarixin və istinadın aydın və dəqiq şəkildə göstərilməsi	√	√	√
2.	BYD kitabçası sahibinin soyadı, ünvanı və vahid EN nömrəsi (BYD kitabçasında göstərilmiş)	√	√	√
3.	BYD kitabçasının nömrəsi (2 hərf və 8 rəqəm)	√	√	√
4.	Əks ünvan	√	√	√
5.	Müvafiq BYD əməliyyatının düzgün dayandırılmasını göstərən sənədlər, o cümlədən: <ul style="list-style-type: none"> həmin daşımının digər Müqavilə tərəfində davamı kimi həyata keçirilən BYD əməliyyatının dayandırılması haqqında istənilən şəhadətnamə və ya təsdiqnamə və ya həmin yükün başqa gömrük prosedurunə və ya gömrük nəzarəti sistemində keçirilməsinin təsdiqnaməsi, məsələn. sərbəst mübadilə üçün təmizləmə; BYD kitabçasında həmin Müqavilə tərəfinin lazımi şəkildə şamp vurduğu 1 №-li və ya 2 №-li müvafiq kətiqlər, yaxud onların beynəlxalq təşkilat tərəfindən təqdim edilmiş surətləri; "BANİ SafeTİR sistemində" olan BYD əməliyyatının dayandırılması haqqında məlumat; 	√	√	√
	<ul style="list-style-type: none"> BYD kitabçasını təqdim edən şəxsə təyinat yeri və ya çıxış (aralıq) gömrükxanası tərəfindən verilmiş istənilən əlavə sənəd (məsələn, maraqlı şəxs tərəfindən əvvəlcədən hazırlanmış iltizam); ödəniş məbləğlərinin bilavasitə tutulcağı şəxsi (şəxsləri) eyniləşdirməyə imkan verən istənilən sənəd³. 			
6.	Təminat birliyinə qabaqcadan bildirişə, əgər o, olubsa, istinad	√	-	-
7.	Təminat birliyinə bildirişə istinad	-	√	-
8.	Birliyə ödəniş haqqında tələbnaməyə istinad	-	-	√
9.	Ödəniş haqqında tələbnaməyə reaksiya (qəbulu və ya imtinası)	-	-	√
10.	Qüvvədə olan təminatlar haqqında sazişin və ya istənilən başqa tip hüquqi sənədin konkret müddəalarına istinad	-	-	√

³ Sənədlərin 5 bəndinə uyğun olaraq təqdim olunması, göstərilən üç mərhələdən heç biri ilə məhdudlaşmır və bu sənədlər daxil olduqdan dərhal sonra istənilən vaxtda həyata keçirilə bilər.

6. BİRLİK ÜÇÜN BYD KİTABÇASI VERMƏK VƏ TƏMİNATÇI QİSMİNDƏ ÇIXIŞ ETMƏK İCAZƏSİ NÜMUNƏSİ VƏ SAZİŞ NÜMUNƏSİ

6.1. BİRLİK ÜÇÜN BYD KİTABÇASI VERMƏK VƏ TƏMİNATÇI QİSMİNDƏ ÇIXIŞ ETMƏK İCAZƏSİ NÜMUNƏSİ

1. 14 noyabr 1975-ci ildə Genevrədə bağlanmış, sonradan dizəlişlər daxil edilmiş BYD kitabçasının tətbiqi ilə beynəlxalq yük daşımaları haqqında Gömrük Konvensiyasının (1975-ci il BYD Konvensiyası, sonradan BYD Konvensiyası adlandırılacaq) 6-cı maddəsinin 1-ci bəndinə uyğun olaraq ... (ölkənin / gömrük və ya iqtisadi birliyin adı) ... (səlahiyyətli orqanların adları)... bu icazə ilə BYD Konvensiyasının 9-cu qoşmasının I hissəsində göstərilmiş minimal şərtlərə və tələblərə tam əməl olunan vaxta qədər BYD Konvensiyası ilə əhatə olunan BYD kitabçaları vermək və ... (ölkənin/gömrük və ya iqtisadi birliyin adı) ...(birliyin adı)... təminatçı kimi çıxış etmək səlahiyyətləri verir.

2. Məsələn, ... (birliyin adı) ...:

- a) heç olmasa bir il ərzində nəqliyyat sektorunun^{*/} maraqlarını təmsil edən, qeydiyyatla alınmış birlik kimi mövcud olması faktını təsdiq edən sübutlar təqdim edib;
- b) BYD Konvensiyasında öz öhdəliklərini yerinə yetirmək üçün sabit maliyyə vəziyyətinin və təşkilatı imkanlarının olmasını təsdiq edən sübutlar təqdim edib;
- c) BYD Konvensiyasının düzgün tətbiqi üçün, onun işçi heyətinin biliyi olmasını təsdiq edən sübutlar təqdim edib;
- d) gömrük qaydalarını və vergi qanunvericiliyinin ciddi və ya dəfələrlə təkrarlanan pozulmalarına yol verməyib;

^{*/} BYD Konvensiyasının 9-cu qoşmasının I hissəsində f a) bəndinin 9.1.1 izahat yazısına bax

e) ... (ölkənin/gömrük və ya iqtisadi birliyin adı) ... (səlahiyyətli orqanın adı) ... ilə yazılı saziş/hüquqi sənəd bağlayıb / imzalayıb və BYD Konvensiyasının 9-cu qoşmasının 1-ci hissəsinin 1 f) bəndinin müddəalarına uyğun olaraq, oradakı öhdəlikləri öz üzərinə götürüb (əlavə olunurlar);

f) aşağıdakı əlavə şərtləri və tələbləri tanıyıb (əgər belələri varsa): ...

3. BYD Konvensiyasının 9-cu qoşmasının I hissəsində nəzərdə tutulmuş minimal şərtlərin və tələblərin istənilən ciddi və ya dəfələrlə təkrarlanan pozulmaları halında, bu icazə ... (ölkənin/gömrük və ya iqtisadi birliyin adı) ... (səlahiyyətli orqanın adı)... tərəfindən geri alınır.

4. Yuxarıda ifadə olunmuş şərtlərə uyğun olaraq verilmiş icazə, BYD Konvensiyası əsasında ... (birliyin adı) ... öhdəlik və məsuliyyətinə toxunmur. Bu o deməkdir ki, BYD kitabçaları vermək və təminatçı kimi çıxış etmək icazəsinin geri alınması, bu icazənin geri alınma tarixinə qədər ... (səlahiyyətli orqanların adı) ... tanınan, onun özünün və onun özünün də tərkibinə daxil olduğu beynəlxalq təşkilata daxil olan xarici birliklərin verdikləri BYD kitabçalarının tətbiqi ilə əməliyyatlarla bağlı ... (ölkənin/gömrük və ya iqtisadi birliyin adı) ... (birliyin adı) ... daşdığı məsuliyyətə toxunmur.

5. Bu icazə yuxarıda 2 e) bəndində qeyd olunmuş yazılı sazişin/hüquqi sənədin qüvvəyə mindiyi tarixdə qüvvəyə minir.

6.2. SAZIŞ NÜMUNƏSİ*

14 noyabr 1975-ci ildə Cenevrədə bağlanmış, sonradan düzəlişlər daxil edilmiş (1975-ci il BYD Konvensiyası), BYD kitabçasının tətbiqi ilə beynəlxalq yük daşımaları haqda Gömrük konvensiyasının (sonradan BYD Konvensiyası adlandırılacaq) 9-cu qoşmasının 1-ci hissəsinin 1 e) bəndinə uyğun olaraq ... (gömrük və ya iqtisadi birlik/ölkəsinin adı) ... (səlahiyyətli orqanların adları)... (birliyin adı) ... bu sazişlə aşağıdakılara razılıq verirlər:

A. ÖHDƏLİKLƏR HAQQINDA MÜDDƏALAR

1. Bü sazişin şərtlərini milli qanunvericiliyə və inzibati praktikaya uyğun olaraq müvafiq formada tanıyaraq BYD Konvensiyasının 9-cu qoşmasının I hissəsinə əsaslanaraq ... (birliyin adı) ... öhdəsinə götürür:

- a) Konvensiyanın 8-ci maddəsində ifadə edilmiş, o cümlədən aşağıda B bölməsində olan öhdəliklərə əməl etmək ;
- b) (ölkənin/gömrük və ya iqtisadi birliyin adı) ... BYD Konvensiyasının 8-ci maddəsinin 3-cü bəndinə uyğun olaraq, aşağıda C bölməsində müfəssəl göstəriləni kimi ... (birliyin adı) ... hər bir BYD kitabçası üçün müəyyən etdiyi tələb edilə biləcək maksimal məbləğin miqdarını tanımaq;
- c) daim və xüsusilə də, BYD proseduruna şəxslərin buraxılışına icazə üçün sorğu verilənə qədər, belə şəxslərin BYD Konvensiyasının 9-cu qoşmasının II hissəsində ifadə olunmuş minimal şərtlərə və tələblərə riayət etməsini yoxlamaq;
- d) təsis olunduğu ...(ölkənin/gömrük və ya iqtisadi birliyin adı)..., onun özünün verdiyi və onun özünün də tərkibinə daxil olduğu beynəlxalq təşkilata daxil olan xarici birliklərin verdikləri BYD kitabçalarının tətbiqi ilə əməliyyatlarla bağlı üzərinə götürdüyü öz təminatını tam həcmli məsuliyyətlə təmin etmək;

*/ Və ya 9-cu qoşmanın I hissəsinin 1 e) bəndinə uyğun olaraq istənilən digər hüquqi sənədin

- e) təsisi olunduğu yerdə ... (ölkənin/gömrük və ya iqtisadi birliyin adı) ... səlahiyyətli orqanlarını razı salmaq üçün sığorta kompaniyasında, sığorta edənlərin pulunda və ya maliyyə idarəsində öz məsuliyyətinin yerini ödəmək (örmək). Sığorta sazişi (sazişləri) və ya maliyyə təminatı, onun özünün verdiyi və onun da tərkibinə daxil olduğu beynəlxalq təşkilatlara daxil olan xarici birliklərin verdikləri BYD kitabçalarını tətbiq etməklə əməliyyatlarla əlaqədar, onun məsuliyyətini tam ödəmək;
- f) səlahiyyətli orqanlara BYD prosedurunun tətbiqi ilə əlaqədar bütün hesabat sənədlərini və hesabları yoxlamaq imkanı vermək;
- g) BYD kitabçalarının qeyri-qanuni və ya aldatma yolla^{*/} istifadə halında yaranan mübahisələrin effektiv tənzimlənməsi prosedurunun tanımaq;
- h) bu minimal şərtlərin və tələblərin istənilən ciddi və ya dəfələrlə təkrarlanan pozuntularının BYD kitabçalarının verilməsinə icazənin geri alınmasına gətirib çıxara biləcəyinə öz razılığını bildirmək (icazə nümunəsinin 3-cü bəndində göstərildiyi kimi);
- j) təsis edildiyi yerdə ... (ölkənin/gömrük və ya iqtisadi birliyin adı) ... səlahiyyətli orqanların BYD Konvensiyasının 38-ci maddəsinə və 9-cu qoşmanın II hissəsinə uyğun olaraq, şəxslərin xaric edilməsinə aid qərarlarına ciddi riayət etmək;
- k) BYD İnzibati komitəsinin və BYD İcra şurasının (BYDİŞ) qəbul etdikləri bütün qərarların, bu birliyin təsis edildiyi yerdə ... (ölkənin/gömrük və ya iqtisadi birliyin adı) ... səlahiyyətli orqanların tanıdıqları dərəcədə vicdanla yerinə yetirilməsinə öz razılığını bildirmək.

^{*/} Sazişə qoşula bilər

B. MƏSULİYYƏT
(A bölməsinin 1 a) bəndinə bax)

2. ... (birliyin adı) ... BYD çərçivəsində əməliyyatlarla bağlı hər hansı səhv qeydə alınarsa ... (ölkənin/gömrük və ya iqtisadi birliyin adı) ... gömrük qaydaları və müddəaları ilə nəzərdə tutulmuş müddətin uzadılmasına görə ödənilməsi tələb olunan idxal və ixrac yığımlarını və rüsumlarını istənilən faizlərlə birlikdə ödəməyi öhdəsinə götürür. Fərdi şəkildə və ya yuxarıda qeyd olunan məbləğlər tutulacaq şəxslərlə birlikdə, o belə məbləğlərin ödənilməsi üçün məsuliyyət daşıyır.

3. Birliyin məsuliyyəti BYD Konvensiyasının müddəalarından irəli gəlir. Məsələn, birliyin məsuliyyəti BYD Konvensiyasının 8-ci maddəsinin 4-cü bəndində qeyd olunan andan başlayır.

C. BYD KİTABÇASINA MAKSİMAL TƏMİNAT
(A bölməsinin 1 b) bəndinə bax)

4. ... (ölkənin / gömrük və ya iqtisadi birliyin adı) ... səlahiyyətli orqanlarının ... (birliyin adı) ... BYD kitabçası üçün tələb edə biləcəyi maksimal məbləğ 50000 (əlli min) ABŞ dolları ilə məhdudlaşır */.

5. BYD Konvensiyasının 6-cı qoşmasının 0.8.3 izahat yazısında müfəssəl sadalanan, alkoqollu içkilər və tütün məmulatlarının daşındığı və orada qeyd olunmuş həddi həcmərdən çox olduğu halda ... (ölkənin/gömrük və ya iqtisadi birliyin adı) ... səlahiyyətli orqanlarının ... (birliyin adı) ... «Tütün məmulatları/alkoqollu içkilər» BYD kitabçası üçün tələb edə biləcəyi maksimal məbləğ 200 000 (iki yüz min) ABŞ dolları ilə məhdudlaşır.

6. Milli valyuta ilə yuxarıda qeyd olunan məbləğin miqdarı (hər gün/hər ay/hər il) ... (köçürmə əmsalı) ... əsasında müəyyən edilir.

*/ 0.8.3 izahat yazısına uyğun olaraq

D. QÜVVƏYƏ MİNİMƏ

7. Bu saziş, ... (ölkənin/gömrük və ya iqtisadi birliyin adı) ... (kim tərəfindən – birliyin adı) ... öz üzərinə götürdüyü və yuxarıda A e) hissəsində qeyd olunmuş bütün məsuliyyətin yerinə yetirilməsi barədə sənədli sübut təqdim edildiyi şərtlə ..., (tarix) ... (ay) ... (il) ... qüvvəyə minir. Bu tarixə qədər sənədli sübut təqdim olunmadığı halda, saziş belə sənədli sübutun təqdim olunması anından qüvvəyə minir.

[8. Beynəlxalq avtomobil nəqliyyatı ittifaqına (BANI) daxil olan birliklər üçün və 1998-ci ildə BYD İnzibati komitəsi tərəfindən qəbul olunan müvafiq şərtlər nəzərə alınmaqla, (TRANS/WP.30/AC.2/49; TRANS/WP.30/AC.2/51 sənədinə edilmiş II qoşma düzəlişlərlə, 17 və 19-cu bəndlər) sənədli sübut beynəlxalq sığortaçılarla ... benefisiar qismində, BANI-nin üzvü olan hər bir birlik arasında bağlanan hərtərəfli sığorta müqaviləsinin tam mətninin təsdiq olunmuş surəti şəklində təqdim oluna bilər. Müstəsna hallarda – müvəqqəti əsasla hərtərəfli sığorta müqaviləsini – BANI-yə daxil olan birliklərin və üçüncü tərəflərin adından yalnız BANI-nin nümayəndələri ilə və beynəlxalq sığortaçıların nümayəndələri ilə bağlamağa və imzalamağa icazə verilir. Belə hallarda, beynəlxalq sığortaçılar tərəfindən sığorta kompaniyasının (sığorta kompaniyalarının) adı (adları) və ... (birliyin adı) ...adı göstərilən benefisiar qismində sığorta sertifikatı verilir. Hərtərəfli sığorta müqaviləsində istənilən dəyişiklik təxirə salınmadan ... (ölkənin/gömrük və ya iqtisadi birliyin adı) ... səlahiyyətli orqanlarının nəzərinə çatdırılmalıdır] */.

*/ Kvadrat mətərizələrdəki [...] müddəalar BANI-nin idarə etdiyi beynəlxalq sığorta sisteminin konkret halına aiddir

E. QÜVVƏDƏ OLMANIN DAYANDIRILMASI

9. Bu sazişin qüvvədə olması birliklərin və ya səlahiyyətli orqanların istəyi ilə istənilən anda bir tərəfli qaydada dayandırıla bilər. Bu sazişin qüvvədə olma müddətinin dayandırılması haqda bildiriş, yuxarıda A e) hissəsində qeyd olunan sığorta müqaviləsinin və ya maliyyə təminatının qüvvədə olmasının dayandırılması haqda bildiriş göndərilməzdən ... (gün/ay) ... əvvəl göndərilməlidir ... [Beynəlxalq avtomobil nəqliyyatı ittifaqına (BANİ) daxil olan birliklər üçün və 1998-ci ildə BYD İnzibati komitəsi tərəfindən qəbul olunan müvafiq şərtlər nəzərə alınmaqla, (TRANS/WP.30/AC.2/49; TRANS/WP.30/AC.2/51 sənədinə edilmiş II qoşma düzəlişlərlə, 17 və 19-cu bəndlər), beynəlxalq sığortaçılarla benefisiar qismində BANİ-nin üzvü olan hər bir birlik arasında bağlanan hərtərəfli sığorta sazişinin qüvvədə olmasının dayandırılması haqda bildiriş müddəti altı aydır] ^{*/}.

10. Sazişinin qüvvədə olmasının dayandırılması BYD Konvensiyasına əsasən ... (birliyin adı) ... öhdəliklərinə və məsuliyyətinə toxunmur. Bu o deməkdir ki, sazişin qüvvədə olmasının dayandırılması, bu sazişin ləğv olunma tarixinə qədər ... (səlahiyyətli orqanların adı) tanınan, ... onun özünün və onun özünün də tərkibinə daxil olduğu beynəlxalq təşkilata daxil olan xarici birliklərin verdikləri BYD kitabçalarının tətbiqi ilə əməliyyatlarla bağlı ... (ölkənin/gömrük və ya iqtisadi birliyin adı)-da ... (birliyin adı) ... daşdığı məsuliyyətə toxunmur.

11. Səlahiyyətli orqanların və birliklərin imzası və tarix.

^{*/} Kvadrat mətərizələrdəki [...] müddəalar BANİ-nin idarə etdiyi beynəlxalq sığorta sisteminin konkret halına aiddir

Azərbaycan Respublikasının dünya dövlətləri ilə inteqrasiyası və beynəlxalq münasibətlərin tam hüquqlu subyekti kimi tanınması yeni iqtisadi, ticarət və nəqliyyat əlaqələrinin qurulması zərurətini meydana çıxarmışdır. Respublikamızın əlverişli coğrafi mövqeyi, "Tarixi İpək Yolu"nun bərpası, TRASEKA nəqliyyat dəhlizlərinin yaradılması və başqa amillər müasir dövrdə həm nəqliyyatın müxtəlif növlərinin fəaliyyətinin, həm də beynəlxalq yük daşımalarının əsaslı inkişafına güclü təkan vermişdir. Belə bir inkişaf Azərbaycan Respublikası üçün siyasi və iqtisadi maraqlar baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu isə öz növbəsində Respublikada beynəlxalq daşımaların hüquqi-normativ əsaslarının təkmilləşdirilməsini xüsusilə zəruri edir.

Respublikamızın digər dövlətlərlə nəqliyyat sahəsində geniş əlaqələr qurmaq təcrübəsi, həmçinin Azərbaycanın ardıcıl olaraq mötəbər beynəlxalq hüquqi sənədlərə, ilk növbədə nəqliyyat üzrə konvensiyalara, o cümlədən 1975-ci il Beynəlxalq Yol Daşımaları konvensiyasına qoşulması müasir beynəlxalq nəqliyyat daşımalarının hüquqi prinsip və normalarının məzmun və inkişafına müəyyən dolğunluq gətirir və inkişafına təkan verir. Ümid edirik ki, 1975-ci il BYD Konvensiyasının tam mətnini, onun ayrı-ayrı müddələrinin şərhlərini, gömrük orqanları, daşıyıcılar və nəqliyyat sahəsinin digər iştirakçıları üçün lazım olan vacib məlumatları özündə əks etdirən "BYD konvensiyası üzrə məlumat kitabı" BYD kitabçasının tətbiqi ilə beynəlxalq yük daşımaları haqqında gömrük konvensiyasının (1975-ci il BYD konvensiyası) azərbaycan dilində nəşr edilmiş ilk hüquqi sənədi olaraq öz musbət sərəməsi verəcək və nəqliyyatçıların praktiki fəaliyyətində mühüm rol oynayacaq.

Azərbaycan dilində tərtib edən
mütəxəssislər, AzTU-nun
"Avtomobil nəqliyyatı vasitələri"
kafedrasının əməkdaşları:

Gözlöv Sülhəddin Kamal oğlu, kafedra müdiri, dosent

Məmmədov Rauf Tofiq oğlu, dosent

Namazov Bəxtiyar Fərman oğlu, dosent

Korrektor: **Məhərrəmov Sənubər Teymur qızı**

Elmi redaktor: **Nurullaev Tofiq Məmməd oğlu, ABADA-nın Prezidenti**

Redaktorlar: **Əfəndiyev Orxan İsmayıl oğlu, ABADA-nın Baş katibi**

Axundov Ramiz Məmməd Əli oğlu, ABADA-nın Baş katibinin müavini